

**ACADEMIA MILITARĂ A FORTELOR ARMATE
FACULTATEA ȘTIINȚE MILITARE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 355.3:341.3(043.2)

GÎRNEȚ IURIE

**NIVELUL STRATEGIC AL ARTEI MILITARE ÎN CONTEXTUL
NOILOR CERINȚE ALE LUPTEI ARMATE MODERNE**

581.01 – Artă militară

Teză de doctor în științe militare

Conducător științific:		MEREUȚĂ Gheorghe, doctor în științe militare, conferențiar universitar
Consultant științific:		NIȚU Costinel, doctor în științe militare și informații, profesor universitar
Autor:		GÎRNEȚ Iurie

CHIȘINĂU, 2025

© GÎRNET, IURIE 2025

CUPRINS

ADNOTARE (în limba română, engleză, rusă).....	5
LISTA ABREVIERILOR.....	8
INTRODUCERE	9
1. ISTORIOGRAFIA CERCETĂRII NIVELULUI STRATEGIC AL ARTEI MILITARE	19
1.1 Repere istoriografice ale cercetării strategiei militare.....	19
1.1.1 <i>Istoriografia cercetării nivelului strategic al artei militare în literatura științifică occidentală</i>	19
1.1.2 <i>Cercetarea nivelului strategic al artei militare în literatura științifică ex-sovietică</i>	29
1.2 Repere istoriografice și teoretico-metodologice privind nivelului strategic al artei militare în Republica Moldova	34
1.3 Concluzii la capitolul 1.....	34
2. STRATEGIA MILITARĂ ÎN CONTEXTUL NOILOR CERINȚE ALE LUPTEI ARMATE MODERNE: ASPECTE TEORETICO-METODOLOGICE.....	42
2.1 Metodologia cercetării nivelului strategic al artei militare	42
2.2 Corelația dintre artă militară, strategia militară și lupta armată	52
2.3 Aspecte teoretice ale nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne	58
2.3.1 <i>Fundamentări teoretico-conceptuale ale strategiei militare</i>	58
2.3.2 <i>Abordări teoretico-metodologice cu privire la riscurile și amenințările cu caracter militar</i>	66
2.3.3 <i>Fundamente teoretico-metodologice cu privire la strategia forțelor</i>	74
2.3.4 <i>Aspectele teoretico-metodologice ale strategiei mijloacelor</i>	84
2.3.5 <i>Fundamente conceptuale și metodologice ale strategiei operaționale</i>	89
2.4 Concluzii la capitolul 2.....	102
3. STUDIU DE CAZ – ACȚIUNEA COMPONENTEI STRATEGICE A ARTEI MILITARE ÎN CAZUL UNEI AGRESIUNI ARMATE ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA.....	104
3.1. Determinarea teatrelor de acțiuni militare în Europa și Republica Moldova.....	104
3.2 Evaluarea riscurilor și amenințărilor strategice și militare în contextul geopolitic al Republicii Moldova	112
3.3 Constituirea forțelor necesare pentru respingerea eventualelor agresiuni împotriva Republicii Moldova	119

3.4 Strategia mijloacelor în contextul respingerii eventualelor agresii.....	127
3.5 Concepte strategice operaționale pentru apărarea Republicii Moldova.....	130
3.6 Concluzii la capitolul trei.....	140
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	141
BIBLIOGRAFIE	146
ANEXE.....	157
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	210
CV-ul AUTORULUI.....	211

ADNOTARE

GÎRNEȚ Iurie. Nivelul strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne. Teza de doctor în științe militare. Chișinău, 2025

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 223 titluri, 145 de pagini text de bază și 39 de anexe. Rezultatele obținute au fost publicate în 21 articole științifice.

Cuvinte-cheie: război, luptă armată, artă militară, strategie militară, strategie de securitate națională, artă operativă, forțe armate, dispozitiv strategic, sistem de conducere, grupare de forțe de nivel strategic, manevră strategică.

Domeniul de studiu: științe militare.

Scopul lucrării este cercetarea nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne.

Obiectivele cercetării: a analiza istoriografia cercetării nivelului strategic al artei militare în literatura de specialitate occidentală și ex-sovietică; a analiza reperele teoretico-conceptuale ale nivelului strategic al artei militare existente în Republica Moldova; a determina metodologia cercetării nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate; a evidenția corelația dintre artă militară, strategie militară și lupta armată; a analiza bazele teoretico-conceptuale ale strategiei militare; a cerceta fundamentele teoretico-metodologice ale strategiei forțelor, strategiei mijloacelor și strategiei operaționale; a determina teatrele de acțiuni militare din Republica Moldova; a evalua riscurile și amenințările strategice și militare în contextul geopolitic al Republicii Moldova; a identifica forțele armate necesare pentru respingerea eventualelor agresiuni asupra Republicii Moldova; a prezenta conceptele strategice operaționale pentru apărarea Republicii Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării se exprimă prin realizarea unei cercetări cuprinzătoare și integrate a nivelului strategic al artei militare, adaptat la noile cerințe ale luptei armate moderne. Elucidarea bazelor teoretico-conceptuale privind strategia militară oferă o platformă solidă pentru dezvoltarea ulterioară a teoriei strategice în Republica Moldova, adaptată cerințelor noului mediu de securitate național și regional. Identificarea unui proiect de strategie militară de apărare a Republicii Moldova, adaptat condițiilor actuale ale mediului de securitate regională, oferă o soluție practică pentru asigurarea securității naționale, având potențialul de a influența politicile de apărare la nivel național și regional.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul științelor militare ale Republicii Moldova constă în elucidarea bazelor teoretico-conceptuale ale strategiei militare și formularea unei strategii de apărare națională, adaptată contextului actual de securitate regională. Această abordare oferă o platformă solidă pentru dezvoltarea teoriei strategice în Republica Moldova și pentru implementarea unor politici de apărare eficiente, contribuind semnificativ la asigurarea securității și apărării naționale.

Semnificația teoretică a tezei derivă din contribuția autorului la dezvoltarea teoriei strategice a Republicii Moldova. Studiul interdependenței dintre arta militară, strategia militară și lupta armată contribuie la o mai bună înțelegere a modului în care aceste elemente se influențează reciproc și pot fi integrate eficient în practica militară a Republicii Moldova. Prin clarificarea aspectelor teoretico-metodologice, teza contribuie la o mai bună planificare și execuție a operațiunilor militare, consolidând fundamentul teoretic al strategiilor militare.

Valorificarea aplicativă a lucrării: teza reprezintă un suport teoretico-conceptual cu valoare aplicativă pentru studenți, masteranzi și doctoranzi din cadrul instituțiilor de învățământ militar și civil, de asemenea factorilor de decizie din cadrul sistemului de conducere strategică.

Implementarea rezultatelor științifice: teza este elaborată în cadrul Școlii Doctorale („Științe militare și de securitate”) din cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate. Subiectele supuse cercetării în studiul respectiv fac parte din aria intereselor științifice ale autorului, rezultatele investigațiilor fiind expuse la prelegeri, în cadrul unui curs special din AMFA „Alexandru cel Bun”, precum și în elaborările științifice publicate.

ANNOTATION

GÎRNEȚ Iurie. The strategic level of military art in the context of the new requirements of modern armed combat. PhD thesis of Military Sciences. Chișinău, 2025.

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 223 titles, 145 pages of basic text, 39 annexes. The obtained results are published in 21 scientific papers.

Keywords: war, army battle, military art, military strategy, national security strategy, operative art, armed forces, strategic device.

Field of study: military science.

Aim of the paper: The aim of this thesis is to investigate the strategic level of military art in the context of the new requirements of modern armed combat.

Research objectives: to analyze the historiography of research on the strategic level of military art in Western and ex-Soviet specialized literature; to analyze the theoretical-conceptual landmarks of the strategic level of military art existing in the Republic of Moldova; to determine the methodology for researching the strategic level of military art in the context of the new requirements of armed combat; to highlight the correlation between military art, military strategy, and armed combat; to analyze the theoretical-conceptual foundations of military strategy; to investigate the theoretical-methodological foundations of force strategy, resource strategy, and operational strategy; to determine the theaters of military operations in the Republic of Moldova; to evaluate the strategic and military risks and threats in the geopolitical context of the Republic of Moldova; to identify the armed forces necessary to repel potential aggressions against the Republic of Moldova; to present the operational strategic concepts for the defense of the Republic of Moldova.

Scientific novelty and originality of the thesis are manifested through the comprehensive and integrated research conducted on the strategic level of military art, adapted to the new requirements of modern armed conflict. The elucidation of the theoretical and conceptual foundations of military strategy provides a solid platform for the further development of strategic theory in the Republic of Moldova, tailored to the demands of the new national and regional security environment. The identification of a project for the military defense strategy of the Republic of Moldova, adjusted to the current conditions of the regional security environment, offers a practical solution for ensuring national security, with the potential to influence defense policies at both national and regional levels.

Important scientific problem solved in the field of military science in the Republic of Moldova lies in clarifying the theoretical and conceptual foundations of military strategy and formulating a national defense strategy adapted to the current regional security context. This approach provides a solid foundation for the development of strategic theory in the Republic of Moldova and for the implementation of effective defense policies, thus contributing significantly to national security and defense.

Theoretical significance of the thesis stems from the author's contribution to the development of strategic theory in the specific context of the Republic of Moldova. The study of the interdependence between military art, military strategy, and armed combat contributes to a better understanding of how these elements influence each other and can be efficiently integrated into the military practice of the Republic of Moldova. By clarifying theoretical and methodological aspects, the thesis contributes to better planning and execution of military operations, consolidating the theoretical foundation of military strategies.

Practical value of the thesis lies in its theoretical-conceptual support for students, master's, and doctoral candidates within both military and civilian educational institutions, as well as decision-makers within the strategic leadership system.

Implementation of the scientific results is conducted within the framework of the Doctoral School ("Military and Security Sciences") of the Military Academy of the Armed Forces. The subjects under research in the respective study are part of the scientific interests of the author, with the investigation results being presented in lectures, within a special course at the Military Academy „Alexandru cel Bun” as well as in published scientific papers.

АННОТАЦИЯ

ГЫРНЕЦ Юрий. Стратегический уровень военного искусства в контексте новых требований современной вооруженной борьбы. Диссертация на соискание ученой степени доктора военных наук. Кишинев, 2025.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 223 источников, 145 страниц основного текста и 39 приложений. Полученные результаты опубликованы в 21 научных статьях.

Ключевые слова: война, вооруженный конфликт, военное искусство, военная стратегия, стратегия национальной безопасности, оперативное искусство, вооруженные силы, стратегическое построение войск, система управления.

Область исследования: Военные науки.

Цель исследования заключается в изучении стратегического уровня военного искусства в контексте новых требований современной вооруженной борьбы.

Задачи исследования: анализировать историографию исследований стратегического уровня военного искусства в западной и бывшей советской специализированной литературе; анализировать теоретико-концептуальные ориентиры стратегического уровня военного искусства, существующие в РМ; определить методологию исследования стратегического уровня военного искусства в контексте новых требований вооруженной борьбы; выявить корреляцию между военным искусством, военной стратегией и вооруженной борьбой; анализировать теоретико-концептуальные основы военной стратегии; исследовать теоретико-методологические основы стратегии сил, стратегии средств и оперативной стратегии; определить театры военных действий в РМ; оценить стратегические и военные риски и угрозы в геополитическом контексте РМ; выявить необходимые вооруженные силы для отражения возможной агрессии против РМ; представить оперативные стратегические концепции для защиты РМ.

Научная новизна и оригинальность работы заключается в проведении всестороннего и интегрированного исследования стратегического уровня военного искусства, адаптированного к новым требованиям современной вооруженной борьбы. Разъяснение теоретико-концептуальных основ военной стратегии обеспечивает прочную платформу для дальнейшего развития стратегической теории в РМ, соответствующей требованиям нового национального и регионального обеспечения безопасности. Выявление проекта стратегии военной защиты РМ, адаптированного к текущим условиям региональной безопасности, представляет собой практическое решение для обеспечения национальной безопасности, с потенциалом влияния на оборонные политики как на национальном, так и на региональном уровнях.

Важная научная проблема, решенная в области военных наук РМ, состоит в разъяснении теоретико-концептуальных основ военной стратегии и формулировании национальной стратегии обороны, адаптированной к текущему контексту региональной безопасности. Этот подход предоставляет прочную платформу для развития стратегической теории в РМ и реализации эффективной оборонной политики, внося значительный вклад в обеспечение национальной безопасности и обороны.

Теоретическое значение работы вытекает из вклада автора в развитие стратегической теории в специфическом контексте РМ. Исследование взаимосвязи между военным искусством, военной стратегией и боевыми действиями способствует лучшему пониманию того, как эти элементы взаимодействуют и могут быть эффективно интегрированы в военную практику РМ. Путем разъяснения теоретико-методологических аспектов диссертация способствует более эффективному планированию и выполнению военных операций, укрепляя теоретическую базу военных стратегий.

Практическая значимость работы заключается в том, что она представляет собой теоретико-концептуальную поддержку с практической ценностью для студентов, магистрантов и аспирантов в военных и гражданских учебных заведениях, а также для руководящих кадров в системе стратегического управления.

Внедрение научных результатов: Диссертация разработана в Докторской школе Военной академии, представлена, рассмотрена и была обсуждена на заседании комиссии по защите докторской диссертации. Предмет исследования является частью научного интереса автора, результаты исследований хорошо известны на лекциях специального курса в Военной академии, а также в опубликованных научных работах.

LISTA ABREVIERILOR

AMFA - Academia Militară a Forțelor Armate

A – armată

Bg.I.Mo- brigadă de infanterie motorizată

Bg.I.- brigadă de infanterie

Bg.Mc.- brigadă mecanizată

Bg.Tc.- brigadă de tancuri

Bg.Art.- brigadă de artilerie

Bg.Ra.-brigadă de rachete

Bg.Av.-brigadă de aviație

CBRN – Contaminare Bacteriologică, Radioactivă și Nucleară

C.A.- corp de armată

Dv.- divizie

GOTR- Grupul Operativ al Trupelor Ruse

I.-Infanterie

MLI- mașină de luptă a infanteriei

NATO - Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

ODKB – Organizația Tratatului de Securitate Colectivă

PIB - produs intern brut

Rg.El.- regiment de elicoptere

Rg.Ap.A.A.- regiment de apărare antiaerian

SUA- Statele Unite ale Americii

Tc.-tancuri

TAB- transportor amfibiu blindat

TR- teatru de război

TAM- teatru de acțiuni militare

URSS- Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

ZO- zone de operații

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. La etapa actuală, mediul de securitate internațional este într-o continuă transformare și se caracterizează prin provocări complexe, determinate de evoluții ale unor fenomene, care însoțesc procesul de globalizare și care au afectat domeniul securității naționale. În pofida faptului că pe agenda securității naționale a majorității statelor lumii predomină amenințările asimetrice, amenințările militare clasice nu și-au pierdut din importanță, dar din contra au devenit chiar mai pronunțate. În această ordine de idei menționăm că importanța componentei militare a puterii statului este în continuă creștere, din cauza menținerii premiselor declanșării unui conflict armat convențional. Un loc important în aplicarea instrumentarului militar îl ocupă strategia militară, care reprezintă nivelul superior al artei militare.

Începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea au apărut noi mijloace de luptă, precum armele nucleare; rachetele balistice și de croazieră, care sunt capabile să execute lovituri pe întreaga adâncime strategică; sisteme de cercetare și lovire cu precizie înaltă; sisteme informaționale performante, care produc schimbări esențiale în conducerea și desfășurarea luptei armate la nivel strategic. În acest context remarcăm că în perioada postbelică au fost lansate diverse teorii militare, care au fost testate în aplicații militare și conflicte militare. Rezultatele testării teoriilor militare au demonstrat, că strategia militară, ca domeniu specializat al artei militare de conducere a acțiunilor militare, nu a reușit să răspundă la toate provocările apărute, datorită schimbărilor produse în desfășurarea luptei armate moderne.

În perioada conflictelor de la sfârșitul secolului al XX-lea - începutul secolului al XXI-lea, au fost puse în aplicare noile teorii ale strategiei militare, care au determinat obținerea unor victorii militare relativ ușoare, ceea ce a creat impresia soluționării problemelor privind ofensiva strategică, dar de fapt victoriile au fost datorate diferențelor mari de potențial militar între părțile beligerante. Între timp aplicarea procedeele de acțiune strategică din perioada celui de-al Doilea Război Mondial și a noilor teorii militare elaborate ulterior în cadrul confruntărilor militare dintre state cu potențial militar identic (de exemplu, Războiul dintre Iran și Irak (1980-1988), Invazia militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei (2014-prezent)) au scos în evidență multiple probleme ale strategiei militare, care deocamdată rămân nesoluționate.

În Republica Moldova, problema dezvoltării artei miliare a devenit o necesitate vitală a statului odată cu obținerea independenței în august 1991. Soluționarea acestei probleme nu este deloc ușoară, din cauza lipsei experienței strategice durabile. În anul 1992 Republica Moldova s-a confruntat cu probleme serioase de ordin militar, fiind nevoită să ducă un război pentru apărarea integrității teritoriale și independenței. Războiul pentru apărarea integrității teritoriale a Republicii

Moldova (1992) a demonstrat importanța apărării naționale și necesitatea dezvoltării artei militare naționale, ca parte componentă a științei militare a Republicii Moldova.

În prezent, problema războiului este destul de actuală pentru Republica Moldova, care are o poziție geostrategică relevantă în Sud-Estul Europei, fiind situată în calea unor direcții strategice importante, cu valoare istorică. Amplasarea geografică a Republicii Moldova într-o zonă geografică afectată de conflictul militar din Ucraina impune necesitatea studierii aprofundate a artei militare și teoriei strategiei militare. Artă militară cuprinde trei niveluri: *strategic*, *operativ* și *tactic*, de aceea desfășurarea cercetărilor științifice la nivelul strategic militar, va ocupa un rol central în dezvoltarea artei militare naționale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Strategia militară ocupă un loc central în teoria și practica artei militare, constituind subiectul a numeroase discuții în cadrul procesului de conducere a unui stat. Gândirea strategică s-a format încă în Epoca Antică, ca domeniu de cunoaștere și analiză a artei comandanților de armate. Printre autorii de referință din Epoca Antică, care au fost la originile teoriei strategice, îi menționăm pe Sun Tzu [218], Xenofon [140].

În Evul Mediu, subiectele strategiei militare au fost abordate de către strategul bizantin Mauricius [95], care și-a expus ideile în lucrarea „*Arta militară*”. Spre sfârșitul acestei perioade, de către Niccoló Machiavelli [202, 203] a contribuit semnificativ la dezvoltarea teoriei strategice.

În Epoca Modernă, sfera și conținutul strategiei militare s-au precizat și aprofundat tot mai mult, căpătând o bază științifică datorită unei ample sinteze a experienței războiului. Printre autorii de referință preocupați de strategia militară merită atenție lucrările lui H. Lloyd, H.D. Bülow, C. Clausewitz [31], G. Jomini [188].

În Epoca Contemporană, strategia începe să cuprindă un spectru mult mai larg, fiind abordată diferit de diverse școli strategice. Printre autorii de referință din Occident preocupați de această problemă se numără: Liddell Hart [181], André Beaufre [16, 17], Ferdinand Foch [152], Leon S. Fuerth, Edward N. Luttwak [90], Charles de Gaulle [24], John Fuller [153], Giulio Douhet, Hervé Coutau Bégarie [36], L. Rendulich [211], F. Kiulman [200] și G. Walter [167].

Un aport deosebit în cercetarea problemelor conducerii și desfășurării luptei armate la nivel strategic a fost adus de către cercetătorii ruși. Printre autorii de referință se numără: V. Sokolovskii [217], Gh. Jukov [190], V. Varenikov [168, 169, 170, 171, 172, 173, 174], V. Triandafilov [219], A. Svecin [215], V. Semionov [216], A. Jeltov [189], S. Mihalev [201], S. Akhromeev [160, 161] și S. Postnikov [209].

În această ordine de idei, menționăm că problema nivelului strategic al artei militare reprezintă un domeniu de interes și pentru cercetătorii din România. În acest context, merită atenție cercetările elaborate de către: Gh. Logofătu [89], C. Soare [114, 115, 116, 117, 118], C. Onișor

[100, 101], T. Grozea [72], G. Văduvă [129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137], C. Popescu [106], M. Mureșan [97, 98, 99].

În Republica Moldova, teze de doctorat care cuprind aspecte din domeniul artei militare au fost susținute de Gh. Mereuță [96], N. Chimerciuc [27] și I. Coropceanu [35], care au făcut referințe tangențiale la noțiunea de strategie militară. Totuși, această problemă abia începe să fie adusă în atenția cercetărilor, ceea ce ne propunem să realizăm în prezentul studiu. În opinia noastră, la etapa actuală problematica nivelului strategic al artei militare nu este suficient analizată, constituind o direcție de cercetare ce urmează de valorificat.

Problemele cercetării constau în faptul că, din cauza lipsei de concepte adecvate în conducerea luptei armate la nivel strategic, în condițiile schimbărilor provocate de progresul tehnico-științific, au fost condiționate multiple eșecuri în realizarea scopurilor politico-militare propuse în contextul mediului de securitate internațional, regional și național.

Având în vedere cele relatate, propunem spre cercetare următoarele blocuri de probleme:

- studierea diverselor abordări privind existența unui domeniu situat între politică și strategia militară în cadrul procesului de conducere, specializat în operarea cu instrumentele puterii de stat, reprezintă un obiectiv al cercetării. Denumirile de „strategie globală”, „strategie mare”, „strategie de securitate națională” și „strategie politică”, atribuite acestui domeniu de către teoriile existente, corespund ariei de acoperire a responsabilității strategice;

- în literatura științifică contemporană, conceptul de „strategie militară” este abordat în mod diferit. În prezent, există necesitatea de a revizui acest concept, având în vedere noile cerințe ale luptei armate moderne;

- conținutul strategiei militare prezentat în bibliografia științifică de specialitate, precum și în documentele strategice ale diferitor state, nu cuprinde întregul spectru de misiuni pe care strategia militară trebuie să le abordeze pentru realizarea obiectivelor politico-militare. Acest fapt poate conduce la apariția unor complicații în conducerea sistemului militar, în cazul declanșării unor crize sau conflicte militare;

- metodele existente de elaborare a strategiilor militare nu asigură o analiză suficientă a factorilor determinanți ai desfășurării luptei armate la nivel strategic. În contextul actual, datorită schimbărilor ce au loc în desfășurarea luptei armate, inclusiv la nivel strategic, apare necesitatea de a revizui metodele existente și de a perfecționa metodologiile complexe, care, în procesul estimării strategice, ar conduce la obținerea unor rezultate mai calitative;

- în Republica Moldova, nu există o concepție unitară privind strategia militară. În prezent, arta și știința strategică națională se află la etapa de reconceptualizare, bazându-se pe două școli

strategice: cea occidentală și cea rusă. Actualmente, există necesitatea elaborării unor noi concepte de strategie militară, care să corespundă cerințelor mediului de securitate regional;

- concepțiile existente despre formarea și organizarea forțelor armate, precum și procedeele de acțiune strategică aplicate în cadrul războaielor (conflictelor militare) declanșate în contextul noului mediu de securitate, adesea au dus la un impas strategic, datorită devierii de la cerințele luptei armate moderne.

Ipoteza de cercetare: Conducerea și desfășurarea luptei armate la nivel strategic în cadrul conflictelor militare (războaielor) declanșate în contextul mediului de securitate regional vor conduce la realizarea scopurilor politico-militare, dacă vor fi aplicate metodologii de cercetare a strategiilor militare, bazate pe analiza și studierea factorilor strategici determinanți, inclusiv aplicarea noilor concepte de conducere a acțiunilor militare de nivel strategic de către forțele armate.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul prezentei lucrări este cercetarea nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe a luptei armate moderne.

Atingerea scopului trasat impune realizarea următoarelor **obiective de cercetare:**

- a analiza istoriografia cercetării nivelului strategic al artei militare în literatura de specialitate occidentală și a statelor post-sovietice;
- a analiza reperele teoretico-conceptuale ale nivelului strategic al artei militare existente în Republica Moldova;
- a determina metodologia cercetării nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate;
- a evidenția corelația dintre artă militară, strategie militară și lupta armată;
- a analiza bazele teoretico-conceptuale ale strategiei militare
- a cerceta fundamentele teoretico-metodologice ale strategiei forțelor, strategiei mijloacelor și strategiei operaționale
- a determina teatrele de acțiuni militare din Republica Moldova
- a evalua riscurile și amenințările strategice și militare în contextul geopolitic al Republicii Moldova;
- a identifica forțele armate necesare pentru respingerea eventualelor agresiuni asupra Republicii Moldova;
- a prezenta conceptele strategice operaționale pentru apărarea Republicii Moldova.

Metodologia cercetării științifice. Cercetarea nivelului strategic al artei militare a impus necesitatea combinării mai multor metode și tehnici de cercetare, care răspund unor variate cerințe și au un caracter interdisciplinarau favorizat realizarea obiectivelor de cercetare. Pentru înțelegerea

profundă a nivelului strategic al artei militare în contextul luptei armate moderne au fost folosite următoarele *metode general-științifice*: analiza și sinteza; inducția și deducția; metoda istorică și metoda istoriografică; comparația. Dintre *metodele particular-științifice* caracteristice științei militare, au fost aplicate metoda studierii materialului faptic, metoda cartografică, analiza geografico-militară a teatrului de acțiuni militare. *Metodele științifice de cunoaștere empirică* a nivelului strategic al artei militare în contextul luptei armate moderne au fost utilizate observația, metoda experimentală, metoda simulării acțiunilor militare și modelării. *Metodele interdisciplinare* au fost esențiale pentru cercetarea și înțelegerea nivelului strategic al artei militare. Aceste metode integrează cunoștințe și abordări din mai multe domenii științifice și aplicative, pentru a obține o perspectivă comprehensivă asupra problemelor militare complexe. În cercetarea nivelului strategic al artei militare în contextul luptei moderne au fost folosite următoarele metode interdisciplinare: metoda analizei operaționale; metoda evaluării impactului strategic; metoda analizei riscurilor și amenințărilor; metoda cercetării istoriei militare; metoda analizei geostrategice; metoda cercetării dezvoltării tehnologice și inovației militare; metoda sistemică; metoda matematico-statistică; metoda geografică. Reieșind din caracteristicile actualului mediu de securitate regională și din noile cerințe ale luptei armate moderne, propunem dezvoltarea unei metodologii mult mai complexe pentru elaborarea strategiilor militare a Republicii Moldova, precum sunt: 1) *metodologia analizei contextului strategic*, 2) *metoda de elaborare a concepției strategice*, 3) *metoda evaluării amenințărilor militare*, 4) *metoda de prognozare a forțelor armate*, 5) *metoda de prognozare a mijloacelor militare*.

Noutatea științifică se exprimă prin efectuarea unei cercetări cuprinzătoare și integrate a nivelului strategic al artei militare, adaptată la noile cerințe ale luptei armate moderne, care reflectă bazele teoretico-metodologice ale strategiei militare, principiile și procedeele de conducere și desfășurare a acțiunilor militare. Prezentarea metodologiei de elaborare a strategiilor militare caracteristice cerințelor noului mediu de securitate regională consolidează suportul științific al strategiei militare a Republicii Moldova, oferă o soluție practică pentru asigurarea securității naționale, având potențialul de a influența politicile de apărare la nivel național.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul științelor militare constă în identificarea unor soluții în domeniul strategiei militare, care să contribuie la asigurarea apărării naționale a Republicii Moldova în contextul mediului actual de securitate regională. Rezultatele obținute în urma cercetării nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne vor permite realizarea următoarelor sarcini: 1) analiza obiectivă a situației strategice militare; 2) evaluarea realistă a riscurilor și amenințărilor militare; 3) determinarea gradului de influență a caracteristicilor geografico-militare ale teatrului de acțiuni militare asupra

procesului de adoptare a deciziilor la nivel strategic; 4) prognozarea corectă a tipurilor de conflicte militare; 5) crearea unei structuri militare, care să răspundă adecvat provocărilor militare; 6) determinarea rațională a mijloacelor militare necesare forțelor armate, pentru realizarea scopului strategic; 7) aplicarea noilor procedee de acțiune strategică, pentru realizarea mai eficientă a scopurilor politico-militare.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă derivă din contribuția autorului la dezvoltarea teoriei strategice a Republicii Moldova. Studiul interdependenței dintre arta militară, strategia militară și lupta armată contribuie la o mai bună înțelegere a modului în care aceste elemente se influențează reciproc și pot fi integrate în practica militară a Republicii Moldova. Prin clarificarea aspectelor teoretico-metodologice, teza contribuie la o mai bună planificare și execuție a operațiunilor militare, consolidând fundamentul teoretic al strategiilor militare.

Valorificarea aplicativă a lucrării. Teza de doctorat constituie un suport teoretico-conceptual cu valoare aplicativă pentru studenții, masteranzii și doctoranzii din cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”. Lucrarea este necesară în calitate de sursă bibliografică și metodologico-didactică în procesul pregătirii profesionale a ofițerilor, din cadrul Marelui Stat Major al Armatei Naționale, precum și a cadrelor militare din structurile marilor unități. Concepțiile prezentate pot completa arsenalul teoretic și factologic al cercetărilor în domeniul științelor militare ale Republicii Moldova. Acest studiu poate fi util factorilor de decizie din cadrul sistemului de planificare strategică și operativă, preocupat de problemele asigurării securității și apărării naționale a Republicii Moldova.

Rezultatele științifice înaintate spre susținere:

- ținând cont de complexitatea procesului de conducere a unui stat, considerăm necesară instituirea unui domeniu specializat în politică și strategie militară, care să fie denumit „*strategia generală*”. Acest domeniu va administra elementele puterii de stat, pentru realizarea obiectivelor politice. Din punct de vedere instituțional, problemele strategiei generale vor fi în responsabilitatea puterii executive a statului;
- strategiile de ramură vor fi subordonate strategiei generale, care va stabili obiective și sarcini pentru strategiile de ordin informațional, diplomatic, economic și militar. La rândul lor, strategiile de ramură vor determina modalitățile de realizare a obiectivelor strategice menționate, utilizând resursele și mijloacele disponibile;
- în prezent, nivelul strategic al artei militare a suferit schimbări semnificative, determinate de evoluțiile survenite în desfășurarea luptei armate, influențate de progresul tehnico-științific. În acest context, strategia militară rămâne componenta superioară a artei militare și, totodată, a devenit un domeniu al strategiei generale. Strategia militară reprezintă arta și știința de

întrebuințare a forțelor armate ale statului în război, inclusiv de planificare și conducere a acțiunilor militare de mare amploare, în scopul realizării obiectivelor strategice;

- luând în considerație noile cerințe ale luptei armate moderne și pentru a-și îndeplini cât mai eficient rolul în ecuația de putere a unui stat, strategia militară ar trebui să se axeze pe patru probleme esențiale: 1) evaluarea riscurilor și amenințărilor cu caracter militar și prognozarea caracterului viitorului război; 2) strategia forțelor; 3) strategia mijloacelor și 4) strategia operațională;

- în condițiile actuale, considerăm că metodologia bazată pe analiza situației strategice oferă posibilitatea evaluării obiective a factorilor determinanți ai desfășurării luptei armate la nivel strategic. Aceasta va facilita, în consecință, elaborarea calitativă a strategiilor militare, care să răspundă adecvat provocărilor militare actuale;

- aplicarea creativă a noilor concepții de formare și organizare a forțelor armate, inclusiv a noilor procedee de acțiune strategică în cadrul conducerii acțiunilor militare de nivel strategic, deduse ca rezultat al aplicării metodologiei bazate pe analiza situației strategice, va conduce la realizarea scopurilor politico-militare;

- aplicarea prezentei metodologii în Republica Moldova a condus, în final, la rezultatele așteptate. Aceasta a permis stabilirea și evaluarea calitativă a riscurilor și amenințărilor militare, prognozarea caracterului viitorului război, estimarea forțelor și mijloacelor necesare, în funcție de nivelul de amenințare și posibilitățile statului, inclusiv stabilirea procedeele de acțiune strategică, pentru realizarea obiectivelor politico-militare. Drept urmare, utilizarea acestei metodologii a condus la elaborarea unui proiect de strategie militară, care răspunde provocărilor mediului de securitate actual.

Aprobarea rezultatelor. Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale a Academiei Militare a Forțelor Armate, a fost examinată și susținută în ședința Consiliului Științific Specializat. Subiectele abordate în acest studiu fac parte din aria intereselor științifice ale autorului. Rezultatele investigației științifice sunt integrate în unele cursuri de specialitate din cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”. Rezultatele obținute au fost prezentate, discutate și aprobate în cadrul conferințelor naționale și internaționale organizate de Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul; Universitatea „Constantin Brâncoveanu” din orașul Pitești, România; Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din orașul București, România:

- Conferința științifică internațională „STRATEGIES XXI”, desfășurată pe data de 27-28 aprilie 2017 la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din orașul București, România;

- Conferința științifică internațională: „*Security strategic environment: Trends and challenges*”, desfășurată pe data de 18 mai 2017, la Centrul de studii strategice, securitate și apărare a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;
- Conferința științifico-practică internațională: „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al învățământului superior” desfășurată pe data de 07 iunie 2017, la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul;
- Conferința științifică internațională „Accounting and finance - the global languages in business”, desfășurată pe data de 03 martie 2018, la Universitatea „Constantin Brâncoveanu” din orașul Pitești, România;
- Conferința științifică internațională „Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională”, desfășurată pe data de 6 decembrie 2018 la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”.

Publicațiile la tema tezei: Cercetarea științifică a fost reflectată în 6 articole și teze științifice publicate în „*Revista Militară. Studii de securitate și apărare*” (nr.1(17) /2017; nr.1(13)/2015, nr.1(9)/ 2013, nr.1(7)/2012, nr.1(4)/2011), 1 articol publicat în *Revista de știință, inovare, cultură și artă „Academos”* (nr. 3 (58) 2020), 8 comunicate științifice publicate în materialele conferințelor cu participare internațională, 5 manuale de luptă și doctrine din cadrul Ministerului Apărării și un manual editat în cadrul Academiei Militare, printre care le vom menționa pe următoarele:

1. GÎRNETȚ, Iurie. Unele considerații privind arta militară națională. In: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, 2011, nr. 1(4), pp. 55-58. ISSN 1857-405X [58];
2. GÎRNETȚ, Iurie. Considerații privind structura forțelor armate. In: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, 2012, nr. 1(7), pp. 29-33. ISSN 1857-405X;
3. GÎRNETȚ, Iurie, ZAVALSKI, Igor. Aspecte privind lupta armată în mediul urban. In: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, 2012, nr. 1(7), pp. 80-90. ISSN 1857-405X [65];
4. GÎRNETȚ, Iurie, GIRNETȚ, Veaceslav. Politica și strategia. Repere istorice. In: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, 2013, nr. 1(9), pp. 104-108. ISSN 1857-405X [61];
5. GÎRNETȚ, Iurie. „Războiul hibrid” între istorie și actualitate. In: *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, 2015, nr. 1(13), pp. 19-22. ISSN 1857-405X [55];
6. GÎRNETȚ, Iurie. Considerații privind noțiunea de „Război Hibrid”. In: *Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regională*, 15 mai 2015, Chișinău. Chișinău: 2015, pp. 173-176. ISBN 978-9975-3048-7-0 [51];
7. GÎRNETȚ, Iurie. Tendințe, factori și perspective care vor influența conținutul, durata și succesul desfășurării operațiilor strategice în cadrul luptei armate. In: *Probleme actuale ale științei*

militare și securității naționale, 16 mai 2016, Chișinău. Chișinău: Biroul editorial al Academiei Militare, 2016, pp. 174-178. ISBN 978-9975-3048-9-4 [67];

8. GÎRNETȚ, Iurie. Operațiile strategice în cadrul luptei armate: factori ce determină conținutul, durata și succesul. In: Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări, 18 mai 2017, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2017, pp. 321-326. ISBN 978-9975-3174-2-9 [48];

9. GÎRNETȚ, Iurie. Abordări conceptuale privind conținutul strategiei militare. In: Revista Militară. Studii de securitate și apărare, 2017, nr. 1(17), pp. 55-58. ISSN 1857-405X [49];

10. GÎRNETȚ, Iurie. Operațiile de apărare în contextul unui război de intensitate mare. In: Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională, 17 decembrie 2020, Chișinău. Chișinău: 2020, Vol. 1, pp. 94-110. ISBN 978- 9975-3345-6-3 [66] ;

11. GÎRNETȚ, Iurie. Fundamente teoretico-metodologice ale structurii forțelor armate. In: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”, 2020, nr. 3(58), pp. 121-127. ISSN 1857-0461. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4269513> [52].

Sumarul compartimentelor tezei. Structura tezei este compusă din Introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie, anexe, adnotări și lista abrevierilor.

Introducerea cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, descrierea situației în domeniul de cercetare, problemele de cercetare, ipoteza de cercetare, scopul și obiectivele de cercetare, metodologia cercetării științifice, noutatea științifică, problema științifică importantă soluționată, importanța teoretică a tezei, valoarea aplicativă a lucrării, rezultatele științifice înaintate spre susținere, aprobarea rezultatelor tezei și sumarul capitolelor tezei.

Capitolul întâi, intitulat **Istoriografia cercetării nivelului strategic al artei militare** este constituit din trei subcapitole. Subcapitolul 1.1 *Repere istoriografice ale cercetării strategiei militare* prezintă situația în domeniul de cercetare a nivelului strategic al artei militare în literatura științifică occidentală, sovietică și post-sovietică. Subcapitolul 1.2 *Repere istoriografice și teoretico-metodologice privind nivelul strategic al artei militare din Republica Moldova* expune aspectele teoretice și metodologice ale strategiei militare caracteristice Republicii Moldova. În subcapitolul 1.3 *Concluzii la capitolul 1* au fost prezentate concluziile formulate în urma investigației științifice.

Capitolul doi, **Strategia militară în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne: aspecte teoretico-metodologice** reflectă bazele teoretico-metodologice ale strategiei militare. Subcapitolul 2.1 *Metodologia cercetării nivelului strategic al artei militare* se analizează metodele de cercetare aplicate în analiza strategiei militare. Subcapitolul 2.2 *Corelația dintre artă militară,*

strategie militară și lupta armată descrie viziunile teoretice privind strategia militară prin analiza corelației dintre arta militară, strategia militară și lupta armată. Subcapitolul 2.3 *Aspecte teoretice ale nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne* expune fundamentele teoretico-conceptuale ale strategiei militare, abordările teoretico-metodologice privind riscurile și amenințările militare, bazele teoretico-metodologice ale strategiei forțelor armate. Subcapitolul 2.4 *Concluzii la capitolul 2* prezintă cele mai relevante concluzii formulate în urma cercetării efectuate.

Capitolul 3, **Studiu de caz – acțiunea componentei strategice a artei militare în cazul unei agresiuni armate asupra Republicii Moldova** evidențiază contribuția autorului în implementarea cunoștințelor teoretice în strategia militară a Republicii Moldova. Subcapitolul 3.1 *Determinarea teatrelor de acțiuni militare în Europa și Republica Moldova* analizează caracteristicile geografico-militare ale Republicii Moldova. Subcapitolul 3.2 *Evaluarea riscurilor și amenințărilor strategice și militare în contextul geopolitic al Republicii Moldova* prezintă riscurile și amenințările militare la adresa Republicii Moldova. Subcapitolul 3.3 *Constituirea forțelor militare pentru respingerea eventualelor agresiuni* descrie potențialul militar necesar și real al Republicii Moldova, pentru a-și asigura apărarea. Subcapitolul 3.4 *Strategia mijloacelor în contextul respingerii eventualelor agresiuni* evaluează mijloacele și materialele militare necesare pentru dotarea forțelor armate ale Republicii Moldova. Subcapitolul 3.5 *Concepte strategice operaționale pentru apărarea Republicii Moldova* determină formele de acțiune militară strategică, formele de dispozitive și manevră adecvate situațiilor, procedeele de acțiune strategică pentru realizarea scopului strategic de apărare a Republicii Moldova. Subcapitolul 3.6 *Concluzii la capitolul 3* generalizează aspectele care condiționează securitatea națională și apărarea Republicii Moldova.

În **Concluzii generale și recomandări** au fost prezentate rezultatele finale ale investigației efectuate, fiind înaintate recomandări.

Cuvinte-cheie: *luptă armată, artă militară, strategie militară, strategie de securitate națională, artă operativă, forțe armate, dispozitiv strategic, sistem de conducere, grupare de forțe de nivel strategic, grupare de forțe de nivel operativ, manevra strategică, procedee de acțiune strategică, teatru de război, teatru de acțiuni militare, zone de operații, direcții strategice, direcții operative, obiective strategice și operative.*

1. ISTORIOGRAFIA CERCETĂRII NIVELULUI STRATEGIC AL ARTEI MILITARE

Capitolul întâi conține analiza surselor științifice relevante la tema tezei de doctorat. În urma analizei istoriografice, va fi prezentată situația actuală în domeniul cercetării strategiei militare în statele occidentale, statele ex-sovietice și Republica Moldova, prin prismă retrospectivă, din cele mai vechi timpuri și până la etapa contemporană. În vederea elucidării problemelor teoretico-conceptuale în domeniul asigurării nivelului strategic al artei militare a Republicii Moldova, vor fi comparate abordările școlii strategice occidentale și școlii strategice ex-sovietice, privind conținutul conceptului de „strategie militară”.

1.1 Repere istoriografice ale cercetării strategiei militare

1.1.1 Istoriografia cercetării nivelului strategic al artei militare în literatura științifică occidentală

Originea și esența strategiei militare au fost reflectate de Gheorghe Logofătu în lucrarea „Elemente de strategie militară” [89]. Potrivit interpretării cercetătorului Gh. Logofătu, termenul de „strategie” din cele mai vechi timpuri desemna arta comandantului de a conduce armata pe câmpul de luptă. La greci termenul de „strategie” era utilizat pe larg, în timp ce la alte popoare, deși fenomenul exista, purta o altă denumire. Reieșind din cele menționate, Gh. Logofătu constată că termenul de „strategie” provine din limba greacă veche, de la cuvintele „stratos” – armată și „agein” – conducere. „Strategos” era denumirea dată conducătorului de armate, iar „strategike” însemna conducerea armatei [89, p. 7]. La Atena, în anul 500 î.Hr., Clisthenes a introdus instituția strategilor, care erau grupați într-un colegiu constituit din 10 membri, preocupați de organizarea armatei și flotei, recrutări și afaceri diplomatice.

Școala occidentală susține că la baza conceptului de „strategie” se află cea mai veche lucrare a gânditorului chinez Sun Tzu „Arta războiului” [218], care datează din secolul al VI-lea î.Hr. Sun Tzu a studiat războiul ca ramură a guvernării și a elucidat elementele caracteristice ale analizei situațiilor militare.

Xenofon, un gânditor și filozof atenian din secolul V-IV î.Hr., în lucrarea „Cyropedia” [140], a făcut distincția dintre tactică și strategie. Prin termenul de „tactică ” Xenofon înțelegea arta de a ordona și a manevra trupele militare, începând de la cele mai mici unități, iar prin termenul de „strategie” desemna știința comandantului suprem, prin intermediul căreia se dirija totalitatea forțelor și mijloacelor necesare, pentru a obține victoria.

Cea mai importantă lucrare consacrată strategiei din perioada bizantină este „Arta militară” [95], elaborată de Mauricius la începutul secolului al VII-lea. Structura lucrării „Arta militară”

evidențiază faptul că Mauricius concepea tactica și strategia ca două părți componente ale artei militare. Potrivit viziunii lui Mauricius, termenul de „strategie” cuprinde totalitatea mijloacelor folosite, pentru a înșela dușmanii, precum alegerea momentului, locului, atacul pe neașteptate și diverse stratageme [95, p. 74].

Autorul lucrării „*Strategia și tactica în arta militară*”, G. Jomini este un teoretician și reprezentant al gândirii militare europene din sec. XVIII-XIX, care a analizat esența strategiei militare [188]. Conform abordării lui G. Jomini în Epoca Modernă, în condițiile fărâmițării statale în spațiul european, preocupările pentru teoria militară s-au diminuat considerabil, iar apariția și dezvoltarea relațiilor capitaliste cu efectele sale politice, economice și militare au condiționat interesul sporit pentru studierea strategiei militare. Cu toate acestea, scrierile de artă militară apărute până la sfârșitul secolului al XVIII-lea nu au reușit să realizeze o expunere sistematică a strategiei și nici să aprofundeze conținutul acesteia. Războaiele Revoluției Franceze și ulterior războaiele lui Napoleon au reprezentat o perioadă de cotitură în evoluția strategiei militare europene, fapt care se explică atât prin amploarea acestor războaie, cât și prin condițiile generale ale dezvoltării societății, științei și culturii din Epoca Modernă. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, englezul H. Lloyd și germanul H.D. Bülow au încercat în lucrările lor să sistematizeze principiile strategiei, ca principii ale conducerii războiului și, sesizând existența unor raporturi între politică și strategie, s-au străduit să elaboreze o metodă de analiză a fenomenului militar. Potrivit opiniei lui Bülow, „strategia” este știința executării deplasării trupelor în afara câmpului vizual al inamicului, iar „tactica” este știința manevrelor trupelor în câmpul vizual al inamicului și a conducerii lor în luptă. Napoleon a caracterizat „strategia” ca artă, a formulat principiile puterii de voință, siguranței și economiei forțelor, iar prin campaniile sale a oferit exemple strălucite ale acestei arte. G. Jomini a definit „strategia” drept arta de a elabora proiecte de război, care să corespundă cu mijloacele statului [188, p. 150].

Pe parcursul Epocii Moderne, termenul de „strategie” a devenit universal, fiind răspândit în arta militară mondială. În Evul Mediu și Epoca Modernă, strategia a devenit arta războiului, care urma să indice căile de soluționare a unor situații strategice complicate. Au început să apară primele lucrări, care au pus bazele teoretice ale strategiei, iar strategia a început să fie abordată ca știință, având ca obiect de studiu lupta armată. În această perioadă apare și renumita lucrare a lui Carl von Clausewitz „*Despre război*” [31], în care se face o structurare clară a artei militare, iar strategiei militare îi revine rolul determinant în planificarea și conducerea luptei armate. În lucrarea menționată von Clausewitz formulează un sistem rațional de artă militară, în care strategia ocupă locul central, asigurând legătura pe de o parte cu politica, iar pe de altă parte cu tactica. von Clausewitz sesiza că elementul esențial în definirea strategiei îl reprezintă scopul războiului. Întrucât

războiul este continuarea politicii cu alte mijloace, scopurile războiului sunt stabilite de către politică, iar strategia este arta de a realiza scopurile politice prin folosirea mijloacelor militare. Rolul și funcțiile strategiei au fost deduse de von Clausewitz din caracteristicile luptei armate, considerată ca un ansamblu de bătălii.

Lucrările lui H. Lloyd, H.D. Bülow, C. von Clausewitz [31], G. Jomini [188] și ale altor strategiști din prima jumătate a secolului al XIX-lea au pus bazele apariției științei militare, ca sistem de cunoștințe care generalizează experiența războaielor. Ulterior, spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, s-au instituit noi factori ai dezvoltării sociale, care au lăsat amprenta asupra modului de înțelegere și de tratare a strategiei militare. Puternica industrializare a statelor dezvoltate a avut drept consecință înzestrarea masivă a forțelor armate cu tehnică militară de luptă, a determinat acordarea unei atenții sporite legăturii dintre strategia militară și evoluția tehnicii militare. Noile tipuri de tehnică militară, precum aviația, tancurile, submarinele, armamentul automat, au generat noi posibilități tactice și strategice, cum ar fi: putere de foc și de izbire, mobilitatea, surprinderea, loviturile pe fronturi și adâncimi mari, care în totalitate au determinat ca bătăliile de amploare strategică să devină frecvente.

În perioada interbelică, influența noilor arme asupra strategiei militare a fost analizată de către teoreticianul militar englez Liddell Hart în lucrarea „Strategia de acțiune indirectă” [181]. Potrivit abordării lui Liddell Hart „strategia” este arta distribuirii și aplicării mijloacelor militare, pentru realizarea obiectivelor politice [181, p. 334]. Strategia nu se ocupă doar de deplasarea trupelor armate, ci și de rezultatele acestei deplasări. Atunci când utilizarea forțelor militare se transformă într-o bătălie, dispunerea acestor forțe și gestionarea unei astfel de acțiuni directe corespund deja domeniului tacticii. Ambele concepte – strategie și tactică, nu pot fi strict delimitate, deoarece se influențează reciproc și sunt într-o relație inseparabilă. Liddell Hart a divizat strategia în două componente: strategia mare și strategia mică. Dacă „strategia mare” se ocupă de planificarea și conducerea războiului în ansamblu, atunci „strategia mică” se ocupă de problemele luptei armate. În urma unei analize a lucrării lui von Clausewitz „Despre război”, Liddell Hart menționează că definiția lui von Clausewitz, potrivit căreia „strategia” este folosirea luptei în scopul războiului, cuprinde un spectru îngust și se reduce numai la folosirea instrumentului militar, pentru atingerea scopului în război, în timp ce strategia dispune și de alte instrumente ale puterii disponibile, pentru a fi aplicate. În viziunea lui Liddell Hart rolul „strategiei mari” este de a coordona și direcționa toate resursele unei țări sau unui grup de țări, pentru atingerea scopului politic al războiului, care este stabilit de către conducerea politică a țării. Scopul strategiei militare este de a dezechilibra rezistența inamicului și a crea condiții favorabile, pentru acțiunile la nivel operativ și tactic. Dacă

„strategia militară” se ocupă de problemele luptei armate, atunci „strategia mare” întrunește subiectele, ce țin nu numai de desfășurarea războiului, dar și de stabilirea raportului de forțe de după război. Potrivit abordării lui Liddell Hart, „strategia marea” este practic sinonimă cu politica militară, care dirijează conducerea războiului, dar se deosebește de politica fundamentală, care îi definește scopul [181, p. 333].

Generalul francez André Beaufre, în lucrarea „Introducere în strategie. Strategia acțiunii” [16], face distincție între diferite niveluri și forme ale strategiei: strategie totală, strategie generală și strategie operațională. Prin urmare, în locul „strategiei mari” a lui Liddell Hart, generalul francez André Beaufre propune termenul de „strategie totală”, considerându-l mai explicit, corespunzător unui anumit sens atribuit războiului total. Andre Beaufre afirmă că în vârful strategiei, subordonată direct guvernului - deci politicii- se află strategia totală, menită să inițieze conducerea războiului total. Rolul strategiei totale este de a identifica misiunea proprie și a combina diferite ramuri ale strategiei generale (politică, economică, diplomatică și militară). Conform abordării generalului André Beaufre, „strategia” este arta de a întrebuița forța sau constrângerea, pentru atingerea scopurilor fixate de politică și totodată arta dialecticii voințelor, care întrebuițează forța, pentru a rezolva conflictul lor [16, p. 10]. Generalul francez consideră că noțiunea de „strategie totală” ar reduce autonomia strategiei militare propriu-zise, subordonând-o strict unei concepții strategice de ansamblu, comandată de conducerea politică, elaborată și transpusă în practică de decidenții politici. Strategia militară devine, în felul acesta, o strategie aplicată în mod specializat, un caz particular al strategiei totale. Acestea sunt argumentele generalului francez André Beaufre, care a încercat să apere concepția sa față de criticile ce i s-au adus privind conceptul de „strategie totală”, precum și cel de „strategie indirectă”, ce ar însemna, de fapt, o extindere a strategiei militare în domeniul politicii.

După cel de-al Doilea Război Mondial, o serie de considerente de natură politică și militară, inclusiv efectele revoluției tehnico-științifice au determinat guvernele și numeroși experți militari să acorde strategiei o atenție sporită în comparație cu perioadele precedente. În unele țări s-au înființat institute speciale de studii strategice. Drept urmare, strategia a evoluat în mod progresiv, cuprinzând un spectru mult mai larg de acțiune. Astfel, s-a promovat ideea că strategia este responsabilă nu numai de planificarea și conducerea luptei armate, dar și de conducerea războiului.

Spre sfârșitul secolului al XX-lea - începutul secolului al XXI-lea strategia începe să cuprindă un spectru mult mai larg de sarcini. Dacă în Epoca Antică și Evul Mediu, strategia era tratată ca artă a comandantului de a conduce armata pe câmpul de luptă, în Epoca Modernă și începutul Epocii Contemporane, strategia se ocupa cu problemele de planificare și conducere a

războiului, atunci în prezent, în perioada post-Război Rece, strategia se interesează de problemele existenței și dezvoltării unui stat.

În opinia noastră, strategia – indiferent de domeniul abordat – este unică. Dacă inițial strategia se referea mai mult la domeniul militar, atunci în prezent aceasta a devenit mai complexă, mai diversificată și multidimensională. Prin urmare, acolo unde există interese, iar interese există peste tot în lume, există și politica acțiunii umane, iar punerea în aplicare a acestei politici solicită elaborarea unei strategii, precum strategia diplomatică, strategia economică, strategia culturală, strategia militară etc. Din punct de vedere al structurii, formei, conținutului, inclusiv al interacțiunii componentelor sale, considerăm că „strategia” totdeauna constituie un întreg sau un sistem.

Literatura de specialitate, consacrată problematicii actuale a strategiei, consemnează perspective interesante privind conținutul, sfera și condițiile pe care le implică noțiunile propuse, spre a fi utilizate în acest domeniu. În prezent conceptul de „strategie” este tratat diferit de către diverse școli strategice. Astfel, majoritatea școlilor din occident abordează strategia trilateral: 1) politică; 2) strategia mare (totală, integrală, națională) și 3) strategie de ramură (care include și cea militară).

Cercetătorul francez Herve Coutau-Begarie, în lucrarea „Tratat de strategie” [36], a descris fenomenul de „extindere a strategiei”, invocând trei aspecte majore. Primul aspect se referă la permanența strategiei, în sensul că aceasta nu se mai limitează doar la perioada războiului și a conflictelor armate. Cel de-al doilea aspect privind extinderea strategiei face trimitere la afirmarea dimensiunilor nemilitare ale acesteia, în sensul că statul își utilizează și celelalte instrumente de putere avute la dispoziție, pentru realizarea scopului strategic într-un ansamblu sinergic, unde regăsim mijloacele politice, diplomatice, economice și informaționale alături de instrumentele militare. Cel de-al treia aspect de extindere a strategiei s-a produs după cel de-al Doilea Război Mondial și a condus la îndepărtarea strategiei de sfera statului și conflictului, pentru a o aplica în viitor la orice activitate socială.

Mareșalul englez John Slessor, în lucrarea „*Strategy for the West*” [147], susține că strategia contemporană nu poate fi elaborată decât la nivel mondial. Strategia contemporană este una globală, iar tentativa de a o limita la interesele particulare ale unei țări este similară cu limitarea unui taifun la „o grămadă de cartofi” [147]. În acest context trebuie menționată opinia generalului francez Charles Ailleret, care în prefața lucrării lui L. Hamon „*La strategie contre la guerre. Preface du general Ailleret*” [154], susține că strategia nu este decât nivelul la care se tratează problemele războiului și se adoptă deciziile. În viziunea generalului Charles Ailleret, strategia nu este artă, știință, tehnică sau disciplină cu un conținut bine definit sau care s-ar referi la un obiect

bine determinat; dimpotrivă, termenul „strategie” definește nivelul la care se examinează chestiunile referitoare la război [154].

În doctrina SUA se aplică termenii de politică, strategie națională și strategie militară (sau de ramură). Conform dicționarului „*Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*” termenul de „strategie” este definit ca știință și artă de angajare a forțelor politice, economice, psihologice și militare ale unei națiuni sau ale unui grup de națiuni, pentru a acorda sprijin maxim politicilor adoptate în timp pace sau război [148]. Drept urmare, strategia națională se află în subordinea politicii și are misiunea de a realiza obiectivele acesteia, folosind toate instrumentele puterii disponibile. La rândul său, strategia militară este un instrument al strategiei naționale, având rolul de a aplica instrumentul militar al puterii.

Profesorul american Leon S. Fuerth, în articolul „Grand Strategy” din revista „Forging an American Grand Strategy: Securing a Path Through a Complex Future”, referindu-se la conceptul de „strategie mare”, a evidențiat două aspecte: 1) strategia securității naționale și 2) strategia apărării naționale. Punând accentul pe sarcinile strategiei securității naționale, Leon S. Fuerth menționează următoarele: „Securitatea națională este un concept mult mai larg decât apărarea națională. Atunci când se face referire la o strategie mare pentru SUA, securitatea națională se referă la nivelul de supraviețuire fizică, dar nu se termina aici. Securitatea națională se extinde la păstrarea modului nostru de viață, pentru noi înșine în timpul nostru și apoi pentru prosperitate. Mai mult decât atât, marea strategie obține dimensiuni și mai mari. Supraviețuirea fizică și morală a națiunii noastre a devenit sinonimă cu supraviețuirea fizică și morală a civilizației în ansamblu, iar dincolo de aceasta, chiar devine o chestiune de supraviețuire a speciei umane” [140, p. 9].

Edward N. Luttwak, în lucrarea „*Strategia. Logica războiului și păcii*” [90], promovează aceiași idei, că strategiei mari îi revine funcția de a coordona toate componentele puterii statului în scopul realizării intereselor naționale. În același timp, teoreticianul american menționează că „strategia pătrunde mai mult în problematica menținerii păcii decât în câștigarea războiului” [90, p. 5]. Edward N. Luttwak subliniază faptul că strategiei îi revine rolul de a menține pacea prin mijloace militare. De asemenea, Edward N. Luttwak menționează că „întregul conținut al strategiei este pătruns de o logică paradoxală, care îi este proprie”, aceasta fiind un fel de proces invers, observabil în conducerea luptei armate. În această ordine de idei, Edward N. Luttwak remarcă faptul că, în toate sferele de activitate umană, cu excepția celor militare, se observă menținerea „logicii liniare” sau a „rațiunii obișnuite”, pe când în acțiunile de luptă se manifestă o logică paradoxală, asemănătoare unei „rațiuni inverse”.

Strategia în diverse domenii ale activității umane este un subiect abordat și de școala strategică românească. Astfel, în lucrarea citată anterior a lui Gh. Logofătu, „Elemente de strategie

militară” este propus termenul de „strategie politică” [89]. Promovând acest termen, Gh. Logofătu consideră că astfel se pot evidenția implicațiile strategice ale corelației dintre război și politică, dintre conducerea politică și conducerea militară a războiului [89, p. 29]. În viziunea autorului, strategia politică nu poate fi confundată cu politica, deoarece strategia politică indică modalitățile de realizare a scopurilor politice prin utilizarea puterii de ordin diplomatic, militar, economic și informațional. Referitor la conținutul conceptului de „strategie militară” Gh. Logofătu menționează că luarea în considerație a structurii armatei prezintă o importanță deosebită pentru strategie, condiționând în mare măsură modul de întrebuințare a forțelor armate în război, conținutul misiunilor și capacitatea îndeplinirii lor [89, p. 170]. Conform interpretării lui Gh. Logofătu între strategie, pe de o parte, și dezvoltarea forțelor armate și tipurilor de arme, pe de altă parte, există o legătură strânsă și interdependentă. Strategia militară formulează anumite cerințe, indică anumite direcții, stabilește anumite priorități, de care este necesar să se țină seama în organizarea și dotarea forțelor armate, în dezvoltarea diferitor subdiviziunilor acestora. La rândul lor, variațiile de forțe armate și tipurile de armament determină prin specificul lor, gradul de dezvoltare și posibilitățile de acțiune, adoptarea anumitor soluții strategice, existența anumitor preocupări și chiar domenii aparte ale strategiei [89, p. 172].

În lucrarea „Războiul și politica în epoca contemporană”, generalul-maior C. Soare folosește sintagma de „strategie a apărării naționale” [118, p. 121]. C. Soare este convins că conceptele de „strategie mare” și „strategie totală” sunt relevante statelor mari, cu statut de mare putere. La rândul lor, statele mici și cele mijlocii trebuie să înțeleagă strategia, astfel încât nu doar mijloacele militare, ci și toate celelalte mijloace disponibile trebuie să fie utilizate, pentru a asigura apărarea independenței și suveranității naționale, atât pe timp de pace, cât și pe timp de război. Din acest punct de vedere, C. Soare insistă asupra denumirii unei astfel de strategii drept „strategia apărării naționale”, care va fi subordonată politicii, iar strategia militară va fi subordonată strategiei apărării naționale.

Dacă pentru strategia militară mijlocul de realizare a scopului politic este lupta armată, atunci pentru strategia apărării naționale gama mijloacelor utilizabile este mult mai largă, incluzând domeniile economic, politic, diplomatic, militar etc. Potrivit abordării lui C. Soare, aceasta înseamnă că în diferite domenii se vor folosi mijloace specifice, care pot fi aplicate, în funcție de conjunctură și situație, în variate modalități și combinații, în condiții de război sau în timp de pace, pentru atingerea unui scop politic. Este firesc ca în condiții de război să prevaleze mijloacele militare, însă celelalte mijloace își păstrează importanța. În timp de pace, se vor utiliza mijloacele politice, diplomatice și economice, pentru soluționarea litigiilor dintre state, consolidarea securității și independenței naționale. Pe lângă mijloacele menționate pot fi luate în considerare inclusiv

alte resurse, care contribuie într-o măsură sau alta la atingerea obiectivelor strategice, precum mijloacele cercetărilor științifice și tehnologice, mijloacele ideologice, psihologice, juridice, culturale și educaționale. Strategia apărării naționale își asumă totalitatea mijloacelor potrivit specificului lor, inclusiv asigură corelarea și integrarea lor într-o concepție unitară. C. Soare remarcă că trăsătura importantă a strategiei, ca domeniu de analiză teoretică și de activitate practică, este existența pericolelor și adversarilor, care sunt proprii nu doar strategiei militare, ci și strategiei apărării naționale.

Pericolul declanșării sau acutizării unor situații conflictuale, de agresiune sau de război, poate fi apropiat sau îndepărtat, poate avea o amploare sau alta, o direcție sau alta, în funcție de circumstanțele concrete ale evoluției situației internaționale. C. Soare susține că este necesar ca strategia apărării naționale să aprecieze în mod corect, realist și oportun pericolele existente și, în raport cu concluziile formulate, să stabilească modul de acțiune, pentru înlăturarea sau diminuarea lor, aplicând în mod prioritar mijloacele politice și diplomatice, dar acordând atenția cuvenită mijloacelor militare necesare, pentru respingerea oricărei agresiuni.

Una din principalele sarcini ale strategiei apărării naționale este de a consolida capacitatea de apărare a țării, prin valorificarea tuturor factorilor și contribuției tuturor sectoarelor activității economico-sociale de care aceasta depinde. Generalul român C. Soare conchide că o corelare logică între politică și strategia apărării naționale poate conferi multiple avantaje strategiei militare, chiar dacă la prima vedere ar putea părea că aceasta ar limita sau constrânge sfera de acțiune a strategiei militare.

Generalul român C. Onișor, în lucrarea „*Teoria strategiei militare*” [101], a evidențiat două componente ale strategiei: 1) „*strategia mare*” (generală, globală), care a fost denumită „strategia războiului”; și 2) „*strategia militară*”. Conform abordării lui C. Onișor „strategia războiului” este arta de a utiliza totalitatea forțelor și mijloacelor de care dispune statul în diferite domenii (politic, economic, diplomatic, cultural, tehnico-științific, demografic, militar etc.) și de a conduce acțiunile acestora în vederea realizării scopului politic al războiului (conflictului armat) [101, p. 28]. C. Onișor propune următoarea metodă pentru elaborarea strategiei militare: 1) stabilirea tipului de război, în care ar putea fi implicată țara; 2) caracteristicile luptei armate; 3) estimarea forțelor și mijloacelor participante; 4) concepția strategică de ducere a războiului și modalitatea de aplicare a acesteia; 5) stabilirea structurii generale a forțelor armate și prioritatea dezvoltării acestora; 6) stabilirea procedurilor de ducere a războiului [101, p. 28]. Conținutul strategiei militare, în viziunea lui C. Onișor, este constituit din dimensiunea teoretică și dimensiunea practică-aplicativă. Dimensiunea teoretică este include următoarele aspecte: a) problemele conducerii războiului și acțiunilor militare; b) modurile de întrebuințare a forțelor armate și mijloacelor aplicate în război; c)

fundamentarea principiilor, regulilor, procedeele și normelor de pregătire și ducere a acțiunilor militare. Dimensiunea practică-aplicativă dirijează activitățile militare în vederea pregătirii țării și a armatei pentru război și conducerea nemijlocită a acțiunilor de mare amploare [101, p. 29].

Colonelul român T. Grozea, în lucrarea „*Tendințe, orientări, controverse în strategiile militare contemporane*” [72], a caracterizat strategia totală sau generală prin evidențierea următoarelor trăsături: 1) finalitatea strategiei este constituirea unui suport al politicii atât în timp de pace, cât și de război; 2) mijloacele strategiei sunt extinse la toate capacitățile de care dispune statul, în diversitatea lor: politice, economice, diplomatice, psihologice, militare, etc.; 3) formele de acțiune ale strategiei sunt atât violente, cât și non-violente; 4) în accepțiune extensivă, strategia, deși are la dispoziție mijloace militare și poate utiliza metode decizionale de planificare și de intervenție, inspirate din domeniul militar, totuși este de factură politică [72, p. 41].

Un alt strategist român este G. Văduvă, care a publicat multiple lucrări consacrate strategiei, precum „Strategia acțiunilor rapide” [134], „Strategie militară pentru viitor” [135], „Strategie integrală” [137], „Principii ale războiului și luptei armate” [133]. G. Văduvă susține existența trinomului: 1) politică, 2) strategie mare (sau totală), și 3) strategie militară. În lucrarea „Strategia integrală” [137], G. Văduvă scoate în evidență faptul că strategia actuală nu mai corespunde cu strategia de la începutul secolului al XX-lea, care trata numai problemele războiului, ci a devenit una „integrală”, fiind responsabilă de asigurarea securității statului, de existența și dezvoltarea lui. Conform abordării lui G. Văduvă „strategia integrală” cuprinde mai multe tipuri de strategii de ramură, precum: a) strategia economică; b) strategia informațională; c) strategia culturală; d) strategia militară. În același timp, fiecare strategie de ramură este structurată, fiind constituită din strategia forțelor, strategia mijloacelor și strategia operațională. G. Văduvă evidențiază schema simplificată a nivelurilor de elaborare a strategiei, care ar fi următoarea: 1) parlamentele elaborează politica; 2) guvernele stabilesc strategia integrală de realizare a politicii, iar ministerele determină strategiile de ramură (economice, culturale, diplomatice, informaționale, de protecție a mediului, militare etc.), doctrinele operaționale și tacticile corespunzătoare; 3) justiția ocrotește respectarea normelor de drept pe tot parcursul întregului proces. Există însă o intercondiționare între aceste niveluri. Dacă guvernul și ministerele au competența de inițiativă legislativă, atunci parlamentele dispun de comisii de specialitate, care asigură expertiza în domeniile politice corespunzătoare strategiilor de ramură. G. Văduvă menționează că orice tip de strategie (politică, economică, diplomatică, informațională, culturală, militară etc.) înseamnă strategie a forțelor (generare, structurare, pregătire și folosire); strategie a mijloacelor (generare și mod de folosire); strategie a acțiunilor (concepere, organizare, desfășurare) [137, p. 37].

Reieșind din abordările și viziunile menționate anterior, concluzionăm că majoritatea școlilor strategice occidentale acceptă trinomul: 1) politică, 2) strategie națională (mare, totală sau integrală), iar cu referire la domeniul militar, 3) strategie militară. Totodată, considerăm corectă abordarea problemei conceptului de „strategie” prin prisma aplicării puterii. În opinia noastră, o problemă nerezolvată continuă a fi identificarea unui titlu universal acceptabil al domeniului de acțiune strategică. Dacă unii cercetători occidentali propun titlurile de „strategie mare”, „strategie universală”, „strategie globală”, atunci alți autori aplică termenii de „strategie națională”, „strategie de apărare națională”, „strategie de securitate”, „strategie politică”, „strategie integrală” etc.

Experții români A. Petri și S. Boncu, citați în lucrarea „*Strategia militară-componentă a artei militare. Funcțiile strategiei militare*” [42], menționează că sporirea gradului de complexitate a conținutului actualei strategii militare necesită o abordare din perspectiva globală, sistemică și integratoare, pe baza unor criterii realiste și strict științifice, potrivit următoarei ordine: tipul de război; inamicul; sistemul militar; baza tehnico-militară; formele și procedeele de ducere a războiului și conducerea strategică [42, p. 24; 99].

Cercetătorul român C. Popescu, în lucrarea „*Elemente de teorie a strategiei militare*”, îl citează pe Artur F. Lykke, care susține că conținutul strategiei militare trebuie să reflecte următoarele aspecte: a) *finalitățile*, care pot fi descrise ca obiective militare; b) *căile*, care vor fi consacrate diferitor metode de aplicare a forței militare și c) *mijloacele* ce se referă la resursele militare [106, p.35]. C. Popescu, bazându-se pe formula prezentată de Artur F. Lykke, menționează că conținutul strategiei militare ar trebui să reflecte obiectivele militare strategice, planurile pentru realizarea acestora și capacitățile militare necesare, pentru transpunerea în practică a concepției [106, p. 37].

În rezultatul cercetării strategiilor militare în vigoare ale unor state occidentale, am constatat că conținutul lor este neomogen. Drept dovadă prezentăm Strategia Națională Militară a SUA, adoptată în anul 2018, care are următorul conținut: abordări strategice; angajarea forței; dezvoltarea și proiectarea forței; concluzii [146]. Concepția Bundeswehr-ului a RFG prezintă obiectivele; condițiile strategice; principiile strategice; misiunile și sarcinile strategice; posibilitățile armatei; structura forțelor armate [157]. Strategia Militară a României, adoptată în anul 2016, este constituită din introducere, potențialele riscuri și amenințări militare identificate; misiunile armatei și obiectivele militare naționale; capacitățile de apărare și prioritățile realizării acestora; structura de comandă și structura de forțe a Armatei Române; principii și concepte strategice și operaționale [122].

În opinia noastră, conținuturile strategiilor militare ale unor state occidentale (SUA, RFG, România) nu corespund totalmente cerințelor luptei armate moderne la nivel strategic, deoarece

structura lor nu reflectă pe deplin funcțiile de bază ale strategiei militare. Acest fapt va cauza apariția unor erori în cadrul planificării la nivelele inferioare strategice ale artei militare, iar ca rezultat la apariția multiplelor probleme, în cadrul desfășurării acțiunilor militare. Un aspect important în cadrul nivelului strategic al artei militare îl ocupă metodologiile de elaborare a strategiilor militare. În cadrul literaturii științifice occidentale acest subiect este puțin reflectat. În unele surse găsim descrierea unor metode separate, care reflectă analiza și evaluarea secvențială a unor componente ale strategiei militare. Totodată, în alte surse se regăsesc metode, care prevăd analiza generală a factorilor strategici. În această ordine de idei considerăm că metodele occidentale sunt actuale, deoarece oferă posibilitatea unei analize calitative a factorilor strategici, în contextul elaborării strategiilor militare. Metodele occidentale sunt eficiente pentru elaborarea strategiilor militare ale statelor mari cu interese globale, care pretind să planifice și să desfășoare acțiuni militare intercontinentale, spațiale, de mare amploare. În același timp, tentativa de a aplica aceste metode de către statele mici din cadrul NATO, inclusiv de Republica Moldova, începând cu anul 2009, a dus și va duce la apariția multiplelor erori în cadrul planificării strategice.

În concluzie, conform viziunilor occidentale, strategiei globale îi vor fi subordonate strategiile de ramură, care vor stabili obiective și sarcini, pentru strategiile menționate (informațională, diplomatică, economică și militară). La rândul său, strategiile de ramură vor stabili căile de realizare a obiectivelor strategice, folosind forțele și mijloacele avute la dispoziție [62]. În domeniul militar, modalitatea de aplicare a forțelor armate va fi stabilită de strategia militară, care va reflecta arta și știința planificării și conducerii acțiunilor militare de mare amploare, în scopul realizării obiectivelor politico-militare.

1.1.2 Cercetarea nivelului strategic al artei militare în literatura științifică ex-sovietică

Scoala strategică ex- și post-sovietică, ca și cea occidentală, are la bază aceleași lucrări dedicate strategiei, elaborate de către oamenii de știință din Epoca Antică, Evul Mediu și Epoca Modernă. Arta militară în Epoca Antică a fost studiată de cercetătorul rus E. Razin în lucrarea „История военного искусства” [212]. Potrivit investigației lui E. Razin în Grecia Antică au apărut primii teoreticieni militari, numiți „strategiști”, care pentru prima dată au descris „fenomenul strategic”. Printre strategiștii antici greci îi putem menționa pe Enea Tacticianul (sec. IV î.Hr.); Demetrios din Faleron (sec. IV î.Hr.); Poseidonios (sec. II î.Hr.). Anume în Grecia Antică a apărut primul „Tratat de strategie”, elaborat de Enea Tacticianul în jurul anului 360 î.Hr.. În perioada Imperiului Roman lucrări în domeniul strategiei militare au fost elaborate Frontinus - „Stratagemata” și Onesandros -, „Tratat de strategie”, ambele datând cu secolul I d.Hr.

Una dintre cele mai importante lucrări, care a descris arta militară romană și a influențat semnificativ literatura militară până în perioada Imperiului Bizantin a fost „Tratatul de artă militară” al lui Flavius Vegetius Renatus, datat din a doua jumătate a secolului al V-lea d.Hr. Deși strategiștii antichității au definit termenii de „tactică” și „strategie”, au făcut deosebiri semantice între ele și le-au determinat locul în cadrul artei militare, trebuie totuși de remarcat că în viziunea lor strategia se caracteriza prin elemente simple, legate de procedeele și etapele acțiunii, fără a o încadra în contextul social-politic. Principiile acțiunilor militare erau raportate exclusiv la experiența practică a comandantului de oști.

În perioada Imperiului Bizantin, nu exista o viziune teoretică privind relațiile, factorii și implicațiile generale ale strategiei militare. Strategii bizantini au concentrat și sintetizat în lucrările lor experiența antichității, inclusiv o serie de observații asupra procedeele de luptă ale popoarelor migratoare de la sfârșitul antichității. Un tratat anonim de strategie, din vremea împăratului Iustinian, prezenta în felul următor deosebirea dintre strategie și tactică: „tactica” este știința prin care cineva poate rândui și pune în mișcare, la timpul potrivit, un număr oarecare de oameni înarmați, iar „strategia” este calea prin care un conducător de oști își apără țara și îi învinge pe dușmani [213, p. 150].

În prima jumătate a secolului al XX-lea, s-au manifestat o pleiadă de teoreticieni militari, care au acordat o atenție sporită determinării rolului și principiilor de întrebuințare a diferitor categorii de forțe armate în viitorul război, pornind de la ipoteza, că victoria nu poate fi obținută decât prin eforturi întrunite ale tuturor tipurilor de forțe armate. Printre cei mai notorii teoreticieni militari din perioada interbelică îi menționăm V. Triandafilov [219], A. Svecin [215], Gh. Isserson [197], B. Șapoșnikov [221, 222, 223]. Lucrările acestor teoreticieni militari au creat bazele teoretice și au lansat noi concepte ale artei militare, reieșind din noile cerințe ale luptei armate. În această ordine de idei menționăm că pentru prima dată s-a promovat ipoteza apariției unui nou nivel al artei militare, fiind plasat între strategia militară și tactică, care ulterior a fost denumit „*arta operativă*”; s-au promovat noi ipoteze de desfășurare a acțiunilor militare la nivel strategic, reieșind din rezultatele influenței progresului tehnico-științific asupra luptei armate.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, au apărut noi lucrări științifice importante consacrate strategiei militare, care au precizat teoriile militare, promovate de predecesorii lor, reieșind din rezultatele aplicării acestora pe câmpurile de luptă ale celui de-al Doilea Război Mondial și luând în calcul noile progrese în domeniul sistemelor de arme și armament. Printre teoreticienii militari postbelici îi menționăm pe V. Sokolovskii [217], V. Semionov [216], A. Jeltov [189], Gh. Jukov [190], S. Mihalev [201], S. Akhromeev [159, 160], V. Varenikov [168, 169, 170, 171, 172, 173, 174], S. Postnikov [209].

Strategia militară descrisă în literatura de specialitate a statelor post-sovietice se deosebește de abordarea științifică occidentală. Strategii școlii sovietice și celei post-sovietice promovează binomul politică-strategie militară. Mareșalul V. Sokolovski, în lucrarea „Военная стратегия” [217], menționează că politica are atât misiunea de a stabili obiective pentru strategia militară, cât și de a crea condiții favorabile pentru acțiunea strategică. Având la dispoziție toate mijloacele militare și nemilitare, politica poate mobiliza totalitatea resurselor materiale și umane ale statului, pentru a atinge scopul strategic al războiului. În același timp, politica corelează cerințele strategiei militare cu posibilitățile statului, astfel încât acțiunea strategică să se desfășoare în conformitate cu legile războiului. În viziunea mareșalului V. Sokolovski, „strategia militară” reprezintă un sistem de cunoștințe științifice despre legile obiective ale războiului, care este dus pentru realizarea anumitor interese politice. V. Sokolovski menționează că conținutul strategiei militare nu este permanent, dar se află în continuă schimbare, în dependență de obiectivele politice și posibilitățile materiale și morale ale forțelor armate și ale mijloacelor puse la dispoziția strategiei.

Conform abordării lui V. Sokolovski, una din principalele misiuni ale strategiei militare este previziunea și cercetarea viitorului război, pentru a prezenta noi forme și metode de desfășurare. Reieșind din misiunea menționată, strategia militară trebuie să identifice forțele armate și mijloacele necesare, pentru a realiza obiectivele stabilite, principalele direcții de dezvoltare ale forțelor armate și pregătirea lor pentru război. În acest context precizăm că conținutul strategiei militare trebuie să corespundă cu următoarele aspecte: 1) legile luptei armate; 2) caracterul viitorului război; 3) bazele teoretice pentru pregătirea statului și a forțelor armate pentru război; 4) tipurile de forțe armate și conceptele strategice de aplicare a lor în acțiunile militare; 5) bazele apărării civile; 6) procedeele de desfășurare a luptei armate; 7) conceptele asigurării logistice a luptei armate; 8) bazele conducerii strategice a forțelor armate și a războiului total; 9) viziunile strategice ale potențialilor adversari [217, p. 16].

În urma acumulării cunoștințelor despre războaiele desfășurate, situația politico-militară, potențialul economic și moral al țării, noile mijloace de luptă, inamicul potențial, strategia militară cercetează condițiile și caracterul viitorului război, aspectele de pregătire și ducere a războiului, principiile și procedeele de aplicare a tipurilor de forțe armate la nivel strategic, principiile de asigurare materială și tehnică [217, p. 25]. În acest context V. Sokolovski subliniază faptul că într-un război, pentru realizarea cu succes a obiectivelor strategice de către componenta militară, este necesar de a se crea condiții favorabile de către instrumentele strategice de ordin diplomatic, economic și politic [217, p. 29]. În capitolele „Strategia și economia” și „Strategia și factorul moral-

cultural” din lucrarea „Военная стратегия” [217], V. Sokolovski dezvoltă principiile și procedeele de aplicare în război a instrumentelor economice și moral-culturale ale unei națiuni, care sunt necesare atât pentru a sprijini eforturile de luptă, cât și pentru a influența adversarul.

Mareșalul rus V. Sokolovskii se referă la unele aspecte metodologice de elaborare a strategiei forțelor armate, unde relatează că determinarea structurii forțelor armate este o problemă complexă, care cuprinde mai multe întrebări legate de structura și completarea forțelor armate, armamentul și tehnica din dotare, sistemul de pregătire și educație a armatei, inclusiv problemele mobilizării și pregătirii pentru luptă a trupelor armate [217, p. 257]. Cu referire la factorii determinanți ai strategiei forțelor armate V. Sokolovskii relatează că factorii determinanți ai structurii forțelor armate reprezintă niște valori obiective, iar influența lor este subordonată anumitor legi specifice. În unele cazuri factorii au o influență pozitivă, iar în alte cazuri - negativă. Totul depinde de condițiile de acțiune ale acestor factori, de capacitatea statului și de abilitățile conducerii strategice de a-i întrebuința cu un efect amplificativ [217, p. 288]. În același timp, V. Sokolovskii menționează că structura forțelor armate este determinată de următorii factori: 1) caracterul formei de guvernământ a statului; 2) potențialul economic al statului; 3) numărul, calitățile moral-psihologice și politice ale populației; 4) poziția geografică, mărimea și caracteristicile teritoriului statului; 5) potențialul de război al inamicului probabil [217, p. 257].

Strategul rus A. Svecin, în lucrarea „Стратегия” [215], analizează de asemenea binomul *politică-strategie militară* [215, p. 17]. Spre deosebire de strategie, principala misiune a artei politice este de a stabili scopurile politice ale războiului, care trebuie formulate, ținând cont de resursele disponibile. La etapa finală a determinării scopurilor politice, politica trebuie să consulte strategia, întrucât pe viitor politica va trebui să servească strategia, dar să nu îngreuneze adoptarea deciziei strategice. A. Svecin menționează că rolul politicii este de a crea condiții cât mai favorabile pentru strategia militară, aplicând în acest scop totalitatea instrumentelor diplomatice, economice și informaționale. Pentru a-și îndeplini rolul său în exercitarea puterii de stat, strategia militară trebuie să corespundă cu scopurile politico-militare, forțele armate și mijloacele de război, tipurile de strategii caracteristice situației strategice și metodele de realizare a scopurilor militare [215, p. 89]. Referindu-se la metodele de creare a structurii forțelor armate, A. Svecin susține că metodă trebuie să ia în calcul bazele politice ale armatei; forțele morale ale armatei; cantitatea și calitatea forțelor armate; tipul de armată necesar; tipul de completare a armatei; organizarea armatei; raportul dintre militarii luptători și ne-luptători; raportul dintre genurile de armă [215, p. 54].

Cercetătorul militar rus V. Triandafillov, în lucrarea „Характер операций современных армий” [219], analizează metoda de elaborare a strategiei operaționale. Conform cercetării lui V. Triandafillov, pentru elaborarea corectă a concepției de „acțiune strategică” ar trebui să se respecte

următorul algoritm: 1) analiza spațiului geografic; 2) analiza concepției adversarului; 3) analiza potențialului militar propriu și stabilirea planului propriu de acțiune [219, p. 25].

Teoreticianul rus V. Semionov, în lucrarea „*Краткий очерк развития советского оперативного искусства*” [216], menționează că politica determină scopurile și sarcinile strategiei militare, stabilește mijloacele pentru pregătirea și desfășurarea războiului, direcționează parcursul integral al luptei armate pentru obținerea victoriei. Potrivit abordării lui V. Semionov „*strategia militară*” este un domeniu important al artei militare, care cuprinde activitatea practică a comandamentului suprem, pentru pregătirea și desfășurarea acțiunilor militare de mare amploare și a războiului total [216, p. 286].

Teoreticianul militar S. Mihalev, în lucrarea „*Военная стратегия. Подготовка и ведения войн Нового и новейшего времени*” [201], definește termenul de „strategie militară” ca teorie și practică a pregătirii statului și a forțelor armate pentru ducerea războiului, inclusiv organizarea și desfășurarea operațiilor strategice [201, p. 3].

În prezent strategiile militare ale majorității statelor post-sovietice, în pofida faptului că se deosebesc, totuși au la bază același fundament conceptual. Concepțiile oficiale ale strategiei militare sunt reflectate în documente numite „doctrine militare”. Doctrina militară a Federației Ruse, adoptată în anul 2017, este alcătuită din principii generale; pericole și amenințări militare; politica militară; asigurarea economico-militară a apărării [176]. Doctrina militară a Ucrainei din anul 2015 conține generalizări; mediul de securitate; obiectivele politicii militare; condițiile social-politice, economice și de altă natură pentru implementarea politicii militare; mijloacele de realizare a obiectivelor politicii militare; finanțarea necesităților de apărare; dispoziții finale [177]. Doctrina militară a Republicii Belarus este alcătuită din bazele doctrinei militare; definițiile și termenii de bază; situația politico-militară; pericolele militare; bazele politicii militare; măsurile pentru asigurarea securității militare; caracterul viitoarelor conflicte militare (războaie); organizarea militară a statului și bazale aplicării ei; bazele asigurării securității economice; sectorul militar al economiei și dispoziții finale [178].

În opinia noastră, ca și în cazul strategiilor occidentale, conținutul strategiilor militare ale statelor ex-sovietice nu exprimă spectrul integral de sarcini, care trebuie să le fie caracteristice, pentru realizarea obiectivelor politico-militare. Acest fapt poate condiționa apariția unor complicații în conducerea sistemului militar, în cazul declanșării unor crize sau conflicte armate. În școala strategică ex-sovietică se folosește binomul *politică-strategie*. Dacă în școala strategică occidentală, „strategia mare” are rolul de a coordona toate instrumentele puterii de stat, pentru realizarea scopurilor politice, atunci în școala strategică ex-sovietică rolul de coordonator îi revine politicii, iar referitor la domeniul militar - politicii militare. Termenul de „strategie” se referă doar

la domeniul pregătirii și ducerii războiului, având denumirea de „strategie militară”. Considerăm că excluderea termenului de „strategie mare” din cadrul acțiunii strategice nu reprezintă o greșeală majoră, care poate duce la rezultate negative. În această ordine de idei menționăm că ar fi rațional de a diviza procesul politic de acțiunea strategică, ceea ce ar permite ordonarea rațională a algoritmului de repartizare a puterii în cadrul conducerii de stat.

Așadar, în urma analizei lucrărilor științifice consacrate strategiei militare, concluzionăm că în viziunea școlii strategice ex-sovietice „strategia militară” este o parte componentă a artei militare; este disciplina care cuprinde cunoștințe despre conducerea războiului total, a campaniilor militare și a operațiilor cu participarea unor grupuri mari de forțe. Obiectul strategiei militare este constituit din următoarele aspecte: 1) determinarea caracterului viitorului război; 2) pregătirea țării și a armatei în vederea ducerii acestuia; 3) aprobarea planurilor de campanie; 4) organizarea forțelor armate; 5) folosirea forțelor armate pentru realizarea scopului războiului. Strategia militară stabilește, la cel mai înalt nivel, modurile de folosire a forțelor armate și a mijloacelor de luptă, orientează și direcționează arta operativă, tactica, logistica și alte componente ale științei militare, încadrând acțiunile acestora într-o concepție unitară, în vederea îndeplinirii scopului strategic general al războiului. Făcând o analiză a metodelor de elaborare a strategiilor militare, prezentate în literatura științifică din spațiul ex-sovietic, am ajuns la concluzia, că metodele prezentate permit o analiză aprofundată a factorilor strategici, care determină lupta armată, ceea ce permite adoptarea unei decizii strategice corecte. La rândul său, ca și în cazul metodelor occidentale, considerăm că aceste metode sunt adecvate elaborării strategiilor militare ale statelor mari, iar aplicarea lor în cazul statelor medii și mici, va aduce la apariția unor erori strategice.

1.2 Repere istoriografice și teoretico-metodologice privind nivelului strategic al artei militare în Republica Moldova

În Republica Moldova, conceptul de „strategie” este abordat diferit, din cauza influenței doctrinelor occidentale și celor din spațiul ex-sovietic. Analizând situația în domeniul strategiei militare din Republica Moldova, deducem că în sursele bibliografice științifice și de specialitate consacrate acestui subiect, problematica este puțin abordată. Unele idei le găsim în literatura militară, unde conceptul de „strategie” este tratat în baza abordării școlii strategice ex-sovietice. În aceste surse bibliografice este promovată ideea, că nu există necesitatea existenței unui domeniu intermediar între politică și strategie militară, specializat în conducere, iar responsabilitățile acestuia fiind repartizate conform următorului model: pe timp de pace, politica are rolul de manipulare cu instrumentele puterii, în scopul asigurării securității statului, iar pe timp de război, dreptul de apăra securitatea statului îi revine strategiei militare.

În al doilea deceniu al secolului al XXI-lea conceptul de „strategie” a obținut o abordare diferită, din cauza influenței teoriilor școlii occidentale. Profesorul universitar, S. Cebotari, în lucrările „*Abordări teoretico-metodologice ale securității regionale*” [20], „*Strategii de securitate: delimitări conceptuale*” [21], a făcut referință la aspectele teoretico-metodologice ale securității regionale și a definit conceptele caracteristice strategiilor de securitate. Conceptul de „strategie” a fost definit prin prisma sferei instituționale a statului, drept ansamblu de decizii și acțiuni referitoare la alegerea mijloacelor, pentru a atinge obiectivele, având în vedere resursele și mediul economic, politic și social [21, p. 8]. S. Cebotari atenționează că strategiile sunt alegeri (opțiuni) privind elementele importante, iar durata unei strategii este între 3 și 5 ani, dar poate ajunge chiar și la 10 ani. Drept urmare, strategia securității naționale ar reprezenta un punct de referință, pentru evaluarea activității guvernului și a conducerii politice în domeniul asigurării securității statului sau un sistem de coordonate la care s-ar raporta tot spectrul de eforturi și acțiuni, ce vizează protejarea intereselor naționale vitale [21].

În rezultatul cercetării conținutului actelor normative în domeniile securității și apărării, autorul a formulat concluzia, potrivit căreia în perioada 1992-2016, aceste documente importante au fost elaborate conform tradițiilor școlii strategice ex-sovietice, iar începând cu anul 2016 a fost promovat conceptul de „strategie” conform abordării școlii strategice occidentale. În comparație cu conceptul ex-sovietic al „strategiei militare”, pe baza căruia s-au formulat unele viziuni autohtone privind arta militară menționate în literatura de specialitate, totuși nu se regăsesc deocamdată abordări teoretice, bazate pe conceptul occidental de „strategie militară”. Primele definiții din acest unghi de vedere au fost prezente în actele legislative ale Republicii Moldova. Drept exemplu ne servește *Legea Republicii Moldova nr. 345 din 25.07.2003 cu privire la apărarea națională* [85], care a fost modificată în anul 2016 prin introducerea articolului 36 în capitolul IV, care prezintă definiții apropiate de abordarea școlii strategice occidentale, în care au fost prezentate sintagmele de „strategie de securitate națională” și „strategie națională de apărare”. Potrivit prevederilor Legii nr. 345, „*strategia securității naționale*” constituie un document de politici, care stabilește modalitatea de realizare a funcțiilor instituțiilor statului, în scopul asigurării securității naționale, reieșind din analiza mediului de securitate. Strategia securității naționale presupune un orizont de acoperire pe termen mediu și cuprinde definirea intereselor și obiectivelor naționale de securitate, analiza mediului de securitate, identificarea factorilor de risc, direcțiile de acțiune, modalitățile de realizare a obiectivelor de securitate și apărare.

„Strategia națională de apărare” reprezintă documentul de politici, care stabilește modalitatea de realizare a funcțiilor instituțiilor statului, în scopul asigurării apărării naționale. În vederea

realizării intereselor naționale, în domeniile de securitate și apărare prevăzute de Strategia securității naționale, Guvernul elaborează Strategia națională de apărare, care identifică potențialele riscuri și amenințări în domeniul apărării, reieșind din mediul de securitate; stabilește obiectivele politicii de apărare, inclusiv căile și resursele necesare pentru realizarea acestora. Strategia națională de apărare prevede un orizont de acoperire pe termen mediu. Conform Legii nr. 345, la 19 iulie 2018 a fost adoptată Strategia națională de apărare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018-2022. [78]. În acest context menționăm că în viziunea autorilor acestui document, Strategiei naționale de apărare îi revine rolul de a stabili căile și mijloacele necesare, pentru asigurarea securității statului, față de toate riscurile și amenințările posibile. La rândul său, Strategia națională de apărare este o derivată a Strategiei securității naționale, care se va specializa pe stabilirea modalității de aplicare a tuturor instrumentelor de putere a statului, pentru a răspunde riscurilor și amenințărilor militare.

În opinia noastră, actualmente în Republica Moldova nu există o viziune clară cu privire la conceptul de „strategie”, deoarece lipsesc lucrări științifice de specialitate, care ar explica și ar deduce noi concepte sau ar adapta conceptele existente la necesitățile statului, la noile cerințe ale luptei armate moderne, la noul mediu de securitate național și regional. Considerăm că tentativele de a aplica fără schimbări conceptele existente, fără a lua în considerație particularitățile naționale, poate duce la apariția multiplelor greșeli strategice. Drept urmare, autorul, când a făcut referință la aplicarea conceptului de „strategie” în interpretare occidentală, a intenționat să elucideze existența în Republica Moldova a două tipuri de strategii generale, care reflectă același fenomen și reprezintă o greșeală doctrinară. Autorul susține că acest fapt poate duce la producerea multiplelor confuzii în timpul conducerii acțiunii strategice, din cauza existenței mai multor organe de conducere, ceea ce va îngreuna actul de conducere strategică.

În același timp autorul consideră că aplicarea în Republica Moldova a conceptului ex-sovietic de „strategie”, fără a lua în calcul caracteristicile factorilor strategici naționali, va crea aceleași confuzii strategice, deoarece preluarea responsabilităților strategice de către factorii de decizie politică în domeniul securității naționale va duce, pe de o parte, la creșterea operativității conducerii, iar pe de altă parte, va condiționa apariția problemelor de calitate și competență în actul de conducere.

Conceptul de „strategie militară” în Republica Moldova este abordat în mod diferit, din cauza influenței doctrinelor occidentale și celor ex-sovietice. Trecerea de la conceptul de „strategie militară”, bazat pe teoria școlii strategice ex-sovietice, la conceptul occidental de „strategie militară” s-a realizat în anul 2016. În „Manualul terminologiei militare al Armatei Naționale”, editat în anul 2013 [93], definiția conceptului de „strategie militară”, conține multiple similitudini cu

definițiile caracteristice școlii strategice ex-sovietice, precum sintagma „strategia militară” este parte componentă a artei militare, care studiază problemele conducerii războiului total și a acțiunilor militare de amploare strategică, inclusiv modalitatea folosirii forțelor armate și a mijloacelor, pentru atingerea scopurilor politice ale războiului; elaborează principiile de bază ale organizării și ducerii acțiunilor militare, regulile, procedeele și normele acestora [93, p.165].

În dicționarul „Lexiconul militar”, alcătuit de I. Agud [2], conceptul de „strategie militară” este definit ca ramură a științei și artei militare, care studiază problemele conducerii războiului total și a acțiunilor militare de mare amploare, modalitatea folosirii forțelor și mijloacelor pentru atingerea scopurilor politice ale războiului, elaborează planurile pregătirii țării și a armatei pentru război. În opinia lui I. Agud strategia militară se subordonează politicii statului, îndeplinind deciziile și liniile directoare ale acesteia [2].

În opinia autorului, definițiile „strategiei militare” menționate în „Manualul terminologiei militare al Armatei Naționale” [93], și „Lexiconul militar” [2], ambele editate în Republica Moldova, reflectă tradițiile abordării școlii strategice ex-sovietice, deoarece strategia militară este responsabilă de toate dimensiunile războiului. Semnificația ar fi următoarea: că pe timp de pace, în scopul pregătirii statului pentru război, strategiei militare îi vor fi subordonate toate instrumentele puterii de stat, pentru a realiza obiectivele de apărare necesare; iar pe timp de război, strategia militară va beneficia de aceleași instrumente, dar suplimentar va fi responsabilă de planificarea și conducerea operațiilor militare de nivel strategic.

Promovarea conceptului de „strategie militară” ar putea fi viabil și în cazul Republicii Moldova, fapt ce va permite centralizarea tuturor problemelor de apărare în cadrul unui organ de conducere strategic militar și corespunzător va condiționa ridicarea nivelului de operativitate și reacție a actului de conducere. În același timp asumarea unor sarcini nemilitare, care ar trebui să le soluționeze strategia militară în acest caz, ar îngreuna posibilitățile organului de conducere strategic militar, fără a avea sprijinul componentei civile a guvernării. În altă ordine de idei, reieșind din cerințele față de strategia militară, promovat de acest concept, crearea unui astfel de organ de conducere militară va fi greu de realizat în condițiile actuale.

În opinia noastră, în Republica Moldova din 1992 până în 2016 s-a promovat conceptul ex-sovietic al „strategiei militare”, iar perspectiva instituțională, sistemul de apărare și cel militar era constituit prin neglijarea cerințelor conceptului de „strategie militară”. Considerăm că în condițiile actuale ale Republicii Moldova, care este un stat cu regim democratic conform Constituției Republicii Moldova [34], este dificilă continuarea implementării conceptului de „strategie militară”, deoarece aceasta ar însemna atribuirea mai multe drepturi și responsabilități, inclusiv și nemilitare componentei militare a statului. Reieșind din conținutul conceptului cercetat, strategiei militare în

timpul războiului i-ar reveni doar responsabilitatea de planificare și conducere a luptei armate. Drept urmare, se va micșora operativitatea conducerii războiului, din cauza necesității creării unui organ de conducere intermediar la nivel de strategie generală, dar se va ridica calitatea conducerii luptei armate.

În rezultatul cercetării și implementării conținutului conceptului de „strategie militară” în Republica Moldova, autorul a constatat abordarea dihotomică a semnificației lui: pe de o parte, în literatura de specialitate se face interpretarea teoretică a conținutului conceptului prin prisma școlii strategice ex-sovietice, iar pe de altă parte, la nivel legislativ și practic, sistemul militar se modelează conform cerințelor conceptului occidental. Un argument în acest sens servește responsabilitățile Marelui Stat Major al Armatei Naționale, care sunt prevăzute de actele normative în vigoare ale Republicii Moldova. În conformitate cu Doctrina militară a Republicii Moldova, adoptată la 5 mai 1995, pe timp de pace, Marele Stat Major al Armatei Naționale elaborează planurile operative și de mobilizare ale Forțelor Armate, organizează pregătirea lor pentru apărarea statului, iar în cazul apariției unui pericol militar sau pe timp de război se transformă în Statul Major General al Forțelor Armate, pe lângă Comandantul Suprem al Forțelor Armate - Președintele Republicii Moldova și conduce toate unitățile militare pe parcursul organizării și desfășurării acțiunilor de apărare a țării [77].

Ținând cont de actualul context de securitate regională, perturbat de agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei, considerăm benefică pentru Republica Moldova, atât din perspectiva teoretică, cât și practică, respectarea și implementarea conceptului de „strategie militară” a școlii strategice occidentale. În această ordine de idei însă sugerăm că datorită micșorării responsabilităților strategiei militare în cadrul apărării statului, ar trebui să se accelereze procesul de creare, atât la nivel conceptual, cât și instituțional a unităților de conducere la nivel de strategie generală în cadrul puterii executivă a Republicii Moldova.

Așadar, fundamentarea științifică a conceptelor de „strategie” în general și a „strategiei militare” în particular în cadrul științei militare naționale reprezintă o problemă fundamentală nesoluționată în Republica Moldova. Acest proces de cercetare științifică ar trebui să aibă la bază atât viziunile conceptelor occidentale și ex-sovietice, cât și particularitățile mediului strategic național și regional. Situație similară se constată și la aspectul structurii strategiei militare.

În literatura științifică de specialitate a Republicii Moldova, structura strategiei militare este puțin cercetată și fundamentată științific, dar se identifică unele elemente de structură în actele legislative și normative naționale. Drept dovadă servește Doctrina militară a Republicii Moldova, aprobată în anul 1995, care reflectă strategia militară în partea: „Dispoziții generale, aspectul militar-politic și aspectul militar-organizatoric” [77]. La rândul său, Legea Republicii Moldova nr.

345 din 25.07.2003 cu privire la apărarea națională stabilește că strategia militară trebuie să aibă următorul conținut: „mediul de securitate; riscurile cu caracter militar; obiectivele militare, capacitățile necesare și prioritățile realizării acestora; conceptele de întrebuintare a Forțelor Armate; sarcinile categoriilor de forță, structura forțelor, pregătirea și înzestrarea lor și resursele necesare executării acestora” [85].

Strategia Militară a Republicii Moldova a fost elaborată de Ministerul Apărării, cu participarea reprezentanților MAI și cu sprijinul experților străini, fiind aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova la 3 octombrie 2018. Structura Strategiei Militare este constituită din următoarele părți: descrierea situației; definirea problemei (mediul de securitatea a Republicii Moldova, amenințările și riscurile cu caracter militar); prevederi generale (principii strategice, concepte de întrebuintare a forțelor armate, misiunile forțelor armate); obiectivele generale și specifice, precum și sarcinile forțelor armate pentru realizarea strategiei; structura forțelor armate; capacitățile militare necesare și prioritățile de realizare a acestora; resursele necesare; considerații finale [74].

În urma comparării Doctrinei militare a Republicii Moldova (1995) și Legii Republicii Moldova nr. 345 din 25.07.2003 cu privire la apărarea națională, cu Strategia Militară a Republicii Moldova (2018), constatăm că documentele adoptate în domeniul militar după anul 2016 corespund pe deplin cerințelor moderne ale unei strategii militare, necesare pentru a-și îndeplini funcțiile în acțiunea strategică. Totuși, făcând trimitere la teoriile existente de strategie, considerăm că structura documentelor actuale nu acoperă în totalitate aria de responsabilitate a strategiei militare. De exemplu, nu este reflectat un subiect important precum prognozarea caracterului viitorului război, care reprezintă o funcție fundamentală a strategiei militare și servește ca punct de plecare esențial pentru elaborarea acesteia. Excluderea acestei funcții din cadrul strategiei militare constituie o eroare strategică majoră în procesul de planificare și poate duce la elaborarea unor strategii, care nu vor corespunde cerințelor mediului strategic actual. În plus, o prognoză incorectă a viitorului război va determina proiectarea incorectă a celorlalte elemente de conținut ale strategiei. De aceea, lipsa acestei componente în proiectele de strategii militare din Republica Moldova ridică numeroase semne de întrebare cu privire la corectitudinea estimării celorlalte elemente de conținut.

Un alt element de conținut, care ar reprezenta o finalitate a acțiunii funcției organizatorico-aplicative a strategiei militare, în viziunea noastră, este absența prognozării mijloacelor militare necesare. Mijloacele militare, cum ar fi armamentul și tehnica militară, reprezintă un factor important în contextul luptei armate moderne pentru realizarea obiectivelor strategice. Excluderea

lor din conținutul strategiei militare reprezintă o eroare gravă, care ulterior poate crea probleme majore în cazul declanșării unor acțiuni militare de amploare.

Cercetătorii moldoveni N. Albu și V. Cușnir, în lucrarea „Riscuri și amenințări la adresa securității naționale: tehnici de analiză și evaluare” [4], s-au referit la metodele descrise în literatura occidentală de analiză a riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale, încercând să propună o variantă proprie de analiză a riscurilor. În opinia lor, pentru evaluarea riscurilor ar trebui să se aplice următoarea metodă: identificarea riscurilor, evaluarea riscurilor, atitudinea față de risc, controlul riscurilor, monitorizarea, revizuirea și raportarea riscurilor [4, p. 64]. Totodată, în aceeași lucrare, se încearcă definirea și stabilirea relațiilor dintre noțiunile de „risc”, „amenințare” și „vulnerabilitate”.

În cadrul tezei de doctorat „Managementul resurselor umane-factor potențator al capacității militare a unui stat” [96], Gh. Mereuță prezintă metode de estimare a structurii forțelor armate din punct de vedere al managementului resurselor umane. Astfel, în viziunea autorului, pentru determinarea structurii forțelor armate ale unui stat, ar trebui să fie analizați următorii factori: situația geopolitică și geostrategică a statului, numărul populației apte pentru executarea serviciului militar, factorul demografic, starea financiară (mărimea fondurilor disponibile pentru apărare), cadrul legal al apărării, normele sociale și opinia publică. Totodată, sunt prezentate metode de stabilire a cantității forțelor armate ale statului în funcție de numărul populației, criterii de repartizare a forțelor armate pe categorii de forțe și genuri de arme, și nu în ultimul rând, metode de repartizare a personalului forțelor armate pe categorii de personal [96, p. 25-29].

În această ordine de idei, considerăm că, în prezent, în Republica Moldova, datorită faptului că fenomenul desfășurării luptei armate la nivel strategic nu este suficient cercetat, iar conceptele și documentele strategice au fost elaborate pe baza conceptelor ex-sovietice sau occidentale, fără a se lua în considerare factorii strategici naționali, au apărut multe erori în cadrul procesului de planificare strategică. Totodată, datorită accentului tot mai pronunțat pus pe aplicarea instrumentului militar pentru rezolvarea unor situații complexe în relațiile internaționale, cercetarea procesului de conducere și desfășurare a luptei armate la nivel strategic devine o problemă importantă de soluționat pentru știința militară din Republica Moldova. În acest context menționăm că cercetarea științifică în domeniul teoriei strategiei militare din Republica Moldova ar trebui să fie preocupată pe următoarele probleme:

- 1) elaborarea conceptelor noi cu privire la strategia militară, adecvate mediului de securitate național și regional;

- 2) elaborarea unei strategii militare noi, care să fie adecvate câmpului autohton de acțiuni militare și să răspundă cerințelor luptei armate moderne;

3) descoperirea noilor metodologii de elaborare a strategiei militare, care să permită o analiză detaliată a factorilor strategici.

1.3 Concluzii la capitolul 1

1. Analizând diverse viziuni privind ideea existenței unui domeniu separat în cadrul procesului de conducere, la intersecția dintre între politică și strategia militară, observăm că această problemă rămâne nesoluționată. În același timp, denumirile de „strategie globală”, „strategie mare”, „strategie de securitate națională”, „strategie militară” atribuite acestui domeniu în teoriile existente corespund parțial ariei de acoperire a responsabilităților strategice ale acestuia.
2. În literatura științifică actuală, conceptul de „strategie militară” este tratat diferit. În prezent, există necesitatea revizuirii acestui concept, având la bază noile cerințe ale luptei armate moderne. Conținutul strategiei militare prezentat în istoriografia de specialitate și reflectat în documentele strategice ale diferitor state nu cuprinde întregul spectru de misiuni pe care strategia militară trebuie să le abordeze pentru realizarea obiectivelor politico-militare. Această lacună poate conduce la apariția unor complicații în conducerea sistemului militar în cazul declanșării unor crize sau conflicte militare.
3. Metodele existente de elaborare a strategiilor militare nu asigură o analiză suficientă a factorilor determinanți ai desfășurării luptei armate la nivel strategic. În contextul actual, datorită schimbărilor ce au loc în desfășurarea luptei armate, inclusiv la nivel strategic, apare necesitatea revizuirii metodelor existente și elaborării unor metodologii complexe care, în procesul estimării strategice, să conducă la obținerea unor rezultate mai calitative.
4. Concepțiile existente despre formarea și organizarea forțelor armate, precum și procedeele de acțiune strategică aplicate în cadrul războaielor declanșate, în contextul noului mediu de securitate, adesea au condus la un impas strategic din cauza devierii de la cerințele luptei armate moderne.
5. În Republica Moldova nu există o concepție unitară cu privire la strategia militară. În prezent, arta și știința strategică națională se află la început de cale, bazându-se pe ambele școli strategice: cea occidentală și cea ex-sovietică. Actualmente, există necesitatea elaborării unor noi concepte de strategie militară, care să corespundă cerințelor mediului de securitate național și regional.

2. STRATEGIA MILITARĂ ÎN CONTEXTUL NOILOR CERINȚE ALE LUPTEI ARMATE MODERNE: ASPECTE TEORETICO-METODOLOGICE

În capitolul doi, vom prezenta fundamentele teoretice ale strategiei militare și vom evidenția reperele conceptuale ale strategiei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate. În primul subcapitol, vom elucida metodologia cercetării nivelului strategic al artei militare, prin evidențierea metodelor general-științifice și particular-științifice de cercetare, metodelor științifice de cunoaștere empirică și metodelor interdisciplinare. În subcapitolul doi, vom descrie viziunile teoretice privind corelația dintre arta militară, lupta armată și strategia militară, ținând cont de cerințele luptei armate moderne. În subcapitolul trei, vom reflecta rolul strategiei militare în soluționarea problemelor de apărare a statului. Analiza metodologiei de elaborare a strategiilor militare va permite evaluarea riscurilor și amenințărilor militare, pronosticarea caracterului viitorului război, estimarea corectă a unităților militare necesare unui stat, pentru a-și asigura apărarea națională.

2.1 Metodologia cercetării nivelului strategic al artei militare

Cercetarea nivelului strategic al artei militare a impus necesitatea combinării mai multor metode și tehnici de cercetare, care răspund unor variate cerințe și au un caracter interdisciplinar. Pornind de la aplicarea celor mai larg acceptate metode de cercetare, recunoscute de comunitățile academice internaționale, am analizat schimbările produse în fenomenul luptei armate moderne și influența acestora asupra procesului de conducere la nivel strategic. Utilizarea unui set variat de metode a permis obținerea rezultatelor în cadrul cercetării problematicii nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne. În cadrul cercetării s-au utilizat atât metode general-științifice și particular-științifice de cercetare, cât și metode științifice de cunoaștere empirică și interdisciplinare.

Metodele general-științifice sunt esențiale pentru a înțelege și adapta arta militară la noile cerințe ale luptei armate, contribuind la formularea strategiilor eficiente și bine fundamentate. Pentru înțelegerea profundă și completă a nivelului strategic al artei militare în contextul luptei armate moderne au fost folosite următoarele metode general-științifice: analiza și sinteza; inducția și deducția; metoda istorică și metoda istoriografică; comparația.

Analiza, care implică descompunerea unui fenomen în părțile sale componente pentru a înțelege structura și funcționarea acestora, a fost utilizată pentru a studia componentele de bază ale

luptei armate, precum focul; manevra și lovitura la nivel tactic; loviturile și manevra la nivel operativ și strategic; factorii determinanți ai nivelului strategic al artei militare; componentele de conținut ale strategiei militare - rezultatele fiind reflectate în capitolele 2 și 3. Metoda analitică identifică și analizează componentele principale ale unei strategii militare, precum obiectivele, resursele și operațiunile. Analiza factorilor de mediu presupune evaluarea influenței factorilor politici, economici, tehnologici și sociali asupra strategiei militare.

Sinteza este una dintre metodele cel mai des folosite în elaborarea prezentei teze de doctorat, pentru a generaliza materialul informativ prezentat, a elabora concluziile subcapitolelor 1.3, 2.4 și 3.6, inclusiv ultimul compartiment Concluzii generale, pentru a integra totalitatea elementelor problemei soluționate privind nivelul strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne. Formularea strategiilor integrate prevede elaborarea unor strategii, care integrează concluziile analizei individuale a diferitelor componente.

Inducția este metoda de raționament care implică trecerea de la particular la general, de la fapte la concepte. În cercetarea temei investigate, inducția a servit la formularea ipotezei de cercetare, analiza fenomenului luptei armate, identificarea factorilor determinanți ai luptei armate la nivel strategic și analiza procesului de conducere a luptei armate. Utilizarea inducției în cercetarea nivelului strategic al artei militare a contribuit la eficientizarea procesului de formulare a recomandărilor cu caracter teoretic și aplicativ, la dezvoltarea strategiilor militare bazate pe observații empirice și la înțelegerea mai profundă a războiului modern. Metoda inducției a fost inclusiv aplicată la formularea legilor luptei armate contemporane în conținutul subcapitolului 2.2, precum: legea unității acțiunilor; legea concordanței dintre scopuri, forțe și mijloace; legea raportului de forțe; legea dependenței formelor și procedeele acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă; legea dependenței succesului luptei armate de combinația judicioasă a focului, manevrei și loviturilor; legea dependenței sistemului de conducere de amploarea luptei armate; legea existenței unui învins și a unui învingător în cadrul luptei armate.

Deducția este un proces logic prin care se ajunge la concluzii particulare pornind de la premise generale. Astfel, teoria conform căreia superioritatea tehnologică determină succesul pe câmpul de luptă poate conduce la concluzia că armatele cu acces la tehnologii avansate vor avea o rată mai mare de succes în conflictele recente. În prezenta cercetare, deducția implică aplicarea unor principii sau teorii larg acceptate, pentru a explica fenomene specifice. De exemplu, principiile clasice ale strategiei militare, cum ar fi cele formulate de Carl von Clausewitz și Sun Tzu, au fost aplicate pentru analiza nivelului tactic al luptei armate, abordat în subcapitolul 2.2. Aplicând metoda deducției, autorul a identificat șapte legi ale desfășurării luptei armate contemporane,

prezentate în conținutul subcapitolului 2.2: 1) *legea unității acțiunilor*; 2) *legea concordanței dintre scopuri, forțe și mijloace*; 3) *legea raportului de forțe*; 4) *legea dependenței formelor și procedeeelor acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă*; 5) *legea dependenței succesului luptei armate de combinația judicioasă a focului, manevrei și loviturilor*; 6) *legea dependenței sistemului de conducere de amploarea luptei armate*; 7) *legea existenței unui învins și un învingător în cadrul luptei armate*. Deducția a servit, de asemenea, pentru a constata că lupta armată, arta militară și strategia militară reprezintă fenomene și procese interdependente, descrise în subcapitolul 2.2.

Metoda istorică este o metodă de cercetare, care implică analiza și interpretarea evenimentelor, proceselor și evoluțiilor din trecut în scopul înțelegerii prezentului și anticipării viitorului. În cadrul cercetării, am recurs frecvent la această metodă pentru a justifica anumite ipoteze, făcând trimiteri la acțiuni militare desfășurate pe parcursul istoriei. Metoda istorică a permis autorului tezei de doctorat să înțeleagă contextul istoric al dezvoltării artei militare și să identifice evoluțiile și schimbările care au avut loc în timp. Acest demers științific a fost necesar, pentru a înțelege modul în care strategiile militare au evoluat în raport cu schimbările din lupta armată modernă. În acest context, rezultatele aplicării metodei istorice au fost reflectate în subcapitolele 2.2, 2.3, 3.3 ale prezentei teze.

Metoda istoriografică este o abordare specifică în cercetarea istorică, care implică analiza critică și interpretarea surselor istorice în contextul elaborării tezei de doctorat. Această metodă a fost aplicată pentru a evalua credibilitatea, autenticitatea și relevanța surselor istorice, științifice și perspectivele autorilor militari. Prin aplicarea metodei istoriografice, autorul tezei de doctorat a analizat evoluția și schimbarea interpretărilor istorice privind strategiile militare. Metoda istoriografică a facilitat compararea și contrastarea perspectivelor școlii strategice occidentale și ale școlii strategice ex-sovietice. Rezultatele implementării metodei istoriografice sunt reflectate în subcapitolele 1.1.1, 1.1.2, 1.2.

Comparația ca metodă general-științifică de cercetare a nivelului strategic al artei militare în contextul luptei armate moderne implică analizarea și evaluarea similitudinilor și diferențelor între diverse strategii, tactici și sisteme militare utilizate de diferite state sau în diferite perioade istorice. Această metodă oferă perspective valoroase asupra eficienței și adaptabilității diferitelor abordări strategice și ajută la identificarea celor mai bune practici care pot fi aplicate în situații contemporane. Criteriile de comparație prin care strategiile militare au fost comparate în conținutul capitolului 3 au fost eficiența operațională, costurile, adaptabilitatea la diferite tipuri de conflicte. Datele colectate din diverse surse istoriografice în capitolul 1 au permis evidențierea particular-

ităților caracteristice strategiilor militare în diferite țări și epoci istorice. Pe baza rezultatelor comparației, au fost formulate concluziile la fiecare capitol și Concluziile generale, inclusiv recomandările pentru a îmbunătăți strategiile militare contemporane.

Dintre metodele particular-științifice caracteristice științei militare, au fost aplicate metoda studierii materialului faptic, metoda cartografică, analiza geografico-militară a teatrului de acțiuni militare [189, p. 275]

Metoda studierii materialului faptic presupune cercetarea documentelor de luptă elaborate în cadrul desfășurării acțiunilor militare. Astfel, aplicând această metodă, am analizat documente operative elaborate de către comandamente de nivel strategic în timpul planificării și conducerii operațiilor militare de amploare, desfășurate în intervalul cuprins între mijlocul secolului XX și începutul secolului XXI. Aceste documente provin de la comandamentele strategice ale armatelor sovietice, germane și române din perioada celui de-al Doilea Război Mondial, precum și ale armatei SUA din timpul conflictelor din Irak și al altor conflicte relevante. În cadrul tezei de doctorat, metoda studierii materialului faptic a fost utilizată pentru a valida ipotezele teoretice formulate în subcapitolele 2.2 și 2.3. Această abordare a permis o analiză detaliată a modului în care strategiile militare au fost planificate și aplicate în diverse contexte istorice și a contribuit la înțelegerea evoluției și adaptabilității acestora în fața provocărilor luptei armate moderne.

Metoda cartografică este o metodă particular-specifică utilizată pentru reprezentarea, analiza și interpretarea datelor spațiale și geografice în cadrul investigației din capitolul 3. În procesul de elaborare a tezei de doctorat metoda cartografică a fost aplicată pentru a identifica punctele forte și punctele slabe în desfășurarea operațiunilor militare, inclusiv infrastructura strategică (drumuri, poduri, puncte de trecere), pentru stabilirea și analiza pozițiilor strategice în termeni defensivi și ofensivi, pentru cartografierea zonelor cu potențial ridicat de risc sau amenințare militară, precum și pentru optimizarea dispunerii unităților militare în funcție de relieful și caracteristicile geografice ale terenului. Utilizarea metodei cartografice a permis reprezentarea grafică a dispozitivelor strategice în cadrul exercițiilor de comandament și stat, care au stat la baza organizării experimentării conceptelor teoretice din capitolul 2. Această abordare a facilitat o înțelegere mai profundă și o aplicare mai eficientă a teoriilor strategice în practica militară, contribuind la dezvoltarea și evaluarea strategiilor într-un mod detaliat și coerent.

Analiza geografico-militară a teatrului de acțiuni militare reprezintă o componentă esențială în procesul de evaluare a situației strategice, contribuind la identificarea riscurilor și amenințărilor militare. Studiul spațiului geografic sub aspect militar ne-a permis să evaluăm potențialul de război al Republicii Moldova. Așezarea geografică a Republicii Moldova exercită o influență semnificativă asupra situației politico-militare, care poate să avantajeze sau să

dezavantajeze țara noastră. De exemplu, caracteristicile terenului și poziția geografică pot determina capacitățile de apărare sau de atac ale Republicii Moldova în fața amenințărilor externe. Astfel, analiza geografico-militară oferă informații critice pentru formularea strategiilor de apărare și securitate națională, contribuind la adaptarea adecvată a politicii de apărare în funcție de condițiile specifice ale fiecărui teatru de operații militare. Analiza geografico-militară a teatrului de acțiuni militare a Republicii Moldova a fost aplicată în cercetarea capitolului 3.

Metodele științifice de cunoaștere empirică a nivelului strategic al artei militare în contextul luptei armate moderne, utilizate în cercetarea temei tezei de doctorat, sunt observația, metoda experimentală, metoda simulării acțiunilor militare și modelării.

Observația, ca metodă de cercetare, constituie un instrument esențial în analiza strategică a artei militare, furnizând informații importante pentru înțelegerea și îmbunătățirea tacticilor și strategiilor în luptele armate moderne. La nivel strategic, observația implică monitorizarea și analiza atentă a diverselor aspecte legate de desfășurarea operațiunilor militare, inclusiv tehnologia utilizată, comportamentul inamicului și impactul terenului. Utilizarea observației la nivel strategic prevede folosirea dronelor și a altor echipamente de recunoaștere pentru colectarea datelor despre mișcările și poziționarea forțelor inamice, ceea ce permite comandanților să ia decizii informate și să ajusteze strategiile în timp real. Monitorizarea continuă a tacticilor și strategiilor folosite de adversar poate dezvălui tipare și vulnerabilități. Înțelegerea comportamentului și intențiilor inamicului este esențială pentru anticiparea mișcărilor acestuia și pentru dezvoltarea contramăsurilor eficiente. Observarea constantă a condițiilor de mediu și a terenului ajută la adaptarea strategiilor militare pentru a maximiza avantajele geografice și pentru a minimiza riscurile. Factorii precum vremea, topografia și infrastructura locală pot influența semnificativ desfășurarea operațiunilor. Metoda observației a fost intens folosită în procesul de elaborare a investigațiilor din subcapitolele 2.3 și ale capitolului 3, contribuind la obținerea unei perspective detaliate și actualizate asupra mediului operațional și a dinamicii conflictului militar în contextul contemporan.

Metoda experimentală este o abordare științifică fundamentală pentru cunoașterea empirică, implicând manipularea controlată a variabilelor într-un mediu specific pentru a observa efectele și a testa ipotezele. În context militar, aceasta înseamnă manipularea unei strategii de luptă (variabilă independentă) pentru a evalua impactul asupra succesului misiunii (variabilă dependentă). Un experiment trebuie să fie repetabil, pentru a verifica consistența rezultatelor, iar în domeniul militar, exercițiile simulate sunt reluate, pentru a asigura fiabilitatea și pentru a exclude factorii de coincidență. Într-un scenariu de antrenament, condițiile sunt controlate pentru a garanta că orice modificare în rezultatele luptei este atribuită exclusiv strategiei implementate. În elaborarea tezei de doctorat, metoda experimentală ne-a permis să argumentăm noi legi și principii ale

acțiunii la nivel strategic, demonstrându-le în cadrul exercițiilor (aplicațiilor) strategice experimentale. În acest sens, metoda experimentală a fost utilizată pentru confirmarea ipotezelor teoretice din capitolul 2, privind formarea grupărilor de forțe, structura dispozitivelor strategice și operativ-strategice, precum și pentru evaluarea viabilității formelor și procedeele de desfășurare a acțiunilor militare. În cadrul tezei, această metodă a fost aplicată în exercițiile și antrenamentele de comandă și stat major, desfășurate în cadrul cursurilor de la Academia Militară. Rezultatele obținute au permis ajustarea și corectarea teoriilor și ipotezelor inițiale, bazate pe date empirice solide dobândite în urma experiențelor desfășurate.

Pentru a testa conceptele teoretice, am folosit *metoda simulării acțiunilor militare și modelării*, care integrează cunoștințe din domeniile ingineriei, științelor militare și geografie, pentru a crea scenarii de luptă și a evalua diverse strategii și tactici militare. În cadrul exercițiilor de comandă și stat major, la faza de simulare a acțiunilor militare în cadrul jocului de război, am testat teoriile referitoare la formarea grupărilor de forțe de nivel strategic, organizarea sistemului de comandă strategică, eficiența noilor elemente de dispozitiv strategic și procedeele de acțiune. Simulările și exercițiile militare sunt esențiale pentru a evalua și valida strategiile propuse, în conformitate cu cercetările și conținutul reflectat în capitolul 3 al tezei. Rezultatele obținute în urma acestor simulări au fost prezentate și analizate în concluziile acestui capitol, contribuind astfel la înțelegerea și dezvoltarea continuă a artei militare în contextul luptei armate moderne.

Metodele interdisciplinare sunt esențiale pentru cercetarea și înțelegerea nivelului strategic al artei militare. Aceste metode integrează cunoștințe și abordări din mai multe domenii științifice și aplicative, pentru a obține o perspectivă comprehensivă asupra problemelor militare complexe. În cercetarea nivelului strategic al artei militare în contextul luptei moderne au fost folosite următoarele metode interdisciplinare: metoda analizei operaționale; metoda evaluării impactului strategic; metoda analizei riscurilor și amenințărilor; metoda cercetării istoriei militare; metoda analizei geostrategice; metoda cercetării dezvoltării tehnologice și inovației militare; metoda sistemică; metoda matematico-statistică; metoda geografică.

În cercetarea capitolului 3, dedicat componentei strategice a artei militare în cazul agresiunii armate asupra Republicii Moldova, am aplicat multiple metode interdisciplinare, pentru a obține o înțelegere profundă și cuprinzătoare a situației. Pentru analiza teatrului de acțiuni militare al Republicii Moldova a fost necesar să luăm în calcul următoarele caracteristici: a) relieful, b) rețelele hidrografice, c) clima, d) sistemul de comunicații, e) populația, și f) resursele naturale. Aceste aspecte geografice și demografice sunt esențiale pentru evaluarea și planificarea operațiunilor militare în contextul unei posibile agresiuni asupra Republicii Moldova.

Metoda analizei operaționale a fost aplicată pentru a planifica operațiunile militare potențiale, care ar putea fi desfășurate pe teritoriul Republicii Moldova. Această metodă implică elaborarea și evaluarea scenariilor tactice și strategice pentru a asigura o reacție eficientă și coordonată în fața amenințărilor militare.

Metoda evaluării impactului strategic a fost utilizată pentru a analiza efectele potențiale ale diferitelor strategii și decizii militare asupra securității naționale și apărării Republicii Moldova. Această metodă include evaluarea impactului pe termen lung asupra stabilității politice, economice și sociale a țării.

Metoda evaluării riscurilor și amenințărilor a fost folosită pentru a identifica și evalua riscurile și amenințările la adresa securității naționale a Republicii Moldova, în subcapitolele 2.3 și 3.2. Această evaluare este esențială, pentru a dezvolta strategii de mitigare a riscurilor și pentru a răspunde adecvat la amenințările potențiale. Astfel, în cadrul procesului de cercetare, această metodă va include următoarele etape: 1) *analiza geografico-militară a teatrului de acțiuni militare (TAM)*; 2) *analiza potențialului demografic al adversarului*; 3) *analiza economiei de război a eventualului adversar*; 4) *analiza potențialului militar al eventualului adversar*.

Metoda analizei geostrategice a fost aplicată în subcapitolul 3.1, pentru a examina influența amplasării geografice a Republicii Moldova asupra strategiilor militare și securității naționale. Aceasta include evaluarea poziției geografice în context regional și global, impactul asupra alianțelor și parteneriatelor strategice, precum și evaluarea vulnerabilităților și a avantajelor strategice.

Metoda sistemică reprezintă o abordare complexă și interdisciplinară, care integrează principii și tehnici din diverse discipline, precum istoria militară, geografia militară, economia militară, științe politice și tehnologii militare. În acest sens, autorul a analizat nu doar aspectele tactice și strategice ale războiului, ci și impactul decisiv pe care îl au factorii externi asupra planificării și desfășurării operațiunilor militare. Prin utilizarea metodei sistemice, cercetarea strategică militară poate identifica și evalua interdependențele complexe între diferitele componente ale sistemului militar: de la logistica și infrastructura strategică până la capacitatea de comandă și control, vulnerabilitățile inamicului și potențialele riscuri geopolitice. Această abordare permite planificatorilor militari să dezvolte strategii integrate și să adopte decizii informate, bazate pe o înțelegere profundă a dinamicii sistemului militar într-un mediu complex și în continuă schimbare. În cercetarea temei tezei de doctorat, metoda sistemică a fost folosită pentru a sistematiza sursele bibliografice conform criteriilor de proveniență a autorilor, în istoriografia occidentală, istoriografia ex-sovietică și istoriografia Republicii Moldova în capitolul 1. În conformitate cu abordarea școlii

strategice ex-sovietice, este esențială repartizarea problemelor conducerii războiului în concordanță cu conținutul strategiei militare. Utilizarea metodei sistemice în abordarea problemelor în timpul desfășurării războiului va asigura o conducere mai centralizată și mai operativă a luptei armate și a războiului. În acest context, devine evidentă problema capacității conducerii militare la nivel strategic de a gestiona întregul spectru de activități privind desfășurarea războiului, fără a implica conducerea politică a statului.

Metoda matematico-statistică constituie o componentă esențială în elaborarea prezentei teze de doctorat, fiind considerată o abordare interdisciplinară în cercetarea nivelului strategic al artei militare în contextul luptei armate moderne. Această metodă implică utilizarea sistemului de instrumente matematice și a tehnicilor statistice pentru colectarea, analiza și interpretarea datelor. În contextul cercetării strategiei militare, metodologia matematico-statistică este esențială pentru a efectua analize complexe, identifica modele, realiza predicții și fundamenta decizii informate bazate pe dovezi empirice. Metoda matematico-statistică poate fi aplicată în cercetarea strategiei militare pentru a oferi o analiză riguroasă și bazată pe date a diferitelor aspecte ale strategiei și tacticilor militare. Aceasta poate include modelarea matematică, analiza statistică a datelor istorice și contemporane. În simularea diverselor scenarii ale conflictelor armate, modele matematice iau în considerare următoarele variabile, precum poziția geografică, logistica și dinamica forțelor armate. Analiza statistică a datelor militare prevede colectarea și interpretarea datelor, inclusiv aplicarea testelor statistice pentru a verifica ipotezele legate de eficiența strategiilor militare, pe baza unor date empirice fiabile. În cadrul tezei de doctorat, metoda matematico-statistică a fost aplicată pentru determinarea potențialelor militare, calcularea valorii cantitative de unități tactice, personalului și mijloacelor militare ale grupărilor de forțe din cadrul armatei, în contextul teoriilor de dezvoltare a strategiilor și a mijloacelor. Metoda matematico-statistică ne-a ajutat să determinăm normative operativ-tactice noi, pe baza calculelor matematice, care vor influența semnificativ nivelul strategic al artei militare. Prin analiza datelor statistice privind desfășurarea luptei armate, am putut deduce principii și procedee noi în acțiunea strategică, consolidând astfel baza teoretică a cercetării în domeniul militar.

Metoda geografică reprezintă o abordare interdisciplinară utilizată pentru a studia și analiza fenomenele și procesele în contextul spațial și al mediului geografic. În domeniul militar, metoda geografică implică investigarea terenului și a reliefului, evaluarea impactului acestora asupra strategiilor militare, a dispozitivelor strategice și a planificării operațiunilor militare. Cercetarea geografică militară prevede colaborarea cu specialiștii din diverse domenii, precum geografia fizică, geografia umană, cartografia, dar și ingineria și științele militare, pentru a obține o înțelegere completă și integrată a problemelor militare și pentru a optimiza deciziile strategice. În

cadrul cercetării tezei de doctorat, metoda geografică a fost aplicată la investigarea capitolelor 2 și 3, pentru a studia influența factorilor geografici asupra desfășurării acțiunilor militare la nivel strategic. În capitolul 2, factorii geografici au fost luați în considerare la formularea legilor privind evaluarea capacității forțelor armate, determinarea resurselor militare și stabilirea procedeele de desfășurare a acțiunilor militare în funcție de relief. În capitolul 3, utilizând metoda geografică, s-au identificat direcțiile și aliniamentele strategice, operativ-strategice și operative, care traversează teritoriul Republicii Moldova. Aceste rezultate au contribuit la estimarea necesităților structurii forțelor armate și a resurselor militare în contextul potențialelor scenarii de război. Aplicarea metodei geografice a permis obținerea cunoștințelor necesare pentru împărțirea rațională a teritoriului Republicii Moldova în regiuni militare, luând în considerare influența reală a factorilor geografici asupra desfășurării acțiunilor militare. În cadrul studiilor de stat major, s-a efectuat analiza geografico-militară a teritoriului național, iar rezultatele obținute au fost folosite pentru a susține și argumenta conceptele elaborate în capitolele 2 și 3 ale tezei de doctorat.

În lumina complexității crescânde a conducerii acțiunilor militare la nivel strategic, problematica existenței unei metodologii adecvate pentru analiza calitativă a factorilor strategici și elaborarea unei strategii corespunzătoare rămâne deschisă. În prezent, în domeniul științei strategice, există metode separate care facilitează elaborarea componentelor individuale ale strategiei militare, însă multe dintre acestea sunt considerate depășite în contextul schimbărilor survenite în desfășurarea luptei armate moderne.

Reieșind din caracteristicile actualului mediu de securitate regională și din noile cerințe ale luptei armate moderne, propunem dezvoltarea unei metodologii mult mai complexe pentru elaborarea strategiilor militare, adaptate particularităților militare ale celui de-al treilea deceniu al sec. al XXI-lea, care să cuprindă și să acopere integral toate aspectele relevante ale artei militare. Această metodologie ar trebui să integreze metodele existente și să răspundă cerințelor actuale ale mediului de securitate și ale luptei armate moderne. În acest sens, propunem aplicarea unei **noi metodologii** în procesul de evaluare strategică și elaborare a strategiei militare, denumită „**metodologia analizei contextului strategic**”, care implică abordarea integrală și sistematică a actualului context strategic, prin utilizarea multiplelor metode particulare de cercetare, precum stabilirea și evaluarea riscurilor și amenințărilor militare, prognozarea viitoarelor conflicte militare, determinarea obiectivelor strategice și dezvoltarea conceptelor de acțiune la nivel strategic. În opinia noastră, această denumire reflectă adecvat esența procesului continuu, interactiv, flexibil și dinamic de analiză comprehensivă și detaliată a contextului strategic, pentru a elabora strategii militare eficiente și coerente.

Metodologia analizei contextului strategic va cuprinde următoarele elemente: 1) metoda de evaluare a amenințărilor, riscurilor și oportunităților militare, bazate pe analiza contextului strategic; 2) metoda de prognozare a conflictelor militare; 3) metoda de planificare și evaluare a capacităților militare; și 4) metoda de elaborare a concepției strategice. Această abordare va permite o analiză detaliată a factorilor strategici relevanți și va facilita elaborarea fiecărui element al strategiei militare în mod coerent și integrat. Spre deosebire de metodele tradiționale, care se concentrează pe elaborarea elementelor separate ale strategiei militare, noua metodologie propusă este concepută pentru a asigura un proces continuu, interactiv, flexibil și dinamic în elaborarea strategiilor militare.

Metoda de prognozare reprezintă un instrument esențial în cercetarea nivelului strategic al artei militare, care permite anticiparea evoluțiilor potențiale ale mediului de securitate regional și a dinamicii conflictelor armate, facilitând astfel planificarea și luarea deciziilor informate. Prognozarea strategică are ca obiectiv principal identificarea și evaluarea potențialelor riscuri și amenințări la adresa securității naționale. Acest proces implică analiza diverselor scenarii de conflict și identificarea factorilor care ar putea declanșa sau amplifica aceste amenințări. În subcapitolul 3.2, metoda de prognozare a fost aplicată pentru a prognoza războaiele în care ar putea fi implicată Republica Moldova, reieșind din caracteristicile teatrului de acțiuni militare și potențialul economico-militar al statelor din regiune.

Totodată, considerăm necesară introducerea unei **noi metode** de elaborare a strategiilor operaționale, denumită „*metoda de elaborare a concepției strategice*”, care implică o abordare sistematică a strategiilor militare, pentru a răspunde eficient la provocările și mediul actual de securitate regională. Metoda de elaborare a concepției strategice va include următoarele etape: 1) stabilirea formei de acțiune militară strategică; 2) stabilirea direcției de concentrare a efortului principal; 3) stabilirea dispozitivului strategic; 4) stabilirea procedurilor de acțiune militară strategică; 5) stabilirea manevrei strategice; 6) stabilirea sarcinilor elementelor de dispozitiv; și 7) stabilirea sistemului de conducere strategică.

În concluzie, menționăm că datorită aplicării diverselor metode de cercetare, am reușit să obținem rezultatele expuse în concluziile și recomandările finale ale tezei de doctorat. Considerăm că problema metodologiilor de elaborare a strategiei militare rămâne un subiect insuficient studiat în Republica Moldova. Cercetările noastre au relevat că în Republica Moldova nu există metodologii complexe, ci doar metode separate de elaborare a unor componente ale strategiei militare. Literatura de specialitate este concentrată mai mult pe metodele de prognozare și evaluare a riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale, abordând doar parțial amenințările militare.

2.2 Corelația dintre artă militară, strategia militară și lupta armată

Războiul și lupta armată sunt fenomene ce se completează reciproc, dar care nu se pot confunda. Lupta armată rămâne o componentă esențială și cea mai distructivă a războiului, fiind expresia mijloacelor violente ce determină specificitatea sa ca fenomen social. La rândul său, războiul nu poate fi redus numai la lupta armată, acesta fiind un fenomen social mult mai complex. Potrivit abordării lui I. Agud, „lupta armată”, ca formă de confruntare în război, poate fi definită drept ansamblul acțiunilor violente desfășurate în mod organizat între două grupări de forțe, care urmăresc scopuri opuse [2, p. 212]. Conținutul, amploarea și intensitatea acțiunilor sunt determinate de scopurile războiului, de esența sa social-politică, de caracterul și trăsăturile sale, precum și de cantitatea, dar mai ales calitatea luptătorilor, armamentului și tehnicii militare.

Lupta armată este determinată de doi factori importanți: spațiul și timpul. Practica ducerii războaielor evidențiază durate diferite ale acestora, precum și tendința ca unele să se desfășoare pe o perioadă scurtă, în timp ce altele continuă din cauza dificultăților în atingerea scopurilor politice. Spațiul geografic în care se desfășoară lupta armată constituie unul dintre elementele de bază ale strategiei militare. Din punct de vedere militar, „spațiul” este un termen care definește mărimea tridimensională, caracterizând întinderea globului pământesc cu învelișul său atmosferic și cu partea aferentă din cosmos, în care pot avea loc acțiuni militare. Spațiul geografic poate fi: terestru, aerian, maritim și cosmic [2, p. 300].

Începând cu Epoca Modernă, în funcție de dezvoltarea economică a statelor și în urma progresului tehnico-științific, s-a manifestat o tendință generală de creștere a spațiului geografic implicat în lupta armată. Drept dovadă în acest sens, servesc constatările cercetătorului român Gh. Logofătu, care susține că, dacă în perioada războaielor napoleoniene spațiul geografic implicat în acțiuni militare acoperea doar Europa, în Primul și al Doilea Război Mondial au fost implicate majoritatea statelor lumii. În Primul Război Mondial au participat 36 de state, dar acțiunile militare s-au desfășurat în 14 țări. În al Doilea Război Mondial au fost implicate 61 de state, iar acțiunile militare s-au desfășurat în 40 de țări [89, p. 199].

Dacă în trecut existau spații geografice invulnerabile, care nu puteau fi lovite în timpul războaielor, în prezent, datorită progresului tehnico-științific, asemenea spații nu mai există. Aviația, rachetele balistice și de croazieră pot lovi orice obiectiv de pe globul pământesc. Dacă până la Primul Război Mondial lupta armată se desfășura numai în spațiul terestru și maritim, în prezent, datorită progresului tehnico-științific, acțiunile de luptă se desfășoară în toate mediile: terestru, aerian, maritim, cibernetic, radio-electronic și chiar cosmic. Influența spațiului asupra luptei armate se exercită prin două elemente principale: dimensiunile și caracteristicile geografice

ale regiunii (zonei), în care se desfășoară acțiunile militare. În ceea ce privește mediile cibernetice și radio-electronice, lupta armată este determinată de caracteristicile și legitățile acestor medii.

Comparativ cu spațiul, dimensiunea temporală a luptei armate exercită influențe majore atât asupra concepției, cât și execuției acțiunilor militare. În funcție de timpul folosit în lupta armată modernă, sunt conturate o serie de teorii și puncte de vedere care apreciază în mod diferit influența dimensiunii temporale asupra acțiunilor militare. Caracteristicile spațial-temporale ale luptei armate la nivel strategic se particularizează, definind spațiul și timpul strategic. „Spațiul strategic” reprezintă acea suprafață geografică (terestră, aeriană, maritimă, cosmică) pe care se dispun structurile organizaționale de tip militar, componentele logistice ale luptei armate și pe care se pot desfășura acțiunile militare. Acesta are drept reprezentare concretă: teatrul de război, teatrul de acțiuni militare, direcții, obiective și aliniamente strategice. „Timpul strategic” reprezintă durata pregătirii și desfășurării luptei armate și măsoară aceste procese, precum și raporturile temporale dintre activitățile și acțiunile militare pe care le presupun. În acest context, considerăm că spațiul și timpul sunt doi factori care influențează în forme și grade diferite desfășurarea luptei armate moderne, manifestându-se ca elemente care au efecte esențiale asupra tuturor componentelor acesteia. În opinia noastră, în funcție de spațiu și timp, lupta armată capătă o anumită amploare și se desfășoară pe trei nivele: strategic, operativ și tactic [58].

La nivel strategic, lupta armată este desfășurată de către mari grupări de forțe armate, care au scopul de a realiza obiective de importanță strategică. În majoritatea cazurilor, reieșind din propunerile formulate de mareșalul rus V. Sokolovski, se consideră că la acest nivel, lupta armată este desfășurată de mari unități de valoare: fronturi, grupări de armate și, uneori, armate [217, p. 294]. În statele mici, precum Republica Moldova, marile unități strategice vor fi de valoare mai mică și anume grupări de forțe de nivel armată și, uneori, corp de armată. Gruparea de forțe de nivel corp de armată va constitui o structură intermediară de trecere de la nivelul strategic către cel operativ. Valoarea grupării de forțe menționate va fi determinată în funcție de importanța obiectivului care urmează a fi îndeplinit. La acest nivel, conform raționamentelor cercetătorului român Gh. Logofătu, lupta armată este condusă de comandamente strategice, de regulă întrunite, precum Statul Major General al forțelor armate, comandamente ale fronturilor, grupurilor de armate și, în unele cazuri, armate [89, p. 309]. La nivel strategic, lupta armată va fi desfășurată sub formă de campanii, care vor include una-două operații de nivel strategic.

La nivelul operativ, lupta armată este desfășurată de grupări de forțe sau mari unități de nivel operativ, care în majoritatea statelor mari și mijlocii, conform opiniei lui V. Semionov, vor fi de valoarea unei armate sau a unui corp de armată [216, p. 281]. În statele mai mici, inclusiv în Republica Moldova, considerăm că grupările de forțe sau marile unități operative vor fi de valoare

corp de armată, divizie și, în unele cazuri, brigadă. În acest context, grupările de forțe de nivel brigadă vor ocupa o poziție intermediară, de trecere de la nivelul operativ la cel tactic. La acest nivel, lupta armată va fi desfășurată sub formă de operații de nivel operativ.

Carl von Clausewitz sugerează că, din punct de vedere structural, nivelul tactic al luptei armate trebuie reprezentat de mari unități tactice, unități și subunități, care, în statele mari și mijlocii, vor fi de valoare: divizie, brigadă, batalion, companie, pluton și grupă [31, p. 671]. În cazul Republicii Moldova, considerăm oportun ca unitățile tactice să aibă aceeași valoare, cu excepția eșalonului de divizie. La acest nivel, lupta armată va fi desfășurată sub formă de lupte și ciocniri.

Lupta armată se desfășoară în două forme de bază: ofensiva și apărarea. „Ofensiva” este o formă a luptei armate, care are drept scop nimicirea sau neutralizarea inamicului și cucerirea unui teritoriu. La rândul său, „apărarea” este o formă a luptei armate, care are drept scop respingerea ofensivei forțelor superioare ale adversarului, producerea de pierderi maxime, menținerea raionului ocupat și crearea condițiilor pentru trecerea la ofensivă sau de nimicirea adversarului.

Astfel, lupta armată, în toată diversitatea și complexitatea ei, este guvernată de legi și principii proprii. Legile luptei armate au caracter obiectiv, acționând în afara conștiinței oamenilor și independent de voința acestora. Cunoașterea și aplicarea lor în organizarea, planificarea și desfășurarea acțiunilor militare reprezintă nu doar o condiție esențială pentru obținerea succesului în operație și luptă, ci și necesitatea de a le corela cu principiile luptei armate. Aceste legi sunt valabile pentru ambele părți angajate în conflict, implicând cunoașterea și aplicarea lor în funcție de o serie de factori obiectivi și subiectivi, cum ar fi: scopul și caracterul acțiunilor; contextul strategic, operativ și tactic, în care se manifestă caracteristicile tuturor factorilor ce pot influența aplicarea lor.

Literatura de specialitate impune concluzia că legile luptei armate sunt, în general, tratate la fel de către majoritatea cercetătorilor, existând doar mici diferențe de viziuni. Astfel, referindu-se la acest subiect, cercetătorul român C. Onișor reiterează că lupta armată se desfășoară conform următoarele legi: legea unității acțiunilor militare; legea concordanței dintre scopuri, forțe și mijloace și legea raportului de forțe [101, p. 356].

Cercetătorul român Gh. Logofătu consideră că lupta armată se supune următoarelor legi: 1) legea concordanței dintre scopuri, forțe și mijloace; 2) legea dependenței formelor și procedeelelor acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă și 3) legea raportului de forțe [89, p. 41]. Altfel, acest subiect este tratat în literatura de specialitate și regulamentele de luptă din Federația Rusă. Referindu-ne la legile luptei armate, observăm că ele diferă ușor față de cele menționate anterior. Conform descrierii cercetătorului rus S. Mihalev, legile luptei armate

sunt următoarele: 1) legea raportului de forțe; 2) legea dependenței formelor și procedeele acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă; 3) legea influenței reciproce dintre politică și lupta armată; 4) legea dependenței succesului luptei armate de combinația judicioasă a focului, manevrei și loviturilor; 5) legea dependenței sistemului de conducere de amploarea luptei armate [201, p. 56]. În știința militară a Republicii Moldova, legile și principiile luptei armate variază de la un caz la altul. Astfel, în sursele bibliografice și documentele din perioada 1993-2000, legile și principiile luptei armate se aseamănă în mare măsură cu cele din regulamentele de luptă ex-sovietice. În același timp, cele elaborate în perioada 2000-2014 sunt inspirate din bibliografia militară românească.

Analizând evoluția luptei armate, în special în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, observăm că multe dintre aceste legi rămân relevante și în prezent. Totodată, prin studiul efectuat, am încercat să unificăm divergențe prezentate mai sus și să ne prezentăm opinia proprie. De asemenea, am încercat să deducem legi noi, pornind de la schimbările survenite în desfășurarea acțiunilor militare contemporane. Astfel, considerăm că în prezent și pe viitor lupta armată se va desfășura după următoarele legi: 1) legea unității acțiunilor; 2) legea concordanței dintre scopuri, forțe și mijloace; 3) legea raportului de forțe; 4) legea dependenței formelor și procedeele acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă; 5) legea dependenței succesului luptei armate de combinația judicioasă a focului, manevrei și loviturilor; 6) legea dependenței sistemului de conducere de amploarea luptei armate; 7) legea existenței unui învins și un învingător în cadrul luptei armate.

Legea unității acțiunilor exprimă îmbinarea luptei armate în spațiul terestru, aerian, maritim, radio-electronic, cibernetic și cosmic, care poate reprezenta un întreg, realizat prin coordonarea acțiunilor tuturor forțelor participante, în operație și luptă. Din această lege rezultă un important principiu: succesul în desfășurarea acțiunilor poate fi obținut numai cu eforturi întrunite ale forțelor participante, la realizarea obiectivului comun.

Legea concordanței dintre scopuri, forțe și mijloace semnifică că obiectivele și misiunile să fie corelate cu calitatea și cantitatea forțelor și mijloacelor destinate îndeplinirii acestora. În acest sens, se impune ca planificarea acțiunilor militare să se realizeze pe baza analizei temeinice a situației, având în vedere calitatea și cantitatea forțelor, atât a factorilor de mediu, cât și a existenței mijloacelor. Această lege acționează la toate nivelurile artei militare și poate influența constituirea grupărilor de forțe, pentru ca acestea să poată îndeplini misiunile încredințate. În același timp, aplicarea acesteia trebuie să țină cont și de corelația și interacțiunea cu legea raportului de forțe.

Legea raportului de forțe ține nu numai de relația numerică privind cantitatea și calitatea forțelor beligerante, ci și de riscul asumat la începutul acestuia. Deși se referă la superioritate, egalitate sau inferioritate, formularea simplă a legii nu abordează toate modalitățile de realizare a poziției unei părți față de cealaltă. În acest sens, unii teoreticieni militari apreciază că tocmai aducerea forțelor și mijloacelor, de care se dispune, într-o stare de superioritate multilaterală față de inamic este esențială. Legea acționează diversificat, la parametri diferiți pe întreaga paletă a acțiunilor, la toate nivelurile artei militare, fiind, după părerea unor teoreticieni militari, „o lege de desfășurare a războiului, nu numai a luptei armate”.

Legea dependenței formelor și procedeele acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă exprimă, pe de o parte, necesitatea adoptării unor forme și procedee ale acțiunilor, pentru a valorifica cât mai bine proprietățile și caracteristicile armamentului existent, iar pe de altă parte, schimbările calitative în domeniul tehnicii militare să fie însoțite de schimbări corespunzătoare în modul de a duce războiul și în arta militară.

Legea dependenței succesului luptei armate de combinația judicioasă a focului, manevrei și loviturilor este o lege fundamentală necesară obținerii victoriei. Focul, manevra și lovitura reprezintă componentele de bază ale confruntării militare, iar aplicarea lor creativă, cu luarea în calcul al tuturor factorilor determinanți ai mediului de confruntare, va duce la realizarea cu succes a obiectivelor militare.

Legea dependenței sistemului de conducere de amploarea luptei armate este o lege importantă a desfășurării acțiunilor militare. Această lege presupune că, în dependență de valoarea eșalonului militar, determinat de amploarea luptei armate, se creează sisteme de conducere care să asigure conducerea eficientă a acțiunilor militare, la nivelul corespunzător al artei militare.

Legea existenței în cadrul luptei armate a unui învins și un învingător este o lege nouă în cadrul științei militare, care reflectă finalitatea acțiunii militare. În desfășurarea luptei armate, mai exact finalul acesteia, ar trebui să existe un învingător și un învins. Numai respectându-se aceste condiții, se poate ajunge la terminarea ostilităților militare. Multiplele încercări de la sfârșitul secolului al XX-lea - începutul secolului al XXI-lea de a face abateri de la această lege, prin implicări internaționale în cadrul unor conflicte militare și promovarea unor acțiuni de menținere a păcii, au condus la apariția mai multor conflicte înghețate.

Lupta armată nu a avut permanent aceleași caracteristici, evoluând pe parcursul istoriei și fiind dependentă de mai mulți factori. Unul dintre cei mai importanți factori, care a revoluționat lupta armată, a fost armamentul și tehnica militară. Odată cu revoluția tehnologică din ultimii ani, lupta armată a căpătat noi caracteristici, care au produs schimbări masive în arta militară. Pornind de la evoluția luptei armate, concluzionăm că în prezent lupta armată se caracterizează prin: a)

desfășurarea acțiunilor militare în mediile: terestru, aerian, maritim, cosmic, electronic, cibernetice și altele; b) cunoașterea clară a obiectivelor și capacități de lovire cu precizie înaltă; c) executarea loviturilor puternice pe întreaga adâncime a dispozitivului de operații; d) schimbarea bruscă a situației; e) desfășurarea acțiunilor de luptă într-o dinamică crescândă; f) capacități moderne de comunicații; g) capacități complexe de cercetare și lovire; h) trecerea bruscă de la o formă de operație la alta pe parcursul desfășurării acțiunilor militare; i) desfășurarea acțiunilor militare într-un mediu radio-electronic, informațional și psihologic complex.

Arta militară este strâns legată de lupta armată și este specializată în conducerea acesteia, atât la nivel practic-aplicativ, cât și în cercetarea procesului de desfășurare a acesteia la nivel teoretic. Majoritatea oamenilor de știință din domeniul militar au viziuni comune cu privire la arta militară. Astfel, în literatura științifică de specialitate, sintagma „arta militară” este definită ca o parte componentă a științei și practicii militare, un domeniu specializat în organizarea și conducerea luptei armate. Conform interpretării lui I. Agud, sintagma „arta militară” cuprinde atât principiile, metodele, procedeele și regulile pregătirii și ducerii acțiunilor militare, cât și calitățile personale necesare comandanților și trupelor armate, pentru a obține succesul în război [2].

Arta militară cuprinde două laturi: latura teoretică și cea practică. Latura teoretică, denumită și teoria artei militare, face parte din știința militară și se ocupă de studierea și generalizarea experienței luptei armate în scopul cunoașterii și elaborării de principii, reguli și procedee de acțiune. Pe de altă parte, latura practică, care face parte din practica militară, se referă la planificarea și conducerea reală a acțiunilor de luptă armată. Arta militară are un conținut obiectiv, cu valoare generală și universală, care decurge din cerințele legilor luptei armate, dar și un pronunțat caracter național, determinat de interesele, posibilitățile și tradițiile militare ale fiecărei țări. Astfel, la nivel științific, arta militară este caracterizată de caracterul său general și universal, în timp ce la nivel practic-aplicativ predomină particularitățile naționale.

Având în vedere amploarea și nivelele de desfășurare a luptei armate, arta militară este structurată pe trei nivele: strategic, operativ și tactic. Astfel, strategia militară se ocupă cu conducerea și desfășurarea luptei armate la nivel strategic, arta operativă se referă la nivelul operativ, iar tactica la nivel tactic. Această structură include strategia militară, arta operativă și tactica. Studiind viziunile existente privind arta militară, nu putem decât să fim de acord cu acest concept. Considerăm că, în prezent, chiar dacă au loc schimbări în cadrul luptei armate, conceptul general de artă militară a rămas neschimbat.

În concluzie, deducem că lupta armată, arta militară și strategia militară sunt termeni care reprezintă fenomene și procese interdependente. Astfel, lupta armată reprezintă un fenomen din cadrul războiului, care constă în acțiuni violente, desfășurate în mod organizat între două grupări

de forțe cu scopuri opuse. Artă militară reprezintă un proces de conducere a luptei armate în vederea realizării obiectivelor urmărite. Strategia militară, ca componentă superioară a artei militare, reprezintă procesul de conducere a luptei armate la nivel strategic. În opinia noastră, lupta armată se desfășoară conform unor legi și reguli, principii și procedee ale artei militare, iar la nivel strategic conform strategiei militare. Conducerea și desfășurarea luptei armate fără respectarea legilor luptei armate, a cerințelor artei militare și a strategiei militare la nivel strategic, pot duce la catastrofe militare. Totodată, în procesul de conducere a luptei armate, pe lângă respectarea cerințelor artei militare, calitățile personale și creativitatea comandanților joacă un rol important. Numai combinând corect cerințele teoretice ale artei militare și respectiv a strategiei militare la nivel strategic, cu creativitatea comandanților, se pot crea condițiile necesare pentru obținerea victoriei.

2.3 Aspecte teoretice ale nivelului strategic al artei militare în contextul noilor cerințe ale luptei armate moderne

2.3.1 Fundamentări teoretico-conceptuale ale strategiei militare

Strategia reprezintă un domeniu deosebit de important în procesul de conducere a unei națiuni. În urma investigării acest proces din perspectiva occidentală și cea ex-sovietică, care reprezintă cele mai dezvoltate curente în domeniul artei militare, se recunoaște necesitatea existenței unui domeniu specializat între politică și strategia militară, capabil să opereze cu toate instrumentele puterii de stat în vederea atingerii obiectivelor politice.

Cercetătorii occidentali au adoptat această abordare, separând acest domeniu de politică și strategie militară și denumindu-l în diverse moduri, precum: „strategie mare”, „strategie globală”, „strategie națională de apărare”, „strategie integrală”, „strategie politică” etc. În schimb, reprezentanții școlii strategice ex-sovietice nu au adoptat această abordare, ci au distribuit responsabilitățile acestui domeniu între politică și strategia militară, în funcție de anumite circumstanțe.

Conceptul de „strategie militară” în literatura științifică occidentală ocupă un loc aparte, fiind subordonat strategiei generale. Astfel, în doctrinele occidentale, strategiei militare îi revine rolul de a conduce lupta armată într-un război sau conflict. De exemplu, Carl von Clausewitz a definit „*strategia militară*” ca folosirea luptei în scopul războiului. De fapt, strategia militară se referă la lupta armată, dar teoria ei trebuie să ia în calcul forțele armate, care dau lupta și suportă consecințele asupra lor [31, p. 119].

Conform concepției teoreticianului francez André Beaufre, strategia militară este o strategie specializată și subordonată strategiei totale, având rolul de a conduce lupta armată.

Totodată, strategia militară este arta dialecticii forțelor armate sau, mai exact, arta dialecticii voințelor, care utilizează forța armată pentru a rezolva conflictul [16, p. 20].

Edward N. Luttwak reiterează faptul că strategiei militare îi revin cinci niveluri: 1) *tehnologia*; 2) *tactica*; 3) *operațiunile*; 4) *strategie de front*; 5) *strategia globală*, iar în lupta armată, numai operând cu aceste cinci niveluri se poate obține succesul. Potrivit abordării lui Edward N. Luttwak, strategiei militare îi revine întregul spectru militar al luptei armate ca determinantă de bază a războiului [90, p. 56].

În același mod, conceptul de „strategie militară” este tratat și de unii specialiști din România. În opinia cercetătorului român C. Soare, strategia militară este, în esență, expresia folosirii mijloacelor luptei armate pentru atingerea scopului politic al războiului [118, p. 59]. Strategia militară se integrează pe deplin în strategia apărării naționale, ca parte componentă, domeniu și mod de aplicare a acesteia. Ponderea ei în ansamblul strategiei poate varia în funcție de rolul atribuit mijloacelor militare într-o perioadă sau alta. Indiferent de ponderea stabilită la un moment dat, strategia militară vizează un posibil război în viitor și, în acest sens îi revin atribuții specifice de concepție, organizare, conducere și coordonare.

În timp de pace, strategia militară orientează toate componentele sistemului de apărare națională în privința conținutului și cerințelor pregătirii militare a populației și a forțelor armate. De asemenea, formulează solicitări privind dezvoltarea industriei naționale de apărare și înzestrarea armate și a celorlalte forțe luptătoare cu armament și tehnică de luptă modernă. Contribuie la elaborarea, aprofundarea și însușirea doctrinei militare a statului, potrivit directivelor conducerii politice la realizarea în practică a tuturor măsurilor de pregătire a populației, a teritoriului și a economiei pentru apărare.

În timp de război, când lupta armată devine prim-planul acțiunilor implicate în îndeplinirea scopului politic, rolul și ponderea strategiei militare se amplifică, iar relațiile sale în ansamblul strategiei apărării naționale capătă noi coordonate. Întrucât toate domeniile activității economico-sociale sunt subordonate efortului de război, strategiei militare îi revine, în primul rând, rolul de a valorifica plenar și cât mai eficient potențialul națiunii în organizarea și desfășurarea luptei armate și în obținerea victoriei. Pentru aceasta este necesar ca strategia militară să elaboreze o concepție unitară asupra mobilizării și utilizării resurselor materiale și umane, generale și locale, în folosul acțiunilor de luptă, să asigure cunoașterea și aplicarea ei de către eșaloanele operative și tactice.

În același timp, autorul român C. Soare menționează că strategia militară și comandamentele strategice trebuie să se concentreze spre rezolvarea problemelor deosebit de complexe legate de organizarea și conducerea operațiilor și a acțiunilor de luptă în ansamblul lor. Totodată, acestea sunt chemate să abordeze și să rezolve principalele aspecte ale corelației dintre

planurile acțiunilor militare și potențialul economic al țării. Făcând legătură între strategia apărării naționale și strategia militară în condiții de război, C. Soare precizează, că în aceste condiții, rolul strategiei apărării naționale nu se reduce. Dimpotrivă, rolul ei se manifestă pregnant în dirijarea eforturilor întregii țări, în îmbinarea acțiunilor militare, politice, economice și diplomatice și de altă natură, în vederea realizării scopului final al războiului și asigurării unor condiții cât mai avantajoase pentru încheierea păcii [118, p. 59-64].

C. Popescu definește „*strategia militară*” ca un domeniu al artei militare, care studiază modalitățile de construire a puterii militare și de întrebuințare a acesteia într-o manieră suficientă și sincronizată cu ceilalți vectori de putere ai statului, pentru realizarea stării finale dorite la nivel strategic și îndeplinirea scopului politic al războiului [106, p. 28]. În viziunea cercetătorului român C. Onișor „*strategia militară*” este modalitatea cea mai eficientă și sigură de a întrebuința forțele și mijloacele de natură multiplă și diferită, pe baza unor concepții și a unui plan de ansamblu de a conduce acțiunile acestora în vederea îndeplinirii scopului luptei armate și a celui politic general al războiului [101, p. 29]. De aceeași părere este și teoreticianul român T. Grozea, care definește „*strategia militară*” ca o strategie de domeniu cu particularități legate de conducerea luptei armate [72, p. 44].

O altă definiție ce reflectă conceptul de strategie militară în arta militară românească, este formulată de generalul L. Habian, care definește „*strategia militară*” drept un domeniu al artei militare, care are obiectivul de studiu și conținut practic-aplicativ, analiza modalităților de folosire a resurselor puse la dispoziția forțelor armate de către statul român, pentru respingerea oricărei agresiuni, elaborarea concepțiilor și planurilor de întrebuințare unică a trupelor categoriilor de forțe ale armatei și executarea conducerii campaniilor și operațiilor, în vederea realizării scopurilor politico-strategice ale războiului de apărare a țării [71, p. 16].

Cercetătorul militar român G. Văduvă definește „*strategia militara*” ca o modalitate de transpunere în domeniul teoriei și practicii militare a strategiei totale a guvernului, a politicii privind securitatea națională și de apărare, elaborată de parlament. Strategia militară cuprinde toate aspectele care țin de aplicarea politicii de structurare și pregătire a forțelor și mijloacelor, a politicii bugetare privind apărarea și realizarea acelor structuri și acțiuni care să asigure reacția corespunzătoare a armatei la toate situațiile posibile, în funcție de responsabilitățile și competențele instituției militare [130, p. 95].

În opinia unor cercetători ruși, „*strategia militară*” este un proces permanent de acțiuni, desfășurat în scopul realizării în practică a politicii militare, doctrinei militare și concepției militare, reprezentând domeniul superior al artei militare, care cuprinde problemele planificării, organizării și conducerii războiului și a operațiilor strategice. Strategia militară tratează problemele

generale a construcției militare, pregătirii statului, economiei, populației și forțelor armate pentru război [184, p. 32].

În majoritatea definițiilor consacrate strategiei militare se menționează rolul de a stabili forțele și mijloacele necesare, inclusiv modalitatea de aplicare a luptei armate, pentru realizarea obiectivelor strategice militare. Totodată, unele concepte reflectă faptul că strategia militară este un domeniu al artei militare, specializat în conducerea luptei armate, în scopul realizării obiectivelor politico-militare.

În opinia noastră, conceptele prezentate reflectă pe deplin rolul și locul strategiei militare, atât în cadrul ecuației de realizare a puterii fiind subordonată strategiei generale, cât și ca componentă a artei militare fiind specializată în studierea și conducerea luptei armate la nivel strategic. În această ordine de idei, bazându-ne pe aceste observații și pe rezultatele cercetărilor științifice existente, putem afirma că în prezent, reieșind din nivelul de complexitate al conducerii unui stat, ar fi mai rațional să existe un domeniu specializat care să gestioneze relația dintre politică și strategia militară. Acest domeniu ar fi mai degrabă orientat spre conceptul de strategie decât spre politică. Astfel, politica ar fi eliberată de responsabilitatea de a conduce procesul de realizare a obiectivelor politice, ocupându-se doar de stabilirea acestora în funcție de interesele specifice. Pornind de la aceste considerații, susținem că tratarea conceptului de „strategie” în varianta occidentală este mai rațională. Considerăm că denumirile vehiculate cu referire la acest domeniu strategic nu sunt suficient de cuprinzătoare și nu acoperă toate situațiile existente, abordând doar unele cazuri specifice. Prin urmare, pentru a face acest termen mai universal, propunem ca compartimentul strategiei responsabil de stabilirea căilor de atingere a obiectivelor politice să fie denumit „strategie generală”.

În pofida faptului, că este tratat diferit în doctrinele din Vest și din Est, în prezent conceptul de „strategie” are același rol de a stabili căile cele mai adecvate, pentru realizarea scopurilor politice. Considerăm, că în realizarea puterii într-un stat, ar trebui să funcționeze trinomul: *politică, strategia generală și strategia militară* [61]. *Strategia generală* se va subordona politicii și va avea la dispoziție instrumentele puterii de stat. În acest context vom defini „strategia generală” ca *artă și știință a aplicării instrumentelor puterii de stat în vederea atingerii obiectivelor politice. În acest context menționăm că strategia generală va stabili obiectivele și sarcinile pentru strategiile de ramură (informațională, diplomatică, economică și militară).*

În cadrul sistemului de conducere a statului, problemele strategiei generale vor fi în responsabilitatea puterii executive, adică a guvernului țării. Procesul de conducere va funcționa în modul următor: politica, după analizarea mediului strategic, va determina interesele naționale, iar în baza lor va stabili obiective politice pentru strategia generală. La rândul său, strategia generală

va decide modul de aplicare a instrumentelor puterii de stat pentru atingerea obiectivelor politice și va stabili obiective strategice pentru strategiile de ramură.

Referindu-ne la domeniul militar, modalitatea de aplicare a forțelor armate va fi stabilită de către strategia militară. În acest context, vom deduce că strategia militară va reprezenta o strategie de ramură specializată în conducerea luptei armate la nivel strategic. O altă sarcină importantă, în opinia noastră, o constituie definirea conținutului strategiei militare. În urma consultării bibliografiei existente în domeniu, constatăm că majoritatea teoreticienilor militari afirmă că strategia militară trebuie să includă obligatoriu elemente referitoare la forțe și mijloace, precum și modalitatea de aplicare a acestora pentru realizarea obiectivelor stabilite. Totuși, cercetarea procesului de desfășurare a luptei armate la nivel strategic relevă faptul că strategia militară, în forma sa actuală, nu acoperă pe deplin responsabilitățile ce-i revin în cadrul procesului de conducere.

În această ordine de idei, pentru ca conceptul de „strategie militară” să corespundă pe deplin cerințelor actuale ale luptei armate, considerăm oportună redefinirea acestuia, având următorul conținut: *„strategia militară” este componenta superioară a artei militare și, în același timp, o ramură a strategiei generale, care reprezintă arta și știința de utilizare a forțelor armate în război, precum și de planificare și conducere a acțiunilor militare de mare amploare, în scopul realizării obiectivelor strategice.* Considerăm că ar fi mai oportun să aplicăm atât în teorie, cât și în practică, conceptul de „strategie militară” occidental, unde strategia militară ar reprezenta un domeniu al strategiei generale, fiind specializat în planificarea și conducerea luptei armate la nivel strategic [50]. În acțiunea sa, strategia militară va fi subordonată strategiei generale, care, la rândul său, îi va stabili sarcini și obiective strategice. Pentru realizarea obiectivelor strategice stabilite, strategia militară va avea ca instrument forțele armate ale statului. Anume strategiei militare îi va reveni funcția, în dependență de riscurile și amenințările cu caracter militar, să stabilească structura forțelor armate, mijloacele militare necesare, precum și procedeele de punere a lor în aplicare, în strânsă concordanță, cu legile și principiile luptei armate.

Referindu-ne la subiectul examinat, concluzionăm că în prezent nu există o viziune unică cu privire la strategia militară. În concepția occidentală, strategia militară este specializată în conducerea luptei armate la nivel strategic, pe când în școala strategică ex-sovietică strategia militară este preocupată de problemele războiului. Totodată, analizând teoriile actuale ale strategiei militare, particularitățile actuale ale desfășurării luptei armate la nivel strategic și evoluția conducerii militare la acest nivel începând cu al Doilea Război Mondial, constatăm că, în pofida teoriilor care tratează strategia militară ca domeniu capabil să conducă războiul în general, realitatea practică este diferită. Această observație este valabilă și în analiza sistemului de

conducere strategică al URSS din a doua jumătate a secolului XX și al Federației Ruse în prezent. Conform abordării cercetătorilor ruși S. Akhromeev și G. Kornienko, în cadrul URSS exista un organ de conducere la nivel de strategie generală, precum era Consiliul de Apărare, inclusiv unul la nivel de strategie militară, precum era Statul Major General [159, p. 67]. În opinia noastră, această situație este valabilă și pentru conducerea strategică actuală a Federației Ruse, cu excepția că organul de conducere la nivel de strategie generală este denumit „Consiliul de Securitate al Federației Ruse”.

Strategia militară, pentru a eficientiza puterea unui stat, trebuie să se axeze pe patru piloni esențiali: 1) *riscuri și amenințări cu caracter militar*, 2) *strategia forțelor*, 3) *strategia mijloacelor* și 4) *strategia operațională*, cunoscută și ca „arta strategică”. În cadrul artei și științei militare strategia militară va îndeplini următoarele funcții: 1) *funcția cognitivă*, 2) *funcția predictivă* și 3) *funcția organizatorico-aplicativă*. Ca și celelalte componente ale artei militare, strategia militară va avea două laturi: a) *latura teoretico-științifică* și *latura practic-aplicativă* [57].

La nivel teoretic, strategia militară va fi o componentă a teoriei artei militare din cadrul științelor militare, având ca obiect de studiu desfășurarea luptei armate la nivel strategic. Aspectul teoretic se va încadra în realizarea funcției cognitive a strategiei militare, care este definitorie pentru dimensiunea teoretică a strategiei. Prin intermediul acestei funcții, teoria strategică va studia legitățile, care acționează în sfera fenomenelor de care se ocupă strategia, mecanismele și particularitățile manifestării lor. *Latura teoretică a strategiei* este componenta care reprezintă aspectul ei științific și cuprinde un sistem de principii, norme și teorii, care îi fixează domeniul într-un spațiu interdisciplinar și îi fundamentează structurile și procesele. Știința strategică în acțiunea sa formulează principii și emite ipoteze științifice, efectuează cercetarea fundamentală, studiază campaniile militare, sistemele de arme și sistemele de acțiune, elaborează sau adaptează modele matematice și de altă natură, oferind statelor majore argumente și instrumente pentru optimizarea deciziilor strategice. Anume datorită aspectului teoretic, strategia, ca componentă a teoriei artei militare, contribuie la dezvoltarea științelor militare, cercetând fenomenul războiului și lupta armată la nivel strategic.

Practica artei strategice este o latură a strategiei militare, care reprezintă partea sa acțională. *La nivel practic*, strategia militară va fi specializată în planificarea și conducerea acțiunilor militare la nivel strategic, în așa fel încât să fie realizate obiectivele stabilite de către strategia generală. În cadrul asigurării apărării naționale, strategia militară va fi responsabilă de următoarele activități: 1) stabilirea riscurilor și amenințărilor militare; 2) prognozarea caracterului viitorului război; 3) estimarea structurii forțelor armate; 4) stabilirea mijloacelor militare și 5) conducerea acțiunilor militare de mare amploare.

Riscurile și amenințările cu caracter militar se încadrează în realizarea funcției predictive a strategiei. Așadar, strategia militară, pe baza studierii principalilor factori strategici, va determina principalele riscuri și amenințări cu caracter militar, iar în urma analizei lor, va stabili caracterul viitorului război, în care poate fi implicată națiunea.

Prognozarea corectă a caracterului viitorului război va permite elaborarea cât mai reală a celorlalte componente ale strategiei militare. Determinarea structurii forțelor armate va fi o altă responsabilitate a strategiei militare. În acest context, strategia militară va determina tipul de armată pe care trebuie să îl aibă statul, structura forțelor armate, categoriile de forțe din cadrul armatei și genurile de arme necesare. Aceste structuri vor fi determinate în baza analizei factorilor, care influențează desfășurarea luptei armate la nivel strategic.

O altă responsabilitate a strategiei militare va fi stabilirea mijloacelor militare. Astfel, pe baza analizei mijloacelor de luptă ale viitorului adversar, strategia militară va stabili armamentul și tehnica de luptă necesară armatei, perioadele de înzestrare a forțelor armate și modalitatea de modernizare ale acestora. Stabilirea mijloacelor militare va interacționa cu celelalte laturi ale strategiei militare, influențându-se reciproc. Mijloacele de luptă vor influența structura armatei, prin faptul că în procesul de stabilire a structurilor de forță va fi necesar să se țină cont de posibilitățile de luptă ale noilor mijloace. Armamentul și tehnica militară mai performantă, având o putere de luptă mai mare, poate duce la micșorarea numărului de efective și la modificarea structurii forțelor armate, menținând sau chiar sporind potențialul de luptă. La rândul său, componenta operațională a strategiei va fi influențată prin elaborarea și introducerea de noi forme și procedee de desfășurare a acțiunilor militare. În același timp, mijloacele militare vor fi determinate de componentele strategiei militare, prin cerințele noi înaintate pentru mijloacele de luptă, reieșind din caracteristicile câmpului de luptă modern.

Conducerea acțiunilor militare de mare amploare reprezintă componenta operațională a strategiei militare. La acest capitol, strategia militară va stabili modalitatea de aplicare a forțelor și mijloacelor în operațiile militare, pentru realizarea scopurilor strategice. Acest segment ține de teoria și dinamica acțiunilor și este, deopotrivă, atât știința, cât și arta acțiunii strategice, depinzând de priceperea și abilitatea comandantului și a comandamentelor de a concepe, organiza și desfășura operații militare de nivel strategic. În acțiunea strategică, rolul artei strategice va fi de a crea condiții favorabile, pentru desfășurarea luptei armate la celelalte nivele ale artei militare, precum și de a dezechilibra rezistența inamicului, creând astfel situații favorabile pentru acțiunile la nivel operativ și tactic. Totodată, pentru conducerea operațiilor militare de mare amploare, strategia militară va recurge la procedeele artei operative. În acest context, aria de responsabilitate a strategiei militare se va intersecta cu aria de responsabilitate a artei operative (Anexa nr. 7).

În acest context, considerăm că strategia militară, pentru a-și îndeplini pe deplin rolul în cadrul ecuației de putere, trebuie completată cu următoarele sintagme: 1) *riscuri și amenințări cu caracter militar*; 2) *prognostizarea caracterului viitorului război*; 3) *strategia forțelor armate*; 4) *strategia mijloacelor* și 5) *strategia operațională* (Anexa nr. 1) [49]. Conținutul nou al strategiei militare va putea acoperi întreaga gamă de responsabilități în procesul de conducere a luptei armate la nivel strategic. Astfel, strategia militară va include prognostizarea viitoarelor conflicte militare, determinarea tipurilor de armate și a mijloacelor militare necesare în conflictele viitorului și, nu în ultimul rând, stabilirea celor mai adecvate forme și procedee de desfășurare a acțiunilor militare la nivel strategic.

Următoarea responsabilitate a strategiei militare va fi stabilirea mijloacelor militare. Astfel, reieșind din analiza mijloacelor de luptă a viitorului adversar, strategia militară va stabili armamentul și tehnica de luptă necesară armatei, perioadele de înzestrare a forțelor armate cu armament și tehnică, inclusiv modalitatea de modernizare a forțelor armate. Stabilirea mijloacelor militare, se va realiza în strânsă legătură și interacțiune cu celelalte componente ale strategiei militare, influențându-se reciproc. Astfel, mijloacele de luptă vor influența structura armatei, prin faptul că, în procesul de stabilire a structurii forțelor armate se vor lua în calcul și posibilitățile de luptă ale noilor mijloace. Armamentul și tehnica militară mai performantă, care va avea o putere de luptă mai mare, va duce la micșorarea numărului de efectiv și modificarea structurii forțelor armate, menținându-și același potențial de luptă, iar uneori fiind și mai mare. La rândul său, componenta operațională a strategiei va fi influențată, prin faptul, că va fi impusă să elaboreze și să introducă forme și procedee noi, de desfășurare a acțiunilor militare. În același timp, mijloacele militare vor fi determinate de componentele strategiei militare, prin faptul că, îi vor fi înaintate cerințe noi pentru mijloacele de luptă, reieșind din caracteristicile câmpului de luptă modern.

Conducerea acțiunilor militare de mare amploare reprezintă componenta operațională a strategiei militare. Anume la acest capitol strategia militară va stabili modalitatea de aplicare a forțelor și mijloacelor, în operațiile militare pentru realizarea scopurilor strategice. Acest segment ține de teoria și dinamica acțiunilor și este deopotrivă, atât știința, cât și arta acțiunii strategice și depinde de priceperea și abilitatea comandantului și comandamentelor de a concepe, organiza și desfășura, în timp și spațiu, operații militare de nivel strategic. În acțiunea strategică rolul artei strategice, va fi de a crea condiții cât mai favorabile, pentru desfășurarea luptei armate la celelalte nivele ale artei militare, inclusiv de a dezechilibra rezistența inamicului și prin aceasta a crea situații favorabile, pentru acțiunile la nivel operativ și tactic. Totodată, pentru conducerea operațiilor militare de mare amploare, strategia militară va recurge la procedeele artei operative.

Anume la acest capitol aria de responsabilitate a strategiei militare se va intersecta cu aria de responsabilitate a artei operative (Anexa nr. 7).

În această ordine de idei, pentru ca conceptul de strategie militară să corespundă totalmente cerințelor actuale ale luptei armate, considerăm oportun redefinirea acesteia conform următorului conținut: *„Strategia militară” este componenta superioară a artei militare și, în același timp, un domeniu al strategiei generale; reprezintă arta și știința de întrebuințare în război a forțelor armate ale statului, precum și de planificare și conducere a acțiunilor militare de mare amploare, în scopul realizării obiectivelor strategice.*

În concluzie, strategia, ca parte componentă a artei conducerii, a evoluat de la arta comandantului de a conduce armata pe câmpul de luptă la arta conducerii unui stat, evidențiindu-se ca un domeniu separat, având denumirea de „strategie generală”. În prezent, misiunea de bază a strategiei generale este de a asigura securitatea și dezvoltarea unei națiuni. În acest proces complex, strategia generală are un rol subordonat față de politică și este destinată să răspundă la întrebarea cum trebuie realizate obiectivele stabilite de către componenta politică a statului, cu resursele avute la dispoziție.

2.3.2. Abordări teoretico-metodologice cu privire la riscurile și amenințările cu caracter militar

Conceptele de „risc” și „amenințare” au fost definite prin diverse teorii și abordări doctrinare, implicite și explicite din domeniul securității, însă consensul asupra acestora nu a fost realizat până în prezent. În demersul nostru, propunem clarificarea conceptuală a termenilor cu care vom opera în analiza riscurilor și amenințărilor de natură militară, evitând o simplă trecere în revistă a definițiilor existente.

În accepțiunea anglofonă, „amenințarea” este definită ca o expresie a intenției de a impune dezavantaje sau vătămări unei persoane prin mijloace de coerciție sau constrângere [14, p. 23, 82]. O definiție aproximativ similară este oferită și de dicționarele germane, care prezintă „amenințarea” ca acțiune de a pune pe cineva într-o situație periculoasă sau ceva ce poate periclita situația unei persoane [158, p. 125]. În limba rusă, termenul „amenințare” este înțeles ca o acțiune psihică asupra unei persoane, cu scopul de a o determina să îndeplinească cerințele impuse de altcineva [165, p. 636]. Atât Dicționarul Explicativ al limbii române, cât și Micul dicționar academic, elaborate sub egida Academiei Române, definesc termenul „amenințare” ca intenția de a face rău cuiva (pentru a-l intimida sau pentru a obține ceva) [1, p. 33].

Un grup de cercetători români, condus de N. Dolghin, afirmă că amenințarea are indicatori concreți, reprezentând declararea intenției de a pedepsi sau răni o persoană, în special în cazul în

care aceasta nu dorește un semn sau o avertizare asupra unui posibil necaz, pericol etc. În ceea ce privește „*riscul*”, în sens larg, acesta se concretizează în discrepanță dintre „așteptarea pozitivă” și „evenimentul negativ”, care se poate produce, precum și prin probabilitatea sa de a se produce. Riscul este cauzat de incertitudine, de imposibilitatea de a cunoaște cu certitudine evenimentele viitoare, reprezentând o stare potențială, care, în anumite condiții, poate deveni efectivă [40, p. 6]. Gr. Alexandrescu definește „*amenințarea*” ca un pericol potențial, exprimat prin cuvinte sau gesturi, care are autor, scop, obiectiv și o țintă [5, p. 7]. În Strategia Apărării Naționale a României conceptele se definesc astfel: „*amenințările*” reprezintă capacități, strategii, intenții ori planuri ce pot afecta valorile, interesele și obiectivele naționale de securitate, iar „*riscurile*” reprezintă probabilitatea de manifestare a unui eveniment incert, cu impact direct sau indirect asupra securității naționale [123, p. 14].

Manualul terminologiei militare a Armatei Naționale definește „*amenințarea*” ca un pericol care trebuie contracarat, reprezentând suma pericolelor potențiale care trebuie avute în vedere la proiectarea unui sistem, pentru a asigura operabilitatea sa într-un mediu ostil (situație conflictuală reală). Totodată, manualul definește „*amenințarea cu forța*” ca acțiunea prin care un stat sau mai multe state săvârșesc acte politice, economice, militare sau de altă natură, cu scopul de a impune altui stat sau altor state să renunțe la deplina exercitare a drepturilor și atributelor suverane, contrar principiilor și normelor raporturilor între state [93, p. 17]. De asemenea, se definesc „*riscurile la adresa securității naționale*” ca prezența unor factori activi sau potențiali, ce pot afecta securitatea unui stat.

Din analiza definițiilor prezentate, conchidem că „*amenințarea militară*” reprezintă o stare a relațiilor dintre state, care poate duce la provocarea unui conflict militar, caracterizată prin disponibilitatea unui stat sau a unui grup de state de a recurge la forța militară. La rândul său, „*riscul cu caracter militar*” reprezintă probabilitatea ajungerii într-o situație strategică nefavorabilă, ca urmare a operaționalizării unei amenințări militare.

Una din determinantele de bază ale oricărei strategii militare sunt riscurile și amenințările de natură militară, care au o influență deosebită asupra celorlalte componente ale strategiei. De aceea, estimarea lor corectă și realistă va duce la elaborarea unei strategii militare adecvate provocărilor mediului de securitate. În funcție de gradul de evaluare a amenințărilor militare, va fi estimat și tipul de război în care poate fi implicată țara.

Pentru determinarea și evaluarea riscurilor și amenințărilor militare, propunem utilizarea ***noii metode de evaluare a amenințărilor militare***, bazată pe analiza situației strategice. În cadrul procesului de estimare, această metodă va include următoarele etape:

- 1 analiza geografico-militară a teatrului de acțiuni militare;

- 2 analiza potențialului demografic al adversarului;
- 3 analiza economiei de război a eventualului adversar;
- 4 analiza potențialului militar al eventualului adversar.

Prima etapă de evaluare a amenințărilor militare o constituie *analiza geografico-militară a teatrului de acțiuni militare*, ce reprezintă o componentă importantă în cadrul procesului de analiză a situației strategice și care poate ajuta la determinarea riscurilor și amenințărilor militare. Studiul spațiului geografic din punct de vedere militar permite evaluarea potențialului de război al unei țări sau al unui grup de țări din arialul geografic studiat. Amplasarea geografică a unei țări sau a unui grup de țări influențează în mare măsură situația politico-militară a acestora, putând avantaja sau dezavantaja respectivele țări. Studiarea teatrului de acțiuni militare în cadrul analizei situației strategice permite realizarea primelor estimări ale riscurilor și amenințărilor militare. În cadrul procesului de planificare strategică, regiunile sau raioanele devin obiective strategice ce trebuie cucerite. De aceea, pe direcțiile strategice ce duc spre aceste obiective, se stabilesc loviturile principale, cu concentrarea unor grupări mari de forțe.

În cadrul analizei teatrului de acțiuni militare, vom lua în considerare următoarele caracteristici: *relieful, rețelele hidrografice, clima, sistemul de comunicații și resursele naturale*. *Relieful* reprezintă o caracteristică importantă a teatrului de acțiuni militare. Astfel, caracteristicile reliefului influențează semnificativ comportamentul adversarului, determină direcțiile strategice și operative ale teatrului de operațiuni militare, care vor traversa preponderent regiunile de câmpie și podiș, evitând regiunile muntoase și mlăștinoase. Cunoscând aceste direcții, vom putea prognoza structura și valoarea grupărilor de forțe strategice ale adversarului, care vor acționa pe aceste direcții. În același timp, având în vedere caracteristicile direcțiilor strategice și valoarea grupărilor de forțe, vom putea estima intențiile statului agresor.

Pentru a analiza relieful, vom studia principalele forme de relief: *regiunile de câmpie, regiunile de deal și podiș, regiunile muntoase, regiunile mlăștinoase și regiunile împădurite*. *Regiunile de câmpie* favorizează și polarizează acțiunile militare de amploare, cu folosirea în masă a mijloacelor blindate și a altor categorii de tehnică din dotarea armatelor. *Câmpiile*, caracterizate prin suprafețe plane sau cu ușoare ondulații și puține obstacole naturale, cuprind de regulă o bună rețea de comunicații și permit deplasarea în afara lor. *Regiunile de deal și podiș* ocupă suprafețe semnificative în teatrele de operațiuni militare. Datorită diversității și complexității formelor de relief și numeroaselor acoperiri, aceste regiuni favorizează, într-o oarecare măsură, apărarea și creează dificultăți ofensivei. Comparativ cu regiunile de câmpie, regiunile de deal și podiș ridică provocări mai complexe și variate pentru ambele tipuri de lupte. Astfel, prin aceste zone vor trece principalele direcții strategice și operative din cadrul teatrului de operațiuni militare. În aceste

regiuni, potențialul adversar își va concentra eforturile principale, creându-și principalele grupări de forțe.

Regiunile muntoase, prin particularitățile lor fizico-geografice, complică desfășurarea operațiunilor militare. De-a lungul istoriei, acțiunile militare de mare amploare, desfășurate de grupări mari de forțe, au evitat aceste regiuni. Totuși, lanțurile muntoase pot constitui alinamente de importanță strategică și operativă, constrângând potențialul adversar să le evite în cadrul unor operațiuni ofensive sau să le limiteze doar ca direcții secundare de acțiune. *Regiunile mlăștinoase*, la fel ce și regiunile muntoase, reprezintă obstacole greu accesibile, care nu permit desfășurarea unor acțiuni militare de amploare, fiind de obicei ocolite. Accesul în aceste zone este posibil doar pe căi de comunicație, care sunt în general înguste, iar porțiunile de teren uscat sunt limitate. În timpul iernii, în condiții de îngheț puternic, mlaștinile devin accesibile și permit desfășurarea acțiunilor, inclusiv a celor cu blindate. Regiunile mlăștinoase pot favoriza lupta formațiunilor de rezistență, în special a celor locale, care cunosc în detaliu caracteristicile acestor regiuni. *Regiunile împădurite* exercită, de asemenea, o influență semnificativă asupra acțiunilor militare, favorizând apărarea și îngreunând ofensiva prin limitarea utilizării blindatelor și a altor categorii de armament. Marile regiuni împădurite, în special cele din zonele muntoase, continuă să fie baze ideale pentru formațiunilor de rezistență.

Cursurile de apă, lacurile naturale și artificiale, precum și sistemele hidrotehnice, influențează considerabil acțiunile militare. Marile cursuri de apă (fluviile) pot constitui alinamente de importanță strategică. Valoarea unui curs de apă, chiar și neînsemnat, ca obstacol poate crește semnificativ prin amenajări hidroenergetice, determinând modificări serioase în procedeele și metodele de traversare a acestora. De asemenea, o rețea hidrografică densă, orientată perpendicular pe direcția de ofensivă, creează dificultăți forțelor ofensive, necesitând numeroase mijloace de trecere și o manevră complexă, ceea ce constituie un avantaj pentru forțele defensive.

Clima influențează acțiunile militare prin variațiile de temperatură, regimul precipitațiilor atmosferice și curenților de aer. Variațiile de temperatură afectează echiparea și hrănirea trupelor, exploatarea tehnicii de luptă și funcționarea armamentului. Modificările de presiune atmosferică, durata luminii și întunericului în diferite perioade ale anului sau în diverse regiuni ale globului, precum și regimul vânturilor, influențează în mod diferit acțiunile trupelor.

Sistemul de comunicații și orientarea acestuia față de direcțiile operative și strategice probabile constituie un factor determinant al acțiunilor militare. Deși armatele sunt dotate cu tehnică de luptă capabilă să acționeze și în afara căilor de comunicații, majoritatea acestor mijloace rămân totuși dependente de ele, mai ales în timpul precipitațiilor abundente (ploaie, zăpadă) sau în perioadele de dezgheț. O rețea densă de comunicații, de diverse tipuri și de calitate variabilă,

favorizează desfășurarea rapidă a acțiunilor militare, permite utilizarea pe scară largă a tehnicii blindate și asigură sprijin logistic adecvat. Distrugerile masive în sistemul de comunicații pot opri total sau temporar ofensiva pe anumite direcții. Prin urmare, asigurarea viabilității căilor de comunicații constituie o cerință esențială atât pentru ofensivă, cât și pentru apărare.

Similar celorlalte caracteristici ale teatrului de acțiuni militare, *resursele naturale* sunt luate în considerare în timpul analizei situației strategice. Adesea, existența unor resurse naturale importante pe un anumit teritoriu reprezintă obiectul unor conflicte între state, determinate fie de tendințele de acaparare, fie de reacția legitimă de apărare a statelor care dețin controlul acestor resurse. Prezența resurselor naturale variate, împreună cu o industrie prelucrătoare puternică, poate furniza resurse materiale importante armatelor ce operează în aceste zone.

A doua etapă de evaluare a amenințărilor militare este *analiza potențialului demografic al adversarului* reprezintă următoarea etapă în evaluarea amenințărilor militare. Resursele umane, atât din punct de vedere numeric cât și calitativ, au o importanță deosebită în desfășurarea acțiunilor militare. O populație numeroasă poate furniza contingente semnificative de recruți, facilitând constituirea unor armate cu efective mari. De regulă, țările cu populație numeroasă au capacitatea de a mobiliza armate de ordinul sutelor de mii și chiar milioane de oameni. Calitatea factorului uman, din punct de vedere militar, este determinată de nivelul de pregătire militară a populației unei țări. În prezent, calitatea factorului uman joacă un rol important în formarea potențialului de apărare al unei țări. Dat fiind faptul că forțele armate sunt dotate cu armament și tehnică din ce în ce mai performante, calitatea factorului uman a devenit o cerință esențială în procesul de recrutare.

Un alt aspect important al factorului uman este nivelul de sprijin al populației față de guvernul țării. Când populația sprijină în întregime acțiunile guvernului și manifestă o voință de luptă și un spirit combativ ridicat, potențialul de luptă al armatei crește considerabil. Pe de altă parte, prezența unor grupuri de populație cu tendințe separatiste, care simpatizează potențialul adversar, poate fi exploatată de acesta împotriva guvernului propriu. Aceste tactici sunt cunoscute în prezent sub denumirea de „*acțiuni hibride*”. În urma analizei potențialului demografic vom putea identifica următoarele aspecte: 1) capacitatea de mobilizare a statului agresor, 2) nivelul de sprijin al populației pentru acțiunile statului advers și 3) segmentul populației proprii, care ar putea simpatiza acțiunile adversarului.

A treia etapă de evaluare a amenințărilor militare *analiza economiei de război* a statului adversar. Economia de război a unui stat reflectă capacitatea acestuia de a produce armament și muniție, tehnică militară și alte echipamente și materiale necesare forțelor armate. Conform abordării mareșalului sovietic V. Sokolovskii, dacă vom analiza industria de apărare, producția de

mijloace militare, producția bunurilor de consum pentru persoanele angajate în industria de apărare și personalul forțelor armate, precum și producția de echipament militar și armament, vom putea estima capacitățile și intențiile militare ale unui potențial inamic [217, p. 388]. Astfel, rezultatele analizei capabilităților economiei de război vor fi luate în considerare în procesul de evaluare a gradului de amenințare militară.

A patra etapă de estimare a amenințărilor militare este *analiza potențialului militar al adversarului*, care constituie ultima etapă a evaluării situației strategice. Conform analizei cercetătorului moldovean I. Agud, „*potențialul militar*” reprezintă totalitatea forțelor și mijloacelor de luptă armată pe care un stat le poate angaja în război [2]. Principalele componente ale potențialului militar includ: 1) *efectivele armatei*; 2) *armamentul și tehnica de luptă*; 3) *moralul militarilor*; 4) *numărul și calitatea cadrelor de comandă*; 5) *organizarea, disciplina și coeziunea internă a armatei*; 6) *gradul de dezvoltare a științei și doctrinei militare*; 7) *pregătirea de luptă a trupelor* și 8) *pregătirea populației pentru apărarea țării*. Cercetătorul militar român, O. Orban precizează sintagma „*potențialul militar*” drept totalitate a forțelor și mijloacelor de luptă armată pe care un stat le poate destina pregătirii și desfășurării războiului [102]. Potențialul militar cuprinde: 1) *forțele militare destinate să acționeze în război*, 2) *gradul lor de înzestrare tehnică și instruire* și 3) *capacitățile de mobilizare ale unui stat*.

Considerăm că în cadrul analizei potențialului militar al adversarului, vom studia următoarele aspecte: 1) *compunerea forțelor armate ale adversarului*; 2) *dispunerea forțelor armate (dispozitivul strategic)*; 3) *completarea și pregătirea forțelor armate*; 4) *părțile tari și slabe ale forțelor armate*; 5) *acțiunile curente ale forțelor armate ale adversarului*; 6) *intențiile probabile ale potențialului adversar*.

Primul element al analizei potențialului militar al adversarului este evaluarea *compunerii forțelor armate*, care implică stabilirea structurii forțelor armate, categoriile de forță, genurile de armă, organizarea forțelor armate pe unități și mari unități; structura organizatorică a forțelor armate pe timp de pace și de război; numărul de unități, mari unități și comandamente existente pe timp de pace.

Cel de-al doilea element al analizei potențialului militar al adversarului este *dispunerea forțelor armate (dispozitivul strategic)*, care va fi determinant în stabilirea nivelului de amenințare militară. Dacă majoritatea unităților militare ale adversarului sunt dispuse în apropierea frontierelor statului amenințat, atunci nivelul de amenințare militară va fi ridicat. În schimb, dacă prezența lor este redusă, atunci nivelul de amenințare va fi mai scăzut. O analiză detaliată a dispunerii unităților militare și a comandamentelor operative și strategice, ținând cont de caracteristicile teatrului de acțiuni militare, va permite deducerea compoziției și structurii

grupărilor de forțe pe anumite direcții strategice, precum și identificarea dispozitivului strategic și operativ al forțelor armate ale adversarului.

Cel de-al treilea element esențial al analizei potențialului militar al adversarului este *completarea și pregătirea forțelor armate*. Cercetând nivelul de completare a trupelor, în special a celor dispuse în apropierea frontierei de stat, se pot identifica și pronostica intențiile adversarului. Creșterea gradului de completare a trupelor, desfășurarea exercițiilor militare cu mobilizarea contingentului din rezervă și intensificarea procesului de instruire sunt indicatori, care ne vor ajuta să stabilim nivelul de amenințare militară. Un alt aspect al nivelului de completare a armatelor este *numărul de cadre militare* (ofițeri, subofițeri, sergenți) *din statul adversar*. Cadrele militare reprezintă scheletul forțelor armate, pe baza căruia se formează și se mențin noi unități militare. Cunoscând acest număr, putem estima aproximativ numărul și calitatea unităților militare care pot fi formate după mobilizare. De asemenea, analizând sistemul de pregătire a cadrelor militare, putem estima ciclul de regenerare și sistemul de completare a pierderilor unităților pe timp de război. *Nivelul de pregătire militară a populației* este, de asemenea, o caracteristică importantă a nivelului de completare al forțelor armate. Cu cât ponderea populației pregătite din punct de vedere militar este mai mare, cu atât mai mari sunt posibilitățile statului de a completa forțele armate. Astfel, cunoscând numărul de cadre militare și ponderea populației pregătite militar, putem trage concluzii privind potențialul militar al adversarului. Creșterea graduală a completării unităților militare cu cadre militare și rezerviști poate indica o creștere a gradului de amenințare militară la adresa țării noastre. *Nivelul de pregătire al trupelor* este un alt factor ce caracterizează potențialul de război al statului. Analizând sistemul de instruire al trupelor, intensitatea desfășurării acestuia și conținutul procesului de instruire, putem formula concluzii privind nivelul amenințării militare. Dacă exercițiile militare se desfășoară în apropierea frontierei țării noastre, dacă scenariile de instrucție sunt preponderent ofensive și dacă pregătirea forțelor implică frecvent rezerviști, atunci aceștia sunt indicatorii care sugerează intențiile agresive ale statului adversar și creșterea nivelului de amenințare militară.

Cel de-al patrulea element esențial al analizei potențialului militar al adversarului sunt *punctele tari și slabe ale forțelor armate ale adversarului*. Cunoscând punctele tari, putem înțelege ambițiile și obiectivele în război ale adversarului, iar în unele cazuri putem estima chiar planurile de operații. Identificând punctelor slabe, vom putea înțelege ce acțiuni nu va întreprinde inamicul, iar la momentul oportun le vom exploata în avantajul nostru.

Cel de-al cincilea element al analizei potențialului militar al adversarului sunt *acțiunile curente ale forțelor armate ale adversarului*. Comportamentul forțelor armate ale potențialului adversar, ne poate furniza multe date cu privire la intențiile acestuia. Deplasarea trupelor către

frontiere, exercițiile militare cu mobilizarea trupelor în apropierea granițelor statului amenințat, operaționalizarea comandamentelor operative și depozitelor de importanță operativă și strategică pe direcțiile de amenințare sunt indicatori ai intențiilor agresive ale unor actori regionali. Estimarea probabilităților și efectelor amenințărilor militare ne permite să prioritizăm amenințările identificate (Anexa nr. 2).

Așadar, după cum s-a menționat anterior, după stabilirea și evaluarea amenințărilor militare, bazându-ne pe funcția predictivă a strategiei militare, se va estima *caracterul viitorului război*. În acest context, clasificarea războaielor posibile în condițiile actuale necesită luarea în considerare a unor criterii multiple. Limitarea la un singur criteriu ar duce la o înțelegere îngustă și unilaterală a acestui fenomen, mai ales în prezent, când procesele politice și sociale sunt atât de variate și contradictorii. În literatura științifică de specialitate există viziuni diferite cu privire la acest subiect. Totodată, analizând fenomenul menționat, considerăm că ar fi mai rațional ca războaiele se fie clasificate în funcție de: 1) forțele (actorii) participante, 2) mijloacele aplicate, 3) spațiul de desfășurare, 4) scopurile urmărite, 5) durata războaielor și alți factori. Astfel, în funcție de *actorii participanți*, războiul poate fi: între doi actori sau între coaliiții, simetric sau asimetric; după *mijloacele folosite*, războiul poate fi: convențional sau nuclear; după *spațiul de desfășurare*, războiul poate fi: regional sau mondial; după *scopurile urmărite*, războiul poate fi: de apărare, de agresiune, război civil, religios, de independență și altele [215, p. 98]. După *instrumentele puterii* aplicate în atingerea obiectivelor politice, războiul poate fi: *diplomatic* – cu aplicarea instrumentului diplomatic al puterii; *economic* - cu aplicarea instrumentului economic al puterii; *informațional* - cu aplicarea instrumentului informațional, iar în războiul clasic violent, cu aplicarea instrumentului *militar*.

În acest context, considerăm că în prezent *riscurile unor războaie mondiale*, unde pot fi implicate direct marile puteri continuă să se diminueze, pornind de la ipoteza transformării acestor confruntări într-o confruntare nucleară, ceea ce poate conduce la apariția unui fenomen cu efecte dezastruoase la adresa pentru existența omenirii, prin adâncirea și perpetuarea stării de haos și degradarea ei într-o dezordine generalizată. În același timp, evoluția recentă a evenimentelor poate contribui la apariția unor conflicte care pot degenera în *conflicte militare deschise, de mică intensitate sau mare intensitate*, cu implicații majore asupra unei întregi zone sau regiuni.

În urma analizei teatrului de acțiuni militare am stabilit următoarele aspecte: 1) obiectivele de importanță strategică; 2) direcțiile strategice ce traversează teatrul de acțiuni militare; 3) gradul de operaționalizare a acestor direcții; 4) aliniamentele strategice. Cunoscând obiectivele și direcțiile strategice vom putea înțelege: a) structura și valoarea grupărilor de forțe de nivel strategic ale inamicului; b) intențiile potențialului adversar; c) direcțiile de acțiune și altele. De asemenea,

cunoscând aliniamentele strategice, vom putea estima etapele operațiilor și aliniamentele pe care adversarul le va pregăti pentru apărare pe anumite direcții. În funcție de caracteristicile aliniamentului strategic (curs de apă, munți, păduri, mlaștini), vom identifica mijloacele adversarului necesare pentru cucerirea acestora. Pornind de la cele prezentate mai sus, considerăm că aplicarea metodologiei descrise va permite desfășurarea o estimare mai realistă și obiectivă a riscurilor și amenințărilor cu caracter militar. Aceasta va permite ca, în cadrul procesului de elaborare a strategiei militare, să se realizeze o estimare mai obiectivă a forțelor și mijloacelor necesare, precum și o elaborare mai reușită a planurilor strategice de aplicare a forțelor armate.

2.3.3 Fundamente teoretico-metodologice cu privire la strategia forțelor

Una dintre cele mai complexe componente ale strategiei militare este strategia forțelor, care se ocupă de stabilirea structurii forțelor armate și a principalelor grupări de forțe de nivel strategic capabile să opereze pe principalele direcții strategice ale teatrului de acțiuni militare, în scopul îndeplinirii obiectivelor strategice stabilite prin strategia apărării naționale.

În opinia specialistului militar român G. Văduvă, *strategia forțelor* constă în ansamblul de măsuri și acțiuni, care țin de punerea în aplicare, pe termen lung, a unor decizii politice privind constituirea, structurarea, pregătirea și operaționalizarea forțelor necesare îndeplinirii scopurilor și obiectivelor stabilite prin strategia securității naționale, care este una din cele mai complexe și mai dificile laturi ale strategiei [137, p. 97].

Strategia securității naționale nu poate și nu trebuie să fie detașată de strategia mijloacelor și de cea operațională, întrucât aceste tipuri de strategii sunt laturi ale aceluiași întreg și se află într-o foarte strânsă interdependență. Forțele se constituie în funcție de misiunile posibile, stabilite de conducerea politică, de resurse și de mijloacele din înzestrare. În același timp, mijloacele din dotare trebuie să corespundă cerințelor operaționale și structurii de forțe necesare și posibile pentru îndeplinirea acestora. Raporturile dintre aceste trei tipuri de strategii sunt foarte complexe, dar ele rămân constante.

Strategia forțelor este dependentă și determinată de un șir de factori obiectivi și subiectivi. Astfel, referindu-se la factorii care stau la baza strategiei forțelor, un alt specialist în domeniu Gh. Logofătu menționează că organizarea forțelor armate este determinată de numeroși factori, dintre care cei mai importanți sunt: 1) *caracterul orânduirii sociale a statului* respectiv, politica pe care o promovează, posibilitățile lui economice și tehnico-științifice; 2) *situația politică internațională*, evoluția raportului de forțe pe plan regional și mondial, relațiile și alianțele internaționale ale statului respectiv și obligațiile ce recurg din ele; 3) *potențialul demografic al țării*; tradițiile istorice ale poporului, factura sa psihică, experiența de luptă a armatei; 4) *evoluția științei și tehnicii*

militare la etapa dată; 5) poziția geografică, caracterul reliefului țării și al teatrului probabil de acțiuni militare; 6) doctrinele militare ale inamicilor probabili [89, p. 151].

În acest context, mareșalul sovietic V. Sokolovskii menționează că determinarea structurii forțelor armate este o problemă complexă, care cuprinde mai multe întrebări legate de structura și completarea forțelor armate, armamentul și tehnica din dotare, sistemul de pregătire și educare a armatei, precum și problemele mobilizării și pregătirii pentru luptă a trupelor [217, p. 257]. Cu referire la factorii ce determină strategia forțelor, V. Sokolovskii relatează că factorii care determină structura forțelor armate reprezintă niște valori obiective. Influența lor este subordonată anumitor legi specifice. În unele cazuri ei au o influență pozitivă, iar în altele negativă. Totul depinde de condițiile de acțiune ale acestor factori, de posibilitățile statului și de abilitățile conducerii strategice de a-i utiliza cu un efect cât mai mare [217, p. 288]. În același timp, V. Sokolovskii menționează că structura forțelor armate este determinată de următorii factori: 1) *caracterul orânduirii sociale a statului*; 2) *posibilitățile economice ale statului*; 3) *numărul, calitățile moral-psihologice și politice ale populației*; 4) *poziția geografică, mărimea și caracteristicile teritoriului țării respective*; 5) *potențialul de război al inamicului probabil* [217, p. 257]. Deși aceste concepte sunt în mare măsură actuale și în prezent, considerăm că, odată cu schimbările care au avut loc în mediul strategic de securitate, s-au produs și unele schimbări ale factorilor care vor influența formarea structurilor de forță. În opinia noastră, în organizarea unei forțe armate, strategia forțelor va fi determinată de următorii factori: 1) *poziția geografică a statului și caracteristicile teatrului de acțiuni militare*; 2) *caracterul riscurilor și amenințărilor militare (ale potențialului inamic)*; 3) *potențialul demografic al statului*; 4) *potențialul economic al statului*; 5) *progresul tehnico-științific*.

Ca și în cazul analizei adversarului, *poziția geografică a statului și caracteristicile teatrului de acțiuni militare* reprezintă unul dintre factorii determinanți pentru stabilirea strategiei forțelor. Astfel, caracteristicile teatrului va determina: 1) *stabilirea numărului de forțe*; 2) *stabilirea grupărilor de forțe de nivel strategic și operativ*; 3) *stabilirea categoriilor de forțe din structura forțelor armate*; 4) *stabilirea genurilor de armă din structura categoriilor de forțe*; 5) *tehnica militară și armamentul din dotarea forțelor armate*.

Un exemplu de influență a caracteristicilor teatrului de acțiuni militare asupra stabilirii forțelor este formarea grupărilor de forțe din cadrul operației „Barbarossa” din anul 1941, unde comandamentul german, în timpul pregătirii planurilor de război împotriva URSS, luând în calcul caracteristicile teatrului de război european, a creat trei grupări de forțe de nivel strategic: pe direcția strategică Est grupul de armate „Nord” și „Centru”, iar pe direcția strategică de Nord-Est grupul de armate „Sud” (Anexa nr. 3)

Un alt factor determinant este *caracterul riscurilor și amenințărilor militare* sau *potențialul inamic*. Structura forțelor proprii, proiectată în cadrul strategiei forțelor, trebuie să fie capabilă să neutralizeze orice adversar. Astfel, cunoscând structura forțelor armate ale adversarului, categoriile de forță ale acestuia, grupările de forțe de nivel strategic și operativ, proiectate în apropierea frontierelor de stat, și pornind de la legea raportului de forțe, se va stabili strategia proprie în proiectarea forțelor armate. În cazul unei doctrine ofensive, va fi necesar să se proiecteze forțe armate cantitativ superioare de 3-4 ori decât ale adversarului, iar în cazul unei doctrine de apărare, structura de forțe se va stabili astfel încât să nu fie mai mică de 2-3 ori decât a adversarului.

Potențialul demografic al statului este un alt factor determinant în proiectarea strategiei forțelor. Acesta influențează posibilitățile cantitative și calitative de organizare și completare a forțelor armate. Nivelul de pregătire a resurselor umane, gradul de pregătire profesională și științifică sunt cerințe de bază pentru formarea și pregătirea unităților atât pe timp de pace, cât și de război. Potențialul demografic joacă un rol important în stabilirea modelului de organizare a forțelor armate. De exemplu, un stat cu potențial demografic scăzut, pentru a-și crea potențialul de apărare necesar, va opta pentru înzestrarea forțelor armate cu armament și tehnică performantă (exemplu: Israel). În schimb, un stat cu potențial demografic mare, dar cu posibilități economice reduse, poate opta pentru a-și menține potențialul de apărare prin creșterea numărului de efective (exemplu: Iran, Egipt).

Potențialul economic al statului este un alt factor esențial în crearea forțelor armate, incluzând nivelul de dezvoltare al industriei, transportului, agriculturii, științei și tehnicii, precum și calitatea pregătirii cadrelor din economia națională. Menționăm faptul, că potențialul economic al statului influențează direct sau indirect toate aspectele procesului de constituire a forțelor armate, atât pe timp de pace, cât și de război. Cu cât nivelul de dezvoltare economică al statului este mai mare, cu atât mai mari sunt posibilitățile țării de a întreține o armată puternică, capabilă să facă față provocărilor militare. Prin urmare, posibilitățile economice reprezintă una din determinantele de bază ale puterii militare a statului.

Progresul tehnico-științific are, a avut și va avea o influență considerabilă asupra desfășurării luptei armate și, implicit, asupra strategiei forțelor. Acesta a cunoscut mai multe etape, în funcție de marile descoperiri științifice și de implementarea lor în domeniul apărării. Tehnologiile revoluționează și continuă să revoluționeze arta militară. Progresul tehnico-științific duce la apariția noilor mijloace de luptă, care, la rândul lor, determină schimbări în organizarea armatelor. De exemplu, în perioada antică, armatele erau organizate în două categorii de forțe (terestre și navale), în timp ce în prezent, majoritatea armatelor includ patru categorii de forțe (terestre, aeriene, navale și cosmice). Implementarea noilor tehnologii la sfârșitul secolului XX și

începutul secolului XXI, în special a armamentului cu capacități avansate de cercetare, lovire și distrugere, a declanșat un proces de demasificare a armatelor, menținând în același timp același potențial de apărare.

Tehnologia nucleară, nanotehnologiile și tehnologia informației se regăsesc în prezent în sisteme de arme de mare precizie, iar proiectele viitoare de tehnologii militare vor fi și mai substanțiale. În acest context, tema tipurilor de armate și a modelului de completare a lor rămâne actuală. După Primul Război Mondial, când au fost folosite armate în masă, specialiștii militari s-au divizat în două tabere. Unii, precum J. Fuller [153], Von Seeckt, Giulio Douhet, A. Verhovskii, și Charles de Gaulle [24], promovau ideea că viitorul război va necesita armate mici, bine instruite și echipate, completate cu militari profesioniști. Alții, precum A. Svecin [215] și V. Triandafillov [219], susțineau că armatele de masă, completate pe bază de recruți, vor continua să fie prezente pe câmpul de luptă.

Controversele privind sistemul de organizare și completare a armatelor rămân actuale și în prezent. Susținătorii primei teorii menționează că în confruntările militare viitoare, va fi nevoie de armate mici, completate cu militari profesioniști, punând accentul pe calitate, nu pe cantitate. Aceste armate vor fi dotate cu mijloace informaționale și de luptă moderne, complet mecanizate, pentru a dispune de o mobilitate mare. Potențialul de lovire al acestor armate va consta în capacitatea unităților mecanizate, a aviației, artileriei și rachetelor de croazieră, precum și a sistemelor de cercetare și lovire de înaltă precizie. Factorul uman va avea un rol secundar, fiind destinat să deservească platformele de luptă. Astfel, armatele vor fi completate preponderent cu militari profesioniști, iar unitățile de infanterie vor fi destinate controlului zonelor ocupate. În opinia susținătorilor acestei teorii, armatele vor fi capabile, chiar la începutul războiului, să dezorganizeze sistemul de apărare al adversarului prin lovituri aeriene și de rachete, urmate de atacuri terestre ale unităților mecanizate și de tancuri, pentru a ocupa obiectivele strategice și operative ale inamicului. Formarea unor armate masive în viitor ar fi considerată o greșeală strategică, deoarece acestea ar fi greoaie și dificil de gestionat, ceea ce ar putea duce la ruina economia statului.

În același timp, susținătorii conceptului „*armată în masă*” nu sunt de acord cu ideile prezentate anterior, rămânând pe poziția că timpul armatelor în masă nu a expirat. Astfel, teoreticianul rus V. Triandafillov susține ideea că o armată mică, chiar și mecanizată, poate obține rezultate strategice majore este naivă. O asemenea armată, care pătrunde pe teritoriul adversarului, poate fi ușor izolată și nimicită [219, p. 37]. În asemenea armate se va pune accentul atât pe factorul cantitativ, cât și pe cel calitativ. Factorul cantitativ va fi dependent de potențialul demografic al

statului. Cu cât numărul populației este mai mare, cu atât vor fi mai mari și posibilitățile statului de a recruta cetățeni în forțele armate și de a-și crea o armată mai numeroasă.

Abordând factorul calitativ al armatelor în masă, ne referim la dotarea acestor armate cu armament și tehnică modernă, precum și la calitatea pregătirii populației, în special a recruților, pentru a face față cerințelor câmpului de luptă modern. O armată în masă nu poate fi menținută timp îndelungat în aceeași structură, deoarece este foarte costisitor. De aceea, pe timp de pace se va menține cu efective reduse (numai acele forțe necesare, pentru acoperirea strategică), iar în timpul războiului se va recurge la mărirea numărului de efective prin mobilizare.

În opinia specialistului militar român Gh. Logofătu, *mobilizarea* cuprinde stabilirea și înfăptuirea tuturor măsurilor care să permită trecerea economiei și forțelor armate ale unei țări de la starea de pace la starea de război, precum și asigurarea rezervelor de tot felul necesare unui război de lungă durată [89, p. 155]. Pentru a dispune de numărul necesar de rezerviști în timpul mobilizării, încă din timp de pace se desfășoară pregătirea militară a populației destinate a fi mobilizată. Pregătirea militară a populației se desfășoară, de obicei, în cadrul executării serviciului militar obligatoriu de către cetățenii țării sau în cadrul diferitor cantonamente. Totodată, dacă un stat mizează pe apărarea țării cu ajutorul armatei în masă, nu este rezonabil să renunțe pe timp de pace la serviciul militar obligatoriu și să treacă la completarea armatei cu militari prin contract, deoarece, în acest caz, armata nu va dispune de o rezervă de mobilizare suficientă (militari în rezervă).

Un rol important în constituirea armatelor în masă îl are existența cadrelor militare într-un stat, care reprezintă scheletul oricărei armate. Lipsa cadrelor militare, chiar și într-un stat cu potențial demografic mare, va îngreuna sau chiar face imposibilă desfășurarea procesului de mobilizare și, ca urmare, creșterea numărului de unități pentru forțele armate. De aceea, în funcție de numărul de unități și subunități care vor fi formate la mobilizare, se vor lua măsuri, încă din timp de pace, pentru desfășurarea tuturor activităților de pregătire a numărului necesar de cadre militare.

Referindu-ne la numărul de populație pe care un stat îl poate mobiliza în armată, bibliografia de specialitate conține diferiți indici, însă mai frecvent specialiștii militari fac referire la ponderea de 3-10% din numărul populației. Astfel, este recomandat ca indicele minim de mobilizare să fie de 3%, ceea ce ar permite ca numărul populației apte pentru serviciul militar, recrutate în armată, să fie mai mic decât cel implicat în economia națională. Totodată, indicele mediu de mobilizare de aproximativ 5% ar egala populația aptă pentru serviciul militar, recrutată în armată, cu cea implicată în economie, iar un indice de aproximativ 10% ar duce la un număr excesiv de recruți în armată, față de cel din economia națională.

Așadar, ambele modele de organizare a forțelor armate pot coexista, însă alegerea modelului cel mai bun va depinde de influența factorilor determinați în constituirea armatelor. În opinia noastră, primul model este caracteristic, pentru marile puteri industriale deținătoare de arme nucleare. Probabilitatea confruntării directe între aceste puteri este foarte mică, deoarece rezultatul ar duce la consecințe imprevizibile. Implicarea lor în războaie totale, care ar necesita mobilizarea forțelor armate, este puțin probabilă, în timp ce implicarea lor în conflicte militare de mică intensitate, este mult mai mare. De aceea, aceste state vor pune accentul pe crearea unor armate mici, mobile, mecanizate, ușor transportabile, completate cu profesioniști, cu potențial de lovire foarte mare, cu precizie înaltă și la distanțe considerabile. Totuși, niciunul dintre marii actori nu vor renunța la posibilitatea revenirii la armate în masă și la sisteme de mobilizare, din cauza probabilității unei confruntări cu forțe de o putere militară similară. Exemple de asemenea state sunt SUA, Federația Rusă, Franța, Marea Britanie și altele.

Totodată, al doilea model ar fi mai potrivit pentru puterile nenucleare și, în special, pentru statele mici și mijlocii. Probabilitatea implicării acestor state în conflicte de mare intensitate (războaie totale) este mult mai mare. Un conflict militar catalogat ca fiind de „mică intensitate” pentru o mare putere poate fi considerat de „întă intensitate” sau chiar un „război total” pentru o țară mică sau mijlocie, sau chiar pentru o țară puternică, dar care nu deține arme nucleare. În opinia noastră, aceste state nu ar trebui să renunțe la principiul armatelor în masă în proiectarea forțelor armate. Astfel, aceste state ar trebui să dispună de un sistem de mobilizare foarte performant. În cadrul pregătirii statului pentru apărare, ar trebui să se acorde o atenție deosebită pregătirii cetățenilor, teritoriului și economiei naționale pentru apărare. În același timp, forțele armate pe timp de pace ar trebui să fie suficiente pentru acoperirea strategică și pentru desfășurarea primelor operațiuni de apărare a țării. În acest context, teoreticianul sovietic V. Sokolovskii menționează că pe timp de pace trebuie de menținute acele forțe armate care vor fi capabile să asigure îndeplinirea primelor misiuni strategice ale războiului, asigurând astfel mobilizarea și introducerea în operații a celorlalte forțe [217, p. 296]. Așadar, unitățile militare din cadrul acestor forțe pot fi completate cu militari profesioniști (prin contract), însă rolul lor nu este decisiv. În scopul pregătirii populației pentru apărare, cetățenii acestor țări trebuie să efectueze serviciul militar obligatoriu și să participe periodic la diferite cantonamente. Exemple de țări cu asemenea armate sunt Suedia, Finlanda, Elveția și altele.

În prezent, având în vedere schimbările produse în desfășurarea acțiunilor militare la nivel strategic, considerăm depășite metodele existente de elaborare a strategiei forțelor armate. De aceea, vom propune **o metodă nouă**, bazată pe analiza factorilor ce determină desfășurarea

acțiunilor militare la nivel strategic, numită „*metoda de prognozare a forțelor armate*”. Această metodă va include următoarele etape:

- 1 estimarea forței în funcție de analiza teatrului de acțiuni militare;
- 2 estimarea forței în funcție de analiza a potențialului adversar;
- 3 estimarea forței în funcție de analiza potențialului demografic al statului;
- 4 estimarea forței în funcție de analiza potențialului economic al statului;
- 5 stabilirea structurii forțelor armate.

Estimarea forței în funcție de analiza teatrului de acțiuni militare (TAM) este prima etapă în procesul de proiectare a forțelor armate. Astfel, în funcție de TAM, vom stabili categoriile de forță din compunerea forțelor armate. Dacă teatrul este preponderent terestru, atunci forțele armate vor fi constituite din forțe terestre și forțe aeriene. Dacă statul are ieșire la mare sau include fluvii importante, atunci armata va include și forțele navale.

Rezultatele analizelor direcțiilor strategice și operative care trec prin TAM, în special cele care traversează teritoriul național, ne va permite să determinăm cantitatea de forțe, calculată în mari unități tactice (începând cu Primul Război Mondial, în majoritatea armatelor, marile unități tactice în care se execută calculele operative sunt de nivel divizie [219, p. 166]), necesare pentru desfășurarea operațiunilor militare în acest spațiu. Cunoașterea caracteristicilor geografico-militare ale spațiului de pe aceste direcții ne va permite să stabilim cu ce genuri de armă vor fi completate marile unități tactice (se referă la unitățile de manevră) din structura grupărilor de forțe. Astfel, dacă relieful din cadrul TAM va fi preponderent de câmpie, atunci marile unități tactice, din cadrul grupării de forțe vor fi preponderent de infanterie mecanizată și tancuri. Dacă relieful va fi puternic frământat, dominat de podișuri sau relief muntos, atunci marile unități tactice vor fi preponderent constituite din infanterie, iar proporția trupelor mecanizate și de tancuri va fi mai mică.

După stabilirea numărului de mari unități tactice, vom estima numărul de comandamente operative necesare pentru a conduce marile unități tactice, care vor fi subordonate unui comandament strategic. Pentru aceasta, este rațional să folosim regula recomandată de Carl von Clausewitz, care stabilește că unui comandament de nivel operativ îi pot fi subordonate până la 6-8 unități tactice, iar unui comandament de nivel strategic până la 8-10 mari unități de nivel operativ [31, p. 250]. Deși aceste prevederi din secolul al XIX-lea ar putea părea depășite, literatura de specialitate din perioada interbelică și cea postbelică arată că aceiași regulă era aplicată și atunci. Mai mult, funcționalitatea acestor reguli a fost testată în cadrul exercițiilor militare desfășurate în Armata Națională.

Așadar, cunoscând numărul de mari unități tactice, precum și numărul comandamentelor operative necesare, se estimează numărul și valoarea grupărilor de forțe de nivel operativ și strategic pe fiecare direcție strategică. În același timp, cunoscând necesarul de forțe estimat pe fiecare direcție strategică, vom stabili *structura brută a forțelor armate ale statului*.

Afirmațiile anterioare sunt confirmate de rezultatele unei analize, care ne demonstrează rolul factorilor geografici în stabilirea structurii forțelor armate ale URSS în perioada postbelică. Astfel, caracteristicile teatrelor de acțiuni militare și în special ale direcțiilor strategice au impus comandamentului sovietic formarea a patru grupări de forțe de valoare strategică: „Vest”, „Sud-Vest”, „Sud” și gruparea „Orientul Îndepărtat”.

Pe *direcția strategică „Vest”* se afla gruparea de forțe de valoare strategică „Vest”, compusă din: 1) grupul de armate „Vest”, dislocat în fosta Republică Democrată Germană; 2) grupul de armate „Centru”, dislocat în fosta Cehoslovacie; 3) gruparea de forțe din regiunea militară „Belorusia”; 4) gruparea de forțe din regiunea militară „Carpați”; și 5) forțele navale din Marea Baltică, având comandamentul în orașul Smolensk (Anexa nr. 4).

Direcția strategică de „Sud-Vest” includea: 1) grupul de armate „Sud” dislocat în Ungaria; 2) gruparea de forțe din districtul militar „Odesa”; 3) gruparea de forțe din districtul militar „Kiev” și 4) forțele navale din Marea Neagră, cu comandamentul în orașul Chișinău (Anexa nr. 4).

Direcția strategică „Sud” includea: 1) gruparea de forțe din districtul militar „Caucazul de Nord”; 2) gruparea de forțe din districtul militar „Caucazul de Sud”; 3) gruparea de forțe din districtul militar „Turkestan” și 4) forțele navale din Marea Caspică, având comandamentul dislocat în orașul Bacu (Anexa nr. 4).

Direcția strategică „Orientul Îndepărtat” includea: 1) gruparea de forțe din districtul militar „Orientul Îndepărtat”; 2) gruparea de forțe din districtul militar „Baikal” și 3) forțele navale din Oceanul Pacific, având comandamentul dislocat în orașul Ulan-Ude. Prin urmare, analiza teatrului de acțiuni militare, fiind prima etapă a estimării forței, va contribui la stabilirea inițială a cantității și structurii brute a forțelor armate.

Evaluarea forței în funcție de *analiza potențialului adversar* este următoarea etapă în elaborarea strategiei forțelor armate. După evaluarea valorii brute a forțelor armate, structura militară va fi ajustată în funcție de situația potențialului inamic. Aplicând legea raportului de forțe, vom ajusta structura de forțe estimată la etapa precedentă. Astfel, în cadrul apărării strategice, structura de forțe va fi ajustată astfel încât aceasta să fie de 2-3 ori mai mică decât a inamicului, atât cantitativ cât și calitativ. Totodată, în cadrul ofensivei strategice, structura forțelor proprii va fi adoptată pentru a fi de trei ori mai mare decât potențialul inamic. Reieșind din potențialul

inamicului, se va estima și necesarul de forțe de sprijin și aviație, atât din cadrul marilor unități tactice, cât și a grupărilor de forțe.

Pentru a se estima necesarul trupelor de aviație și artilerie, se va aplica *metoda de analiză a potențialului mediu de nimicire*, atât pentru inamic, cât și pentru forțele proprii (Anexa nr. 5). În acest context, reieșind din nivelul de amenințare militară, se va stabili structura forțelor armate menținute pe timp de pace, necesare pentru asigurarea desfășurării strategice a forțelor armate în timp de război. Forțele constituite trebuie să reprezinte aproximativ 25-27% din structura forțelor necesare pe timp de război [96]. Așadar, dacă la prima etapă se estimează *valoarea brută a forțelor armate*, atunci după etapa a doua se va stabili *forța militară* necesară pentru realizarea obiectivelor militare ale statului. Dacă la etapa de estimare a forței, în funcție de analiza potențialului adversar, s-a stabilit *forța militară* necesară pentru asigurarea apărării țării, atunci la etapele următoare se vor analiza posibilitățile statului de a constitui o asemenea forță. La aceste etape, bazându-se pe raportul dintre calitate și cantitate, se va stabili și modelul de armată dorit: *armată în masă, armată profesionistă*, sau *un model mixt*.

În cadrul etapei de *estimare a forței în funcție de analiza potențialului demografic* al statului, se vor identifica posibilitățile statului privind asigurarea forțelor armate cu resurse umane. Astfel, dacă posibilitățile demografice ale statului asigură pe deplin cerințele estimate, se va trece la stabilirea forțelor necesare. În caz contrar, se va recurge la modificarea structurii estimate a forțelor armate sau la sporirea potențialului de apărare, prin dotarea acestora cu armament performant. La această etapă se va stabili modalitatea de completare a armatei cu efectiv, fie prin militari angajați prin contract, fie prin recruți în baza serviciului militar obligatoriu, sau printr-un model mixt. De asemenea, se va stabili raportul dintre militarii activi și cei în rezervă. În același timp, se va estima numărul necesar de cadre militare și militari în rezervă, precum și modalitatea de pregătire a acestora. În cadrul stabilirii resurselor necesare de mobilizare, se va determina raportul dintre cetățenii mobilizați în armată și cei mobilizați în economia națională, astfel încât mobilizarea să nu creeze disfuncții în sistemul economic.

Estimarea forței în funcție de analiza potențialului economic al statului este următoarea etapă pentru elaborarea strategiei forțelor. La această etapă, se vor analiza posibilitățile economice ale statului pentru susținerea forțelor armate estimate anterior. Ținând cont de legea dependenței războiului de potențial, se va stabili structura de *forță militară reală* pe care o poate susține statul. Reieșind din nivelul amenințărilor militare și posibilitățile economice, se va stabili raportul dintre forțele militare menținute pe timp de pace și cele create în timp de război. În același timp, posibilitățile economice ale statului va influența și limita procesul de completare cu efectiv și de dotare a forțelor armate. Completarea cu efectiv a armatei va porni de la posibilitățile economice,

determinând modalitatea de completare a forțelor armate pe timp de pace: cu militari angajați pe bază de contract sau militari în termen.

Stabilirea structurii finale a forțelor armate va reprezenta etapa finală a estimării forței. Analizând toți factorii determinanți, se va formula concluzia finală privind structura forțelor armate. În acest context, pornind de la necesitatea de apărare, se va opta pentru o armată bazată pe posibilitățile economice sau se va găsi o altă formulă. Găsirea echilibrului între necesitatea de apărare și posibilități este o artă, iar decizia îi aparține conducerii politice a statului, la propunerea conducerii militare.

Rezultatele procesului de estimare a forțelor armate vor fi incluse într-un capitol separat a strategiei militare, unde va fi descrisă strategia forțelor. Conținutul strategiei forțelor trebuie să cuprindă cele mai importante momente deduse în cadrul procesului de estimare și să răspundă la următoarele întrebări: care va fi structura forțelor armate? cum va fi organizată viitoarea armată? care vor fi termenele de implementare? ce este necesar pentru realizarea proiectului propus?

Referindu-ne la conținutul strategiei forțelor, majoritatea specialiștilor militari au ajuns la un consens. Cercetătorul român Gh. Văduvă detaliază că strategia forțelor își construiește propria structură, propria fizionomie și se exprimă în: *managementul resurselor umane; structura de forțe; pregătirea pentru luptă; sistemul de conducere* [137, p. 99].

În opinia noastră strategia forțelor armate trebuie să aibă următorul conținut:

1. *Structura forțelor armate*: a) categoriile de forță din structura armatei; b) genurile de armă din structura categoriilor de forță; c) structura grupărilor de forțe de nivel strategic și operativ;
2. *Managementul resurselor umane*;
3. *Instruirea forțelor armate*;
4. *Sistemul de conducere*;
5. *Etape de implementare*.

În concluzie, strategia forțelor este o componentă de bază a strategiei militare, care ține de stabilirea necesarului de forțe pentru realizarea obiectivelor strategice. Considerăm că aplicarea pe viitor, în cadrul procesului de elaborare a strategiilor militare, a metodologiei propuse pentru estimarea unei structuri de forță va permite obținerea unor rezultate mai reușite în proiectarea forțelor armate. În același timp, includerea în cadrul strategiilor militare a unui capitol separat, care va descrie conținutul strategiei forțelor, aplicând paragrafele propuse, va conferi strategiei un conținut mult mai clar și deplin.

2.3.4 Aspectele teoretico-metodologice ale strategiei mijloacelor

Strategia mijloacelor reprezintă acea componentă din cadrul strategiei militare care stabilește necesarul și modalitatea de asigurare a armatei cu mijloacele necesare pentru desfășurarea acțiunilor militare. Strategia militară este dependentă de mijloacele disponibile. Fără mijloace adecvate, o strategie militară rămâne doar pe hârtie, neputând fi realizată.

Referitor la strategia mijloacelor, Gh. Văduvă menționează că strategia militară este condiționată hotărâtor, mai ales, de mijloacele avute la dispoziție; este, adică, *volens nolens* o strategie a mijloacelor. Neîndoielnic, în toate timpurile, factorul cel mai dinamic al condiționărilor în planul strategiei a fost cel al mijloacelor. Există, după cum bine știm, o strategie a forțelor, una a mijloacelor și una operațională, adică a operațiilor, a acțiunilor. Există, de asemenea, o strategie aeriană, una cosmică, una terestră și una maritimă, una directă și una indirectă, una obișnuită și una a acțiunilor rapide etc., iar toate acestea sunt, prin excelență, condiționate, dacă nu în exclusivitate, atunci în cea mai mare măsură, de mijloace; sunt, cu alte cuvinte, strategii ale mijloacelor [137, p. 103].

De obicei, mijloacele care determină desfășurarea acțiunii militare includ: a) armamentul și tehnica militară; b) materiale militare și 3) mijloace financiare [53]. Armamentul și tehnica militară sunt factori determinanți pentru structura tuturor componentelor armatei. De aceea, în procesul de elaborare a strategiei forțelor și a strategiei operaționale, trebuie să fie luate în calcul cerințele strategiei mijloacelor, deoarece aceste procese sunt interdependente.

Istoria artei militare demonstrează cum a evoluat arta militară în funcție de mijloacele militare disponibile. În Epoca Antică și a Evului Mediu timpuriu, când armatele erau înzestrate cu arme reci, se aplicau tactici precum structurile de falangă, manipulă și cohortă. Odată cu introducerea armelor de foc cu tragere neautomată și până la apariția mitralierelor, se folosea inițial tactica dispozitivelor liniare, iar ulterior tactica coloanelor și a liniilor de trăgători. Înzestrarea armatelor cu arme cu tragere automată, apariția tehnicii mecanizate și a aviației au produs noi schimbări în tactică, impunând implementarea pe câmpul de luptă a tacticii lanțurilor de trăgători în diverse variante.

Mijloacele de luptă au influențat nu numai tactica, ci și celelalte componente ale artei militare. Industrializare, apariția căilor ferate, telecomunicațiilor, tehnicii blindate, aviației, armelor chimice și procesul de masificare a armatelor au dus la mărirea amploarei luptei armate. În acest context, a apărut arta operativă ca o nouă ramură a artei militare, provocând schimbări și în strategia militară.

La nivel strategic, au apărut noi categorii de forțe și genuri de arme. Căile ferate au mărit mobilitatea strategică a armatelor, permițând executarea manevrelor strategice într-un timp mult

mai scurt. Procesul de masificare a armatelor și creșterea posibilităților de manevră au modificat radical desfășurarea luptei armate la nivel strategic. În Primul Război Mondial, creșterea puterii de foc a armatelor a determinat ca majoritatea acestora să recurgă la strategii de apărare, deși inițial aveau strategii ofensive. În al Doilea Război Mondial, datorită creșterii mobilității și puterii de lovire a armatelor (dotarea cu tancuri și aviație), războiul s-a transformat din unul static într-unul mobil. Statele care și-au restructurat armatele în perioada interbelică, pornind de la noile mijloace de luptă și au aplicat strategii ofensive în perioada războiului, au obținut victorii remarcabile.

În perioada postbelică, apariția noilor sisteme de armament cu destinație strategică, cum ar fi rachetele tactice, rachetele cu rază mică și medie de acțiune, rachetele intercontinentale, aviația de bombardament mult mai performantă, sistemele de cercetare și lovire cu precizie mare, sistemele de cercetare și comunicații performante, au produs noi schimbări în strategia militară. În condițiile unui război convențional, armamentul strategic joacă un rol important, conferind superioritate părții care îl deține. Acest fapt a produs noi schimbări atât în strategia forțelor, cât și în arta strategică.

O nouă revoluție în arta militară, în special în strategie, a fost produsă de arma nucleară, care a permis apariția unei noi categorii de forțe, precum forțele cu destinație strategică. De acum înainte, războiul se va clasifica în „*conventional*” și „*nuclear*”. În condițiile unui război nuclear, aplicarea armelor nucleare va fi decisivă, permițând atingerea obiectivelor strategice într-un timp scurt și prin procedee directe, fără a se recurge la parcursul tradițional al însumării succeselor operative și tactice. Întrebuințarea acestui tip de armament se va executa prin două procedee: 1) aplicarea contra forțelor armate și 2) asupra marilor centre urbanistice. Primul procedeu va urmări nimicirea principalelor grupări de forțe ale adversarilor, iar al doilea, nimicirea principalelor localități, a raioanelor dens populate și a principalelor întreprinderi economice. Specialiștii în domeniu, după studierea efectelor distrugerilor nucleare, au stabilit că este suficientă o explozie a 100 de încărcături nucleare cu o putere de două megatone pentru ca, într-un interval de timp foarte scurt, un raion industrial și dens populat cu o suprafață de 300-500 mii km² să fie transformat într-o regiune de deșert pentru o perioadă lungă de timp [217, p. 237].

În prezent tot mai mult se discută despre faptul că aplicarea armei nucleare va duce la autodistrugerea părților beligerante, ceea ce înseamnă, că, în viitor, războiul nu va mai avea sens, prezicând astfel dispariția strategiei. Deținerea armelor nucleare permite îndeplinirea multor obiective politice, în special în domeniul securității naționale. Statele care dețin arma nucleară sunt mai puțin amenințate din punct de vedere militar. Din acest motiv, în prezent, se manifestă tendința creșterii numărului de state care își doresc să dețină arme nucleare.

La fel ca armamentul și tehnica militară, mijloacele materiale joacă un rol determinant în stabilirea strategiei militare. Lupta armată modernă este o mare consumatoare de mijloace materiale, ceea ce impune pregătirea temeinică a armatei și a statului pentru război. În prezent, pentru ca o armată să fie operațională, aceasta trebuie asigurată cu următoarele tipuri de materiale: muniție, carburanți și lubrifianți, echipament militar, produse alimentare, iar în cazul statelor cu industrii de război și cu materia primă necesară pentru procesul de producție. Astfel, orice armată, atât în timp de pace, cât și de război, este dependentă de asigurarea cu materiale. Dacă în Epoca Antică și în Evul Mediu, armatele erau mai puțin dependente de sursele de aprovizionare, atunci în epocile ulterioare, odată cu declanșarea procesului de industrializare, armatele au devenit mai dependente de aceste surse. În Epoca Modernă au fost puse bazele logisticii, care în Epoca Contemporană a devenit o ramură a științei militare. Totodată, pentru desfășurarea cât mai reușită a războaielor și asigurarea oportună cu materialele necesare, s-a recurs la eșalonarea acestora corespunzător nivelelor de desfășurare a luptei armate. Astfel, au apărut rezervele de trupe operative, strategice și de stat, fiecare dintre ele, având destinația sa strict determinată. În prezent, menținerea nivelului necesar de completare a acestor rezerve este o sarcină importantă pentru fiecare stat în cadrul procesului de pregătire a țării pentru apărare.

În cadrul elaborării strategiei mijloacelor, un loc important îi revine procesului de stabilire a necesarului de mijloace materiale pentru asigurarea viabilității strategiei militare. Mijloacele financiare reprezintă un factor important care trebuie luat în calcul la elaborarea strategiei mijloacelor și implicit a strategiei militare. Mijloacele financiare contribuie la generarea celorlalte tipuri de mijloace, fie armament și tehnică militară sau alte tipuri de materiale de război. De obicei, în timp de pace, pentru a stabili nivelul de finanțare a sectorului de apărare, se utilizează un indice, ce reprezintă un anumit procent din produsul intern brut (PIB). Conform clasamentului țărilor după cheltuieli militare, publicat de Institutul Internațional de Cercetare pentru Pace, raportat la procentul mediu din PIB alocat apărării în țările cu armate performante, ajungem la concluzia că, pentru a deține capacități militare necesare, nivelul de finanțare ar trebui să fie, în medie 1-2% din PIB (Anexa nr. 6). Finanțarea armatei sub acest nivel va duce la degradarea sistemului militar, iar creșterea procentului de finanțare va afecta celelalte domenii ale statului.

În stabilirea procentului de finanțare destinat armatei, un rol important îl are nivelul de amenințare militară la adresa statului. Prin urmare, atunci când statul este mai puțin amenințat, procentul de finanțare poate fi mai mic, iar în cazul când nivelul de amenințare este foarte mare, acesta poate depăși cifra de 1-2%. De exemplu, Elveția, fiind mai puțin amenințată, are un buget militar de 0,8% din PIB, în timp ce Israelul, care este permanent amenințat de vecinii din zonă, și-a stabilit un buget de 6,3% din PIB [53]. În condiții de război, în special în cazul unui conflict de

lungă durată, finanțarea armatei se va face diferit, resimțindu-se o insuficiență majoră de resurse financiare, datorită faptului că economia țării nu va mai funcționa la capacitate normală, iar necesitatea de finanțare a forțelor armate va crește constant.

Teoreticianul militar rus A. Svecin propune o soluție pentru astfel de situații, menționând că războiul se desfășoară, de obicei, parțial din contul rezervelor pregătite din timp de pace și parțial din contul mijloacelor luate din economia națională pe durata războiului [215, p. 60]. Astfel, pe timp de război, mijloacele necesare pot fi luate din economia națională prin următoarele acțiuni: 1) refuzul de a distribui venitul național pentru cheltuieli de capital – construcția de fabrici, drumuri, organizarea de noi întreprinderi etc.; 2) exportul rezervelor de aur ale statului; 3) retragerea treptată a capitalului investit în economie, realizată prin economii de bani din contul reparațiilor spațiilor și echipamentelor, precum și reducerea capitalului circulant; 4) reducerea salariilor reale, concomitent cu creșterea duratei zilelor de muncă și exploatarea pe scară largă a muncii femeilor și copiilor; 5) reducerea cheltuielilor pentru educație și sănătate [215, p. 60].

La prima vedere, desfășurarea unor astfel de activități într-un stat democratic poate părea stranie și nerealistă, în special datorită încălcării drepturilor omului și exploatării minorilor. Totuși, experiența celor două războaie mondiale ne arată că, în situații dificile, când se decide soarta unei națiuni și există necesitatea concentrării tuturor eforturilor pentru apărarea existenței naționale, aceste activități sunt necesare. În urma analizei efectuate constatăm că aceste activități rămân actuale și în prezent, în special în două cazuri: a) când statul, pe timp de pace, nu și-a pregătit rezervele necesare pentru război; b) în cazul implicării statului într-un război de lungă durată. Strategia mijloacelor este determinată de un șir de factori esențiali, care trebuie luați în calcul în timpul elaborării acesteia. În opinia noastră, acești factori sunt: 1) *caracteristicile teatrului de acțiuni militare*; 2) *armamentul și tehnica din dotarea potențialului adversar*; 3) *potențialul economic și financiar al statului*.

Teatrul de acțiuni militare este un factor determinant în stabilirea strategiei de dotare a forțelor armate. Într-un teatru de acțiuni militare cu un relief preponderent accidentat sau muntos, nu va exista necesitatea mecanizării extensive a forțelor terestre, ceea ce va permite acestor state să cheltuie mai puține resurse pentru mecanizarea armatei. În schimb, într-un teatru cu un relief de câmpie sau mediu accidentat, unde mecanizarea forțelor terestre este esențială, vor fi alocate mai multe resurse financiare pentru achiziționarea sau producerea tehnicii blindate. De asemenea, în cazul unui teatru de acțiuni militare terestru-maritim, apare necesitatea dotării armatei și cu mijloace maritime de luptă.

Un alt criteriu esențial în elaborarea strategiei mijloacelor este dependența acesteia de armamentul și tehnica din dotarea potențialului adversar. Astfel, la stabilirea propriei strategii de

înzestrare a forțelor armate, trebuie să se țină cont de factorul cantitativ și calitativ al mijloacelor de luptă din dotarea potențialului adversar. În procesul de estimare a mijloacelor necesare pentru apărare, este esențial ca mijloacele de luptă proprii să nu fie depășite nici cantitativ, nici calitativ de cele din înzestrarea adversarului.

Unul dintre cei mai importanți factori de care depinde strategia mijloacelor este potențialul economic și financiar al statului. În funcție de caracteristicile acestor doi factori, se va stabili cantitatea și calitatea mijloacelor de luptă care vor fi achiziționate sau produse pentru înzestrarea armatei, precum și perioadele sau etapele de realizare a strategiei mijloacelor. Un stat cu un potențial economic și financiar puternic își va permite să înzestreze propria armată cu mijloacele de luptă necesare atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ, iar programele de înzestrare vor fi realizate în perioade de timp relativ scurte. În schimb, statele cu un potențial economic și financiar mai redus vor realiza programele de înzestrare într-o perioadă de timp mult mai lungă sau vor dota armatele proprii cu mijloace de luptă mai vechi și depășite din punct de vedere calitativ, reducând astfel perioada de înzestrare a forțelor armate.

În urma celor relatate, considerăm necesară propunerea unei **metode noi** de elaborare a strategiei mijloacelor, denumită „**metoda de prognozare a mijloacelor militare**”, care va răspunde adecvat noilor cerințe ale luptei armate moderne. Metoda de prognozare a mijloacelor militare va include următoarele etape:

- 1) estimarea necesarului de mijloace de luptă pentru înzestrarea armatei;
- 2) estimarea materialelor necesare pentru sprijinul efortului de război;
- 3) stabilirea costului general;
- 4) stabilirea etapelor de realizare a strategiei, în funcție de procentul de finanțare din PIB al țării.

Așadar, pentru estimarea necesarului de mijloace de luptă, se va analiza caracteristicile teatrului de acțiuni militare, armamentul și tehnica din dotarea potențialului adversar și, nu în ultimul rând, forța militară necesară statului, stabilită de către strategia forțelor. Totodată, la estimarea materialelor necesare pentru sprijinul efortului de război, pe lângă structura forței militare necesare, se vor lua în calcul și cerințele strategiei operaționale cum ar fi forma și procedeele de acțiune militară strategică. Costul general al mijloacelor și materialelor de luptă va fi stabilit în funcție de prețurile acestora pe piețele corespunzătoare și, în cazul în care statul dispune de posibilități de producere a armamentului și tehnicii de luptă, în funcție de costul de producție.

Etapile de realizare a strategiei mijloacelor vor depinde atât de posibilitățile economice și financiare ale statului, cât și de gradul de amenințare militară existent și se va raporta la rata de

finanțare din produsul intern brut. Prin urmare, considerăm că strategia mijloacelor trebuie să aibă următorul conținut:

1. Mijloacele de luptă necesare pentru înzestrarea armatei;
2. Materialele militare necesare pentru sprijinul efortului de război;
3. Costul general;
4. Etapele de realizare a strategiei;
5. Procentul de finanțare (din produsul intern brut) al armatei.

În concluzie, afirmăm că strategia mijloacelor reprezintă baza punerii în aplicare a strategiei militare. Susținem că aplicarea metodei propuse în cadrul procesului de elaborare a strategiilor militare va permite obținerea unui rezultat mai reușit în elaborarea strategiei mijloacelor. De asemenea, considerăm că strategia militară ar trebui să includă un compartiment denumit „strategia mijloacelor”, care va îmbunătăți și va oferi o structură mai clară și completă acesteia.

2.3.5 Fundamente conceptuale și metodologice ale strategiei operaționale

Strategia operațională, cunoscută și sub denumirea de „*artă strategică*” în literatura de specialitate, reprezintă componenta strategiei militare care răspunde la întrebarea cum vor fi aplicate forțele armate, stabilite de către strategia forțelor și a mijloacelor, pentru realizarea scopului strategic. Arta strategică constituie fundamentul strategiei militare, iar toate celelalte componente ale strategiei sunt influențate semnificativ de strategia operațională.

Specialistul militar român Gh. Văduvă menționează că arta strategică reprezintă de fapt, esența strategiei [137, p. 108]. Dacă nu este operațională, strategia nu este strategie. Tot ce se întreprinde pentru constituirea structurii de forțe și realizarea mijloacelor necesare războiului sau altor acțiuni militare se finalizează la nivelul strategiilor operaționale. În același timp, însă, strategiile operaționale influențează decisiv strategia în toate componentele ei. Strategia operațională, care ține de teoria și dinamica acțiunilor, este știința și arta acțiunii strategice, a conducerii și manevrei strategice, concretizându-se în priceperea și abilitatea comandantului și comandamentului suprem de a concepe, organiza și desfășura, în timp și spațiu, operații militare în tot spectrul confruntării, de la situațiile de criză și război la cele de stabilitate și sprijin sau de gestionare a tensiunilor și situațiilor conflictuale, menținerea păcii și protecția mediului de securitate [137, p. 108].

Teoreticianul militar sovietic V. Socolovski susține că pentru a învinge un agresor, nu este suficient să dispui de forțe și mijloace militare, ci este necesar ca acestea să fie aplicate eficient de conducerea strategică a forțelor armate pentru realizarea scopurilor politico-militare [217, p. 311].

Cu alte cuvinte, este necesar să se elaboreze și să se aplice noi procedee pentru desfășurarea luptei armate. Istoria cunoaște numeroase exemple în care state puternice și bine dotate au suferit înfrângeri zdrobitoare din cauza lipsei procedeele eficiente pentru desfășurarea războiului.

Strategia operațională în planificarea și conducerea luptei armate depinde atât de aplicarea corectă a principiilor, procedeele și regulilor pregătirii și ducerii acțiunilor militare la nivel strategic, cât și de calitățile personale și creativitatea comandanților. La fel ca celelalte componente ale strategiei militare, strategia operațională este determinată de o serie de factori, cum ar fi: a) *caracteristicile teatrului de acțiuni militare*; b) *cursurile sau planurile de acțiune ale adversarului*; c) *forțele și mijloacele avute la dispoziție*.

Teatrul de acțiuni militare este unul dintre principalii factori, care determină strategia operațională. Astfel, în luarea deciziilor privind aplicarea forțelor, caracteristicile teatrului de acțiuni militare vor fi luate în calcul la stabilirea formelor de operații militare strategice, procedeele de acțiune, dispozitivului strategic și a formelor de manevră. De exemplu, într-un teatru de acțiuni militare cu un relief preponderent muntos și accidentat, în funcție de obiectivele stabilite, se va prefera apărarea strategică. Va fi adoptat un dispozitiv strategic mai puțin eșalonat, iar desfășurarea manevrei va fi foarte dificilă. În schimb, într-un teatru de acțiuni militare cu un relief de câmpie sau mediu accidentat, se va prefera ofensiva, ca formă de acțiune militară strategică. În acest caz, dispozitivele strategice vor fi mai adânc eșalonate și va fi ușor de aplicat majoritatea formelor de manevră.

Cursurile sau planurile de acțiune ale potențialului adversar reprezintă un factor esențial în stabilirea strategiei operaționale. Astfel, prin cunoașterea sau estimarea acțiunilor probabile ale adversarului, vom putea stabili formele de operații, procedeele de acțiune, dispozitivele strategice, și, nu în ultimul rând, cele mai adecvate forme de manevră. De exemplu, în cazul apărării strategice, formele de dispozitiv, procedeele de acțiune și manevrele se vor adopta ca reacție la acțiunile adversarului. În schimb, în cazul ofensivei strategice, unde inițiativa aparține forțelor noastre, adversarul va fi nevoit să-și elaboreze planurile în funcție de acțiunile noastre.

Un alt factor determinant al strategiei operaționale îl reprezintă forțele și mijloacele disponibile. În acest context, necesitățile operaționale stabilite de strategia operațională devin unul dintre factorii determinanți în elaborarea strategiei forțelor și a mijloacelor. La rândul lor, strategia forțelor și a mijloacelor influențează strategia operațională. Forțele și mijloacele disponibile stau la baza acțiunii strategice. Astfel, dispunând de forțe și mijloace suficiente, se pot aplica strategii militare clasice, iar în caz contrar, se va recurge la strategii asimetrice.

În aceeași ordine de idei, strategia operațională realizează scopurile strategice prin planificarea și desfășurarea operațiilor militare strategice. Teoreticianul militar român C. Onișor

afirmă că operația strategică reprezintă un ansamblu de acțiuni militare, desfășurate de o grupare importantă de trupe ale forțelor armate, pe un spațiu delimitat, o perioadă de timp, pe baza unei concepții unitare și a unui plan unic, în vederea îndeplinirii unui scop politico-militar major și care reprezintă materializarea unei forme de acțiune militar-strategică [101, p. 365].

Sursele de specialitate editate în Republica Moldova definesc termenul de „*operație*” ca totalitate a acțiunilor militare duse de mari unități militare după un plan unic, în vederea îndeplinirii unui scop operativ sau strategic [93, p. 180]. În opinia noastră, în prezent, „*operațiile militare*” sunt considerate părți ale luptei armate, constând dintr-o serie de lupte, lovituri și manevre coordonate după scop, loc, timp și misiuni, desfășurate de către mari grupări de forțe de nivel strategic și operativ, simultan sau succesiv, sub o concepție unitară, pentru realizarea unor scopuri strategice sau operative într-un teatru de acțiuni militare, pe anumite direcții strategice sau operative. În funcție de amploare și scop, operațiile militare pot fi de nivel strategic și operativ.

Operațiile de nivel strategic constau într-o serie de operații de nivel operativ coordonate după scop, loc, timp și misiuni, desfășurate de către mari grupări de forțe de nivel strategic, simultan sau succesiv, sub o concepție unitară, pentru realizarea unor scopuri strategice în unul sau mai multe teatre de acțiuni militare, pe una sau mai multe direcții strategice. În opinia noastră, strategia militară se intersectează cu arta operativă, aplicând în cadrul planificării și conducerii operațiilor strategice regulile și cerințele acesteia (Anexa nr. 7) [48].

Pentru realizarea scopurilor strategice, strategia operațională stabilește: 1) formele de acțiune militară strategică; 2) dispozitivele strategice ale forțelor armate; 3) manevra strategică și, 4) procedeele de acțiune strategică. În prezent există două forme de acțiune militară strategică: a) *ofensiva strategică* și b) *apărarea strategică*. Ofensiva strategică este forma de luptă armată cu rol decisiv în obținerea victoriei și realizarea scopurilor strategice.

Cercetătorul militar român Gh. Logofătu definește sintagma „*ofensivă strategică*” ca formă de acțiune militară, care urmărește nimicirea principalelor grupări ale forțelor armate adverse, cucerirea obiectivelor de importanță strategică și îndeplinirea scopurilor politice și militare ale războiului [89, p. 269]. În aceeași ordine de idei, generalul român C. Onișor definește „*ofensiva strategică*” drept formă de acțiuni militare strategice de bază, principală și decisivă, adoptată conform deciziei organului suprem de conducere politico-militară, pe timpul ducerii războiului de către forțele sistemului național de apărare, pe direcțiile de pătrundere a inamicului pe teritoriul național, uneori și pe alte direcții, și materializate prin operațiile, bătăliile și acțiunile strategice integrate (independente) ale categoriilor de forțe armate, în vederea îndeplinirii integrale a scopurilor politico-strategice ale luptei armate și chiar al războiului în ansamblu [101, p. 363]. Teoreticianul militar sovietic, V. Sokolovskii subînțelege prin termenul „*ofensiva strategică*”

acțiunile militare desfășurate în spațiul terestru, naval și aerian, de către toate categoriile de forțe, în scopul neutralizării apărării inamicului, crearea unor breșe adânci în dispozitivul de apărare și dezvoltarea ofensivei în adâncimea strategică a inamicului [217, p. 339].

Analizând definițiile prezentate mai sus, putem constata că, în pofida unor diferențe de detaliu, ideea generală rămâne constantă: ofensiva strategică are ca scop nimicirea principalelor grupări ale forțelor armate adverse și cucerirea obiectivelor de importantă strategică pentru îndeplinirea unor scopuri politico-militare.

Prin urmare, putem concluziona că „*ofensiva strategică*” este o formă a luptei armate, desfășurată de grupări de forțe de nivel strategic, pe una sau mai multe direcții strategice, în scopul neutralizării sau nimicirii unor mari grupări de forțe ale adversarului și cuceririi unor obiective de importantă strategică. În cadrul unui *război pentru apărarea țării*, ofensiva strategică se va desfășura în scopul eliberării teritoriului național cedat agresorului în cadrul operațiilor de apărare. În cadrul unui *război în afara granițelor naționale*, ofensiva strategică vizează nimicirea sau neutralizarea unui adversar, care amenință securitatea națională și ocuparea sau controlul unor spații de interes vital. De regulă, pentru atingerea obiectivelor stabilite, ofensiva strategică poate include una sau mai multe campanii, care la rândul lor includ una sau mai multe operații ofensive de nivel strategic, ce pot cuprinde mai multe operații de nivel operativ, desfășurate simultan sau succesiv. De exemplu, în cadrul celui de-al Doilea Război Mondial, pe frontul sovieto-german, în campania din anul 1945, Armata Sovietică a desfășurat succesiv și simultan un șir de operații, cum ar fi: operația pentru nimicirea inamicului în Prusia Orientală, operația „Visla-Oder” și operația „Berlin” [216 p. 234].

În prezent, unii experți militari promovează ideea că, pe viitor, în cadrul ofensivei strategice, scopurile politico-militare vor fi realizate printr-o singură campanie, care va conține o singură operație ofensivă strategică. Drept argument, se menționează că în multe conflicte postbelice, îndeosebi în războaiele arabo-israeliene și în cele ale coaliției multinaționale contra Irakului, scopurile strategice au fost realizate în așa mod. Totuși, considerăm că conceptul de „ofensivă strategică” nu este aplicabil tuturor situațiilor, ci doar atunci când lupta armată se desfășoară între doi subiecți cu potențial militar diferit. Când în conflict sunt implicați actori cu potențial militar similar, ofensiva strategică va include aceleași componente ca și în al Doilea Război Mondial.

În același timp, *ofensiva strategică* presupune deținerea superiorității în forțe și mijloace față de adversar, atât cantitativ, cât și calitativ. De obicei, pentru a obține succesul în ofensivă, raportul optimal este de 3 la 1 în favoarea celor aflați în ofensivă. Această superioritate poate fi

creată la începutul conflictului prin organizarea grupărilor de forțe respective, în timpul desfășurării acestuia, sau ca rezultat al unei operații de apărare reușite.

Apărarea strategică este o altă formă de acțiune militară strategică. În prezent, există viziuni diferite cu referire la locul și rolul apărării strategice în cadrul luptei armate moderne. Astfel, experții militari ai marilor puteri nucleare consideră că apărarea strategică nu mai poate fi considerată o formă principală a acțiunilor militare, ci o formă secundară, adoptată temporar la începutul războiului, în scopul zădărnirii ofensivei inamicului. În acest context, mareșalul sovietic V. Sokolovskii definește „apărarea strategică” ca operații de apărare ale forțelor terestre, desfășurate pe toate direcțiile strategice sau pe o direcție strategică importantă, cu scopul de a zădărnici ofensiva inamicului. Recunoașterea apărării strategice ca formă de bază a acțiunilor strategice ale forțelor armate înseamnă adoptarea unei doctrine de apărare învechite [217, p. 339].

O altă viziune este reprezentată de experții militari din alte țări. Astfel, C. Onișor definește sintagma „*apărarea strategică*” ca formă a acțiunilor militare strategice de bază, impusă temporar și determinată, adoptată pe baza deciziei organului suprem de conducere politico-militară la începutul luptei armate și de organul suprem de conducere militară pe timpul războiului, de către forțele armate, iar într-o situație complexă la nivelul sistemului național de apărare, pe întregul teritoriu național și materializată prin operații, bătălii și acțiuni strategice integrate ale categoriilor de forțe armate, în vederea respingerii grupărilor ofensive ale adversarului sau pentru crearea condițiilor favorabile trecerii la ofensive ale adversarului sau pentru crearea condițiilor favorabile trecerii la ofensiva strategică. Apărarea strategică poate fi impusă de: superioritatea inamicului; condițiile nefavorabile ale situației strategice (realizarea surprinderii strategice) și din rațiuni politice” [101, p. 361].

Cercetătorul militar român, Gh. Logofătu definește „*apărarea strategică*” ca formă principală a acțiunilor militare, care urmărește oprirea ofensivei strategice ale inamicului, schimbarea raportului de forțe și crearea condițiilor necesare pentru trecerea ulterioară la ofensivă [89, p. 269]. În acest context, considerăm că „*apărarea strategică*” rămâne și în prezent o formă de bază a luptei armate, desfășurată de grupări de forțe de nivel strategic, pe una sau mai multe direcții strategice, în scopul opririi ofensivei strategice a inamicului, producerii de pierderi maxime și creării condițiilor strategice favorabile, pentru trecerea la contraofensivă și nimicirea adversarului.

Ca și în cazul ofensivei strategice, apărarea strategică poate include una sau mai multe campanii, fiecare conținând una sau mai multe operații de apărare strategice, care, la rândul lor, vor cuprinde mai multe operații de apărare la nivel operativ. Situația ideală ar fi ca apărarea strategică să includă cât mai puține campanii și operații, însă acest aspect depinde de aplicarea

creativă a factorilor care determină desfășurarea acțiunilor militare la nivel strategic. În acest context, considerăm că strategia operațională are rolul de a alege corect formele de acțiune militară strategică, în funcție de situația strategică existentă și obiectivele stabilite.

O altă sarcină importantă a strategiei operaționale în cadrul acțiunii strategice este stabilirea procedeeleor adecvate de ducere a războiului. În opinia cercetătorului român Gh. Logofătu noțiunea de „*procedeu de ducere a acțiunilor militare*” exprimă modul de corelare a diferitor elemente constitutive, forme și metode ale acțiunilor militare în vederea îndeplinirii scopurilor strategice [89, p. 227]. Așadar, alegerea corectă a procedeeleor de acțiune este o sarcină esențială a comandamentelor strategice, necesitând o analiză detaliată a situației, o cunoaștere profundă a teatrului de acțiuni militare, o estimare realistă a potențialului adversarului și a modului de acțiune, precum și o evaluare a propriilor capacități, toate acestea combinate cu ingeniozitate și creativitate.

În această ordine de idei, alegerea procedeeleor de acțiune strategică va depinde, în mare măsură, de stabilirea formelor de acțiune militară strategică. Atât ofensiva strategică, cât și apărarea strategică au procedeele sale specifice. Prin urmare, în cazul ofensivei strategice, acestea au evoluat de-a lungul timpului în funcție de perioadele istorice. Până în Epoca Modernă ofensiva strategică includea, de regulă, următoarele procedee: 1) deplasarea strategică; 2) ocuparea unor poziții avantajoase față de adversar și 3) desfășurarea bătăliei generale.

În Epoca Contemporană, odată cu creșterea dimensiunii și tehnologizării armelor, procedeele ofensivei strategice s-au schimbat. Astfel, în Primul Război Mondial, ofensiva strategică a început să includă următoarele procedee: a) mobilizarea; b) desfășurarea strategică; c) desfășurarea unui șir de operații strategice ofensive, iar pe unele direcții mai puțin importante, d) operații de apărare pentru atingerea obiectivelor strategice. De obicei, în operațiile ofensive se aplicau următoarele procedee: 1) executarea loviturilor de foc cu ajutorul artileriei și aviației; 2) lovituri frontale cu forțele de manevră, pentru ruperea apărării adversarului și 3) manevre de învăluire și întoarcere, pentru încercuirea și nimicirea inamicului. Lipsa mijloacelor necesare a făcut ca aplicarea acestor procedee în operațiile ofensive să fie mai puțin eficientă, creând impresia că rolul ofensivei în cadrul luptei armate s-a diminuat.

Altele au fost rezultatele strategice obținute în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când apariția noilor mijloace de luptă și mecanizarea războiului au creat condițiile necesare pentru obținerea rezultatelor strategice dorite. În acest sens, armata germană a recunoscut avantajele noilor procedee de ofensivă și aplicându-le în cadrul „*strategiei războiului fulger*”, a reușit să obțină rezultate strategice remarcabile la etapele inițiale ale războiului. Astfel, conform „*strategiei războiului fulger*”, ofensiva strategică includea următoarele procedee: a) mobilizarea, b) desfășurarea strategică; c) desfășurarea unui șir de operații strategice ofensive, d) executarea unor

lovituri masive cu aviația pe direcțiile principale, e) lovituri pe sectoare înguste cu unități de tancuri sprijinite de aviație pentru ruperea fronturilor de apărare pe adâncimea operativă și f) dezvoltarea ofensivei în adâncimea strategică, cu manevre de întoarcere și învăluire pentru încercuirea și nimicirea adversarului. Aplicarea acestor procedee a adus rezultate pozitive Germaniei până când și adversarii au început să le utilizeze, moment din care a început să fie obținută de cei care dispuneau de mai multe forțe și mijloace.

Atât în perioada postbelică, cât și în prezent, procedeele ofensivei strategice rămân în mare parte aceleași, suferind doar mici modificări datorate modernizării mijloacelor de luptă. Astfel, dacă în timpul celui de-al Doilea Război Mondial ofensiva strategică consta în desfășurarea unui șir de operații ofensive, în prezent, ofensiva strategică include o singură operație ofensivă strategică, în cadrul căreia se aplică următoarele procedee: 1) desfășurarea unui război informațional puternic, 2) executarea loviturilor punctuale cu ajutorul aviației, rachetelor de croazieră și balistice, aparatelor de zbor fără pilot pe întregul dispozitiv de apărare strategică a adversarului, 3) lovituri cu unități mecanizate pentru ruperea fronturilor de apărare ale adversarului pe adâncimea operativă și 4) dezvoltarea ofensivei în adâncimea strategică, cu manevre de învăluire, întoarcere și pe verticală, utilizând desantul aerian pentru încercuirea și nimicirea inamicului. În această ordine de idei, dacă aplicarea a acestor procedee, în conflictele de la sfârșitul secolului XX, începutul secolului XXI, din Iugoslavia, Irak și altele, au dat rezultatele așteptate, aplicarea lor în cadrul războiului ruso-ucrainean, nu au dus spre realizarea obiectivelor urmărite. Cercetând fenomenul menționat, am ajuns la concluzia, că în războiul dintre state sau grupuri de state cu divergențe de mari potențial militar, aplicarea numai primelor două procedee în cadrul ofensivei, au dat rezultatele dorite, ceea ce au creat impresii greșite, despre pregătirea și desfășurarea operațiilor ofensive. În același timp, acțiunile militare din cadrul războiului din Ucraina au demonstrat, că atunci, când divergențele de potențial militar nu sunt mari și operațiile de apărare sunt pregătite, cu respectarea tuturor cerințelor necesare unei astfel de forme de operații, aplicarea procedeelelor descrise mai sus, nu au dus la obținerea victoriei, ba mai mult, s-a ajuns într-un blocaj strategic.

În acest context considerăm, că în prezent, pentru rezolvarea problemelor apărute în cadrul pregătirii și desfășurării operațiilor ofensive strategice, să se pună în continuare accentul pe desfășurarea operațiilor informaționale și a acțiunilor în cadrul etapei de executare a loviturilor în adâncime. Prin urmare, etapa informațională a operației strategice ofensive va avea următoarele scopuri: 1) schimbarea percepției populației statului față de agresor; 2) activarea elementelor separatiste (dacă acestea există) și sprijinirea acțiunii acestora, precum și lipsirea guvernului statului advers de sprijinul populației proprii. Conflictele de la sfârșitul secolului XX și începutul

secolului XXI ne-au demonstrat că efectele acestor acțiuni pot fi atinse în aproximativ jumătate de an. De exemplu, în cadrul conflictului militar din Golful Persic dintre coaliția multinațională și Irak, etapa informațională a conflictului a durat aproximativ 6 luni, de la 2 august 1990 până la 17 ianuarie 1991 [150, p. 99]. Aceleași procedee au fost aplicate și se aplică în cadrul războiului ruso-ucrainean, începând cu anul 2014. În opinia noastră, activarea și sprijinirea elementelor separatiste din cadrul statului advers, în combinație cu acțiuni militare clasice au primit denumirea de „*acțiuni sau strategii hibride*” [55].

Desfășurarea etapei loviturilor în adâncime reprezintă un alt procedeu esențial în operațiile strategice ofensive actuale. La această etapă, se urmărește lovirea principalelor obiective politico-militare, a elementelor de infrastructură și de importanță strategică, precum a principalelor grupări de forțe ale adversarului, având ca scop dezechilibrarea și, uneori, neutralizarea sistemului de apărare al acestuia. Durata acestei etape va depinde de intensitatea și efectele loviturilor executate de aviație, aparate de zbor fără pilor, rachetele de croazieră și balistice. De exemplu, în cadrul conflictului din Golful Persic din 1990, această etapă a durat aproximativ 28 de zile, creând condiții strategice favorabile, pentru acțiunile componentei terestre (perioada 24.02.1991-28.02.1991) și obținerea victoriei [150, p. 120]. În cadrul operației „Operation Allied Force” desfășurată de către NATO împotriva Iugoslaviei în 1999, care a durat aproximativ 78 de zile (24.03.-9.06.1999), obiectivele strategice au fost atinse numai prin desfășurarea campaniei informaționale și aeriene. Totodată, rezultatele desfășurării acestei etape, în cadrul operațiilor ofensive, din războiul ruso-ucrainean, nu a dus la realizarea rezultatelor planificate, ceea ce a creat probleme majore în continuarea operațiilor componentei terestre ale forțelor armate ale Federației Ruse. Acest fapt se datorează organizării calitative a apărării antiaeriene ale obiectivelor din infrastructura strategică a Ucrainei și desfășurarea în volum deplin de către armata ucraineană a mascării strategice și operative. În acest context, considerăm, că etapa executării loviturilor în adâncime rămâne și în continuare un procedeu important al ofensivei strategice. Pentru obținerea rezultatelor dorite în cadrul acțiunilor militare și creării condițiilor favorabile pentru desfășurarea celorlalte etape ale operației ofensive va fi nevoie: de o planificare detaliată a acțiunilor din cadrul etapei menționate; lovirea la începutul campaniei a acelor obiective, care vor duce la dezechilibrarea și paralizarea apărării inamicului; executarea loviturilor cu precizie înaltă asupra obiectivelor strategice și a principalelor grupări de forțe terestre și nu în ultimul rând, sprijinul operațiilor forțelor terestre prin executarea loviturilor masive de foc asupra grupărilor de forțe ale adversarului pe direcțiilor loviturilor principale.

Etapa executării loviturilor cu unități mecanizate pentru ruperea fronturilor de apărare ale adversarului pe adâncimea operativă și dezvoltarea ofensivei în adâncimea strategică rămâne o

etapă esențială a operațiilor ofensive. Etapa menționată va fi o continuare a etapei de executare a loviturilor în adâncime și prevede: formarea, pe direcțiile loviturii principale, a unor grupări de lovire suficiente din cadrul marilor unități și unități mecanizate; executarea loviturilor terestre, de către aceste grupări de forțe, în cooperare cu executarea loviturilor de foc de către aviație, aviație fără pilot, rachetele de croazieră, rachetele balistice și focul artileriei asupra întregului dispozitiv strategic al inamicului, cu punerea accentului pe lovirea cu foc a grupărilor de forțe terestre ale inamicului din sectoarele de rupere; ruperea apărării inamicului pe adâncimea operativă și crearea condițiilor pentru dezvoltarea ofensivei în adâncimea strategică. Odată cu ruperea apărării inamicului, se va dezvolta ofensiva în adâncimea strategică, se vor nimici rezervele inamicului, se vor desfășura manevre de învăluire și întoarcere, pentru încercuirea și nimicirea principalelor grupări de forțe ale inamicului și impunerea lui pentru a refuza lupta armată.

În această ordine de idei, ținem să menționăm faptul, că blocajele strategice actuale din teatrul de acțiuni militare din Ucraina, sunt legate de problemele desfășurării operațiilor ofensive de ruperea a apărării, atât de către armata ucraineană, cât și de armata rusă. Cercetând problema în cauză, am ajuns la concluzia, că pentru desfășurarea reușită a operațiilor ofensive, cu ruperea apărării, în cadrul pregătirii și desfășurării operațiilor, să se țină cont de următorii factori: crearea grupărilor de forțe adecvate, pentru desfășurarea operațiilor; raportul de forțe suficient (nu mai puțin de 3 la 1) pe direcțiile loviturii principale, în deosebi, în sectoarele de rupere a apărării; menținerea unui ritm ridicat al ofensivei, care îi va interzice inamicului, să reacționeze adecvat; contracararea acțiunilor sistemelor de cercetare și lovire moderne de mare precizie, prin desfășurarea oportună și calitativă a activităților sprijin operativ al operațiilor ofensive; menținerea viabilității sistemelor de comandă și control, prin luarea măsurilor de protecție electronică și asigurarea conducerii în secret a acțiunilor militare.

În prezent, pentru aplicarea acestor procedee în cadrul ofensivei strategice, statul trebuie să dispună de o armată modernă, înzestrată cu armament și tehnică de luptă performantă, mobilă, capabilă să execute lovituri la distanțe mari și cu o precizie înaltă, cu capacități de manevră și de proiecție a forței foarte mari. În prezent, astfel de armate sunt caracteristice statelor cu economie dezvoltată, care au statut de mare putere sau supraputere.

Pentru realizarea scopului politico-militar în cadrul acțiunii strategice, apărarea strategică dispune de propriile procedee. Unii specialiști militari români, citați de Gh. Logofătu, definind procedeele aplicate în apărarea strategică menționează că apărarea strategică în condițiile războiului de apărare își realizează scopurile prin: 1) producerea de pierderi cât mai mari și slăbirea treptată a capacității de luptă a grupărilor inamice; 2) limitarea pătrunderilor și zădărnicierea dezvoltării ofensivei inamice în adâncimea apărării; 3) interzicerea și contracararea manevrelor de

învăluire și întoarcere a apărării; 4) dispersarea și angajarea forțelor principale ale inamicului în numeroase lupte locale; 5) menținerea, cu orice preț, a unor zone și raioane de pe teritoriu, deosebit de importante din punct de vedere strategic, economic și politic [89, p. 243].

Un alt punct de vedere este prezentat de cercetătorul român C. Onișor, care menționează că în principiu, cele mai eficiente procedee strategice de ducere a apărării de mare amploare ar putea fi: a) desfășurarea acțiunilor militare integrate și principale pe primul aliniament de apărare, concomitent cu unele acțiuni și operații aeriene și fluvio-maritime; b) desfășurarea temporară a unor acțiuni de acoperire în zona de frontieră și executarea surprinzătoare a unor acțiuni ofensive puternice și integrate pe direcții favorabile; c) combinarea apărării pe aliniamente favorabile cu executarea unor puternice riposte ofensive strategice (integrate) asupra inamicului pătruns în adâncimea apărării; d) ducerea acțiunilor defensive și ofensive integrate de amploare diferită, într-un sistem unitar pe direcții, în diferite zone și raioane; e) menținerea cu fermitate a unor aliniamente și raioane și desfășurarea acțiunilor principale integrate în adâncime pentru nimicirea inamicului printr-o operație anti-desant; f) menținerea unor zone, raioane și obiective strategice aflate pe teritoriul supus agresiunii și în adâncimea apărării cu grupări de forțe și mijloace raționale, concomitent cu desfășurarea unor acțiuni integrale decisive, pe un aliniament favorabil în teren [101, p. 523].

În același timp, mareșalul V. Sokolovskii menționează că în războiul modern, în cadrul apărării strategice, vor fi întrebuințate următoarele procedee: 1) loviturile clasice și nucleare executate cu ajutorul rachetelor balistice și de croazieră, în scopul distrugerii și nimicirii potențialului economic și militar al inamicului; 2) desfășurarea acțiunilor militare pe principalele teatre de acțiuni militare terestre, în scopul nimicirii principalelor grupări de forțe terestre ale inamicului și 3) desfășurarea acțiunilor militare, în teatrele de acțiuni militare maritime, în scopul nimicirii grupărilor de forțe navale ale inamicului [217, p. 344].

Pornind de la cele menționate, considerăm, că în lupta armată modernă, alegerea procedeele de acțiune va depinde de mai mulți factori, însă, în mare măsură, va fi determinată de raportul de forțe și mijloace, atât calitativ, cât și cantitativ, între părțile participante la lupta armată. Astfel, dacă raportul de forțe este de aproximativ 3 sau 4 la 1, atunci în cadrul apărării strategice se vor aplica procedeele de acțiune clasice. În cazul când raportul de forțe și mijloace este semnificativ mai mare în favoarea atacatorului și depășește raportul prezentat mai sus, atunci se va recurge la aplicarea procedeele specifice acțiunilor asimetrice.

În cadrul unui război clasic, apărarea strategică va avea la dispoziție următoarele procedee: mobilizarea; acoperirea strategică; desfășurarea strategică; desfășurarea unui șir de operații strategice de apărare pe direcțiile principale, iar pe alte direcții, uneori, și operații strategice

ofensive (executarea loviturilor preventive) sau contraofensive. Alegerea procedeeelor în cadrul operațiilor de apărare strategică va depinde, în special, de tipul de apărare adoptat.

În cadrul apărării pe poziții se vor aplica următoarele procedee: 1) respingerea loviturilor aeriene ale adversarului; 2) lovirea cu foc a inamicului pe toată adâncimea sa operativă sau strategică; 3) executarea loviturilor preventive; 4) respingerea ofensivei inamicului în cadrul operațiilor din fâșia de asigurare; 5) respingerea ofensivei inamicului în fața limitei dinainte a apărării; 6) nimicirea inamicului pătruns în adâncimea operativă; 7) nimicirea inamicului pătruns în adâncimea strategică; 8) trecerea la contraofensiva strategică, în scopul nimicirii inamicului pe teritoriul propriu.

În cadrul apărării mobile, operația de apărare strategică va recurge la procedeele: a) respingerea loviturilor aeriene ale adversarului; b) lovirea cu foc a inamicului pe toată adâncimea sa operativă sau strategică; c) canalizarea acțiunilor inamicului pe anumite direcții prin desfășurarea operațiilor de apărare pe aliniamente intermediare; d) executarea contraloviturilor pe direcții convergente, în scopul încercuirii și nimicirii adversarului pătruns pe teritoriul național și la necesitate, trecerea la contraofensiva strategică.

După cum s-a remarcat, atunci când forțele care se confruntă au o divergență de potențial considerabilă, apărarea strategică va recurge la procedee specifice acțiunilor asimetrice. În acest context, aceste procedee pot include: 1) evitarea contactului cu inamicul în timpul intervenției și ocupării teritoriului propriu; 2) împiedicarea adversarului de a-și dispersa forțele; 3) hărțuirea permanentă a inamicului pe o perioadă lungă de timp; 4) executarea loviturii decisive în scopul neutralizării sau nimicirii adversarului și eliberării teritoriului național. În acest sens, generalul francez A. Beaufre menționează că în ceea ce privește gherila, procedeele de acțiune sunt determinate de situație [17, p. 82]. Dacă forțele regulate sunt dense și active, gherila nu poate subzista decât partajându-se în grupuri mici de 2-5 oameni. În astfel de cazuri, aceasta își va limita acțiunea la terorizarea populației, la propagandă și la câteva activități mai mult sau mai puțin spectaculoase, pentru a-și menține prestigiul.

Dacă forțele regulate sunt mai puțin dense și mai puțin vigilente, gherila se poate organiza și poate subzista pe mici subunități (plutoane, companii), stabilite în ascunzători, de unde ies pentru a organiza ambuscade sau atacuri de scurtă durată, pe baza informațiilor furnizate de rețeaua clandestină lăsată în zonele ocupate de trupele regulate. Aceste mici acțiuni nu vizează obținerea de rezultate militare importante, ci hărțuirea trupelor regulate și, mai ales, afectarea imaginii populației. În sfârșit, dacă forțele regulate sunt puțin dense și pasive, forțele de gherila, cu sprijinul logistic al simpatizanților străini, se pot constitui în adevărate unități de luptă (batalioane,

regimente și divizii) și să organizeze ceea ce noi denumim „*marea guerilă*”. La această etapă se pot obține rezultate importante împotriva forțelor regulate.

Așadar, în prezent, când majoritatea statelor lumii decalară necesitatea, de a menține forțe armate exclusiv pentru apărare, alegerea procedeele de acțiune în cadrul apărării strategice este o sarcină importantă, care va sta la baza strategiei operaționale. Alegerea corectă a acestora va depinde de raportul de forțe și mijloace dintre forțele aflate în conflict, de planurile de acțiune ale adversarului și, nu în ultimul rând, de talentul și creativitatea conducerii militare a statului.

O altă sarcină a strategiei operaționale este stabilirea dispozitivelor strategice în cadrul pregătirii și desfășurării luptei armate. În acest context, dispozitivul strategic reprezintă distribuirea forțelor armate pentru desfășurarea lor în teatrul de acțiuni militare, în scopul îndeplinirii succesive a sarcinilor prin desfășurarea operațiunilor strategice. Acesta include eșaloanele strategice, rezervele și grupările de forțe independente ale forțelor armate, create pentru îndeplinirea scopului strategic [215, p. 156].

Eșalonarea forțelor armate se va executa în funcție de următorii factori: 1) caracteristicile teatrului de acțiuni militare; 2) intențiile adversarului; 3) forma de acțiune militară strategică și 4) procedeele strategice adoptate. De obicei, atât în ofensiva strategică, cât și în apărarea strategică, dispozitivul strategic va include următoarele elemente: primul eșalon strategic, al doilea eșalon strategic și rezerva strategică.

Primul eșalon strategic va include grupările de forțe destinate pentru respingerea ofensivei strategice a adversarului pe principalele direcții strategice și îndeplinirea primelor misiuni strategice, prin operații desfășurate în teatrul de acțiuni militare corespunzător. De obicei, eșalon strategic constă din grupări de forțe întrunite de nivel strategic sau operativ, mari unități și unități de aviație, rachete și apărare antiaeriană. Primul eșalon strategic poate include unul sau două eșaloane operative și cuprinde, de regulă, cele mai puternice grupări de forțe din cadrul forțelor armate. Un exemplu elocvent este eșalonarea forțelor armate ale Uniunii Sovietice în 1990, unde primul eșalon strategic era compus din grupuri de armate din Europa de Est și grupări de forțe strategice din districtele militare de la frontieră (Anexa nr.4). Un alt exemplu este eșalonarea forțelor în conflictul din Golful Persic, din anii 1990-1991, unde primul eșalon strategic al forțelor multinaționale era constituit din două grupări de forțe întrunite de nivel armată.

Al doilea eșalon strategic va include grupările de forțe destinate să respingă loviturile ulterioare ale adversarului și să dezvolte succesul strategic al primului eșalon sau să execute contralovituri. De obicei, al doilea eșalon strategic va include grupările de forțe întrunite (forțe terestre, aviație și navale) și o parte din rezerva strategică dispusă în adâncimea teatrului de acțiuni militare (sau a țării). De regulă, aceste forțe se mențin la un grad de operaționalizare mai scăzut și

se vor desfășura în caz de mobilizare. În cadrul acțiunilor militare aceste forțe se vor utiliza în situații strategice critice, pentru acoperirea noilor direcții sau executarea unor noi misiuni strategice. În unele situații pot fi folosite pentru întărirea primului eșalon strategic. Astfel, V. Semionov susține că la începutul războiului dintre Germania și URSS, din 1941, eșalonul II strategic al Armatei Roșii era constituit din 7 armate de arme întrunite, dispuse în adâncimea teatrului de război [216, p. 150]. Rezerva strategică va include mari unități operative din diferite categorii de forțe și genuri de arme, subordonate comandamentului suprem, precum și rezervele tehnico-materiale din depozitele strategice. Dacă ne referim la rezerva de forțe, în anul 1944, rezerva strategică a Armatei Sovietice era reprezentată de două armate de arme întrunite, o armată de tancuri și o armată aeriană.

Un alt factor cu care operează strategia operațională este manevra strategică, care constituie unul din factorii decisivi pentru realizarea scopurilor strategice. Abordarea subiectelor referitoare la formele și însemnătatea manevrei ne va permite stabilirea unor aspecte foarte importante ale strategiei militare. În opinia specialiștilor militari ruși „*manevra strategică*” reprezintă deplasarea trupelor și a mijloacelor materiale la nivel strategic, pentru crearea noilor grupări de forțe, de asemenea, transferul efortului strategic dintr-un teatru de acțiuni militare (de pe o direcție strategică) în altul, cu scopul ocupării unor poziții mai avantajoase în raport cu adversarul și crearea unor condiții cât mai favorabile pentru desfășurarea operațiilor, precum și scoaterea unor mari grupări de forțe de sub loviturile inamicului [166, p. 82].

Cercetătorul militar român C. Onișor definește „*manevra strategică*” ca un ansamblu complex de acțiuni ce se execută în cadrul războiului, campaniei ori formelor de desfășurare a luptei armate, pe unul sau mai multe teatre de acțiuni militare, de către grupări mari de trupe ale unui stat sau ale unei coaliții de state, pentru a crea condiții favorabile atingerii scopurilor politico-militare și strategice [101, p. 419].

În același timp, în opinia noastră, *manevra strategică* reprezintă deplasarea unor mari grupări de forțe într-un teatru de acțiuni militare sau dintr-un teatru de acțiuni militare în altul (de pe o direcție strategică pe alta), în scopul creării unor situații strategice cât mai favorabile în raport cu adversarul. Manevra strategică se desfășoară prin regruparea unei mari cantități de forțe militare, schimbarea direcțiilor de acțiune și de lovire cu foc a adversarului, precum și a rezervelor de materiale. Flexibilitatea în desfășurarea manevrei strategice, fiind o cerință importantă în desfășurarea operațiunilor actuale, va impune forței executante următoarele cerințe: 1) existența unui sistem de comunicații dezvoltat în teatrul de acțiuni militare și 2) a unui sistem de transport bine dezvoltat. Totodată, pentru ca manevra strategică să aibă succes, ea trebuie planificată detaliat

și necesită pregătirea din timp a căilor de comunicații și a tuturor mijloacelor necesare pentru executarea ei.

În funcție de formele de acțiune militară strategică, ofensivă strategică sau apărarea strategică, manevra capătă mai multe forme. Astfel, în literatura de specialitate românească se specifică următoarele *forme de apărare strategică*: 1) manevra de-a lungul frontului; 2) manevra din adâncime spre front și invers; 3) manevra pentru executarea ripostelor ofensive strategice. În cazul *ofensivei strategice*, formele de manevră includ: 1) manevra frontală; 2) învăluirea strategică; 3) întoarcerea strategică; 4) manevra pe direcții (linii) exterioare; 5) manevra pe verticală și 6) manevra polivalentă: manevra strategică din poziția centrală (pe direcții sau linii interioare)” [101, p. 433].

O altă perspectivă este prezentată de specialistul militar rus, A. Svecin, care, referindu-se la formele de manevră strategică, menționează că la nivel strategic există următoarele forme de manevră: 1) *învăluirea strategică*; 2) *întoarcerea strategică* și 3) *retragerea* [215, p. 153].

În opinia noastră, în confruntarea militară actuală se vor aplica următoarele forme de manevră în ofensiva strategică: 1) *lovitura frontală*, 2) *învăluirea și întoarcerea strategică*, 3) *manevra pe direcții exterioare și interioare*. În apărarea strategică, vor fi relevante următoarele forme: 1) *schimbarea efortului strategic de pe o direcție pe alta*; 2) *contralovitura strategică* și 3) *manevra pe direcții interioare și exterioare*. Așadar, pentru realizarea scopului strategic, considerăm că strategia operațională va trebui să aibă următorul conținut: a) *forma de acțiune militară strategică*; b) *dispozitivul strategic*; c) *procedeele de acțiune militară strategică*; d) *manevra strategică*.

În concluzie, strategia operațională este o componentă importantă a strategiei militare, care are rolul de a implementa forțele și mijloacele stabilite de către strategia forțelor și a mijloacelor, în funcție de situație strategică existentă.

2.4 Concluzii la capitolul 2

1. Metodele existente de elaborare a strategiilor militare nu asigură o analiză suficientă a factorilor determinanți ai desfășurării luptei armate la nivel strategic. În contextul actual, datorită schimbărilor ce au loc în desfășurarea luptei armate, inclusiv la nivel strategic, apare necesitatea revizuirii metodelor existente și elaborării unor metodologii complexe care, în procesul estimării strategice, ar conduce la obținerea unor rezultate mai calitative.

2. Cercetând fenomenul conducerii politice și militare a unui stat, precum și bazându-ne pe rezultatele cercetărilor științifice existente, concluzionăm că ar fi mai rațional să se constituie un domeniu specializat denumit „strategia generală” între politică și strategia militară, care va avea

un rol subordonat față de politică și îi vor fi subordonate strategiile sectoriale, inclusiv strategia militară.

3. În condițiile acțiunilor militare contemporane strategia militară este determinată de următorii factori: 1) *poziția geografică a statului*; 2) *caracteristicile geografico-militare ale teatrului de acțiuni militare*; 3) *caracterul riscurilor și amenințărilor militare* (inamicul potențial); 4) *caracterul viitorului război*; 5) *potențialul demografic al statului*; 6) *potențialul economic al statului* și 7) *progresul tehnico-științific*. În procesul de elaborare a strategiei militare este necesar să se desfășoare o analiza detaliată a factorilor menționați [49].

4. În urma analizei factorilor determinanți ai desfășurării luptei armate la nivel strategic, am ajuns la concluzia că strategia militară este o componentă a artei militare, care reprezintă arta de întrebuintare în război a forțelor armate ale statului. Planificarea și conducerea acțiunilor militare de mare amploare rămâne un domeniu important de responsabilitate al strategiei militare.

5. În cadrul științei militare, teoria strategiei militare este responsabilă de studierea și cercetarea procesului de conducere a luptei armate la nivel strategic. Strategia militară reprezintă un domeniu al strategiei generale, care este responsabilă de aplicarea instrumentului militar al statului în cadrul asigurării securității naționale. Pentru ca strategia militară să-și îndeplinească funcțiile în cadrul procesului de conducere a acțiunilor militare, considerăm necesar ca aceasta să includă următoarele elemente: 1) *evaluarea riscurilor și amenințărilor cu caracter militar*, 2) *prognozarea caracterului viitorului război*, 3) *strategia forțelor*, 4) *strategia mijloacelor* și 5) *strategia operațională*.

6. În scopul estimării reale a situației strategice și elaborării calitative a strategiilor militare, considerăm necesară aplicarea în cadrul procesului de planificare strategică a unei *metodologii bazate pe analiza situației strategice*. Această metodologie va cuprinde următoarele metode: 1) metoda de evaluare a amenințărilor militare bazată pe analiza situației strategice; 2) metoda de prognozare a forțelor militare; 3) metoda de prognozare a mijloacelor militare și 4) metoda de elaborare a concepției strategice.

7. În acțiunile militare moderne, aplicarea în cadrul conducerii strategice a concepțiilor noi de formare și organizare a forțelor armate, a procedeeleor noi de acțiune strategică, deduse ca rezultat al aplicării metodologiei bazate pe analiza situației strategice, va conduce la realizarea scopurilor politico-militare.

3. STUDIU DE CAZ – ACȚIUNEA COMPONENTEI STRATEGICE A ARTEI MILITARE ÎN CAZUL UNEI AGRESIUNI ARMATE ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA

În acest capitol, vor fi analizate caracteristicile geografico-militare ale teatrului de acțiuni militare din Europa de Sud-Est și se va prezenta o nouă viziune asupra factorilor geografico-militari, care vor influența desfășurarea acțiunilor militare pe teritoriul Republicii Moldova. Bazându-ne pe analiza caracteristicilor geografico-militare și potențialul militar al statelor și alianțelor din regiune, vor fi investigate originea și tipurile amenințărilor militare la adresa Republicii Moldova, vor fi descrise tipurile de conflicte (războaie) în care poate fi implicată țara noastră, inclusiv se va estima forța militară necesară și cea reală pe care o poate menține Republica Moldova.

3.1. Determinarea teatrelor de acțiuni militare în Europa și Republica Moldova

Multiplele școli strategice existente tratează diferit divizarea continentului european în teatre de acțiuni militare. Cercetătorul rus S. Postnikov remarcă faptul că Europa, din punct de vedere militar, se împarte în următoarele teatre de acțiuni militare: a) *Teatrul de Acțiuni Militare de Nord-Vest*; b) *Teatrul de acțiuni militare de Vest*; c) *Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest* și d) *Teatrul de Acțiuni Militare de Sud* [209, p. 168]. O altă viziune privind problematica examinată este propusă de specialiștii militari NATO, care divizează continentul european în următoarele teatre de acțiuni militare: a) *Teatrul de Acțiuni Militare a Europei de Nord*, b) *Teatrul de Acțiuni Militare a Europei Centrale* și c) *Teatrul de Acțiuni Militare a Europei de Sud* [153, p. 294].

În același timp, specialiștii militari români propun o altă definiție a teatrului de acțiuni militare, din care face parte și România. Cercetătorul militar român F. Gârz menționează că, din punct de vedere geografico-militar, România este parte componentă a teatrului de acțiuni militare de Sud-Est [45, p. 229], care cuprinde întreaga Europă de Sud-Est, o parte din Asia de Sud-Vest și cea mai mare parte a litoralului din Nordul Africii (Anexa nr. 11). Totodată, spațiul geografic menționat include mai multe obiective de importanță strategică și operativă, inclusiv diverse surse materiale și umane necesare pentru desfășurarea acțiunilor militare. Teatrul de acțiuni militare de Sud-Est este cuprins între meridianele de 8⁰ și 36⁰ longitudine estică și paralela de 30⁰ și 50⁰ latitudine nordică, înglobând Europa Sud-Est, o parte din Asia de Sud-Vest și cea mai mare parte a litoralului de Nord al Africii, fiind astfel un teatru de acțiuni militare intercontinental. Limitele teatrului de acțiuni militare de Sud-Est sunt:

- la Nord: vârful Mont Blanc, Alpii Italiani și Austrieci, Innsbruck, Linz, Lvov, Kiev, Harkov;
- la Sud: o linie convențională, situată la aproximativ 100 km sud de țărmul nord-african, între Akaba și Bizerta (fâșia din nordul Africii);
- la Vest: o linie convențională care trece pe la vest de vârful Mont Blanc, la vest de insulele Corsica și Sardinia, apoi pe frontiera dintre Algeria și Tunisia;
- la Est: o linie convențională ce leagă orașele Harkov, Kerci, Damasc, Akaba.

Dimensiunile teatrului de acțiuni militare sunt: aproximativ 2900 km de la est la vest și 2500 km de la nord la sud, constituind o suprafață totală de aproximativ 5,7 milioane km², din care aproximativ 50% reprezintă spațiul maritim. Conform tipologiei existente, acesta este un teatru de acțiuni militare terestru-maritim (mixt). Prin dimensiunile sale, potrivit aprecierilor cercetătorului român, F. Gârz teatrul de acțiuni militare de Sud-Est permite desfășurarea acțiunilor militare de importanță strategică, cu participarea tuturor categoriilor de forțe armate [45, p. 228].

În acest context, considerăm că în știința militară națională ar fi mai rațional să se folosească conceptul românesc în definirea teatrului de acțiuni militare, din care face parte și Republica Moldova, care din punct de vedere geografico-militar, aproximativ în Nord-Estul Teatrului de Acțiuni Militare de Sud-Est.

Prin Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Est trec următoarele direcții strategice:

- Direcția strategică de Vest;
- Direcția strategică de Sud;
- Direcția strategică de Nord-Est [45, 233] (Anexa nr. 12).

Direcția strategică de Vest (Anexa nr. 13) cuprinde jumătatea de Nord a Teatrului de Acțiuni Militare de Sud-Vest, pe toată adâncimea sa, și este delimitată:

- la Nord, de limita nordică a teatrului (vârful Mont Blanc, Innsbruck, Linz, Lvov, Kiev, Harkov);
- la Sud, de o linie ce trece prin insula Elba, Ancona, Zadar, Belgrad, fluviul Dunărea până la Călărași, Ostrov, Mangalia, țărmul vestic și nordic al Mării Negre, Peninsula Crimeea, Kerci;
- la Vest, de o linie ce trece prin vârful Mont Blanc, Nisa, țărmul nordic și vestic al Mării Ligurice, insula Elba;
- la Est, de o linie ce unește localitățile Harkov și Kerci.

Pe dimensiunile menționate, lățimea Direcției strategice de Vest este de 480-720 km, iar adâncimea de aproximativ 2500 km, ceea ce se încadrează în definirea direcției strategice.

În cadrul Direcției strategice de Vest se înscriu următoarele direcții operative:

- Direcția operativă austriacă;
- Direcția operativă nord-italiană [125, p. 94];

Direcția operativă austriacă [125, p. 94] (Anexa nr. 14) se înscrie în compartimentul geografic definit de Dunăre, pe axa: München, Linz, Viena, Budapesta, Debrecen, Zalău, Bistrița, Târgul-Neamț, Iași, Chișinău, Poltava, Harkov, cu o variație pe axa Iași, Bălți, Vinița, Kiev. În aceste limite, lățimea direcției austriece este de 200-300 km, iar adâncimea de aproximativ 1200 km, reprezentând o direcție de legătură între Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest și Teatrul de Acțiuni Militare de Vest, având o capacitate aproximativ egală cu valoarea unei armate de arme întrunite.

Referindu-ne la Republica Moldova, reieșind din configurația și caracteristicile teritoriului național, această direcție va avea o valoare mai mare și va fi de o importanță operativ-strategică. Direcția operativ-strategică austriacă va include următoarele direcții operative: Direcția operativă „Nisporeni” și Direcția operativă „Bălți” (Anexa nr. 14).

Direcția operativă „Nisporeni” va trece pe axa Nisporeni, Chișinău și va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 100 km, o adâncime de aproximativ 100-120 km și o capacitate de aproximativ un corp de armată. Această direcție va include obiective importante precum: 1) capitala țării; 2) importante centre economice din zonă; 3) noduri de comunicații rutiere și feroviare, puncte obligatorii de trecere peste râul Nistru și altele. Operațiunile pe direcția vor viza, în principal, cucerirea capitalei țării în cooperare cu acțiunile forțelor de pe celelalte direcții.

Direcția operativă „Bălți” va trece pe axa Glodeni, Bălți, Orhei, Tighina, cu o ramificație pe axa Bălți, Soroca sau Râbnita. Această direcție va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 150-180 km, o adâncime de aproximativ 100 km și o capacitate de aproximativ un corp de armată. Pe această direcție se află obiective de importanță politică, economică și militară, cum ar fi: 1) *municipiul Bălți*; 2) *aeroportul Bălți-Leadoveni și Mărculești*; 3) *noduri de comunicații feroviare și rutiere*; 4) *puncte obligatorii de trecere peste râul Nistru și altele*. În cadrul unei agresiuni dinspre Vest, probabil că Direcția operativă „Bălți” va fi una dintre direcțiile unde se va executa lovitura principală, având ca obiective fracturarea dispozitivului strategic de apărare, prin separarea regiunii de Nord de restul țării și cucerirea municipiului Chișinău, cu încercuirea unor importante grupări de forțe în zona Podișului Moldovei Centrale, în cooperare cu forțele de pe celelalte direcții operative. Toate aceste direcții au fost activate pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în cadrul operației „Barbarossa”, de către Grupul de Armate „Sud”, format din mari unități ale armatei germane și române.

Direcția operativă Nord-Italiană [125, p. 123] (Anexa nr. 15) se înscrie în compartimentul geografic dintre Munții Alpi, Apenini, golful Veneției, Alpii Dinarici, iar spre Est, partea sudică a

Câmpiei Panonice, pe axa: Torino, Milano, Udine, Zagreb, Baja, Szeged, Timișoara, Drobeta-Turnu-Severin, Craiova, București, Constanța cu o ramificație spre București, Focșani, Cahul, Belgorod-Dnestrovsk, Odessa, Nicolaev, Donețk și o altă variantă posibilă pe la Arad, Deva, Sibiu, Brașov, Adjud, Leova, Tiraspol, Krivoi-Rog, Dnepropetrovsk. Lățimea direcției este de aproximativ 300-400 km, iar adâncimea de până la 2000 km, având o capacitate de până la o armată de arme întrunite.

Direcțiile Operative pentru Republica Moldova. În cazul Republicii Moldova, direcția menționată va avea o valoare operativ-strategică și va include următoarele direcții operative: „Tiraspol” și „Cahul” (Anexa nr. 8).

Direcția operativă „Tiraspol” va trece pe axa Leova, Cimișlia, Tiraspol, cu o variație pe axa Hâncești, Chișinău. Această direcție va avea pe teritoriul țării o dezvoltare frontală de aproximativ 70-100 km, o adâncime de aproximativ 100 km și o capacitate de aproximativ un corp de armată. Direcția operativă „Tiraspol” include obiective de mare importanță economică, politică și militară pentru Republica Moldova, cum ar fi: 1) *capitala țării*, 2) *municipiile Tighina și Tiraspol*, 3) *aeroportul internațional Chișinău*, 4) *puncte obligatorii de trecere peste râul Nistru* și 5) *centrele raionale cu diversă importanță economică* și altele. În cazul declanșării acțiunilor militare ofensive este probabil că pe această direcție se va concentra efortul principal, având ca obiectiv izolarea părții de Sud a Republicii Moldova și ulterior cucerirea capitalei, în cooperare cu forțele de pe direcțiile operative „Nisporeni” și „Bălți”.

Direcția operativă „Cahul” va trece pe axa Cahul, Ceadâr-Lunga, cu o variație pe axa Cahul, Vulcănești. Această direcție va avea pe teritoriul Republicii Moldova o dezvoltare frontală de aproximativ 70-100 km, o adâncime de aproximativ 50-70 km și o capacitate de aproximativ un corp de armată. Direcția operativă „Cahul” include obiective de mare importanță economică, politică și militară pentru Republica Moldova, cum ar fi: 1) *orașele Cahul, Taraclia și Vulcănești*; 2) *aeroportul internațional Cahul*; 3) *portul internațional Giurgiulești*, 4) *noduri de comunicație feroviare (Cahul, Vulcănești, Giurgiulești)*, 5) *centre raionale cu diferită importanță economică* și altele. În cazul declanșării acțiunilor militare ofensive dinspre Vest, Direcția operativă „Cahul” va avea o importanță secundară, având ca obiectiv fixarea și distragerea a cât mai multe forțe de pe direcțiile principale, precum și controlul căilor de comunicații, ce asigură legăturile feroviare, rutiere și maritime externe a Republicii Moldova.

Direcția strategică de Nord-Est (Anexa nr. 16) reprezintă, în actualul context politico-militar, o direcție deosebit de importantă pentru Republica Moldova. Importanța acestei direcții a devenit actuală și relevantă odată cu decizia Republicii Moldova de a adera la Uniunea Europeană și, nu în ultimul rând, odată cu declanșarea ostilităților în Estul Ucrainei. Importanța direcției

menționate este dictată de existența formațiunilor militare ilegale și a armatelor străine, dislocate în Estul Republicii Moldova. În context istoric, Direcția strategică de Nord-Est a fost activată sistematic pe parcursul istoriei, începând din cele mai vechi timpuri, până în prezent. Această direcție a fost frecvent activată în perioada războaielor ruso-turce din secolul XVII – XVIII, în perioada războaielor mondiale din secolul XX și altele. În prezent, aflându-ne într-o zonă de intersecție a intereselor marilor puteri, nu este exclusă reactivarea Direcției strategice de Nord-Est în viitor, astfel, Republica Moldova va fi nevoită să devină parte din teatrul de război. Reieșind din configurația teatrului de acțiuni militare și a obiectivelor strategice existente în acest spațiu, Direcția strategică de Nord-Est include următoarele direcții operative (Anexa nr. 16):

- Direcția operativă Podolică;
- Direcția operativă Central-Ucraineană;
- Direcția operativă Sud-Ucraineană [45, p. 233].

În Republica Moldova, la fel ca în cazul Direcției strategice de Vest, direcțiile operative din cadrul Direcției strategice de Nord-Est vor avea o altă valoare. Astfel, reieșind din faptul că pe aceste direcții se vor încadra mai multe obiective de importanță strategică pentru Republica Moldova, considerăm că direcțiile operative din cadrul Direcției strategice de Nord-Est vor căpăta o valoare operativ-strategică.

Direcția operativ-strategică Podolică (Anexa nr.17) coboară de la Nord spre Sud, din Podișul Volino-Podolic, cuprinde spațiul dintre Munții Carpați și râul Nistru și pătrunde pe teritoriul Republicii Moldova, cuprinzând spațiul dintre râul Prut și râul Nistru. Pe teritoriul Republicii Moldova, această direcție include o singură direcție operativă și anume Direcția operativă „Nord” (Anexa nr. 18), care va trece pe axa: Edineț, Bălți, Chișinău, Căușeni și o altă ramură pe direcția Bălți, Nisporeni, Cahul. Acțiunile pe această direcție vizează pătrunderea forțelor atacatorului pe teritoriul Republicii Moldova, în scopul cuceririi principalelor centre politico-militare, inclusiv capitala țării, municipiul Chișinău. De asemenea, acțiunile pe Direcția operativ-strategică Podolică pot viza, în funcție de obiectivul propus, realizarea joncțiunii cu forțele ce ar acționa pe Direcțiile operativ-strategice Central-Ucraineană și Sud-Ucraineană și încercuirea forțelor Republicii Moldova, în raioanele cu centrul la Chișinău și Bălți. Capacitatea acestei direcții poate fi aproximativ echivalentă cu valoarea unei grupări de forțe de nivel corp de armată.

Direcția operativ-strategică Central-Ucraineană (Anexa nr. 19) are axa pe teritoriul Republicii Moldova, pe direcțiile: Soroca, Bălți, Ungheni și o altă direcție Tiraspol, Chișinău, Ungheni. Această direcție va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 300 km, o adâncime de aproximativ 100 km și o capacitate de aproximativ o armată de arme întrunite. Acțiunile pe această

direcție vor viza majoritatea obiectivelor strategice dispuse în centrul și nordul țării, cum ar fi: 1) *capitala țării*; 2) *obiective de importanță economică*; 3) *noduri importante de comunicații rutiere și feroviare* (Chișinău, Ungheni, Bălți); 4) *aeroportul internațional Chișinău și Mărculești*; 5) *puncte obligatorii de trecere rutiere și feroviare peste râul Prut* (Ungheni, Leușeni) și altele. De asemenea, acțiunile pe această direcție vor prevedea încercuirea unor mari grupări de forțe în raioanele cu centrul la Căușeni și Cimișlia, prin realizarea joncțiunii cu forțele ce ar acționa pe Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană. Totodată, joncțiunea cu forțele adversarului de pe Direcția operativ-strategică Podolică va viza încercuirea forțelor Republicii Moldova în raionul cu centrul la Bălți. Reieșind din compartimentarea reliefului din zonă și a obiectivelor operative existente, Direcția operativ-strategică Central-Ucraineană va include următoarele direcții operative: Direcția operativă „Tiraspol” și direcția operativă „Soroca” (Anexa nr. 19).

Direcția operativă „Tiraspol” va trece pe axa Tiraspol, Chișinău cu două variații: *prima*, spre Sud, pe axa Tiraspol, Tighina, Hâncești și Ungheni, iar *alta* spre Nord, pe axa Dubăsari, Orhei, Călărași, Ungheni. Direcția operativă „Tiraspol” va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 100 km, o adâncime de aproximativ 100 km și o capacitate maximă de aproximativ un corp de armată.

Direcția operativă „Soroca” va trece pe axa Soroca, Bălți, Glodeni cu o ramificație pe direcția Bălți, Fălești și Ungheni. Operațiunile pe Direcția operativă „Soroca” vor viza încercuirea unor mari grupări de forțe în raionul Podișului Moldovei Centrale, în cooperare cu forțele ce vor acționa pe direcția operativă „Tiraspol”. Direcția operativă „Soroca” va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 170-200 km, o adâncime de 100-130 km și o capacitate maximă de aproximativ 1-2 corpuri de armată.

Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană (Anexa nr. 20), are axa pe teritoriul Republicii Moldova, pe direcția: Basarabeasca, Comrat, Leova cu variație spre Nord: Căușeni, Anenii-Noi și Chișinău. Acțiunile pe Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană, vor viza majoritatea obiectivelor strategice dispuse în Sudul Republicii Moldova, cum ar fi: 1) *obiective de importanță economică*; 2) *noduri importante de comunicații rutiere și feroviare* (Basarabeasca, Cantemir, Cahul, Vulcănești); 3) *aeroportul Cahul*; 4) *puncte obligatorii de trecere rutieră și feroviară peste râul Prut* (Giurgiulești; Cahul și Cantemir), Portul Internațional Giurgiulești și altele. Acțiunea pe Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană va prevedea fracționarea teritoriului Republicii Moldova (separarea zonei de Sud, de restul țării), concomitent cu ocuparea capitalei țării, Chișinău, în cooperare cu forțele adversarului, ce vor acționa pe Direcția operativ-strategică Central Ucraineană. Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 200-250 km, o adâncime de aproximativ 50-60 km și o capacitate maximă de aproximativ o armată de arme întrunite. Reieșind din caracteristicile geografico-militare ale

zonei respective, configurația frontierei de Sud-Est a Republicii Moldova și a obiectivelor operative existente, Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană va include două direcții operative: Direcția operativă „Căușeni” și Direcția operativă „Comrat” (Anexa nr. 20).

Direcția operativă „Comrat” va trece pe axa: Basarabeasca, Comrat, Leova cu o ramificație spre Sud pe axa: Comrat, Cahul, Giurgiulești. Direcția operativă „Comrat” va reprezenta una din direcțiile de efort (loviturii principale), iar operațiile militare vor viza fracționarea dispozitivului de apărare strategic și separarea zonei de Sud a Republicii Moldova, de cea de Nord. Direcția operativă „Comrat” va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 150 km, o adâncime de 50-60 km și o capacitate maximă de aproximativ, un corp de armată.

Direcția operativă „Căușeni” este o altă direcție operativă a Direcției operativ-strategice Sud-Ucrainene, care va trece pe axa: Căușeni, Anenii-Noi și Chișinău. Acțiunile pe Direcția operativă „Căușeni” vor viza cucerirea capitalei Republicii Moldova și încercuirea, în cooperare cu forțele ce vor acționa pe Direcția operativ-strategică Central-Ucraineană, a unor importante grupări de forțe în raionul cu centrul localitatea Anenii-Noi. Direcția operativă „Căușeni” va avea o dezvoltare frontală de aproximativ 100 km, o adâncime de 50-60 km și o capacitate maximă, de aproximativ, un corp de armată.

Direcția strategică de Sud (Anexa nr. 21) cuprinde partea Sud-Estică a Teatrului de Acțiuni Militare de Sud-Est și se caracterizează prin existența în aria sa a celor două peninsule: Anatolică și Balcanică, ceea ce îi conferă trăsături de direcție strategică peninsulară. Se delimitează:

- la Nord: limita nordică a Teatrului de Acțiuni Militare de Sud-Est, între Kiev și Brno;
- la Sud: țărmul sudic al Peninsulei Anatolia la Marea Mediterană, Insula Rodos, Insula Creta, țărmul sudic al Peloponezului;
- la Vest, țărmul vestic al Peninsulei Balcanice, la Marea Ionică și Marea Adriatică, între Capul Akritas (Peloponez) și Peninsula Istria;
- la Est, localitatea Adana (Golful Iskenderum), Samsun, țărmul nordic al Anatoliei la Marea Neagră, țărmul estic al Mării Negre al Turciei europene, Bulgariei, României, țărmul nord-vestic și nordic al Mării Negre, între brațul Chilia și Kerci, țărmul vestic al Mării Azov, Nipru, Kiev [125, p. 59].

În limitele prezentate, lățimea direcției variază între 680 și 1500 km., iar adâncimea este de 1600 km. În cadrul Direcției strategice de Sud se înscriu zone geografice importante: a) *Peninsula Anatoliei*, b) *Peninsula Balcanică*, c) *Câmpiile Ucrainei*, *Dunării de Jos și Dunării de Mijloc*, d) *Carpații românești*. Obiectivele de importanță strategică sunt: 1) *capitale de țări*, 2) *strâmțorile Bosfor și Dardanele*, 3) *Canalul Corinth*, 4) *importante raioane industriale și de*

exploatare a unor bogății naturale, 5) noduri de comunicații, 6) aliniamente de importanță strategică (țarmurile maritime, fluviul Dunărea, lanțurile muntoase ale Balcanilor, Alpilor Dinarici și Carpaților). În cadrul Direcției strategice de Sud se înscriu următoarele direcții operative: Direcția operativă Vardar-Morava; Direcția operativă greacă și Direcția operativă Tracia de Est (Anexa nr. 22).

În cadrul Direcției strategice de Sud, prezintă un interes deosebit direcția operativă Tracia de Est, care trece prin Republica Moldova pe axa Căușeni-Chișinău. Reieșind din faptul că în această direcție se încadrează obiective de importanță strategică pentru Republica Moldova, direcția menționată va avea o importanță operativ-strategică, fiind denumită Direcția operativ-strategică „Sud”, care în Republica Moldova va include Direcția operativă „Căușeni” și Direcția operativă „Comrat” (caracteristicile acestor direcții operative sunt similare cu cele din cadrul Direcției operativ-strategice Sud-Ucrainene) (Anexa nr. 20).

În acest context, pentru a pregăti mai rațional teritoriul Republicii Moldova pentru apărare și pentru a organiza mai eficient apărarea țării, reieșind din caracteristicile geografico-militare ale teritoriului Republicii Moldova, configurația frontierelor, dispunerea obiectivelor de importanță strategică și operativă, precum și a direcțiilor strategice și operative, considerăm necesară, din punct de vedere militar, de a diviza teritoriul Republicii Moldova în trei regiuni de militare: 1) *Regiunea militară „Nord”*, 2) *Regiunea militară „Centru”* și 3) *Regiunea militară „Sud”* (Anexa nr. 23). Astfel, fiecare regiune militară va include 1-2 direcții operative, iar obiectivele de importanță operativă și strategică vor fi repartizate relativ egal, ceea ce va permite, în funcție de caracterul amenințărilor militare, să fie repartizate rațional resursele de apărare și conducerea mai eficientă a acțiunilor militare.

În concluzie, menționăm că divizarea teatrelor de acțiuni militare în Europa și Republica Moldova reprezintă un subiect de interes major în domeniul strategiilor militare, având în vedere multiplele perspective oferite de diferitele școli strategice.

Sursele ruse de specialitate împart Europa în patru teatre de acțiuni militare: 1) *Teatrul de Acțiuni Militare de Nord-Vest*, 2) *Teatrul de Acțiuni Militare de Vest*, 3) *Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest* și 3) *Teatrul de Acțiuni Militare de Sud*. Specialiștii militari NATO propun împărțirea Europei în trei teatre de acțiuni militare: 1) *Teatrul de Acțiuni Militare al Europei de Nord*, 2) *Teatrul de Acțiuni Militare al Europei Centrale* și *Teatrul de Acțiuni Militare al Europei de Sud*. [66]

Cercetătorii români propun includerea României și Republicii Moldova în *Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Est*, care înglobează întreaga Europă de Sud-Est, o parte din Asia de Sud-Vest și o parte semnificativă a litoralului nord-african. *Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Est*,

având dimensiuni vaste, permite desfășurarea acțiunilor militare de importanță strategică, cu participarea tuturor categoriilor de forțe armate. În cadrul acestui teatru, Republica Moldova se situează aproximativ în Nord-Estul regiunii, având o importanță strategică deosebită. Direcțiile strategice principale care traversează acest teatru includ Direcția strategică de Vest, Direcția strategică de Sud și Direcția strategică de Nord-Est. [66]

Pentru a optimiza pregătirea teritoriului național pentru apărare și a organiza mai eficient apărarea țării, este necesară divizarea Republicii Moldova în trei regiuni militare: Regiunea militară „Nord”, Regiunea militară „Centru” și Regiunea militară „Sud”. Fiecare regiune militară va include 1-2 direcții operative, cu o repartizare echitabilă a obiectivelor de importanță operativă și strategică. Această organizare va permite o alocare rațională a resurselor de apărare și o conducere mai eficientă a acțiunilor militare, în funcție de caracterul amenințărilor militare specifice fiecărei regiuni.

3.2 Evaluarea riscurilor și amenințărilor strategice și militare în contextul geopolitic al Republicii Moldova

Caracteristicile mediului de securitate la nivel global și regional sunt influențate de re poziționările și evoluțiile aflate în permanentă dinamică. Sistemul actual al relațiilor internaționale este tot mai frecvent caracterizat în termeni de putere, ca urmare a intenției unor state de a-și exercita influența în plan mondial și regional. Concomitent, alte țări depun eforturi majore, pentru a ieși din sfera de influență a marilor puteri și pentru a adera la organizații de securitate regionale și mondiale, în vederea realizării intereselor naționale.

Noua regrupare strategică de nivel regional este determinată de tensiunea crescândă între două centre de putere: *pe de o parte*, sunt Statele Unite ale Americii, NATO și Uniunea Europeană, care încearcă să-și extindă sferele de influență, *pe de altă parte*, este Federația Rusă, care tinde să mențină și restabilească controlul asupra spațiului ex-sovietic. În acest context, Republica Moldova, fiind un stat neutru, este situată între două centre de putere aflate într-o competiție acerbă. Această situație se agravează și prin faptul că Republica Moldova se află pe una dintre direcțiile strategice de importanță geopolitică sporită pentru continentul european și anume Direcția strategică de Nord-Est.

Confruntarea a atins apogeul odată cu invazia Federației Ruse în Ucraina la 24 februarie 2022. Prin agresiunea totală împotriva Ucrainei, Federația Rusă urmărește extinderea posesiunilor sale teritoriale, iar ambițiile Moscovei nu se limitează doar la Ucraina, deoarece politica agresivă rusă are puternice valențe regionale [80]. Acțiunile ostile ale Federației Ruse transformă procesul de consolidare accelerată a capacităților sistemului de securitate și apărare al Republicii Moldova

într-un imperativ strategic. Republica Moldova resimte puternic efectele invaziei neprovocate și nejustificate a Federației Ruse împotriva Ucrainei.

Federația Rusă a intenționat să își creeze, prin utilizarea forței, un coridor terestru de acces către Republica Moldova. Pe parcursul anilor 2022-2024 Federația Rusă a întreprins acțiuni de destabilizare a țării prin intermediul atacurilor cibernetice și al campaniilor de dezinformare, precum și prin acțiuni de perturbare a ordinii publice. Republica Moldova manifestă rezistență și continuă să riposteze în fața acestor provocări.

Potrivit prevederilor Strategiei Securității Naționale, Federația Rusă nu va renunța curând la acțiunile ostile la adresa Republicii Moldova [80]. Prin urmare, Republica Moldova va trebui să supraviețuiască în condițiile unui război hibrid de lungă durată și înaltă intensitate, să se dezvolte și să-și consolideze în mod constant apărarea față de amenințările de tip hibrid. Pentru a descuraja atacurile din exterior și pentru a-și asigura sistemul de apărare, Republica Moldova are nevoie de Forțe Armate moderne, echipate corespunzător, sustenabile, bine pregătite și cu un grad ridicat al interoperabilității cu partenerii externi.

În vederea elaborării unei noi Strategii naționale de apărare a Republicii Moldova, la 22 ianuarie 2024, prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 1313-IX a fost aprobată constituirea Comisiei pentru elaborarea Strategiei Naționale de Apărare a Republicii Moldova. Comisia va efectua analiza sistemului național de apărare, ținând cont de obiectivele naționale în domeniul de securitate și apărare stabilite în Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova (15 decembrie 2023). Comisia va crea un grup de lucru și va antrena în activitatea sa reprezentanți din cadrul autorităților de stat, precum experți ai organizațiilor neguvernamentale și internaționale, care vor acorda asistența necesară Comisiei [33].

În Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova la 15 decembrie 2023 se menționează că Republica Moldova se confruntă cu următoarele *amenințări* la adresa securității naționale: 1) *agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei* și ambiția guvernului rus de a crea, pe căi militare, un coridor terestru spre Republica Moldova, ceea ce ar duce la condiții pentru schimbarea violentă a ordinii constituționale și lichidarea statalității țării noastre; 2) *operațiunile de tip hibrid desfășurate de Federația Rusă împotriva Republicii Moldova* în domeniile politic, economic, energetic, social, informațional, cibernetic etc., cu scopul subminării ordinii constituționale, deraierii cursului european al țării și/sau dezintegrării statului; 3) *prezența militară ilegală a Federației Ruse în regiunea transnistreană* și controlul exercitat asupra entității separatiste. În urma analizei documentelor oficiale ale Republicii Moldova în domeniul apărării, de ex. Strategia Națională de Apărare (19 iulie 2018), deducem că Guvernul percepe ca amenințări militare formațiunile militare ilegale ale

aşa-numitei republici moldoveneşti nistrene şi Grupul Operativ al Trupelor Ruse (GOTR), dislocat în stânga Nistrului şi conflictul de pe teritoriul Ucrainei [78, p. 5]. În această ordine de idei, menţionăm că forţele armate separatiste şi cele ruse, staţionate ilegal în raioanele de Est ale Republicii Moldova au o capacitate operaţională considerabilă, ceea ce permite regimului autoproclamat de la Tiraspol şi Federaţiei Ruse să-şi promoveze obiectivele strategice, care la un moment, pot declanşa o intervenţie. Sinergia acestor două componente poate agrava situaţia. Această capacitate militară reprezintă o ameninţare majoră la adresa suveranităţii şi integrităţii teritoriale a Republicii Moldova. În urma celor menţionate, putem concluziona că, în prezent, ca şi în trecut, guvernele Republicii Moldova au avut şi continuă să aibă o viziune foarte îngustă cu privire la evaluarea ameninţărilor militare şi, corespunzător, în prognozarea caracterului conflictelor militare în care poate fi implicată ţara noastră.

Securitatea Republicii Moldova poate fi expusă următoarelor *riscuri* de ordin militar: a) *reescaladarea conflictelor cronice* în statele vecine din regiunea Mării Negre; b) *utilizarea armelor de distrugere în masă* în vecinătatea ţării; c) *proliferarea armelor de distrugere în masă* şi *contrabanda* cu elemente componente ale acestora. *Vulnerabilităţile*, care sunt sau pot fi exploatate de actori distructivi interni şi externi împotriva Republicii Moldova în domeniul securităţii militare şi apărării naţionale, sunt următoarele: a) *dotarea insuficientă a Forţelor Armate*; b) *sprijin redus pentru apărarea ţării în rândul populaţiei*. În domeniul ordinii şi securităţii publice, vulnerabilităţile Republicii Moldova sunt: a) lipsa controlului autorităţilor centrale asupra unei părţi a teritoriului suveran; b) lipsa unui mecanism de gestionare integrată a crizelor; c) lipsa unui sistem de avertizare timpurie a populaţiei; d) capacitatea redusă de reacţie în cazul unui accident nuclear, chimic, biologic sau radiologic [80].

Republica Moldova nu poate face faţă singură provocărilor complexe, mai ales celor cu caracter transnaţional. Prin urmare, Republica Moldova are nevoie de o reţea largă şi funcţională de parteneriate cu cele mai avansate şi prospere democraţii ale lumii. Uniunea Europeană este şi va rămâne unul dintre pilonii de bază ai securităţii pe continentul european. La 21 mai 2024, la Bruxelles, a fost semnat Parteneriatul securitate şi apărare dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană [103], care nu are statut de acord internaţional, dar care va spori rezilienţa ţării noastre, va ajuta Republica Moldova să îşi consolideze domeniul apărării, să îşi sporească securitatea cibernetică şi să contracareze tentativele Rusiei de a interveni în procesele democratice ale ţării. Parteneriatul pentru pace şi securitate dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană va aprofunda alinierea ţării noastre la Politica Externă şi de Securitate Comună a UE, va consolida asistenţa pentru sectorul apărării prin intermediul Instrumentului European pentru Pace. În acest context prim-ministrul Republicii Moldova, Dorin Recean a menţionat că Parteneriatul dintre UE

și Republica Moldova nu se referă la un cadru de cooperare militară, ci este un angajament, care reflectă în mare parte dinamica relațiilor moldo-europene pe domeniul securității și apărării cu Uniunea Europeană și doar formalizează acest format, oferind Republicii Moldova și UE un cadru instituțional în care țara noastră poate să dezvolte această cooperare [10].

Dezvoltarea parteneriatelor bilaterale cu statele membre ale Uniunii Europene vine să completeze inițiativele de cooperare la nivel comunitar. Prin Hotărârea nr. 249 din 10 aprilie 2024, Guvernul Republicii Moldova a aprobat proiectul de lege privind ratificarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Franceze cu privire la cooperarea în domeniul apărării, care a fost semnat la 7 martie 2024. Părțile și-au exprimat convingerea că parteneriatul bilateral moldo-francez în domeniul apărării se va intensifica prin acțiuni de sprijinire a reformei de apărare derulate de Armata Națională, inclusiv prin intermediul Instrumentului European pentru Pace și Inițiativei de Dezvoltare a Capacităților de Apărare. Domeniile de cooperare dintre Republica Moldova și Republica Franceză sunt următoarele: a) *politica de apărare*; b) *organizarea și funcționarea Forțelor Armate*; c) *desfășurarea și participarea în comun la misiuni și operațiuni internaționale*, inclusiv *operații de menținere a păcii și operații umanitare*; d) *tehnologia informației și telecomunicațiile militare*; e) *controlul și gestionarea spațiului aerian*; f) *sprijinul logistic* [75].

Aplicând *metoda de evaluare a amenințărilor militare*, bazată pe analiza situației strategice, vom încerca să determinăm caracterul și nivelul amenințărilor militare în adresa Republicii Moldova, precum și să prognozăm caracterul viitorului război în care ar putea fi implicată țara noastră [56].

În cadrul descrierii geografico-militare a Teatrului de Acțiuni Militare de Sud-Est am dedus că, din punct de vedere geografico-militar, Republica Moldova este amplasată la intersecția celor trei direcții strategice din cadrul teatrului. Fiecare direcție strategică include câte 2-3 direcții operativ-strategice, care din punct de vedere militar au o capacitate maximă de până la o armată de arme întrunite. Prin urmare, constatăm că Republica Moldova este învecinată cu state care dispun de un potențial militar și economic considerabil în raport cu țara noastră (Anexa nr. 24), iar unele din ele sunt membre ale unor alianțe politico-militare. Astfel, în vecinătatea apropiată, la Est, se află Ucraina, iar la Vest România. În același timp, în vecinătatea îndepărtată se află: la Nord – Belarus și Polonia; la Est - Federația Rusă; la Sud – Turcia și Bulgaria, iar la Vest - Ungaria și Serbia. Totodată, țări precum România, Polonia, Turcia, Bulgaria și Ungaria sunt membre ale NATO, în timp ce Belarus și Federația Rusă sunt membre ale Organizației Tratatului de Securitate Colectivă (ODKB).

În Anexa nr. 24 sunt prezentați indicii potențialului militar ai statelor din regiune, inclusiv ai marilor puteri, care pot influența militar Republica Moldova. Cei mai importanți indici sunt efectivul forțelor armate (activ și rezervă) și nivelul de înzestrare cu tehnică și armament. Analizând aceste date, putem confirma că majoritatea statelor din regiune dispun de un potențial militar suficient care, sub aspect teoretic și într-o anumită conjunctură geopolitică, le-ar permite să declanșeze acțiuni militare de amploare împotriva Republicii Moldova. Totodată, toate țările din regiune sunt țări cu regimuri democratice, în care se admite schimbarea periodică a conducerii politice. În acest context, nu este exclusă situația ocupării puterii politice de către partide revizioniste cu intenții agresive față de țara noastră, care pentru promovarea intereselor proprii, într-un anumit context geostrategic, ar putea recurge la instrumentul militar.

Cercetând caracteristicile teatrului de acțiuni militare și potențialul economico-militar al statelor din regiune, putem concluziona că aceste state, în cazul declanșării unor acțiuni militare împotriva Republicii Moldova, dispun de un potențial real pentru crearea grupărilor de forțe capabile să exploateze la maximum capacitățile direcțiilor operativ-strategice, care converg pe teritoriul Republicii Moldova. Acest aspect va constitui un indice important în proiectarea forțelor armate proprii. În această ordine de idei, aplicând funcția predictivă a strategiei militare și investigând factorii strategici menționați, putem prognoza că Republica Moldova ar putea fi implicată în două tipuri de războaie: 1) *un război de mică intensitate* sau 2) *unul de intensitate mare*.

În cazul unui *război de mică intensitate*, Republica Moldova poate fi implicată dacă acesta va fi declanșat pe una din direcțiile operativ-strategice. În contextul existenței formațiunilor militare ilegale și a trupelor străine în stânga Nistrului, probabilitatea declanșării unui astfel de conflict pentru Republica Moldova este mare. Acest conflict va cuprinde, cel mai probabil, o singură zonă de operații și va avea un caracter distructiv mediu. Valoarea grupărilor de forțe ale potențialului adversar va corespunde capacității direcției operativ-strategice activate și va varia de la o grupare de forțe de nivel divizie până la una de nivel corp de armată. Ofensiva strategică a adversarului va include o singură operație ofensivă de nivel operativ-strategic, cu o durată de aproximativ 3-4 zile. Operația de ofensivă strategică, din cadrul războiului de mică intensitate, se va desfășura pe următoarele etape:

Etapa I – desfășurarea războiului informațional: va avea ca scop dezechilibrarea sistemului de apărare al țării, prin schimbarea percepției populației Republicii Moldova în favoarea agresorului, privarea guvernului de sprijinul populației și, nu în ultimul rând, provocarea dezordinilor în masă și a conflictelor interne, cu utilizarea forței militare. Procedeele utilizate vor include desfășurarea unor ample operații informaționale, prin utilizarea mijloacelor de informare

în masă, a mijloacelor radio-electronice și informaționale, precum și activarea, încurajarea și sprijinul multilateral al elementelor separatiste existente în zonă.

Etapa II – declanșarea acțiunilor militare: va avea ca scop dezechilibrarea, neutralizarea și nimicirea unor importante grupări de forțe militare ale Republicii Moldova, precum și preluarea controlului asupra unor zone de importanță politică și economică. Procedeele utilizate vor include executarea loviturilor cu ajutorul artileriei și, în unele cazuri, a aviației, asupra principalelor elemente de infrastructură din zona de operații, desfășurarea operațiilor speciale în adâncimea zonei de operații și executarea loviturilor cu ajutorul marilor unități mecanizate, în scopul ruperii fronturilor de apărare pe adâncimea operativă.

Etapa III – desfășurarea acțiunilor post-conflict: va urmări impunerea Republicii Moldova să cedeze anumite teritorii sau să recunoască formațiuni statale create în urma conflictului. Se vor utiliza presiuni diplomatice, economice și, posibil, amenințări cu continuarea ostilităților militare.

Războiul de mare intensitate reprezintă al doilea tip de război cu care Republica Moldova se poate confrunta. Având în vedere amplasarea sa într-o zonă tampon între două centre de putere, cum este NATO la Vest și Federația Rusă la Est, care sunt într-o competiție continuă, probabilitatea apariției unei astfel de confruntări există, chiar dacă este redusă. Acest tip de război poate apărea atunci când Republica Moldova ar fi supusă unei agresiuni pe două sau mai multe direcții operativ-strategice. În acest caz, întreg teritoriul țării ar deveni un teatru de acțiuni militare, iar confruntarea ar avea un caracter distructiv foarte mare. Valoarea grupărilor de forțe ale potențialului adversar ar acoperi toate direcțiile operativ-strategice activate. În funcție de numărul de direcții activate, valoarea acestora ar putea ajunge la aproximativ două grupări de forțe de nivel armată de arme întrunite. În această ordine de idei, ofensiva strategică din cadrul acestui război s-ar desfășura printr-o singură operație ofensivă strategică, care ar include 2-3 operații ofensive, iar pe unele direcții – operații de apărare de nivel operativ-strategic. Durata acestor operații ar varia în funcție de potențialul ofensiv al adversarului, estimată la aproximativ 5-10 zile. Similar războiului de mică intensitate, operația ofensivă strategică se va desfășura pe următoarele trei etape:

Etapa I – desfășurarea războiului informațional: scopul strategic al acestei etape este încurajarea și sprijinirea multilaterală a elementelor separatiste existente în diferite zone ale Republicii Moldova. Totodată, pentru a justifica intervențiile militare, se vor desfășura diferite operații speciale în aceste zone, având ca obiectiv, provocarea diverselor conflicte interetnice cu implicarea forțelor armate.

Etapa II - desfășurarea operațiilor ofensive: scopul strategic al acestei etape este nimicirea Forțelor Armate ale Republicii Moldova și preluarea controlului întregului teritoriu al țării. În acest sens, se va trece la desfășurarea operațiilor ofensive strategice pe principalele direcții operativ-strategice (sub pretextul operațiilor de impunere a păcii), utilizând următoarele procedee:

a) concomitent cu continuarea desfășurării unui puternic război informațional, se vor executa lovituri punctuale cu ajutorul artileriei, aviației și rachetelor de croazieră pe întregul dispozitiv de apărare strategică al țării;

b) desfășurarea operațiilor speciale pe toată adâncimea strategică;

c) executarea loviturilor cu ajutorul marilor unități mecanizate pe cele mai importante direcții operative;

d) dezvoltarea ofensivei în adâncimea apărării strategice;

e) nimicirea marilor unități ale forțelor noastre, încercuite sau izolate, în anumite raioane.

Executarea loviturilor în adâncime va constitui o etapă importantă a operației ofensive, pe care adversarul va pune un accent deosebit. În această acțiune vor fi implicate marile unități și unități de război electronic, artilerie, aviație și de rachete de croazieră, care vor fi componentele de bază ale sistemelor de lovire cu înaltă precizie. Aceste lovituri vor avea ca scop dezechilibrarea și, uneori, neutralizarea sistemului de apărare al Republicii Moldova. Loviturile vor fi executate pe întreg dispozitivul de apărare strategic și vor viza:

a) principalele obiective politico-militare, cum ar fi capitala țării, municipiul Chișinău și alte municipii;

b) elementele de infrastructură și de importanță strategică, precum importante noduri importante de comunicații (feroviare, rutiere, telecomunicații și altele), de asemenea, principalele grupări de forțe ale armatei, care vor desfășura operații de apărare pe direcțiile principale, de interzis.

Durata acestei etape va depinde de intensitatea și efectele loviturilor executate de către aviație și rachetele de croazieră. Ca urmare a etapelor precedente și în funcție de rezultatele obținute, de nivelul de rezistență ale forțelor noastre, se va declanșa etapa terestră a operației ofensive. Acțiunea va include executarea loviturilor cu ajutorul marilor unități mecanizate, în cooperare cu loviturile de aviație, artilerie și rachete, pe cele mai importante direcții operative, având ca scop ruperea fronturilor de apărare ale forțelor noastre și cucerirea unor aliniamente pe adâncimea operativă. În această ordine de idei, se va dezvolta ofensiva în adâncimea strategică prin introducerea în operație a marilor unități mecanizate din eşaloanele doi de nivel operativ, în cooperare cu acțiunile forțelor aeriene și cu întrebuințarea desantului aerian, care vor executa manevre de învăluire, de întoarcere și pe verticală, în scopul nimicirii rezervelor strategice și

încercuirii grupărilor de forțe din eșalonul unu strategic. Ultimul procedeu al operației ofensive strategice va prevedea neutralizarea, nimicirea sau dezarmarea grupărilor de forțe ale armatei noastre, încercuite sau izolate în anumite raioane, și preluarea sub control a întregului teritoriu al Republicii Moldova. Etapa menționată se va desfășura printr-o operație sau prin mai multe operații ofensive de nivel operativ, separate, în dependență de numărul de raioane de rezistență.

Etapa a treia – desfășurarea operațiilor post-conflict: va avea scopul instalarea unui guvern loial adversarului și desfășurarea acțiunilor de constrângere a populației, pentru a accepta acest guvern.

În concluzie, considerăm că riscurile și amenințările militare prezentate, precum și tipurile de războaie prognozate, au un grad sporit de relevanță în situația geostrategică actuală a Republicii Moldova. Totodată, credem că, la elaborarea strategiei militare a țării noastre, aceste elemente vor servi drept puncte de reper și vor fi decisive în estimarea forțelor și mijloacelor militare necesare, precum și în elaborarea strategiilor operaționale pentru apărarea intereselor naționale.

3.3 Constituirea forțelor necesare pentru respingerea eventualelor agresii împotriva Republicii Moldova

Constituirea corectă a forțelor armate necesare statului pentru a-și asigura apărarea națională este o sarcină esențială pentru fiecare. Tipul forțelor armate, structura și modalitatea de completare a armatei au fost și continuă să fie subiect frecvent abordat în Republica Moldova. În acest context, analizând documentelor oficiale ale Republicii Moldova, constatăm că această problemă este tratată diferit și, în mare măsură, superficial.

În Concepția securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 445 din 05.05.1995, se menționează că principala formațiune militară a Forțelor Armate este Armata Națională, formată din trupe regulate, rezervă, subunități și unități ale apărării teritoriale. Pe timp de război, împreună cu Armata Națională acționează trupele de grăniceri, trupele de carabinieri și formațiunile militarizate de protecție civilă. Marele Stat Major al Armatei Naționale devine organul de planificare și executiv al Consiliului Suprem de Securitate. Din componența Forțelor Armate fac parte, de asemenea, rezervele militare instruite ale Armatei Naționale, trupelor de grăniceri, trupelor de carabinieri și formațiunilor militarizate de protecție civilă [76].

Doctrina militară a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 482 din 06.06.1995, menționează că Forțele Armate se compun din Armata Națională, Trupele de grăniceri și Trupele de carabinieri, care au menirea să asigure securitatea militară, paza frontierei și menținerea ordinii publice. Tot în acest document se relatează că temelia

potențialului militar al Republicii Moldova o constituie Armata Națională, care se compune din trupe regulate și din rezervă de militari instruiți [77].

Un alt document oficial al Republicii Moldova, care abordează subiectul structurii Forțelor Armate este Concepția reformei militare, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1315 din 26.07.2002, care menționează că structura și efectivul Forțelor Armate, înzestrarea și pregătirea lor sunt determinate de caracterul pericolului militar posibil și trebuie să corespundă nivelului necesar pentru organizarea unei apărări garantate a țării [79]. Forțele Armate se compun din Armata Națională, Trupele de Grăniceri și Trupele de Carabinieri și se mențin în componența și structura care le permite, pe timp de pace, să fie garantul statalității, neutralității și democrației constituționale, iar din momentul apariției premiselor unei agresiuni reale, să se desfășoare în măsura în care ar garanta apărarea țării și constrângerea agresorului de a renunța la planurile sale. Pentru timp de război, se va prevedea o asemenea structură a Forțelor Armate, a cărei desfășurare ar obliga agresorul să depună eforturi suplimentare considerabile pentru realizarea intențiilor sale, transformându-l într-un factor destabilizator în zonă, fapt ce ar impune implicarea organismelor internaționale competente, cu misiuni de stopare sau contracarare a unei eventuale agresiuni. Din punct de vedere operativ-tactic, Forțele Armate sunt constituite din trupe regulate și trupe de rezervă. Completarea cu efectiv a Forțelor Armate se efectuează în baza principiului mixt, cu perspectiva completării unităților cu capacitate permanentă de intervenție (de reacție rapidă) preponderent, cu militari prin contract. O parte componentă a sistemului de apărare a statului este apărarea teritorială, care se organizează și se desfășoară de către Statul Major General al Forțelor Armate, în comun cu autoritățile administrației publice locale, în baza unui regulament aprobat de Guvern [78].

Legea Republicii Moldova nr. 345 din 25 iulie 2003, cu privire la apărarea națională, prevede că conform gradului de pregătire, Armata Națională include: *forțe operaționale* (cu capacitate permanentă de intervenție); *forțe cu efectiv redus* (cu capacitate redusă de intervenție) și *unități nou-formate* (de rezervă). Forțele operaționale includ unități militare (subunități) completate cu efectiv, armament și tehnică la un nivel ce asigură executarea misiunilor specifice. Forțele cu efectiv redus includ mari unități și unități militare (subunități), baze, depozite de păstrare a armamentului, tehnicii și patrimoniului militar, care necesită completare cu efectiv, armament și tehnică în vederea îndeplinirii misiunilor ce le revin. Unitățile nou-formate includ unități militare de luptă și de asigurare, care se constituie conform planului de mobilizare a Forțelor Armate [85].

Totodată, Strategia Națională de Apărare, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 134 din 19.07.2018, reflectă că dezvoltarea și consolidarea capabilităților militare întrunite vor viza, în primul rând, Forțele Armate, care urmează să fie supuse unui proces

de profesionalizare graduală. În acest sens va fi promovată o structură eficientă de comandă și control. Vor fi dezvoltate capacități de luptă și suport cu un grad ridicat de reacție și de mobilitate a forțelor și a mijloacelor. Vor fi instituite și capacități de informații militare și analiză, de forțe speciale, de informații și comunicații, de sprijin logistic și medical, inclusiv pentru participarea în misiuni și operații internaționale [78].

În același timp, Strategia militară a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. HG 961/2018 din 03.10.2018 se indică că Forțele Armate sunt alcătuite din două componente: Armata Națională și Trupele de carabinieri. Structura și organizarea Forțelor Armate va fi orientată spre crearea, dezvoltarea și menținerea unor structuri tipizate, ușoare, suple, cu mobilitate ridicată, subsumate conceptului de infanterie ușoară, capabile să constituie grupări de forțe la timpul și locul potrivit, pentru îndeplinirea misiunilor stabilite [74]. Din punct de vedere al disponibilității de întreținere, Forțele Armate vor continua să includă forțe active (care, nu vor depăși, pe timp de pace, numărul de 6500 de militari pentru Armata Națională și până la 2300 de militari pentru Trupele de carabinieri) și forțe de rezervă (al căror număr se va stabili în conformitate cu planurile operaționale și de mobilizare, în vigoare). Armata Națională va continua să rămână componenta de bază a Forțelor Armate, având misiunea principală asigurarea apărării naționale prin prevenirea, contracararea și anihilarea agresiunii militare și/sau a altor amenințări cu caracter militar (hibrid) la adresa securității naționale.

Din punct de vedere al destinației și mediului de angajare în acțiune, Armata Națională se constituie din componentele terestră, aeriană, forțe pentru operații speciale. Aceste componente se organizează în categorii de forțe distincte sau sunt integrate organic, în structuri comune, în conformitate cu planurile operaționale și deciziile luate în acest sens de conducerea Armatei Naționale sau a Republicii Moldova. Forțele componentelor Armatei Naționale vor fi organizate în: 1) *organe de comandă și control*, capabile să conducă (comande) grupări tactice; 2) *forțe luptătoare tipizate*, formate în mare parte din infanterie ușoară; 3) *structuri de forțe de sprijin de luptă* (de artilerie, apărare antiaeriană, geniu, CBRN, comunicații și informatică, apărare cibernetică); 4) *structuri de forțe de cercetare* (inclusiv și a spațiului aerian); 5) *structuri de forțe pentru operații speciale* și 6) *structuri de forțe de asigurare logistică* [74].

În prezent, pe timp de pace, Forțele Armate ale Republicii Moldova sunt reprezentate de marile unități și unități ale Armatei Naționale și ale Inspectoratului General de Carabinieri. Astfel, în cadrul Armatei Naționale forțele terestre sunt reprezentate de trei brigăzi de infanterie motorizată și unități sprijin de luptă și logistic, iar forțele aeriene au în structura lor o bază de aviație și o unitate de apărare antiaeriană. La rândul său, forțele acționare din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri sunt reprezentate de 4 unități de carabinieri. Totodată, marile unități și

unități militare sunt menținute cu efectiv redus, având o capacitate redusă de intervenție. Din punct de vedere spațial, dacă marile unități de infanterie motorizată sunt repartizate relativ egal pe fiecare direcție operativ-strategică, unitățile sprijin de luptă și logistic sunt dispuse preponderent pe direcția operativ-strategică Central-Ucraineană. În același timp, pe fiecare din direcțiile operativ-strategice lipsesc elementele sistemului de conducere și infrastructurii logistice de nivel operativ și operativ-strategic.

Din cele menționate, putem concluziona că, în contextul riscurilor și amenințărilor militare descrise anterior, precum și a tipurilor de războaie în care riscă să fie implicată Republica Moldova, considerăm că Forțele Armate, în structura existentă și prezentată de documentele oficiale ale statului, nu vor fi capabile să-și îndeplinească misiunile constituționale. Reieșind din faptul, că Republica Moldova riscă să fie implicată în două tipuri de războaie, susținem că ar fi mai corect să fie estimată inițial structura armatei necesare statului într-un război de mare intensitate, urmând apoi să fie stabilită forța militară necesară într-un conflict de mică intensitate.

Totodată, în cadrul procesului de proiectare a forțelor armate necesare Republicii Moldova, va fi luat în calcul și faptul, că țara noastră are statut de neutralitate. În aceste condiții, Republica Moldova va fi constrânsă să-și rezolve individual problemele de apărare, fără a conta pe ajutorul militar al unor aliați, alianțe sau coaliții miliare.

În acest context, în conformitate cu metodologia prezentată, vom stabili forța militară brută, estimată în urma analizei caracteristicilor geografico-militare ale teritoriului Republicii Moldova, forța militară necesară, ca urmare a analizei amenințărilor militare (a potențialului adversar) și forța militară reală, care va fi stabilită ca rezultat al analizei potențialului economic și demografic al statului.

Așadar, în urma unui studiu a caracteristicilor geografico-militare ale teritoriului Republicii Moldova, al caracteristicilor direcțiilor strategice, operativ-strategice și operative, precum și al configurației frontierei de stat, concluzionăm că, într-un război de mare intensitate, în cazul agresiunii dinspre Est, pentru apărarea țării, va fi necesară o grupare de forțe de nivel strategic (Anexa nr. 25), care va include aproximativ de la 43 până la 65 de mari unități tactice de tip brigadă (Anexa nr. 26). Pentru conducerea acțiunilor militare la nivel operativ și operativ-strategic vor fi necesare 5-6 comandamente de nivel divizie (Anexa nr. 27) și 2 comandamente de nivel corp de armată (Anexa nr. 28). În cazul unei agresiuni dinspre Vest, vor fi necesare aproximativ de la 23 până la 34 mari unități tactice de nivel brigadă, 4 comandamente de nivel divizie, la nivel operativ și 2 comandamente de nivel corp de armată, la nivel operativ-strategic (Anexa nr. 25). Prin urmare, în cazul unui război de mare intensitate, forța militară brută necesară Republicii Moldova pentru apărarea țării va fi de aproximativ 65 de mari unități de nivel brigadă,

de la 5 la 6 comandamente de nivel divizie la nivel operativ, 2 comandamente de nivel corp de armată la nivel operativ-strategic și 1 comandament strategic militar.

Într-un război de intensitate mică, forța militară brută va fi reprezentată de numărul de mari unități tactice și comandamente necesare pentru desfășurarea acțiunilor militare, în funcție de caracteristicile direcțiilor operativ-strategice corespunzătoare. Astfel, pentru apărarea pe direcția operativ-strategică Central-Ucraineană, vor fi necesare aproximativ 19-27 mari unități tactice, pe direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană 16-24 mari unități tactice, pe direcția operativ-strategică Podolică 7-9 mari unități tactice, pe direcția operativ-strategică Austriacă 12-19 mari unități tactice și pe direcția operativ-strategică Nord-Italiană 11-15 mari unități tactice (Anexa nr. 25). Deci, forța militară brută necesară țării pentru desfășurarea acțiunilor militare într-un război de mică intensitate va constitui în medie între 7 la 27 mari unități tactice.

Forța militară necesară Republicii Moldova pentru asigurarea apărării naționale va fi determinată prin compararea forței militare brute, rezultată din analiza influenței spațiului geografic asupra luptei armate, cu potențialul militar ale statelor din zonă care, în anumite contexte, pot prezenta o amenințare militară pentru țara noastră. Cunoscând potențialul militar al statelor vecine (Anexa nr. 24), concluzionăm că fiecare dintre ele, atât în cadrul unui război de mare intensitate, cât și de mică intensitate, dispune de potențial necesar pentru a crea grupări de forțe militare, care să acopere la maximum direcțiile operativ-strategice ce converg pe teritoriul Republicii Moldova.

Astfel, în cadrul unei agresiuni dinspre Est, inamicul potențial va avea posibilitatea de a crea grupări de forțe care vor include până la 120 de mari unități de tip brigadă de infanterie mecanizată, de infanterie sau de tancuri. Pentru conducerea acțiunilor militare la nivel operativ, operativ-strategic și strategic vor fi constituite până la 29 comandamente de nivel divizie, 7 comandamente de corp de armată, 2 comandamente de armată și 1 comandament de grup de armate. În cazul unei agresiuni dinspre Vest, se vor constitui grupări de forțe militare în structura următoarea: 63 mari unități tactice, 16 comandamente de nivel divizie, 4 comandamente de corp de armată, 1-2 comandamente de armată și 1 comandament de grup de armate (Anexa nr. 29).

Pentru a determina forța militară necesară proprie, cunoscând valoarea forțelor militare ale potențialului adversar, se aplică *legea raportului de forțe*, care stabilește un raport de aproximativ 3 la 1 în favoarea celui aflat în ofensivă. Prin urmare, concluzionăm că forța militară brută, dedusă în urma analizei spațiului geografic, trebuie redusă până la obținerea raportului menționat. Astfel, în cazul agresiunii dinspre Est, numărul marilor unități tactice ar trebui redus de la 65 la 40, iar în cazul agresiunii dinspre Vest de la 34 la 21 (Anexa nr. 30, 31).

În această ordine de idei, în cadrul unui război de mare intensitate, forța militară necesară pentru apărarea Republicii Moldova va fi compusă din:

- *În cazul unei agresiuni dinspre Est*, gruparea de forțe întrunită va constitui aproximativ 40 mari unități tactice de nivel brigadă, 5 comandamente de nivel divizie la nivel operativ, 2 comandamente de nivel corp de armată la nivel operativ-strategic și un comandament de nivel strategic (structura detaliată este prezentată în Anexa nr. 32).

- *În cazul unei agresiuni dinspre Vest*, gruparea de forțe întrunită va constitui aproximativ 21 mari unități tactice de nivel brigadă, 4 comandamente de nivel divizie la nivel operativ, 2 comandamente de nivel corp de armată la nivel operativ-strategic și un comandament de nivel strategic (structura detaliată este prezentată în Anexa nr. 32).

În cadrul războiului de intensitate mică, situația va fi diferită. Pornind de la ipoteza că războiul de mică intensitate ar putea avea loc atunci când acțiunile militare vor fi declanșate pe una dintre direcțiile operativ-strategice care converg pe teritoriul Republicii Moldova, forțele militare necesare vor fi egale cu cele prevăzute pentru apărarea direcției respective (Anexa nr. 30). În acest caz, pentru determinarea forței militare necesare, vom lua în calcul atât gradul de amenințare pe fiecare direcție, cât și media forțelor militare care ar trebui să acționeze pe fiecare direcție, stabilindu-se forța militară medie necesară. Astfel, considerăm că forța militară necesară într-un conflict de mică intensitate ar trebui să includă, în linii generale, 13 mari unități tactice de tip brigadă, 2 comandamente de nivel operativ, un comandament de nivel operativ-strategic și un comandament strategic [52] (structura detaliată este prezentată în Anexa nr. 33).

Pentru Republica Moldova va fi un efort enorm să mențină permanent o asemenea forță. De aceea, în acest caz, apare necesitatea stabilirii forței militare necesare pe timp de pace. În această ordine de idei, pentru a estima forța militară necesară, se va lua în calcul atât caracterul viitorului război, cât și gradul de amenințare militară existent la moment. Pornind de la faptul că pentru Republica Moldova războiul de intensitate mică are o probabilitate mult mai mare decât cel de intensitate mare, considerăm că stabilirea forței militare necesare menținută pe timp de pace ar trebui să aibă la bază forța militară necesară pentru apărare într-un război de intensitate mică, prezentată în Anexa nr. 33.

În acest context, menționăm că mai mulți cercetători în domeniu, precum Gh. Mereuță, promovează ideea că structura forțelor armate pe timp de pace ar trebui să fie menținută la un volum de 25-27% din totalul forțelor necesare la război [96]. Reieșind din acest fapt, considerăm că structura forțelor armate necesară a fi menținută pe timp de pace în Republica Moldova va fi constituită, în linii generale, din 4 mari unități tactice de tip brigadă, dintre care 1 brigadă de infanterie, 2 brigăzi de infanterie motorizată și 1 brigadă de tancuri, 1 comandament operativ de

nivel divizie, 2 comandamente operativ-strategice de nivel corp de armată și 1 comandament strategic militar (structura detaliată a forțelor armate pe timp de pace este prezentată în Anexa nr. 34) [52].

În scopul ridicării graduale a potențialului militar al armatei și desfășurării strategice organizate în situații de criză și război, marile unități și unități din structura Forțelor Armate vor fi reprezentate astfel: 1) *în mari unități și unități operaționale*, 2) *mari unități și unități cu efectiv redus* și 3) *mari unități și unități constituite după mobilizare*. Astfel, marile unități și unități stabilite pe timp de pace pentru structura Forțelor Armate (Anexa nr. 34) vor fi operaționale; marile unități și unități necesare armatei pentru desfășurarea acțiunilor militare într-un război de mică intensitate (Anexa nr. 33), suplimentar celor stabilite ca necesare pe timp de pace, vor fi mari unități și unități cu efectiv redus; iar celelalte mari unități și unități rămase, necesare într-un război de intensitate mare (Anexa nr. 32), vor fi unități cu statut constituite la mobilizare.

În urma analizei teatrului de acțiuni militare, se va stabili forța militară brută (Anexa nr. 25), necesară Republicii Moldova pentru apărare în cele două tipuri de războaie. În urma analizei amenințărilor militare, se va stabili forța militară necesară Republicii Moldova, pentru apărare într-un război de intensitate mare și mică (Anexa nr. 32, 33) și, în același timp, se va deduce forța militară necesară a fi menținută pe timp de pace (Anexa nr. 34).

Forța militară reală va fi estimată în urma analizei potențialului demografic și economic al Republicii Moldova. Pentru a estima posibilitățile statului privind asigurarea cu efectiv a structurilor de forță necesare în cazul ducerii celor două tipuri de războaie, la prima etapă trebuie să calculăm numărul total de militari pentru aceste forțe. Calculul va începe cu estimarea numărului total de efectiv pentru marile unități tactice de tip brigadă de infanterie, de infanterie motorizată și de tancuri, apoi din numărul acestora se va stabili numărul efectivelor, pentru marile unități și unități din alte categorii de forțe și genuri de arme.

În acest context, dacă considerăm că în prezent o brigadă de infanterie motorizată are un număr de efectiv de aproximativ 2500 - 5000 militari, deci, în medie, aproximativ 3750 militari, atunci în cadrul unui război de mare intensitate, când forța militară necesară va include 37 de brigăzi de infanterie și infanterie motorizată, numărul total de efective pentru forțele luptătoare va fi de aproximativ 138 750 de militari. Numărul de efective din marile unități de sprijin reprezintă aproximativ a treia parte din efectivele marilor unități de infanterie, prin urmare numărul de efective al acestor forțe va fi de aproximativ 46 250 militari. În final, numărul total de militari necesar pentru Forțele Armate ale Republicii Moldova, în cazul unui război de mare intensitate, va fi de aproximativ 185 000 militari. Aplicând aceeași metodologie, estimăm că, în cadrul unui război de mică intensitate, Armata Națională va constitui aproximativ 60 000 de militari. Numărul

de efectiv necesar a fi menținut pe timp de pace va fi calculat din totalul militarilor necesari pentru un război de mică intensitate, reprezentând 25-27% din 60 000, ceea ce va însemna aproximativ 15 000 – 20 000 de militari.

Cunoscând numărul populației Republicii Moldova (Anexa nr. 9) și potențialul de mobilizare al țării, prezentat anterior, și pornind de la faptul că procentul mediu de mobilizare constituie aproximativ 5% din numărul populației, putem afirma că Republica Moldova dispune de un potențial demografic suficient pentru asigurarea armatei cu resurse umane atât pe timp de pace, cât și pe timp de război.

Pentru asigurarea Forțelor Armate cu personalul necesar, Republica Moldova va trebui să desfășoare activitățile necesare pentru pregătirea militară a cetățenilor, reieșind din necesitățile de apărare. În acest context, ar fi necesar ca pe timp de pace completarea forțelor armate să se facă atât cu militari angajați în bază de contract, cât și cu militari în termen, recrutați prin circumscripție. Cu militari angajați în bază de contract vor fi completate marile unități și unități operaționale, precum și nucleele organizatorice ale unităților cu efectiv redus. Cu militari în termen vor fi completate unitățile de instrucție, organizate pe lângă unitățile operaționale, care vor fi destinate pregătirii cetățenilor la specialitățile militare necesare armatei. Durata serviciului militar obligatoriu va depinde de complexitatea specialității militare și considerăm că aceasta poate varia de la 6 luni până la 1 an.

În această ordine de idei, menționăm că prevederile programului „Armata profesionistă 2018-2021”, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 601 din 26.06.2018, cu privire la trecerea Armatei Naționale la completarea exclusiv numai cu militari angajați în bază de contract, reprezintă o greșeală strategică [73]. Acest fapt va priva sistemul militar al Republicii Moldova de o funcție importantă, cum este pregătirea cetățenilor pentru apărare și va duce la micșorarea rezervelor de mobilizare.

Posibilitățile economice ale Republicii Moldova de a asigura armata cu personal vor fi estimate în urma comparării necesarului de asigurare financiară al armatei pentru întreținerea personalului cu posibilitățile financiare reale ale statului. Astfel, cunoscând produsul intern brut al Republicii Moldova, care constituie aproximativ 135 000 000 000 lei (Anexa nr. 35), și luând în considerare că procentul minim suficient de finanțare pentru apărare într-un stat trebuie să fie aproximativ 1-2%, atunci posibilitățile de finanțare anuală pot fi de aproximativ 1 350 000 000-2700 000 000 lei.

În Anexa nr. 36 este prezentat calculul estimativ de mijloace financiare necesare statului, pentru a întreține armata în situații de pace și de război. Analizând aceste calcule, ajungem la

concluzia că în situații de pace, pentru întreținerea personalului estimat al armatei, este suficient 1-2% din produsul intern brut al țării.

Deci, în cazul finanțării domeniului de apărare al Republicii Moldova cu 1-2% din produsul intern brut, forța militară necesară va corespunde cu forța militară reală pe care o poate întreține țara noastră. În cazul micșorării nivelului de finanțare sub 1% din produsul intern brut, forța militară reală va fi mai mică decât cea necesară, ceea ce va duce la crearea unui deficit în domeniul apărării.

În concluzie, susținem că Republica Moldova dispune atât de potențial demografic, cât și de potențial economic pentru organizarea unei forțe militare capabile să asigure securitatea și apărarea națională, în situația geostrategică actuală și pe viitor.

3.4 Strategia mijloacelor în contextul respingerii eventualelor agresiuni

Dotarea Forțelor Armate ale Republicii Moldova cu mijloace militare și asigurarea oportună cu resursele necesare pentru desfășurarea acțiunilor militare reprezintă o sarcină esențială a strategiei militare naționale, în special a domeniului său specializat, cunoscut sub denumirea de „strategia mijloacelor”. În prezent, strategia mijloacelor joacă un rol determinant în stabilirea structurii forțelor armate și influențează componenta operațională a strategiei militare. Astfel, atât în cadrul stabilirii forței militare necesare Republicii Moldova, cât și în stabilirea forței militare reale, strategia mijloacelor va avea un rol determinant, influențând atât nivelul calitativ, cât și cel cantitativ al forțelor. În cadrul strategiei operaționale, aceasta va influența formele și procedeele de desfășurare a acțiunilor militare. Documentele de directivă în domeniul apărării ale Republicii Moldova nu abordează suficient această problematică.

Doctrina militară a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 482 din 06.06.1995, menționează că asigurarea financiară a Forțelor Armate se efectuează exclusiv din bugetul de stat. Asigurarea tehnico-materială a Forțelor Armate se efectuează cu sisteme eficiente de arme, tehnică militară și specială, precum și cu alt echipament, în cantitățile necesare și suficiente pentru realizarea sarcinilor ce le revin. Armamentul, tehnica militară și specială se procură din străinătate, iar în cazuri justificate din punct de vedere economic, se produc în Republica Moldova. Colaborarea tehnico-militară a Republicii Moldova cu alte țări este prerogativa statului și se efectuează în baza legislației în vigoare și acordurilor internaționale, la care republica este parte [77].

Strategia Națională de Apărare, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 134 din 19.07.2018, stipulează că elementul esențial în realizarea obiectivelor politicii de

apărare constă în asigurarea resurselor financiare necesare sistemului din contul bugetului de stat, inclusiv prin intermediul programelor și/sau proiectelor comune dezvoltate cu partenerii externi. Practica țărilor europene indică o alocare bugetară medie pentru sectorul de apărare la nivelul de aproximativ 1,40% din produsul intern brut. Până la determinarea cu mai multă precizie a necesarului de alocări, Republica Moldova va tinde spre acest nivel. La nivelul tehnicii aflate în dotarea Forțelor Armate, vor fi realizate procese de modernizare și/sau înlocuire a echipamentelor învechite cu sisteme performante, în vederea creșterii interoperabilității cu statele partenere. Totodată, Forțele Armate, ca nucleu al sistemului național de apărare, vor deține capabilități de regenerare a forțelor, în caz de urgență și război [78].

Strategia militară a Republicii Moldova, elaborată în perioada anilor 2017-2018, referitor la structura Forțelor Armate, menționează că bugetul Republicii Moldova destinat apărării, în perspectivă medie și lungă de timp, va trebui să crească astfel încât să permită menținerea Forțelor Armate în limitele de personal prevăzute de prezenta Strategie, inițierea unor programe de modernizare și/sau achiziții, creșterea cheltuielilor pentru mentenanță și menținerea unui nivel acceptabil, de cheltuieli pentru salarizare. Atingerea nivelului necesar de resurse financiare nu va fi efectuată în baza reducerilor de personal sau a cheltuielilor de salarizare [74]. Creșterea treptată a bugetului alocat apărării va fi efectuată conform prevederilor Strategiei Naționale de Apărare și a altor documente de planificare la nivel național. Accentul principal privind resursele materiale va fi pus pe asigurarea completării și/sau reînnoirii stocurilor militare, pentru noua structură de forță, infanterie ușoară, precum și inițierea unor programe de lungă durată de achiziții militare, în vederea modernizării și dezvoltării capabilităților militare ale Forțelor Armate și creșterii nivelului de interoperabilitate cu armatele altor state. Pe măsură ce Forțele Armate se vor moderniza, armamentul, tehnica și echipamentele militare care nu sunt impuse de noua structură de forțe vor fi casate pentru a reduce costurile de întreținere și pentru a facilita o tranziție eficientă la viitoarea structură de forțe. Se vor iniția programe de modernizare (sau de prelungire a resurselor de utilizare) a unor sisteme de armament, tehnică și echipamente militare, din dotare. În acest scop, se vor identifica posibilitățile oferite de economia națională [74].

În această ordine de idei, având în vedere faptul că strategia militară este dependentă de mijloacele materiale și resursele necesare pentru desfășurarea acțiunilor militare, vom estima valoarea forței militare reale, din punct de vedere a strategiei mijloacelor. Așadar, considerăm că pentru prognozarea corectă a mijloacelor de luptă necesare și a posibilităților Republicii Moldova pentru asigurarea lor, vom aplica metoda de prognozare a mijloacelor militare examinată anterior. În acest caz, în primul rând, se vor stabili mijloacele de luptă necesare pentru înzestrarea armatei, în al doilea rând se vor estima materialele militare necesare pentru sprijinul efortului de război, iar

în al treilea rând, se va determina costul general. În funcție de finanțarea sistemului militar, vom stabili etapele de realizare a strategiei mijloacelor.

Pentru a stabili cantitatea de armament și tehnică militară necesară, se va porni de la structura organizatorică, numărul și specificul marilor unități și unități tactice. Cunoșcând numărul tehnicii și armamentului din marile unități și unități tactice, precum și necesarul acestora în situații de pace și război, putem estima numărul general de mijloace militare. Un rol important în estimarea cantității și calității tehnicii și armamentului din marile unități îl va avea analiza mijloacelor militare ale potențialului adversar. Totodată, se va ține cont de acele mijloace militare de luptă existente în prezent în Armata Națională. Anexa nr. 37 prezintă tehnica de luptă și armamentul de bază necesare dotării marilor unități ale Armatei Naționale a Republicii Moldova pentru a face față eventualelor agresiuni. Doar prin dotarea corespunzătoare, armata Republicii Moldova va fi capabilă să reziste la toate provocările actuale în contextul geostrategic actual. Înzestrarea forțelor armate cu mijloacele respective va crea capacitățile necesare unei armate moderne.

Deci, pentru organizarea unei forțe militare moderne, Republica Moldova ar trebui să depună un efort considerabil pentru modernizarea mijloacelor de luptă existente și dotarea marilor unități tactice cu tehnică militară și armament de noua generație. Dotarea armatei cu mijloace moderne va permite reducerea numărului de efective, menținând același potențial militar. Aceasta va reduce cheltuielile financiare pentru personal, redirecționând resursele spre modernizarea mijloacelor militare și va minimiza pierderile umane în cazul acțiunilor militare (Anexa nr. 37).

Materialele militare vor fi estimate pornind de la necesitățile operaționale ale armatei în timpul desfășurării acțiunilor militare. Se vor crea stocuri de materiale din timp, pentru a asigura efortul de război până la trecerea economiei naționale de la starea de pace la starea de război. În cazul războiului de mică intensitate, se vor crea rezerve de materiale care să asigure desfășurarea primelor operații de apărare.

După stabilirea mijloacelor militare necesare, se va analiza potențialul economic al țării, pentru a determina posibilitățile Republicii Moldova de a înzestra armata cu mijloacele militare estimate. În primul rând, se va calcula costul general al procurării sau producerea mijloacelor militare, iar ulterior, în funcție de produsul intern brut al Republicii Moldova, se vor stabili posibilitățile țării. Anexa nr. 38 prezintă costul aproximativ al celor mai importante mijloace de luptă necesare pentru dotarea Armatei Naționale, atât pe timp de război, cât și pe timp de pace. Analizând aceste calcule, concluzionăm că pentru pregătirea armatei pentru un război de mare intensitate necesită un cost care depășește de multe ori PIB-ul Republicii Moldova. Costul mijloacelor militare necesare pentru un război de mică intensitate și pe timp de pace reprezintă un procent semnificativ din PIB (Anexa nr. 39).

Având în vedere efortul economic considerabil necesar pentru înzestrarea armatei cu mijloace militare moderne, Republica Moldova ar trebui să eșaloneze cheltuielile pe perioade de timp, în funcție de posibilitățile sale economice și gradul de amenințare militară existent. Anexa nr. 39 prezintă calculele estimative privind periodizarea cheltuielilor pentru mijloacele și materialele militare, pornind de la procentul de finanțare din PIB-ul mediu al Republicii Moldova. Anexa nr. 39 scoate în evidență faptul că pentru pregătirea armatei pentru un război de mare intensitate este necesară o perioadă foarte mare de timp. Pentru ca Republica Moldova să fie pregătită într-un timp relativ mediu, ar trebui să se repartizeze anual aproximativ 4-5% din PIB domeniului apărării. Deoarece implicarea Republicii Moldova într-un astfel de război este puțin probabilă, considerăm că perioada de timp estimată va fi suficientă pentru pregătirea armatei. În perioada necesară pentru pregătire, strategiei naționale de apărare îi revine sarcina de a reduce la minimum probabilitatea implicării Republicii Moldova într-un război de mare intensitate.

Pentru pregătirea armatei pentru un război de intensitate mică și dotarea forțelor armate pe timp de pace, perioada de timp estimată va fi mai scurtă, iar rata medie de finanțare a armatei ar trebui să fie aproximativ 2-5% din PIB. Procentul de finanțare al armatei va depinde de gradul de amenințare militară existent într-o anumită perioadă de timp. Dacă se prevede o creștere a gradului de amenințare militară și implicarea Republicii Moldova într-un conflict de mică intensitate, rata de finanțare a apărării ar trebui să fie de aproximativ 4-5%. Dacă gradul de amenințare va fi scăzut, iar probabilitatea unui război de mică intensitate va fi mică, atunci și procentul de finanțare al apărării poate fi redus la 2-3% din produsul intern brut.

Prin urmare, considerăm că, în contextul geostrategic actual, pentru ca forța militară reală a Republicii Moldova să corespundă cu forța militară necesară, sectorul de apărare ar trebui finanțat anual cu 2-3% din PIB. Numai în acest caz, Republica Moldova ar avea posibilitatea de a-și crea o armată modernă, capabilă să răspundă cerințelor actuale ale luptei moderne. În această situație, Republica Moldova, în cazul implicării într-un conflict militar, va avea posibilitatea de a-și realiza obiectivele militare cu pierderi umane relativ mici. Totodată, în cazul finanțării sub nivelul de 2-3% din PIB, forța militară reală nu va corespunde cu forța militară necesară, ceea ce va duce la apariția unui deficit al sistemului național de apărare. În acest scenariu, în cadrul acțiunilor militare, probabilitatea realizării obiectivelor va fi relativ scăzută, chiar dacă obiectivele vor fi realizate, acestea se solda cu pierderi umane considerabile.

3.5 Concepte strategice operaționale pentru apărarea Republicii Moldova

Conceptul de „*strategie operațională*” reprezintă componenta strategiei militare, care răspunde la întrebarea privind modul de aplicare a forțelor și mijloacelor, stabilite de strategia

forțelor și a mijloacelor, pentru realizarea scopului strategic. În acest context, menționăm că factorii determinanți ai strategiei operaționale, la fel ca forțele și mijloacele disponibile, stabilite de strategia forțelor și a mijloacelor, sunt factori de o importanță majoră. Având în vedere statutul de neutralitate al Republicii Moldova și necesitatea de a-și asigura apărarea națională, precum și cunoscând amenințările militare și tipurile de războaie posibile, se impun noi concepții de acțiune strategică, care vor include: 1) *formele de acțiune militară strategică*; 2) *dispozitivul strategic al forțelor armate*; 3) *manevra strategică* și 4) *procedeele de acțiune strategică*. Stabilirea concepției strategice operaționale va fi influențată, în mare măsură, de raportul dintre forța militară necesară Republicii Moldova și forța militară reală.

Considerând caracteristicile mediului de securitate actual, forțele și mijloacele disponibile, precum și interesele naționale ale Republicii Moldova, remarcăm că, în prezent și în viitorul apropiat, unica formă de acțiune militară strategică viabilă este „*apărarea strategică*”. În cadrul apărării strategice, atunci când forța militară reală a Republicii Moldova va fi egală cu forța militară necesară, se vor adopta acțiunile militare clasice. În cazul în care forța militară reală este mult inferioară celei necesare, pentru realizarea scopurilor strategice, se vor utiliza formele de acțiune asimetrice.

În contextul unui război de intensitate mare, *apărarea strategică* va include între două și trei operații de apărare de nivel operativ-strategic, fiecare incluzând mai multe operații de apărare de nivel operativ. Situația cea mai favorabilă ar fi ca apărarea strategică să cuprindă cât mai puține campanii și operații, însă acest lucru depinde de aplicarea creativă a factorilor determinanți, pentru desfășurarea acțiunilor militare la nivel strategic. Forțele armate ale Republicii Moldova vor forma grupări de forțe de nivel operativ-strategic (nivel Corp de armată, Anexa nr. 28), pe principalele direcții de apărare: 1) *dinspre Est*: pe direcțiile operativ-strategice Central-Ucraineană și Sud-Ucraineană; 2) *dinspre Vest*: pe direcțiile Austriacă și Nord-Italiană. În scopul respingerii agresiunii armate, forțele armate vor fi eșalonate pe un singur eșalon și va include următoarele elemente: a) *grupările forțelor de acoperire strategică*, b) *primul eșalon strategic*, c) *gruparea de aviație și rachete terestre cu destinație strategică*, d) *gruparea de apărare antiaeriană a țării*, e) *gruparea forțelor de sprijin subordonate comandantului suprem*, f) *rezerva strategică*, g) *sistemul de conducere* și h) *sistemul logistic strategic*.

În continuare vor fi caracterizate elementele strategice ale apărării. *Forțele de acoperire strategică* vor fi constituite din marile unități și unități de nivel operativ, formate pe timp de pace (Anexa nr. 34) din cadrul Forțelor Armate, care vor avea misiunea de acoperire strategică, prin asigurarea condițiilor necesare pentru mobilizare și desfășurare strategică.

Primul eșalon strategic va include grupări de forțe de valoare operativ-strategică, de nivel corp de armată, pe majoritatea direcțiilor operativ-strategice, cu excepția direcției operativ-strategice Nord, unde gruparea de forțe va fi de nivel divizie. Primul eșalon strategic va constitui baza sistemului de apărare a Republicii Moldova și va avea misiunea prin operații de apărare de a respinge ofensiva adversarului, iar ulterior de a nimici inamicul pătruns pe teritoriul țării și de a restabili frontiera de stat prin operații ofensive.

Rezerva strategică va fi constituită din mari unități tactice sau operativ-tactice de infanterie motorizată, carabinieri și de tancuri, precum și din unități reprezentând diferite categorii de forțe și genuri de arme subordonate comandamentului suprem. Acestea se vor dispune în interiorul țării, la adâncimi de până la 100 km de la limita frontală a apărării. Rezerva strategică va avea rolul de a completa sau înlocui marile unități tactice din cadrul grupărilor de forțe de nivel operativ-strategic, de a executa contralovituri și de a îndeplini misiuni apărute inopinat în cadrul apărării strategice.

Grupările de aviație și rachete terestre cu destinație strategică vor fi constituite din mari unități și unități de aviație de vânătoare-bombardament și rachete terestre. Gruparea de aviație va avea misiunea de a desfășura operații aeriene, în colaborare cu aviația corpurilor de armată, pentru a respingă ofensiva aeriană a inamicului, de a obține și menține superioritatea aeriană în spațiul național. Totodată, în cooperare cu marile unități și unități de rachete terestre, gruparea de aviație va lovi obiectivele politice, economice și militare ale adversarului pe întreaga adâncime strategică.

Gruparea de apărare antiaeriană a țării va fi constituită din mari unități și unități de rachete antiaeriene cu rază medie și mare de acțiune, subordonate comandamentului strategic al țării. Aceasta va avea misiunea de a apăra antiaerian obiectivelor politice și economice ale statului.

Grupările formate din forțe de sprijin, subordonate comandamentului strategic, vor fi constituite din unități de război psihologic și de unități specializate în desfășurarea acțiunilor militare în spațiul cibernetic (Anexa nr. 32). Aceste unități vor desfășura operațiuni informaționale, având misiunea de a dezechilibra potențialul ofensiv al adversului prin operațiuni specifice genului de armă.

Sistemul de conducere strategic va fi constituit din puncte de comandă, comandamentul strategic compus din militarii Statului Major General, sistemul de comunicații strategic, unitățile de pază ale punctelor de comandă și subsistemul logistic al punctelor de comandă. Acest sistem va avea rolul de a coordona acțiunile militare la nivel strategic.

În cadrul apărării strategice a Republicii Moldova, considerăm necesar ca la nivel strategic să fie organizate *două puncte de comandă staționare*, unul de bază și altul de rezervă. Ambele puncte de comandă trebuie să fie operaționale încă din timp de pace. În opinia noastră, aceste

puncte de comandă trebuie să fie dispuse în interiorul țării, în locuri care să le asigure toate condițiile necesare conducerii luptei armate la nivel strategic. De asemenea, pentru a respecta măsurilor de mascare strategică, informațiile despre locațiile acestor puncte de comandă trebuie să fie clasificate.

Sistemul logistic strategic, din cadrul apărării strategice, va avea rolul de a asigura operațiile de apărare cu materialele necesare, în concordanță cu amploarea acțiunilor militare, pentru îndeplinirea misiunilor atribuite. Acesta va fi constituit din baze logistice, care includ: 1) *depozitele strategice* cu rezervele tehnico-materiale necesare; 2) *baze de mentenanță* organizate pe baza întreprinderilor industriale; 3) *centre medicale*, organizate pe baza instituțiilor medicale; 4) *infrastructura de importanță strategică* (porturi, gări feroviare, aeroporturi), precum și 5) *drumuri* de aprovizionare și evacuare de importanță strategică (autostrăzi, căi ferate etc.).

Pentru realizarea obiectivelor politico-militare în cadrul apărării strategice, se va recurge la următoarele procedee: 1) *mobilizarea*; 2) *acoperirea strategică*; 3) *desfășurarea strategică*; 4) *desfășurarea a 2-3 operații de apărare de nivel operativ-strategic* pe direcțiile principale de interzis, iar în unele situații, chiar și operații ofensive (executarea loviturilor preventive) sau contraofensive (valoarea acestor operații va fi determinată în funcție de scopul urmărit).

În cazul unui război de intensitate mare, va fi anunțată *mobilizarea generală*. Conform legislației Republicii Moldova, mobilizarea se va anunța la instituirea stării de asediu, de către Parlament, la propunerea Președintelui țării [88]. Este recomandat ca mobilizarea să fie anunțată înainte de declanșarea acțiunilor militare, pentru a permite completarea oportună a forțelor armate cu toate resursele necesare, conform statelor de război. Un factor importat al mobilizării este anunțarea acesteia la timpul oportun, ceea ce va permite executarea completă a tuturor activităților de desfășurare strategică. În acest context, un rol important la această etapă îl vor avea acțiunile serviciilor de informații atât ale țării, cât și ale Armatei Naționale. Capacitatea Statului Major General de a estima corect situația strategică va fi esențială.

Acoperirea strategică va fi următorul procedeu de acțiune în cadrul apărării strategice, care va avea scopul de a respinge acțiunile militare prin surprindere ale inamicului pe direcțiile amenințate și de a asigura desfășurarea strategică a forțelor armate. Acțiunile de acoperire strategică vor avea un rol important în cazul realizării surprinderii strategice, atunci când adversarul va reuși să ne devanseze în acțiunile de desfășurare strategică și va declanșa acțiunile militare. Considerăm că pentru a evita surprinderea, acțiunile de acoperire strategică ar trebui să fie realizate la instituirea stării de asediu pe direcțiile operativ-strategice amenințate. Acoperirea strategică se va executa cu marile unități de nivel operativ ale Armatei Naționale (marile unități de nivel operativ din timp de pace (Anexa nr. 34), Inspectoratului General de Carabinieri (la

necesitate) și vor fi conduse de către comandamentul operativ-strategic din regiunea militară respectivă.

Desfășurarea strategică se va executa în scopul realizării dispozitivului strategic de apărare. La această etapă, se vor executa următoarele activități militare: 1) *trecerea forțelor armate de la starea de pace la starea de război*; 2) *continuarea mobilizării*; 3) *trecerea forțelor armate la capacitatea de luptă completă*; 4) *formarea grupărilor de forțe pe direcțiile operativ-strategice amenințate*; 5) *regruparea forțelor în regiunile militare corespunzătoare*; 6) *desfășurarea sistemelor de conducere de nivel strategic și operativ-strategic*, și nu în ultimul rând, 7) *desfășurarea rezervelor strategice*. La finele acestei etape, Forțele Armate ale Republicii Moldova vor fi capabile să desfășoare primele operații strategice de apărare a țării.

Totodată, menționăm că totalitatea activităților militare se vor desfășura în condițiile unui puternic război informațional desfășurat de către adversar, având ca scop dezechilibrarea sistemului de apărare al țării, schimbarea percepției populației Republicii Moldova în favoarea atacatorului, privarea de sprijin a guvernului țării de către populația proprie, și nu în ultimul rând, provocarea dezordinilor în masă în zonele mai sensibile și ulterior a unor conflicte interne, cu utilizarea forței militare. De aceea, la această etapă, un rol important îl vor avea acțiunile Serviciului de Informații și Securitate, formațiunile specializate ale Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, instituțiile mass-media din țară, precum și unitățile Armatei Naționale specializate în desfășurarea războiului electronic, psihologic și cibernetic.

Odată cu declanșarea acțiunilor militare, în cadrul apărării strategice se va desfășura o singură operație de apărare de nivel strategic, ce va cuprinde 2-3 operații de apărare de nivel operativ-strategic, care la rândul lor, vor include desfășurarea de până la 4-5 operații de apărare de nivel operativ și, pe unele direcții operative, chiar și operații ofensive sau contraofensive.

În cadrul operațiilor de apărare de nivel strategic, alegerea procedeeleor va depinde de tipul de apărare adoptat. Astfel, pe direcțiile unde se va trece la apărarea pe poziții, se vor aplica următoarele procedee: 1) *respingerea loviturilor aeriene ale adversarului*; 2) *lovirea cu foc a inamicului pe toată adâncimea sa operativă sau strategică*; 3) *executarea loviturilor preventive*; 4) *respingerea ofensivei inamicului în cadrul operațiilor din fâșia de asigurare*; 5) *respingerea ofensivei inamicului în fața limitei dinainte a apărării*; 6) *nimicirea inamicului, pătruns în adâncimea operativă*; 7) *nimicirea inamicului, pătruns în adâncimea strategică*; 8) *trecerea la ofensiva strategică*, în scopul nimicirii inamicului pe teritoriul propriu.

În acest context, *respingerea loviturilor aeriene* se va executa în cadrul campaniei aeriene desfășurate de către adversar și va urmări neutralizarea potențialului ofensiv aerian al inamicului, concomitent cu apărarea antiaeriană a țării. La această etapă vor fi implicate mari unități și unități

de aviație și apărarea antiaeriană din cadrul grupărilor de forțe, unități tactice și mari unități subordonate comandamentului strategic. Concomitent cu desfășurarea luptei cu inamicul aerian, se va executa lovirea cu foc a inamicului pe toată adâncimea sa operativă și strategică, având ca scop micșorarea potențialului ofensiv, dezorganizarea sistemului de comandă și logistic al inamicului. La această etapă vor fi implicate mari unități și unități de aviație, rachete terestre și artilerie din cadrul grupărilor de forțe operativ-strategice și subordonate comandamentului strategic.

Executarea loviturilor preventive în cadrul apărării strategice sau a operațiilor de apărare strategică se va realiza cu scopul prevenirii unor intenții agresive ale adversarului sau ocupării unor aliniamente sau obiective importante din punct de vedere strategic. În cadrul apărării strategice aceste acțiuni se vor materializa sub formă de operații ofensive de nivel operativ-strategic sau, în unele situații, de nivel operativ.

Respingerea ofensivei inamicului în cadrul operațiilor din fâșia de asigurare, precum și în fața limitei dinainte a apărării și nimicirea lui pe adâncimea tactică, vor face parte din operațiile grupărilor de forțe de nivel operativ (nivel divizie) din primul eșalon strategic al grupărilor de forțe de nivel operativ-strategic. În cadrul acestor operații vor participa marile unități de aviație, artilerie, infanterie, infanterie motorizată și tancuri din cadrul grupărilor de forțe de nivel operativ.

Nimicirea inamicului pătruns în adâncimea operativă și strategică se va executa cu scopul opririi ofensivei inamicului, nimicirea acestuia și restabilirea frontierei de stat a Republicii Moldova. La această etapă vor participa marile unități de aviație, rachete terestre, infanterie motorizată și de tancuri, carabinierii subordonați comandamentului strategic, care vor constitui rezerva strategică, precum și marile unități de infanterie motorizată din componența eșalonului II operativ al grupărilor de forțe de nivel Corp de armată.

Trecerea la ofensiva strategică va urmări scopul neutralizării sau nimicirii grupărilor de forțe ale inamicului, care vor continua să prezinte amenințări la adresa Republicii Moldova, dislocate pe teritoriul agresorului. Acest procedeu va fi executat de marile unități de aviație, rachete terestre, artilerie, infanterie motorizată și de tancuri, carabinierii din cadrul grupărilor de forțe de nivel operativ-strategic, special constituite în acest scop.

Pe direcțiile operativ-strategice unde se va recurge la *apărarea mobilă* se vor aplica următoarele procedee: 1) *respingerea loviturilor aeriene ale adversarului*; 2) *lovirea cu foc a inamicului pe întreaga adâncime operativă sau strategică*; 3) *canalizarea acțiunilor inamicului pe anumite direcții*, prin desfășurarea operațiilor de apărare pe aliniamente intermediare; 4) *executarea contraloviturilor pe direcții convergente*, în scopul încercuirii și nimicirii adversarului, pătruns pe teritoriul național și, la necesitate, 5) *trecerea la ofensiva strategică*.

În acest context, considerăm că operațiile de apărare vor fi desfășurate de grupări de forțe de nivel operativ-strategic, care vor avea o structură corespunzătoare desfășurării acestui tip de operații, fiind sprijinite de mari unități de aviație și rachete ale comandamentului strategic. Primele etape ale operației precum: 1) *respingerea atacurilor aeriene ale adversarului*; 2) *lovirea cu foc a inamicului* pe toată adâncimea lui operativă sau strategică, vor fi similare cu cele din cazul operațiilor de apărare pe poziții.

Canalizarea acțiunilor inamicului pe anumite direcții prin desfășurarea operațiilor de apărare pe alinamente intermediare va fi executată de mari unități de infanterie și de carabinieri, fiind sprijinite de loviturile aviației, rachetelor terestre și artileriei subordonate comandamentului strategic. Odată cu oprirea ofensivei inamicului pe aliniamentul final, se va trece la contralovituri pe direcții convergente, având ca scop încercuirea și nimicirea adversarului pătruns pe teritoriul național. La această etapă vor fi implicate mari unități de infanterie motorizată și de tancuri din cadrul grupărilor de forțe de nivel operativ-strategic, sprijinite de mari unități de aviație, rachete terestre și artilerie subordonate comandamentului strategic. În situația în care forța militară reală va fi cu mult inferioară celei necesare, apărarea strategică va recurge la procedee specifice acțiunilor asimetrice. În acest caz, se vor aplica următoarele procedee: 1) *evitarea contactului cu inamicul, pe timpul agresiunii cu ocuparea de teritorii*; 2) *impunerea adversarului să-și disperseze forțele în spații cât mai mari*; 3) *hărțuirea permanentă a inamicului pe o perioadă lungă de timp*; 4) *executarea loviturii decisive*, în scopul neutralizării sau nimicirii adversarului și eliberării teritoriului național.

Evitarea contactului cu inamicul pe timpul invaziei prevede refuzul forțelor noastre de a desfășura acțiuni militare clasice contra inamicului și păstrarea forțelor pentru acțiunile viitoare. La această etapă, forțele armate vor fi dispersate pe întreg teritoriul țării în formațiuni militare mici, pentru a asigura desfășurarea operațiilor la etapa următoare. Un rol important la această etapă îl vor avea măsurile de mascare, inclusiv acțiunile de ascundere a dispozitivului propriu și de inducere în eroare a adversarului.

Acțiunile următoarei etape vor urmări obiectivul de a impune adversarul să-și disperseze forțele în spații cât mai mari. În acest scop, se vor executa lovituri punctuale asupra unor obiective importante (întreprinderi, elemente de infrastructură importante, baze logistice de importanță strategică, centre administrative subordonate adversarului etc.), dispuse în afara zonelor de dislocare a adversarului. Aceste acțiuni vor impune forțelor de ocupație să preia sub control aceste obiective, redislocând unitățile militare în zonele respective. Dispersarea forțelor inamicului va duce la scăderea potențialului de luptă a grupării de forțe, creând condițiile necesare pentru trecerea la etapă următoare.

Hărțuirea permanentă a inamicului va fi cea mai importantă etapă a războiului, fiind decisivă și de o durată foarte mare. Această etapă va decide soarta războiului. Pentru descurajarea inamicului, se vor aplica procedee de luptă specifice războiului de gherilă, încercând să se producă pierderi maxime inamicului. În acest context, considerăm că un rol important îl va avea executarea acțiunilor de diversiune de către grupe cu destinație specială pe teritoriul statului inamic. Aceste acțiuni vor viza lovirea obiectivelor strategice importante din infrastructura politică, economică și militară a adversarului, ceea ce va îngreuna desfășurarea acțiunilor militare de către adversar și va avea o influență psihologică puternică asupra populației acestuia. Această etapă va fi caracterizată de desfășurarea intensivă a operațiilor informaționale de către forțele noastre, cu scopul denigrării imaginii statului agresor la nivel internațional și influențării opiniei publice. Forțele Armate ale Republicii Moldova vor acționa în subunități mici de valoare grupă sau pluton de infanterie, iar în unele cazuri chiar și companie de infanterie.

Etapă finală a războiului, definită prin „lovitura decisivă”, se va desfășura atunci când adversarul va renunța la scopurile sale și își va retrage forțele de pe teritoriul național. Scopurile urmărite la această etapă vor fi: 1) *lovirea principalelor puncte de rezistență ale adversarului pe timpul retragerii*; 2) *interzicerea scoaterii din țară a bunurilor materiale și a obiectelor de preț*, și constrângerea inamicului să se retragă pe itinerarele stabilite. În acest caz, formațiunile militare implicate în operații, vor fi mai mari, atingând valoarea de batalion de infanterie, iar pe unele direcții chiar de brigadă.

În cadrul războiului asimetric, *dispozitivul strategic* va avea particularitățile sale. Acesta va reprezenta un element important al structurii apărării, iar unele elemente ar trebui să fie organizate încă din timp de pace. Dacă în acțiunile militare clasice, dispozitivul strategic include forțele din eșalonul 1, forțele din eșalonul 2, forțele de sprijin de luptă, sistemul de conducere, rezerva și sistemul logistic, atunci în cazul războiului de gherilă, când se va acționa pe teritoriul controlat de inamic, eșalonarea forțelor nu este recomandată. Considerăm că dispozitivul strategic ar trebui să includă: 1) *grupările de manevră*, 2) *sistemul de conducere*, 3) *rezerva* și 4) *sistemul logistic*. În fiecare regiune militară, iar odată cu începutul acțiunilor militare, în zonele de operații („Nord” „Centru” și „Sud”) va opera o grupare de manevră de valoare brigadă. Gruparea de manevră va fi formată din unități și subunități, care vor acționa în zonele de operații respective. Fiecare unitate și subunitate din cadrul grupării de manevră va avea aria sa de operații. Astfel, batalionul de infanterie va acționa în 1-2 unități teritorial-administrative de tip raion, compania de infanterie va acționa în 2-3 orașele de tip centru raional, sau 9-10 localități de tip rural, plutonul de infanterie va acționa într-o localitate de tip centru raional sau 2-3 localități de tip rural, iar grupa de infanterie va acționa într-o localitate de tip rural.

În cadrul unui *război de mică intensitate* se va recurge exclusiv la desfășurarea acțiunilor militare clasice. În acest context, dat fiind faptul, că acțiunile militare se vor declanșa pe o singură direcție operativ-strategică, apărarea strategică va include o singură operație de apărare de nivel operativ-strategic, care, la rândul său, va include 2-3 operații de apărare de nivel operativ. În cadrul Forțelor Armate ale Republicii Moldova se va constitui o singură grupare de forțe de nivel operativ-strategic (nivel Corp de armată, Anexa nr. 28) pe direcția operativ-strategică amenințată. Totodată, în cadrul apărării strategice se va recurge la următoarele procedee: 1) *mobilizarea*; 2) *acoperirea strategică*; 3) *desfășurarea operativ-strategică*; 4) *desfășurarea unei operații strategice de apărare*.

În cazul unui conflictului de mică intensitate, susținem că se va anunța *mobilizarea parțială*. Ca și în cazul războiului de intensitate mare, mobilizarea va fi anunțată înainte de declanșarea acțiunilor militare, permițând completarea oportună a forțelor armate cu toate resursele necesare conform statelor de război. Acoperirea strategică va urmări scopul respingerii acțiunilor militare declanșate prin surprindere de către inamic pe direcțiile amenințate și asigurarea desfășurării strategice a forțelor armate. Considerăm că pentru evitarea surprinderii, în cazul unui conflict de mică intensitate, acțiunile de acoperire strategică ar trebui să fie realizate la instituirea stării de asediu pe toate direcțiile operativ-strategice din cadrul direcției strategice respective, cu concentrarea efortului pe direcția amenințată. Acoperirea strategică se va executa cu marile unități de nivel operativ din cadrul Armatei Naționale (menținute operaționale pe timp de pace (Anexa nr. 34)) și, la necesitate, Inspectoratul General de Carabinieri, sub conducerea comandamentului operativ-strategic din regiunea militară respectivă.

În cazul războiului de mare intensitate, se va recurge la desfășurarea strategică. În cadrul unui conflict militar de mică intensitate, se va recurge la desfășurarea operativ-strategică, care se va executa în scopul realizării dispozitivului operativ-strategic al grupării de forțe din cadrul operației de apărare, în regiunea militară respectivă. La această etapă se vor executa următoarele activități: 1) *trecerea marilor unități implicate în operație de la starea de pace la starea de război*; 2) *continuarea mobilizării acestor unități*; 3) *formarea grupării de forțe* pe direcția operativ-strategică amenințată; 4) *regruparea forțelor* în regiunea militară corespunzătoare; 5) *desfășurarea sistemele de conducere de nivel operativ-strategic și operativ din regiunea militară respectivă*, și 6) *realizarea dispozitivului de operații* conform planului operației. Odată cu declanșarea acțiunilor militare, operația de apărare strategică a grupării de forțe de nivel Corp de armată va include aceleași procedee de acțiune ca și în cazul războiului de mare intensitate.

În cadrul apărării strategice, atât în războiul de intensitate mare, cât și în cel de mică intensitate, *manevra strategică* va ocupa un loc important în realizarea obiectivelor strategice.

Astfel, înainte de declanșarea ostilităților militare, se vor executa deplasările marilor unități și unități în regiunile militare pe direcțiile operativ-strategice amenințate, în scopul formării grupărilor de forțe corespunzătoare și creării rezervelor tehnico-materiale necesare pentru desfășurarea operațiilor militare. Aceste manevre se vor executa folosind infrastructura de transport națională, și anume, transportul feroviar, rutier și aerian, iar în unele cazuri, posibilitățile de deplasare prin marș a marilor unități tactice. Un factor important în realizarea manevrei, la această etapă, îl va constitui respectarea strictă a măsurilor de mascare strategică.

Odată cu declanșarea acțiunilor militare, în cadrul operațiilor de apărare strategică, se vor aplica următoarele forme de manevră: 1) *schimbarea efortului strategic de pe o direcție pe alta*; 2) *contralovitura strategică* și 3) *manevra pe direcții interioare și exterioare*.

Schimbarea direcției de acțiune în cadrul apărării va avea scopul de a concentra efortul strategic pe direcțiile amenințate. Aceste manevre se vor executa atât prin folosirea infrastructurii de transport națională, cât și a posibilităților de marș al marilor unități tactice. În acest caz, un rol important îl va avea atât viabilitatea infrastructurii de transport, cât și controlul asupra spațiului aerian național.

Contralovitura strategică va fi una dintre cele mai importante forme de manevră în cadrul apărării strategice, care va fi executată de către marile unități de infanterie motorizată și tancuri, fiind sprijinite de acțiunile aviației, apărării antiaeriene, rachetelor terestre și artileriei, în scopul nimicirii inamicului pătruns în adâncimea operativă a dispozitivului strategic și restabilirii apărării pe primul aliniament strategic de apărare.

Manevrele pe direcții interioare și exterioare vor fi executate în scopul respingerii unor grupări de forțe ale inamicului care au declanșat acțiuni militare pe alte direcții operativ-strategice, decât cele activate, aparținând unei alte direcții strategice din cadrul teatrului de acțiuni militare, sau în cazul unei lansări masive de desant aerian în adâncimea strategică. Aceste manevre vor fi executate de către grupările de forțe din rezerva strategică subordonată comandamentului strategic.

În final, în cazul Republicii Moldova un rol important în elaborarea strategiei operaționale, pe lângă factorii determinanți, cum ar fi caracteristicile teatrului de acțiuni militare și potențialul militar al adversarului, îl vor avea posibilitățile economice și demografice ale statului. Astfel, în contextul geostrategic actual și viitor, Republica Moldova își va putea realiza obiectivele politico-militare numai recurgând la apărarea strategică. Totodată, în cadrul apărării strategice, atunci când forța militară reală a Republicii Moldova va fi egală, cu forța militară necesară, scopurile strategice vor fi realizate prin desfășurarea acțiunilor militare clasice. În același timp, în situația în care forța militară reală va fi cu mult inferioară celei necesare, scopurile politico-militare vor fi realizate prin desfășurarea acțiunilor militare specifice războaielor asimetrice.

3.6 Concluzii la capitolul trei

1. Aplicând metodologia bazată pe analiza situației strategice, exemplul Republicii Moldova demonstrează că această abordare permite elaborarea unei strategii militare adecvate, pentru a răspunde provocărilor militare actuale. Analiza geostrategică și identificarea potențialelor amenințări oferă o bază solidă pentru planificarea apărării naționale.

2. Caracteristicile geografice și militare ale Republicii Moldova, configurația frontierelor, dispunerea obiectivelor de importanță strategică și direcțiile operative indică necesitatea divizării țării în regiuni militare. Această structură facilitează gestionarea eficientă a resurselor și coordonarea operativă în caz de conflict. În contextul geopolitic actual, majoritatea amenințărilor provin din Est. Vecinătatea cu state cu potențial militar și economic considerabil, subliniază necesitatea unei apărări robuste.

3. Există probabilitatea implicării Republicii Moldova în două tipuri de războaie: de intensitate mare și de intensitate mică. Aceste scenarii necesită planificări și resurse diferite, adaptate contextului specific al fiecăruia. În caz de război de mare intensitate, Republica Moldova ar avea nevoie de aproximativ 185.542 de militari, în război de mică intensitate de 60.000 de militari, iar pe timp de pace de 15.000-20.000 de militari. Aceste necesități pot fi acoperite doar prin alocarea a 1-2% din PIB pentru apărare. În contextul amenințărilor militare accentuate și resurselor economice limitate, Republica Moldova ar trebui să apeleze la sprijinul partenerilor internaționali, inclusiv NATO și UE.

4. Republica Moldova își va putea realiza obiectivele politico-militare doar prin recurgerea la apărarea strategică. Aceasta implică planificarea și executarea unor strategii bine definite pentru a face față provocărilor militare. Atunci când forțele armate reale vor corespunde cu cele necesare, Republica Moldova va desfășura acțiuni militare convenționale, pentru a-și apăra independența și integritatea teritorială. În caz contrar, se va recurge la procedee specifice acțiunilor asimetrice.

5. Susținem pe deplin conceptul teoretic conform căruia *strategia militară* trebuie să includă: a) *evaluarea riscurilor și amenințărilor militare*, b) *prognoza caracterului viitorului război*, c) *strategia mijloacelor*, d) *strategia forțelor* și *strategia operațională*. Aceste componente sunt esențiale pentru asigurarea apărării eficiente a unui stat.

6. Studiul confirmă că strategia militară este o componentă a artei militare și, totodată, un domeniu al strategiei generale. Ca parte a strategiei generale, strategia militară gestionează riscurile și amenințările militare, estimează și evaluează caracterul viitorului război și stabilește structura forței militare. În calitate de componentă a artei militare, strategia militară reprezintă arta conducerii acțiunilor militare în general și a operațiilor militare de nivel strategic.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problematica științifică importantă, soluționată în domeniul științelor militare.

Lucrarea contribuie la elucidarea și dezvoltarea bazelor teoretico-conceptuale ale strategiei militare și la formularea unei strategii de apărare a Republicii Moldova, adaptată mediului de securitate regională, instaurat după invazia militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei. Studiul subliniază necesitatea adaptării strategiei militare a Republicii Moldova la dinamica amenințărilor din mediul de securitate regională. Caracteristicile geografico-militare ale teritoriului Republicii Moldova, configurația frontierelor și dispunerea obiectivelor strategice sunt factorii determinanți în structura și organizarea apărării naționale. Evaluarea riscurilor și amenințărilor, în special, a celor dinspre Est, evidențiază importanța unei strategii militare fundamentate și flexibile, capabilă să răspundă rapid și eficient la diverse scenarii de conflict. Aplicarea metodologiei de cercetare bazată pe analiza situației strategice a demonstrat că divizarea teritoriului Republicii Moldova în regiuni militare și identificarea direcțiilor strategice și operative adecvate sunt esențiale pentru eficiența apărării naționale. Studiul a relevat necesitatea unei forțe militare adaptate contextului geopolitic, doar cu o finanțare corespunzătoare, și a subliniat importanța sprijinului internațional în fortificarea capabilităților Armatei Naționale. Acest studiu teoretic este esențial pentru pregătirea și adaptarea forțelor armate ale Republicii Moldova la provocările actuale ale mediului de securitate regională.

În urma cercetărilor efectuate, autorul a formulat următoarele **concluzii**:

1. În istoriografia științei militare contemporane, conceptul de „strategie militară” este interpretat în mod diferit, deoarece nici actele normative în vigoare, nici autorii occidentali și nici cercetătorii ex-sovietici nu reflectă în totalitate misiunile caracteristice strategiei militare pentru a realiza obiectivele politico-militare. Aceste lacune determină apariția unor dificultăți în conducerea sistemului de apărare a statului, în timpul conflictelor armate. Totodată, o problemă importantă reprezintă încercarea de a universaliza metodele de elaborare a strategiei forțelor armate, promovate de teoriile militare externe din Occident și unele state ex-sovietice. Majoritatea teoreticienilor militari, în lucrările acestora, reflectă problemele relaționate de forțe și mijloace pentru realizarea obiectivelor stabilite, însă considerăm mai eficient ca la nivel de conținut strategia militară să exprime riscurile și amenințărilor cu caracter militar [49, p. 56; 52, p. 121].

2. În Republica Moldova, nu există o concepție unitară cu privire la strategia militară. În prezent, arta și știința strategică națională se află la început de cale, bazându-se pe cunoștințele ambelor școli strategice - occidentală și ex-sovietică. Actualmente, există necesitatea elaborării unui nou concept de „strategie militară”, care să corespundă cerințelor mediului de securitate

național și regional. În opinia noastră, strategia militară ar trebui să se axeze pe patru probleme esențiale cu referire la riscuri și amenințări cu caracter militar: strategia forțelor, strategia mijloacelor, strategia operațională și arta strategică [49, p. 58].

3. Metodele tradiționale de elaborare a strategiilor militare nu asigură o analiză suficientă a factorilor determinanți ai desfășurării luptei armate la nivel strategic. În scopul evaluării situației strategice și elaborării calitative a strategiilor militare, considerăm necesară aplicarea în cadrul procesului de planificare strategică a **noii metode de prognozare a forțelor armate**, care include următoarele etape: 1) estimarea forței în funcție de analiza teatrului de acțiuni militare; 2) estimarea forței în funcție de analiza potențialului adversar; 3) estimarea forței în funcție de analiza potențialului demografic al statului; 4) estimarea forței în funcție de analiza potențialului economic al statului. Metoda de prognozare a forțelor militare va contribui la evaluarea obiectivă a structurii forțelor armate, conform cerințelor luptei armate moderne [52, p. 125].

4. În prezent, nivelul strategic al artei militare a suportat schimbări semnificative, determinate de evoluțiile survenite desfășurarea luptei armate, influențate de progresele tehnico-științifice. Strategia militară este o parte componentă superioară a artei militare și un domeniu al strategiei generale, reprezentând atât arta, cât și știința de utilizare în război a forțelor armate ale statului. Aceasta implică planificarea și conducerea acțiunilor militare de mare amploare, în scopul realizării obiectivelor strategice. În opinia noastră, lupta armată se desfășoară conform unor legi și reguli, principii și procedee ale artei militare, iar la nivel strategic - conform strategiei militare. Victoria în desfășurarea acțiunilor militare se va obține numai atunci când conducerea strategică militară va respecta cu strictețe și în mod creativ atât legile, cât și principiile luptei armate [67, p. 177].

5. În urma analizei factorilor determinanți ai desfășurării luptei armate la nivel strategic, am ajuns la concluzia că strategia militară reprezintă arta de întrebuințare în război a forțelor armate ale statului. Planificarea și conducerea acțiunilor militare de mare amploare este un domeniu important și responsabil al strategiei militare. În contextul luptei militare moderne strategia militară este determinată de următorii factori: 1) poziția geografică a statului; 2) caracteristicile geografico-militare ale teatrului de acțiuni militare; 3) caracterul riscurilor și amenințărilor militare din parte inamicului potențial; 4) caracterul viitorului război; 5) potențialul demografic al statului; 6) potențialul economic al statului și 7) progresul tehnico-științific. În procesul de elaborare a strategiei militare este necesar să se desfășoare o analiză detaliată a factorilor menționați [58, p. 56].

6. Ținând cont de noile cerințe ale luptei armate moderne, strategia militară ar trebui să se axeze pe următoarele patru probleme esențiale: 1) *prognozarea caracterului viitorului război*; 2)

strategia forțelor; 3) *strategia mijloacelor* și 4) *strategia operațională*. Strategia forțelor este o componentă de bază a strategiei militare, care ține de stabilirea necesarului de forțe pentru realizarea obiectivelor strategice. Considerăm că aplicarea metodologiei de evaluare a structurii de forță în cadrul procesului de elaborare a strategiei militare va permite obținerea unor rezultate mai reușite în proiectarea forțelor armate. Strategia mijloacelor reprezintă baza punerii în aplicare a strategiei militare, pentru a o structura și completa. Strategia operațională este o componentă importantă a strategiei militare, care are rolul de aplicare a forțelor și mijloacelor stabilite de către strategia forțelor și a mijloacelor, în funcție de situație strategică existentă. În opinia noastră, în confruntarea militară actuală se vor aplica următoarele forme de manevră în ofensiva strategică: 1) *lovitura frontală*, 2) *învăluirea și întoarcerea strategică*, 3) *manevra pe direcții exterioare și interioare*. În apărarea strategică, vor fi relevante următoarele forme: 1) *schimbarea efortului strategic de pe o direcție pe alta*; 2) *contralovitura strategică* și 3) *manevra pe direcții interioare și exterioare* [48, p. 324]

7. Având în vedere caracteristicile geografico-militare, configurația frontierelor, dispunerea obiectivelor de importanță strategică și operativă, pentru a organiza eficient apărarea teritorială țării noastre, considerăm necesar, din perspectiva militară, de a diviza teritoriul Republicii Moldova în trei regiuni de militare: 1) *Regiunea militară „Nord”*, 2) *Regiunea militară „Centru”* și 3) *Regiunea militară „Sud”* (Anexa nr. 23). Astfel, fiecare regiune militară va include 1-2 direcții operative, iar obiectivele de importanță operativă și strategică vor fi repartizate relativ egal, ceea ce va permite, în funcție de caracterul amenințărilor militare, să fie repartizate rațional resursele de apărare și conducerea mai eficientă a acțiunilor militare [58, p. 57].

8. Republica Moldova este situată între două centre de putere aflate într-o competiție acerbă. Această situație se agravează și prin faptul că Republica Moldova este situată pe Direcția strategică de Nord-Est a continentului european, care este una dintre direcțiile strategice de importanță geopolitică sporită. În cazul declanșării unor acțiuni militare împotriva Republicii Moldova, statele din regiune dispun de un potențial real pentru crearea grupărilor de forțe capabile să exploateze la maximum capacitățile direcțiilor operativ-strategice, care converg pe teritoriul Republicii Moldova. Aplicând funcția predictivă a strategiei militare și investigând factorii strategici menționați, putem prognoza că Republica Moldova ar putea fi implicată în două tipuri de războaie: 1) *un război de mică intensitate* sau 2) *unul de intensitate mare* [48, p. 323].

9. În contextul riscurilor și amenințărilor militare condiționate de actualul mediu de securitate regional, susținem că Forțele Armate ale Republicii Moldova nu dispun de capacități militare suficiente pentru a-și îndeplini misiunile constituționale, în structura existentă și în conformitate cu documentele oficiale în vigoare. Reieșind din faptul, că Republica Moldova riscă

să fie implicată în două tipuri de războaie, susținem că ar fi mai corect să fie estimată inițial structura armatei necesare statului într-un război de mare intensitate, urmând apoi să fie stabilită forța militară necesară într-un conflict de mică intensitate [66, p. 96].

10. Republica Moldova își va putea realiza obiectivele politico-militare doar prin recurgerea la *apărarea strategică*. Aceasta implică planificarea și executarea unor strategii bine definite, pentru a face față provocărilor militare. Atunci când forțele armate reale vor corespunde celor necesare, Republica Moldova va desfășura acțiuni militare convenționale, pentru a-și apăra independența și integritatea teritorială. În caz contrar, se va recurge la procedee specifice acțiunilor asimetrice. Susținem pe deplin conceptul teoretic conform căruia *strategia militară* trebuie să includă: a) *evaluarea riscurilor și amenințărilor militare*, b) *prognoza caracterului viitorului război*, c) *strategia mijloacelor*, d) *strategia forțelor* și *strategia operațională*. Aceste componente sunt esențiale pentru asigurarea apărării eficiente a unui stat [66, p. 101].

11. Având în vedere complexitatea procesului de conducere a unui stat, considerăm adecvată existența unui domeniu specializat între politică și strategia militară, denumit strategia generală. Acest domeniu va fi specializat în gestionarea elementelor puterii naționale pentru realizarea obiectivelor politice. Totodată, din punct de vedere instituțional, problemele strategiei generale vor fi responsabilitatea puterii executive a statului. Strategia generală va coordona strategiile de ramură, stabilind obiective și sarcini pentru acestea (informaționale, diplomatice, economice și militare). La rândul lor, strategiile de ramură vor stabili căile de realizare a obiectivelor strategice menționate, utilizând forțele și mijloacele disponibile [61, p. 106].

În baza rezultatelor obținute, prin valorificarea științifică a scopului și obiectivelor propuse, facem următoarele **recomandări**:

1. *Comisiei pentru elaborarea Strategiei Naționale de Apărare a Republicii Moldova*: Recomandăm ca în cadrul procesului de elaborare a strategiei militare a Republicii Moldova, și anume la etapa evaluării riscurilor și amenințărilor militare, un subiect central să fie procesul de prognozare a caracterului viitoarelor conflicte sau războaie. Acest fapt va permite ca procesul de elaborare a strategiei militare să servească drept reper de bază pentru elaborarea strategiei forțelor și a mijloacelor și, corespunzător, a strategiei operaționale.

2. *Parlamentului Republicii Moldova*: Recomandăm ca, în contextul geostrategic actual, pentru ca forța militară reală a Republicii Moldova să corespundă cu forța militară necesară, sectorul de apărare să fie finanțat cu 2-3% din produsul intern brut. Numai în acest caz, țara noastră ar avea posibilitatea de a-și crea o armată modernă, care să corespundă cerințelor actuale ale câmpului de luptă modern.

3. *Guvernului Republicii Moldova*: Reieșind din faptul că strategia generală, în cadrul procesului de conducere, are rolul de a stabili căile de realizare a obiectivelor politice, considerăm necesar ca domeniul strategiei generale să fie repartizat în responsabilitatea guvernului. Acest lucru va crea posibilitatea de a eficientiza și reduce timpul de reacție al sistemului de conducere strategică și al sistemului național de securitate și apărare din Republica Moldova în diverse situații complexe.

4. *Ministerului Apărării al Republicii Moldova*: Considerăm necesară, din punct de vedere militar, împărțirea teritoriului Republicii Moldova în trei regiuni militare: Regiunea Militară „Nord”, Regiunea Militară „Centru” și Regiunea Militară „Sud”. Astfel, fiecare regiune militară va include 1-2 direcții operative, iar obiectivele de importanță operativă și strategică vor fi repartizate relativ egal. Aceasta va permite, în funcție de caracterul amenințărilor militare, repartizarea rațională a resurselor de apărare și conducerea mai eficientă a acțiunilor militare.

5. *Mediului academic din Republica Moldova*: Considerăm necesară introducerea conceptului de strategie generală în știința strategică a țării noastre. Acest concept ar cerceta domeniul plasat între politică și strategia militară în cadrul procesului de conducere. Această abordare ar permite studierea calitativă și mai ordonată a procesului de conducere strategică și, ca rezultat, deducerea de noi principii și procedee de acțiune strategică, adecvate cerințelor noului mediu de securitate.

6. *Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”*: Propunem ca în teoria și practica strategică să fie adoptat un nou concept, conform căruia *strategia militară* reprezintă o componentă superioară a artei militare și, în același timp, un domeniu al strategiei generale. Strategia militară constituie arta și știința utilizării forțelor armate ale statului în război, precum și planificarea și conducerea acțiunilor militare de mare amploare, în vederea realizării obiectivelor strategice. Adoptarea acestui concept va permite ca strategia militară să corespundă în totalitate cerințelor actuale ale luptei armate.

Perspectivile de cercetare a problemei științifice constau în clarificarea și dezvoltarea bazelor teoretico-conceptuale ale strategiei militare și elaborarea unei noi strategii de apărare a Republicii Moldova, adaptată mediului de securitate regională, instaurat după invazia militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei. Adaptarea strategiei militare a Republicii Moldova la dinamica evoluțiilor geopolitice din regiune presupune monitorizarea continuă a riscurilor și amenințărilor militare. Evaluarea obiectivelor strategice și operativ-tactice poate determina optimizarea structurilor de apărare și alocarea resurselor militare.

BIBLIOGRAFIE

a) în limba română

1. *Academia Română, Dicționar explicativ al limbii române*. București: Univers Enciclopedic, 1998. 33 p. ISBN: 973-9243-29-0.
2. AGUD, I. *Lexicon Militar*. Chișinău: Saka, 1994. 364 p. ISBM: 5-86892-110-0.
3. ALBU, N. *Securitatea națională: aspecte teoretice și practice*. Chișinău: Editura Academia Militară a Forțelor Armate, 2013, 240 p. ISBN 978-9975-4265-3-4.
4. ALBU, N., CUȘNIR, V. *Riscuri și amenințări la adresa securității naționale: tehnici de analiză și evaluare*. Chișinău: Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2019, 136 p. ISBN 978-9975-3298-0-4.
5. ALEXANDRESCU, G. *Amenințări la adresa securității*. București: U.N.Ap., 2004. 24 p.
6. ALEXANDRESCU, G. *Perspective în lupta armată*. București: U.N.Ap., 2006. 46 p. ISBN (10) 973-7854-60-8; ISBN (13) 978-973-7854-60-5.
7. ALEXIU, D., BUȚĂ, V., BORCEA, T. *Operațiile de apărare a grupării de forțe*. București: Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 2002, 130 p. ISBN 973-8317-70-3.
8. *Anuarul statistic al Republicii Moldova 2016* [online]. Chișinău, 2016. [citat: 23.07. 2016]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2016/AS_2016.pdf.
9. ARSENIE, V., CEARAPIN, T., VELICU, G. *Actualitatea strategiei*. Craiova: Sitech Craiova, 1998. 428 p. ISBN 973-9346-15-4.
10. ARVINTII, Ecaterina. *Parteneriatul în domeniul securității și apărării dintre R. Moldova și UE, semnat*. Recean: „Nu există un mecanism mai bun pentru a asigura pacea și stabilitatea”. [online]. Chișinău. [citat: 10.06.2024]. Disponibil: <https://radiomoldova.md/p/34883/parteneriatul-in-domeniul-securitatii-si-apararii-dintre-r-moldova-si-ue-semnat-recean--nu-exista-un-mecanism-mai-bun-pentru-a-asigura-pacea-si-st>
11. AVERESCU, A. *Lecțiuni de Geografie Militară*. București: Tipografia Curții Regale, 1895. 252 p. CZU-355.47.
12. AVERESCU, A. *Mobilizarea*. București: Tipografia Toma Bisescu, 1895. 339 p. CZU-355.272.
13. BĂDĂLAN, E. *Tratat de tactică militară, Forțele terestre, vol.2*. Sibiu: A.F.T., 2003. 364 p. ISBN 973-8099-71-2.
14. BĂDĂLAN, E., FRUNZETI, T. *Asimetria și idiosincrazia în acțiunile militare*. București: C.T.E.A, 2004. 261 p. ISBN 973-86493-5-8.
15. BĂLĂCEANU I., FRUNZETI T., MARTIN I., DRAGOMIRESCU V., HANGANU M., PETRE C. *Interacțiunea strategiilor în conflictele armate moderne*. București: U.N.Ap., 2011. 138p. ISBN 978-973-663-853-4.
16. BEAUFRE, A. *Introducere în strategie. Strategia acțiunii*. București: U.N.Ap., 1974. 155.p ISBN 978-973-663-638-7.
17. BEAUFRE, A. *Strategie pentru viitor. Probleme militare ale războiului modern*. București: Editura militară, 1991. 156 p. ISBN: 973-32-0262-2.
18. BUZZAN, B. *Popoarele, statele și teama*. Chișinău: Cartier, 2000. 386 p. ISBN 9975-79-046-1.
19. CAMOUS, T. *Orienturi, occidenturi, 25 de secole de războaie*. Chișinău: 2009. 512 p. ISBN 978-9975-79-536-4.
20. CEBOTARI, S. *Abordări teoretico-metodologice ale securității regionale*. În: Revista Militară. Studii de securitate și apărare, nr. 2(6)/2011. p. 4-11.
21. CEBOTARI, S. *Interesele geopolitice ale Federației Ruse în contextul formării noii arhitecturi geopolitice*: tz. de doctor habilitat în științe politice. Chișinău, 2017. 211p.
22. CEBOTARI, S. *Strategii de securitate: delimitări conceptuale*. În: Revista Militară. Studii de securitate și apărare, nr.1(4) 2011 p.4-11. ISSN 1857- 405X.

23. CHALIAND, G. *Anthologie mondiale de la strategie*. Paris: Robert LaFont, 1990. 1523 p. ISBN 10: 222105637X, ISBN 13: 9782221056370.
24. CHARLES DE GAULLE. *Armata profesionistă*. București: A.Î.S.M., 1994. 184 p. ISBN 10: 2259000460.
25. *Cheltuielile militare după țară* [online]. Stockholm, 2009, [25.08.2017] Disponibil: <https://www.sipri.org>.
26. CHIFU, I. *Gândire strategică*. București: IȘPR, 2013. 340 p. ISBN 978-973-7745-85-9.
27. CHIMERCUIUC, N. *Adecvarea acoperirii la prima operație strategică defensivă*: tz. de doct. în științe militare. București, 2004. 204 p.
28. CIOFLINĂ, D., HABIAN L. *Arta operativă*. București: A.Î.S.M., 1999. 182 p. ISBN: 973-9324-08-8.
29. CIOFLINĂ, D., HABIAN, L. *Arta operativă, prezent, trecut și viitor*. București: Editura AÎSM, 1999. 182 p. ISBN 973-9324-08-8.
30. CIUPEI, I. *Apărarea colectivă a României*. București: U.N.Ap., 2007. 240 p. ISBN: 978-973-663-625-7.
31. CLAUSEWITZ, C. *Despre război*. București: Antet, 2006. p. 408. ISBN 978-973-636-516-4.
32. COJAN, V. *Întrebuințarea eșalonului doi în luptă*. București: Filaret, 1990. 135 p. ISBN 973-32-0141-3.
33. CONOVALI, Mihaela. Moldova va avea o Strategie națională de Apărare. Cine va face parte din Comisia desemnată de Maia Sandu? [online]. Chișinău. [citat: 10.06.2024]. Disponibil: <https://newsmaker.md/ro/moldova-va-avea-o-strategie-nationala-de-aparare-cine-face-parte-din-comisia-desemnata-de-maia-sandu/>
34. *Constituția Republicii Moldova*. Chișinău: ARC, 2012. 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
35. COROPCEANU, I. *Serviciul militar în Republica Moldova: abordare politico-juridică*: tz. de doct. în științe politice. Chișinău, 2007. 150 p.
36. COUTAU-BEGARIE, H. *Tratat de strategie*. București: U.N.Ap., 2006. 442 p. ISBN: 973-663-333-4.
37. CUCU, M. *Curs de geografie militară*. București: Topografia Academiei Militare, 1970. 75 p.
38. CUCU, M. *Factorul geografic în acțiunile militare*. București: Editura militară. 1981. 335 p. B127. CZU 355.47 [498].
39. DEAC, L., IRIMIA, I. *Securitatea României la răscruce de mileniu*. București: Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 2000, 175 p. ISBN 973-9324-53-3.
40. DOLGHIN, N. *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă*. București: U.N.Ap., 2004. 48 p. ISBN 973-663-143-5.
41. DUȚU, P., *Managementul și conducerea militară strategică în viitoarele confruntări armate*. București: editura U.N.Ap., 2012. 82 p. ISBN 978-973-663-964-7.
42. EFIMESCU, N. *Studii de strategie militară*. București: Editura Militară, 1987. 255 p. B 10486.
43. FEDOROV, Iu. *Război „hibrid” în stil rusesc*. Moscova: Циакр, 2016. 176 p. ISBN: 978-966-159-065-1.
44. FRUNZETI, T. *Globalizarea securității*. București: Editura militară, 2006. 364 p. ISBN 10: 973-32-0719-5, ISBN: 13 978-973-32-0719-1.
45. GÂRZ, F. *Expansiunea spre est a NATO. Bătălia pentru Europa*. București: Coruț Pavel, 1997. 315 p. ISBN: 973-9225-16-0.
46. GIURCĂ, I., VLAD, G. *Geografie militară*. București: Editura AÎSM, 1993. 182 p. APS 690/93.
47. **GÎRNEȚ Iu.**, BABIN A, SERAFIMCIUC V, PROFIR C. Tehnici de fundamentare a deciziilor folosind metodele calculelor tactice. În: *Materialele conferinței cu participare*

internațională. București: Universitatea Națională de Apărare, 2006 pp. 429-439, ISBN [13] 978-973-7854-41-4.

48. **GÎRNEȚ, Iu.** Operațiile strategice în cadrul luptei armate: factori ce determină conținutul, durata și succesul. În: *Materialele conferinței cu participare internațională*. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate, 2017. pp. 321-326. ISBN: 978-9975-3174-2-9.

49. **GÎRNEȚ, Iu.** Abordări conceptuale privind conținutul strategiei. În: *Revista Militară. Studii de Securitate și Apărare*. 2017. nr.1(17). Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, pp. 55-58. ISSN 1857-405X.

50. **GÎRNEȚ, Iu.** Concepte contemporane privind strategia. În: *Materialele conferinței interuniversitare*. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate, 2016. pp. 49-51. ISBN: 355-351-746(478)(082).

51. **GÎRNEȚ, Iu.** Considerații privind noțiunea de „Război hibrid”. În: *Materialele conferinței cu participare internațională*. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate, 2015. pp. 245-251. ISBN: 978-9975-3048-7-0.

52. **GÎRNEȚ, Iu.** Fundamente teoretico-metodologice ale structurii forțelor armate. In: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*. 2020. nr. 3(58). pp. 121-127. ISSN 1857-0461. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4269513>

53. **GÎRNEȚ, Iu.** Interdependența finanțelor publice și a strategiei militare în perioada contemporană. În: *Materialele conferinței cu participare internațională*. Pitești: Universitatea Constantin Brâncoveanu, 2018. pp. 19-21. ISSN-L: 2537-4222.

54. **GÎRNEȚ, Iu.** Metodele pregătirii și desfășurării exercițiilor militare. Chișinău: Editura Academia Militară a Forțelor Armate, 2017, 106 p. ISBN 978-9975-3174-0-5.

55. **GÎRNEȚ, Iu.** Război hibrid. Între istorie și actualitate. În: *Revista Militară. Studii de Securitate și Apărare*. 2015. nr. 1(13). Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, pp. 19-22. ISSN 1857-405X.

56. **GÎRNEȚ, Iu.** Riscuri și amenințări la adresa securității militare a Republicii Moldova. În: *Materialele conferinței cu participare internațională*. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate, 2017. pp. 245-251. ISBN: 355-351-746 (748)(082).

57. **GÎRNEȚ, Iu.** Strategia între artă și știință. În: *Materialele conferinței cu participare internațională*. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate, 2016. pp. 159-163. ISBN: 978-9975-84-017-0.

58. **GÎRNEȚ, Iu.** Unele considerații privind arta militară națională. În: *Revista Militară. Studii de Securitate și Apărare*. 2011. nr. 1(4). Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, pp. 55-58. ISSN 1857-405X.

59. **GÎRNEȚ, Iu.,** BUCLIȘ, M., ȘARAMET, S. *Doctrina pentru operații întrunite ale Armatei Naționale*. Chișinău: Editura militară, 2013. 59 p.

60. **GÎRNEȚ, Iu.,** CERNEȚCHI, E., CAZACOV, L. *Manualul de luptă al companiei de infanterie*. Chișinău: Editura militară, 2010. 237p.

61. **GÎRNEȚ, Iu.,** GÎRNEȚ, S. Politica și strategia. Repere istorice. În: *Revista Militară. Studii de Securitate și Apărare*. 2013. nr.1(9). Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, pp. 105-108. ISSN 1857-405X.

62. **GÎRNEȚ, Iu.,** MEREUȚĂ, Gh. Tendințe de evoluție a strategiei. Prezent și perspective. În: *Materialele conferinței cu participare internațională*. București: Universitatea Națională de Apărare, 2017. pp.205-211. ISSN-L 2285-8318.

63. **GÎRNEȚ, Iu.,** STOIAN, V., SEVERIN, V. *Manualul de luptă al plutonului de infanterie*. Chișinău: Editura militară, 2009. 236 p.

64. **GÎRNEȚ, Iu.,** ȘARAMET, S. *Manualul de luptă a batalionului de infanterie*. Chișinău: Editura militară, 2012. 284 p.

65. **GÎRNEȚ, Iu., ZAVALSCKI, I.** Aspecte privind lupta în mediul urban. În: *Revista Militară. Studii de Securitate și Apărare*. 2012. nr. 1(7). Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, pp. 80-90. ISSN 1857-405X.
66. **GÎRNEȚ, Iurie.** Operațiile de apărare în contextul unui război de intensitate mare. În: *Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională*, 17 decembrie 2020, Chișinău. Chișinău: 2020, Vol. 1, pp. 94-110. ISBN 978- 9975-3345-6-3
67. **GÎRNEȚ, Iurie.** Tendințe, factori și perspective care vor influența conținutul, durata și succesul desfășurării operațiilor strategice în cadrul luptei armate. În: *Probleme actuale ale științei militare și securității naționale*, 16 mai 2016, Chișinău. Chișinău: Biroul editorial al Academiei Militare, 2016, pp. 174-178. ISBN 978-9975-3048-9-4.
68. GLIGOR, I. *Influența factorilor geografici asupra operațiilor și luptelor armate Române*. Sibiu: Alma mater, 2007. 156 p. ISBN 978-973-632-358-4.
69. *Glosarul NATO de termeni și definiții, AAP-6 (U)*. [online]. București, 2015. 805 p. [cit. 14.02.2016]. Disponibil: <https://www.unap.ro/ro/news/aap6ro.pdf>
70. GRAY, C. *Războiul, pacea și relațiile internaționale: o introducere în istoria strategică*. Iași: Editura Polirom, 2010. 348 p. ISBN 978-973-46-1770-8.
71. GRIGORAȘ, G. *Eseu de strategie și tactica militară*. București: AÎSM, 1995. 217 p. ISBN: 973-96162-8-3.
72. GROZEA, T. *Tendințe, orientări, controverse în strategiile militare contemporane*. București: Editura militară, 1991. 247 p. ISBN 973-32-0154-5.
73. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea programului „Armata profesionistă 2018-2021”. Nr. 601 din 26.06.2018. În: *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, 29.06.2018, Nr. 235-244.
74. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei militare și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2018-2022. Nr. 961 din 3 octombrie 2018. În: *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, 02.11.2018, Nr. 410-415.
75. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 249 din 10 aprilie 2024 privind aprobarea proiectului de lege pentru ratificarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Franceze cu privire la cooperarea în domeniul apărării, semnat la Paris la 7 martie 2024. [online]. Chișinău. [cit. 10.06.2024]. Disponibil: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=69d77f45-f65a-4d70-adde-3693a9c6481b>
76. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova. Nr. 445 din 05 mai 1995. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.06.1995, Nr. 35.
77. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Doctrinei militare a Republicii Moldova. Nr. 482 din 06 iunie 1995. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.07.1995, Nr. 038.
78. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018-2022. Nr. 134 din 19 iulie 2018. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 03.08.2018, Nr. 285-294.
79. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Concepției reformei militare. Nr. 1315 din 26 iulie 2002. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2002, Nr. 117.
80. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova. Nr. 391 din 15 decembrie 2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 17.01.2024, Nr. 17-19 art. 28.
81. IRIMIA, I., ION, E. *Elemente de teorie și artă militară*. București: Editura AÎSM, 2003. 286p. ISBN 973-8317-86-X.

82. JANNESCU, G. *Studii de Geografie Militară*. București: G.A. Lăzăreanu, 1884. 240 p.
83. LARIONOV, V. *Evoluția artei militare. Etape, tendințe și principii*. Moscova: Editura militară, 1987. 248 p. Γ-10327.
84. LAVRENOV, S., POPOV, I. *URSS în conflicte locale*. București: Editura militară, 1977. 778 p. B 648.
85. Legea Republicii Moldova cu privire apărarea națională. Nr. 345 din 25 iulie 2003. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 19.09.2003, Nr. 200-2003.
86. Legea Republicii Moldova cu privire la aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova. Nr. 112 din 25 mai 2008. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 03.06.2008, Nr. 97-98.
87. Legea Republicii Moldova cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei. Nr. 1245-XV din 18 iulie 2002. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 10.10.2002, Nr. 137-138/1054.
88. Legea Republicii Moldova privind regimul stării de urgență, asediu și război. Nr. 212 din 24 iunie 2004. în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 06.08.2004, Nr. 137-132/137.
89. LOGOFĂTU, Gh. *Elemente de strategie militară*. București: Editura militară, 1975. 340 p. B 255.
90. LUTTWAK, E. *Strategia. Logica războiului și păcii*. Moscova: Universitatea „Dmitri Pojarskii”, 2012. 387 p. ISBN 978-5-91244-022-9.
91. MANSTEIN, E. *Victorii pierdute*. Ploiești: Editura Elit, 1982. 512 p. ISBN 973-99559-2-4.
92. *Manualul pentru organizarea de stat major și operații ale comandamentelor armatei naționale*. Chișinău: C.E., 2017. 238 p. aprobat prin directiva Nr. D-6 din 23.06.2017
93. *Manualul terminologiei militare a Armatei Naționale*. Chișinău: Editura militară, 2013. 180 p.
94. MARIN, Gh., BOTU, A., POP, C., RIPEANU, V., MARIN, D., CUCU, M., PROSAN, Gh., BINA, I. *Studii asupra organizării și înzestrării armatei de arme întrunite fără comandament de corp de armată*. București: Editura Academiei militare., 1958. 126 p. Cc. 17.
95. MAURICIUS. *Arta militară*. București: Editura Academia R.S.R., 1970. 424 p. CZU 355.01[3].
96. MEREUȚĂ, Gh. *Managementul resurselor umane-factor potentator al capacității militare a unui stat*: tz. de doct. în științe militare. București, 2005. 228 p.
97. MUREȘAN, M. *Reflecții despre fenomenul militar*. București: U.N.Ap., 2004. 156 p. ISBN: 973-663-118-4.
98. MUREȘAN, M. *Tendențe în evoluția teoriei și practicii războiului*. București: U.N.Ap., 2006. 190 p. ISBN 973-663-303-9.
99. MUREȘAN, M., VĂDUVĂ, GH. *Războiul viitorului, viitorul războiului*. București: U.N.Ap., 2004. 515 p. ISBN: 973-663-123-0.
100. ONIȘOR, C. *Elemente de artă strategică românească*. București: Academia de Înalte Studii Militare, 2001. 220 p. ISBN: 973-9324-11-8.
101. ONIȘOR, C. *Teoria strategiei militare*. București: Academia de Înalte Studii Militare, 1999. 700 p. ISBN: 973-9324-11-8.
102. ORBAN, O. *Dicționar militar de termeni tactic-operativi*. București: Tiparul, 1972. 328 p. B 662.
103. Parteneriat de Securitate și Apărare dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. [online]. Chișinău. [citat: 10.06.2024]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/security_and_defence_partnership_md-eu-2_-_ro_translation_1_2.pdf
104. PÂRVU, I. *Introducere în epistemologie*. Iași: Polirom, 1998. 299 p. ISBN: 9736831132.

105. PETRI A., ALEXANDRU C., BONCU S., CODIȚA C., MUNTEANU M., PĂDURARIU N., PĂSCUȚ N., PRADA I., SINESCU C. *Concepții doctrinar-strategice occidentale*. București: Editura militară, 1986. 281p. B10186
106. POPESCU, C. *Elemente de teorie a strategiei militare*. București: U.N.Ap., 2015. 188 p. ISBN 978-606-660-196-2.
107. POPESCU, M. *Arta militară de-a lungul mileniilor* [online]. București: CTEA, 2004. 653 p. [15.05.2018]. Disponibil: <https://gheorghevaduva.ro/Altevolume/Arta%20militara%20de-a%20lungul%20mileniilor.pdf>
108. *Puterea militară a statelor* [online]. 2006, [15.05.2018]. Disponibil: www.globalfirepower.com
109. *Regulamentul de luptă al marilor unități (unității) de arme întrunite*. Chișinău: Centrul Editorial, 2003. 224 p. Aprobat prin ordinal Ministrului Apărării al Republicii Moldova nr.020 din 30.12.2002.
110. REPCIUC, T. *Conceptele securității*. București: Axioma Print, 2008. 100 p. ISBN 978-973-88755-4-8.
111. SAFTA, I. *Războiul din Golf*. București: Editura militară, 1991. 362 p. ISBN: 973-32-0280-0.
112. SĂNDULESCU, N. *Apărarea în câmpie între râurile Olt și Mostiștea*. București: CICAM, 2005. 174 p. ISBN: 9736631915.
113. SCURT, C., LUȚAI, R. *Considerații privind războiul hybrid*, în Conferința Științifică Internațională strategii XXI cu tema: „Complexitatea și dinamismul mediului de securitate”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate. București: 11 – 12 iunie 2015. pp 209-216. 488 p. ISSN: 2285-9462
114. SOARE, C. *Dialectica luptei armate*. București: Editura militară, 1981. 228 p. B 216.
115. SOARE, C. *Gândirea militară*. Oradea. Imprimeria de Vest R.A., 1999. 267 p. ISBN: 973-9241-96-4.
116. SOARE, C. *Problemele filosofice ale Științei militare*. București: Editura militară, 1987. 234 p. ISBN B -10286.
117. SOARE, C. *Problemele filosofice ale Științei militare*. București: Editura militară, 1991. 237 p. ISBN: 973-32-0165-0.
118. SOARE, C. *Războiul și politica în epoca contemporană*. București: Editura militară, 1986. 262 p. B 10186.
119. STANCU, M. *Operația de apărare mobilă a diviziei mecanizate*. București: Editura U.N.Ap., 2015. 103 p. ISBN: 978-606-660-182-5.
120. STANCU, M., IACOB D. *Forțele expediționare – un posibil răspuns la provocările mediului operațional contemporan*. București: U.N.Ap., 2015. 274 p. ISBN: 978-606-660-202-0.
121. STANISLAV, E. CIOBANU, N. PAȚĂ I. *Factorul geografic și rolul său în întărirea capacității de apărare a patriei*. București: Editura militară, 1985. 147 p.
122. *Strategia Militară a României* [online]. București, 2016 [cit 15.11 .2019]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/182367>.
123. *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019* [online]. Bucuresti, 2015 [cit 20.02.2016]. Disponibil: http://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf.
124. TEODORESCU, C. *Curs de Geografie militară a României și țărilor vecine*. București: Albert Baer, 1912. 291 p. GS3932.
125. TEODORESCU, C. *Geografie militară a României și a țărilor vecine*. București: Editura AÎSM, 1912. 308 p. V-5487.
126. TOMA, Gh. *Tactica blindatelor. Relansarea tancurilor*. București: Academia de Înalte Studii Militare, 2002. 254 p. ISBN: 9738317126.

127. TOPOR, S. *O scurtă istorie a terorismului*. București: U.N.Ap., 2013. 198 p. ISBN 978-606-660-023-1.
128. ȚENU, C. *Fundamentele întrebuițării Forțelor Terestre în acțiunile militare moderne. Curs de artă militară*. București: UNAP, 2005. 121 p. ISBN 973-663-252-0.
129. VĂDUVĂ, G. Integralitatea strategiei. In: *Gândirea militară românească*. 2005, nr 3 (2006), pp. 115-122. ISSN 1454- 0460.
130. VĂDUVĂ, G. Strategia generativă. In: *Gândirea militară românească*. 2005, nr 5 (2005), pp. 111-119. ISSN 1454- 0460.
131. VĂDUVĂ, G. Strategie națională și strategie de alianță. In: *Impact strategic*. 2005, nr 2 (2005), pp. 97-102. ISSN 1582- 6511.
132. VĂDUVĂ, Gh. *Nori pentru mileniul trei. Eseu de geostrategie*. București: Editura National, 1998, 448 p. ISBN: 973-9308-79-1.
133. VĂDUVĂ, Gh. *Principii ale războiului și luptei armate* [online]. București: U.N.Ap., 2003. 94 p. [citată 14.02.2017]. Disponibil: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/principii_ale_razboiului.pdf
134. VĂDUVĂ, Gh. *Strategia acțiunilor rapide*. București: A.Î.S.M., 2002, 222 p. ISBN: 973-831-55-X.
135. VĂDUVĂ, Gh. *Strategie militară pentru viitor*. București: Paideia, 2003, 300 p, ISBN: 973-596-161-X.
136. VĂDUVĂ, Gh. *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2007, 48 p. ISBN 978-973-663-597-7.
137. VĂDUVĂ, Gh. *Strategie integrală* [online]. București: U.N.Ap., 2003. 214p. [citată 14.07.2016]. Disponibil: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/strategia_integrala.pdf.
138. WIGHT, M. *Politica de putere*. Chișinău: ARC, 1998. 325 p. ISBN: 9975-61-065-X.
139. XENOFON. *Statul spartan: statul atenian*. București: Editura Best Publishind, 2002. 50p. ISBN 973-8325-02-1

b) în limba engleză

140. ANTHONY, A. CUCOLO, S. *Forging an American Grand Strategy: Securing a Path Through a Complex Future*. Washington: U.S. Army War College, 2013. 144 p. ISBN: 1-58487-595-x.
141. BLIJ, H., MULDER, P. *Physical Geography. The Global Environment*. Oxford: University Press, 2004. 672 p. ISBN-13: 978-0199859610, ISBN-10: 0199859612.
142. EISENHOWER, D. *Crusade in Europe*. Doubleday. 1948. 559 p. ISBN: 080185668x.
143. GRAY, C. *Modern strategy*. Oxford: Editura Oxford University Press, 2012. 412 p. ISBN 77804.
144. GRAY, C., BAYLIS, J., WIRTZ, J. *Strategy in the Contemporary World*. Oxford: Editura Oxford University Press, 2010. 442 p. ISBN 77883.
145. *IMSM-0292-2010 Hybrid threats description and context* [online]. SUA, 2010, [01.04.2018]. Disponibil: http://cco.dodlive.mil/files/2014/02/Prism_111-24_Aaronson-Diessen.pdf
146. *National Military Strategy* [online]. Washington, 2018, [15.11.2019]. Disponibil: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/UNCLASS_2018_National_Military_Strategy_Description.pdf.
147. SLESSOR J. *Strategy for the West*. London: William Morrow & Company, 1954. 240 p. B. N. 59928.
148. *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*, vol. III. Merriam-Webster, 1828. 7448 p. ISBN: 978-0877792017.
149. WEISENSEE, J. *Measuring European Foreign Policy Impact: The EU and the Georgia Crisis of 2008* [online]. EU, 2019, [citată 28.02.2019]. Disponibil: www.coleurope.eu/ire.
150. WESLEY, K. CLARK. *Winning modern wars* New York: Public Affairs, 2004. 240 p. ISBN: 1-58648-218-1.

c) în limba franceză

- 151.COLIN, J. *Transformation de la Guerre*. Paris: Editura Ernest Flammarion, 1911. 310 p. ISBN 355.01 [440].
- 152.FOCH, F. *Des principes de la guerre*. Paris: Edite par economica. 1996. 531 p. ISBN 10: 2743300655.
- 153.FULLER, V. *La conduite de la guerre*. Paris: Payot, 2007. 479 p. ISBN-10: 2228901539, ISBN-13: 978-2228901536.
- 154.HAMON L. *La strategie contre la guerre. Preface du general Ailleret* . Paris: B. Graccet, 1966. 319p. N.L. 464136.
- 155.IUNG, *Republique et l'armee*. Paris: Editura Charpentier, 1892. 362 p. V-2697.
- 156.MORDACQ, H., *La strategie. Historique evolution*. Paris: Editura L. Fourier, 1921, 204 p. V-6042.

d) în limba germană

- 157.*Konzeption der Bundeswehr* [online]. Berlin, 2018, [20.11.2019]. Disponibil: www.bmvg.de/resource/blob/26544/9ceddf6df2f48ca87aa0e3ce2826348d/20180731-konzeption-der-bundeswehr-data.pdf.
- 158.LANGENSCHIEDTS, Gr. *Deutch als Fremdspache*. Munchen: Varlag Enzyklopedie, 1989. 125 p. ISBN: 978-3-468-49039-2.

e) în limba rusă:

159. АХРОМЕЕВ, С., КОРНИЕНКО, Г. *Глазами маршала и дипломата. Критический взгляд на внешнюю политику СССР до и после 1985 года*. Москва: Издательство „Международные отношения”, 1992. 320 с. ISBN 5-7133-0531-7.
160. АХРОМЕЕВ, С., СВЕЧИН, А., МАРТЫНОВ, И. *Хорошо забытое старое*. Москва: Военное издательство, 1991. 192 с. ISBN 5-203-01261-X.
161. *Боевой устав сухопутных войск (часть I, дивизия, бригада, полк)*. Москва: Военное издательство, 1982. 560 с.
162. БУРОВСКИЙ, А., ЯКУЦЕНИ, С. *Завтра будет война*. Москва: Яуза-Пресс, 2010. 352 с. ISBN 978-5-9955-0156-5.
163. БЖЕЗИНСКИЙ, З. *Великая шахматная доска*. Москва: Издательство „Международные отношения”, 1998. 167 с. ISBN 5-7133-0967-3.
164. БЛУМ, У. *Смертоносный экспорт Америки-демократия*. Москва: Кучьково Поле, 2014. 272 с. ISBN 978-5-9950-0391-5.
165. *Большая Советская Энциклопедия, издание 2, том 43*. Москва: Военное издательство, 1982. 560 с.
166. ВОРОБЬЁВ, И. *Тактика-искусство боя* [online]. Москва: Военное издательство, 2002. 432 с. [citat 14.02.2017] Disponibil: <https://www.twirpx.com/file/204618/> .
167. ВАЛЬТЕР, Г. *Германский Генеральный штаб. История и структура*. Москва: Издательство Центрполиграф, 2005. 478 с. ISBN 5-9524-1591-1.
168. ВАРЕННИКОВ, В. *Неповторимое, том 1*. Москва: Издательство „Советский писатель”, 2001. 544 с. ISBN 5-265-03487-0.
169. ВАРЕННИКОВ, В. *Неповторимое, том 2*. Москва: Издательство „Советский писатель”, 2001. 544 с. ISBN 5-265-03488-9.
170. ВАРЕННИКОВ, В. *Неповторимое, том 3*. Москва: Издательство „Советский писатель”, 2001. 320 с. ISBN 5-265-03489-7.
171. ВАРЕННИКОВ, В. *Неповторимое, том 4*. Москва: Издательство „Советский писатель”, 2001. 400 с. ISBN 5-265-03490-0.
172. ВАРЕННИКОВ, В. *Неповторимое, том 5*. Москва: Издательство „Советский писатель”, 2001. 448 с. ISBN 5-265-03491-9.

173. ВАРЕННИКОВ, В. Неповторимое, том 6. Москва: Издательство „ Советский писатель”, 2001. 640 с. ISBN 5-265-03492-7.
174. ВАРЕННИКОВ, В. Неповторимое, том 7. Москва: Издательство „ Советский писатель”, 2001. 640 с. ISBN 5-265-03493-5.
175. ВОРОНЦОВ, Г. *Военные коалиций и коалиционные войны*. Москва: Военное издательство, 1976. 340 с. Г-75071.
176. *Военная доктрина Российской Федерации* [online]. Federația Rusă, 2017, [citat 13.12.2019]. Disponibil: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>.
177. *Военная доктрина Украины* [online]. Украина, 2015 [citat 13.12.2019]. Disponibil: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>.
178. *Военная доктрина Республики Беларусь* [online]. Республики Беларусь, 2016, [citat 14.10.2019] Disponibil: https://www.mil.by/ru/military_policy/basic/doktrina.
179. ГАЙВОРОНСКИЙ, Ф. *Эволюция военного искусства*. Москва: Военное издательство, 1987. 246 с. Г-10327.
180. ГАРЕЕВ, М. *Полководцы победы и их Военное наследие*. Москва: ИНСАН, 2004. 480 с. ISBN 5-85840-325-5.
181. ГАРТ, Л. *Стратегия не прямых действий*. Москва: Издательство „Терра Фантастика”, 2003. 656 с. ISBN 5-17-017435-7.
182. ГРАЧЁВ, П. *Военная энциклопедия, 2 том*. Москва: Военное издательство, 1994. 544 с. ISBN 5-203-00299-1.
183. ГРАЧЁВ, П. *Военная энциклопедия, 3 том*. Москва: Военное издательство, 1995. 543 с. ISBN 5-203-00748-9.
184. ГРИН, Р. *33 стратегии войны*. Москва: Pokete&travel, 2017. 320 с. ISBN 978-5-386-09998-5.
185. ГРИШИН, С. *Соединения и части в бою. Иностранные армии*. Москва: Военное издательство, 1985. 279 с. ИБ 2313.
186. ГУДЕРИАН, Г. *Воспоминания немецкого генерала. Танковые войска Германии во Второй мировой войне. 1939–1945*. Москва: Центрполиграф; М., 2012. 92 с. ISBN 978-5-9524-4990-9.
187. ГУДЕРИАН, Г. *Танки-Вперед* [online]. Москва: Военное издательство, 1954. 260 с. [citat 13.12.2019]. Г-30456. Disponibil: http://militera.lib.ru/science/guderian_h02/index.html.
188. ЖОМИНИ, Г. *Стратегия и тактика в военном искусстве*. Москва: Издательство „Центрполиграф”, 2009. 262 с. ISBN 978-5-9524-4237-5.
189. ЖЕЛТОВ, А., КОНДРАТКОВ, Т., ХОМЕНКО, Е. *Методологические проблемы военной теорий и практике*. Москва: Военное издательство, 1969. 489 с. р. Г 69015.
190. ЖУКОВ, Г. *Воспоминание и размышления*. Москва: Издательство „ Олма-пресс”, 2002. 118 с. ISBN 5-224-03195-8.
191. ЗАХАРОВ, М. *Генеральный штаб в предвоенные годы*. Москва: Издательство „ Люкс”, 2005. 766 с. ISBN 5-9660-1412-4.
192. ИВАНОВ, С. *Военная энциклопедия, том 8*. Москва: Военное издательство, 2004. 579 с. ISBN 5-203-01875-8.
193. ИВАНОВ, С. *Военная Энциклопедия, том 6*. Москва: Военное издательство, 2002. 639 с. ISBN 5-203-01873-1.
194. ИВАНОВ, С. *Военная Энциклопедия, том 7*. Москва: Военное издательство, 2003. 735 с. ISBN 5-203-01874-X.
195. ИВАНОВ, С. *Начальный период войны*. Москва: 1974. 343 с. Г 53612.
196. ИВАНЬКОВ, П. *Местность и её влияние на боевые действия* [online]. Москва: Военное издательство, 1966. 208 с. [citat 14.02.2017]. Г- 62728. Disponibil: <https://armyman.info/books/id-12843.html>.

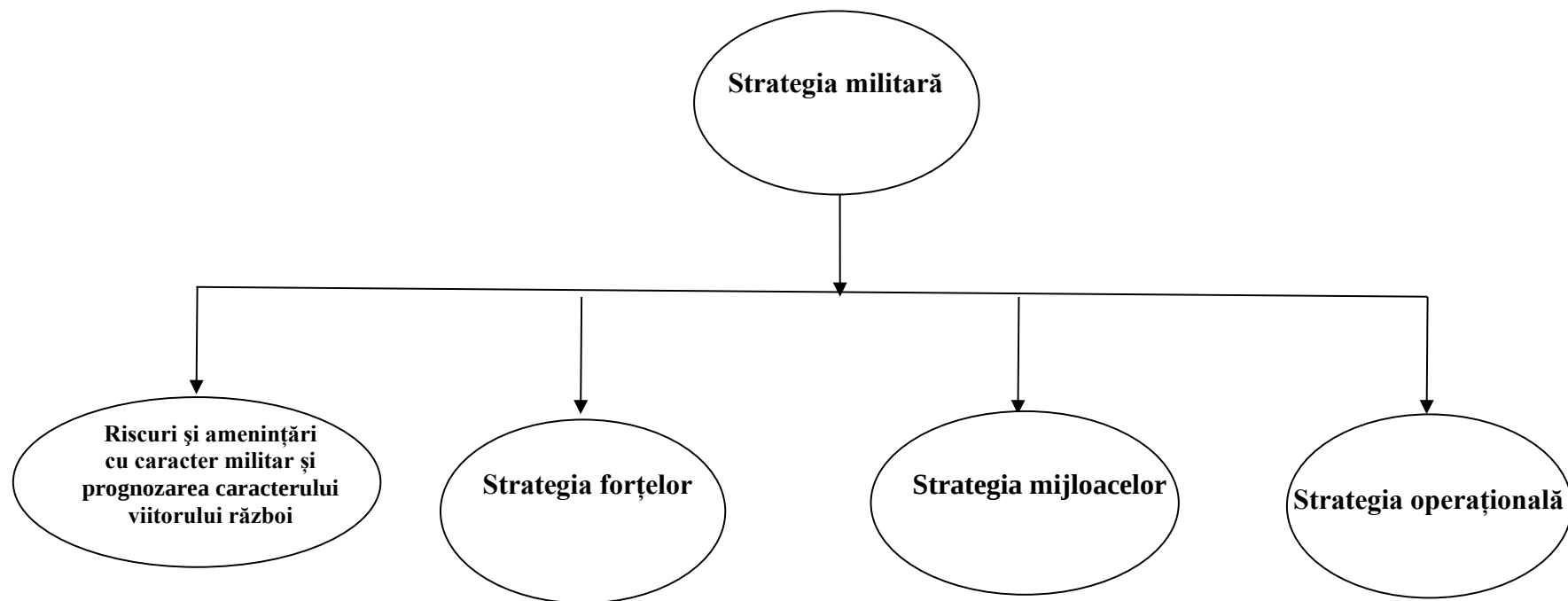
197. ИССЕРСОН, Г. *Эволюция оперативного искусства*. Москва: Военное издательство, 1937. 134 с. Г-7095.
198. КАШКИНА, И. *Современная система международной безопасности: История, структура, задачи и тенденции развития*. Санкт-Петербург: Нестор-История, 2013. 352 с. ISBN 978-5-4469-0032-9.
199. КОРОВИН, В. *Третья мировая война*. Москва: Питер, 2014. 352 с. ISBN 978-5-496-11131-0.
200. КЮЛЬМАН, Ф. *Стратегия* [online]. Москва: Военное издательство, 1939. 546 с. [citat 14.02.2017]. Disponibil: http://militera.lib.ru/science/kuhlman_f/index.html.
201. МИХАЛЕВ, С. *Военная стратегия. Подготовка и ведения войн Нового и новейшего времени*. Москва: Кучково поле, 2003. 947 с. ISBN 5-86090-060-0.
202. МАКИАВЕЛЛИ, Н. *Государь*. Москва: Издательство „Э”, 2016. 448 с. ISBN 978-5-699-64581-7.
203. МАКИАВЕЛЛИ, Н. *Искусство войны*. Москва: Издательство „Э”, 2016. 448 с. ISBN 978-5-699-64581-7.
204. НАСИНОВСКИЙ, В. *Вооруженные конфликты*. Москва: Издательство „МДФ”, 1996. 128 с. ISBN 585024-036-5.
205. ПОДБЕРЕЗКИНА, А., АЛЕКСАНДРОВА М. *Стратегическое прогнозирование международных отношений*. Москва: МГИМО, 2016. 743 с. ISBN 978-5-9228-1455-3.
206. ПОДБЕРЕЗКИНА, А., БОРИШПОЛЕЦ К. *Некоторые аспекты анализа военно-политической обстановки*. Москва: МГИМО, 2014. 874 с. ISBN 978-5-9228-1118-7.
207. ПОПОВ И, ХАМЗАТОВ М. *Война будущего: Концептуальные основы и практические выводы. Очерки стратегической мысли*. Москва: Кучково поле, 2016. 832 с. ISBN 978-5-9950-0722-7.
208. ПАВЛЕНКО, Н. *Важнейшие решения*. Москва: Военное издательство, 1964. 356 с. 10/3335.
209. ПОСТНИКОВ, С. *В далеких гарнизонах*. Москва: Издательство „Poligon-press”, 2004. 356 с. ISBN 5-94384-020-6.
210. ПРОЗОРОВ, В. *Тактическая внезапность*. Москва: Военное издательство, 1958. 118 с. Г-40583.
211. РЕНДУЛИЧ, Л. *Управление войсками*. Москва: Военное издательство, 1974. 199 с. Р 39.
212. РАЗИН, Е. *История военного искусства (XXXI в. до н.э.-VI в.н.э.)*. Санкт-Петербург: Издательство „Полигон”, 1994. 560 с. ISBN 5-89173-039-1.
213. РАЗИН, Е. *История военного искусства (VI -XVI в.н.э.)*. Санкт-Петербург: Издательство „Полигон”, 1999. 656 с. ISBN 5-89173-040-5.
214. РАЗИН, Е. *История военного искусства (XVI – XVII в.н.э.)*. Санкт-Петербург: Издательство „Полигон”, 1999. 736 с. ISBN 5-89173-041-3.
215. СВЕЧИН, А. *Стратегия* [online]. Москва: Госвоениздат, 1926. 265 с. [citat 14.12.2018]. Disponibil: <http://militera.lib.ru/sci ence/svechin1/index.html>.
216. СЕМЁНОВ, В. *Краткий очерк развития советского оперативного искусства*. Москва: Военное издательство, 1960. 299 с. ISBN Г-64102.
217. СОКОЛОВСКИЙ, В. *Военная стратегия*. Москва: Военное издательство, 1968. 463 с. ISBN Г 42662.
218. СУНЬ, ЦЗЫ. *Искусство войны*. Москва: Издательство „Э”, 2018. 432 с. ISBN 978-5-699-83750-2.
219. ТРИАНДАФИЛЛОВ, В. *Характер операций современных армий* [online]. Москва: Госвоениздат, 1936. 259 с. [citat 14.12.2018]. Disponibil: <http://militera.lib.ru/science/triandafillov1/index.html>.
220. ТОРВАЛЬД, Ю. *Разгром на востоке. Поражение фашистской Германии. 1944-1945*. Москва: Центрполиграф; М., 2006. 39 с. ISBN 5-9524-2505-4.

- 221.ШАПОШНИКОВ, Б. *Мозг армий, том 1* [online]. Москва: Государственное издательство, 1927. 214 с. [citat 25.11.2017]. Disponibil: <http://militera.lib.ru/science/shaposhnikov1/index.html>.
222. ШАПОШНИКОВ, Б. *Мозг армий, том 2* [online]. Москва: Государственное издательство, 1929. 264 с. [citat 12.12.2017] Disponibil: <http://militera.lib.ru/science/shaposhnikov1/index.html>.
- 223.ШАПОШНИКОВ, Б. *Мозг армий, том 3* [online]. Москва: Государственное издательство, 1929. 378 с. [citat 25.02.2018] Disponibil: <http://militera.lib.ru/science/shaposhnikov1/index.html>

ANEXE

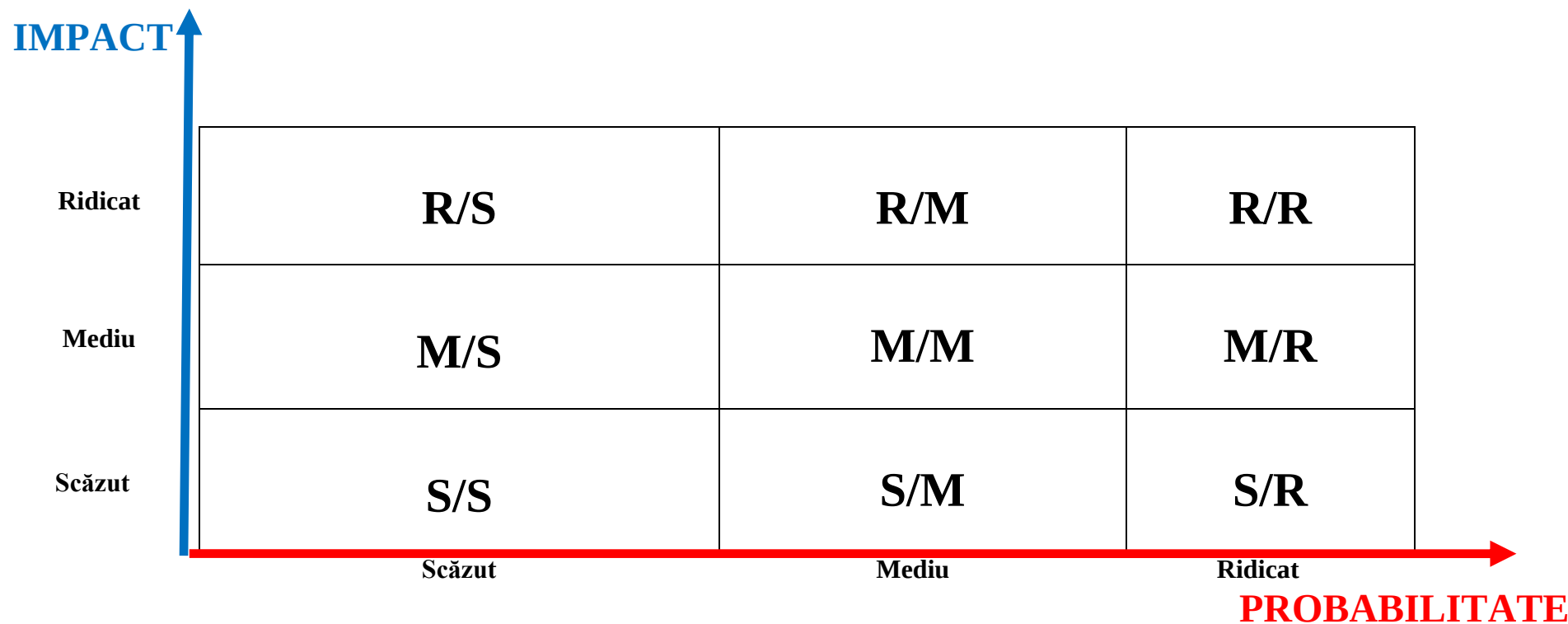
Anexa nr. 1

CONȚINUTUL STRATEGIEI MILITARE

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor

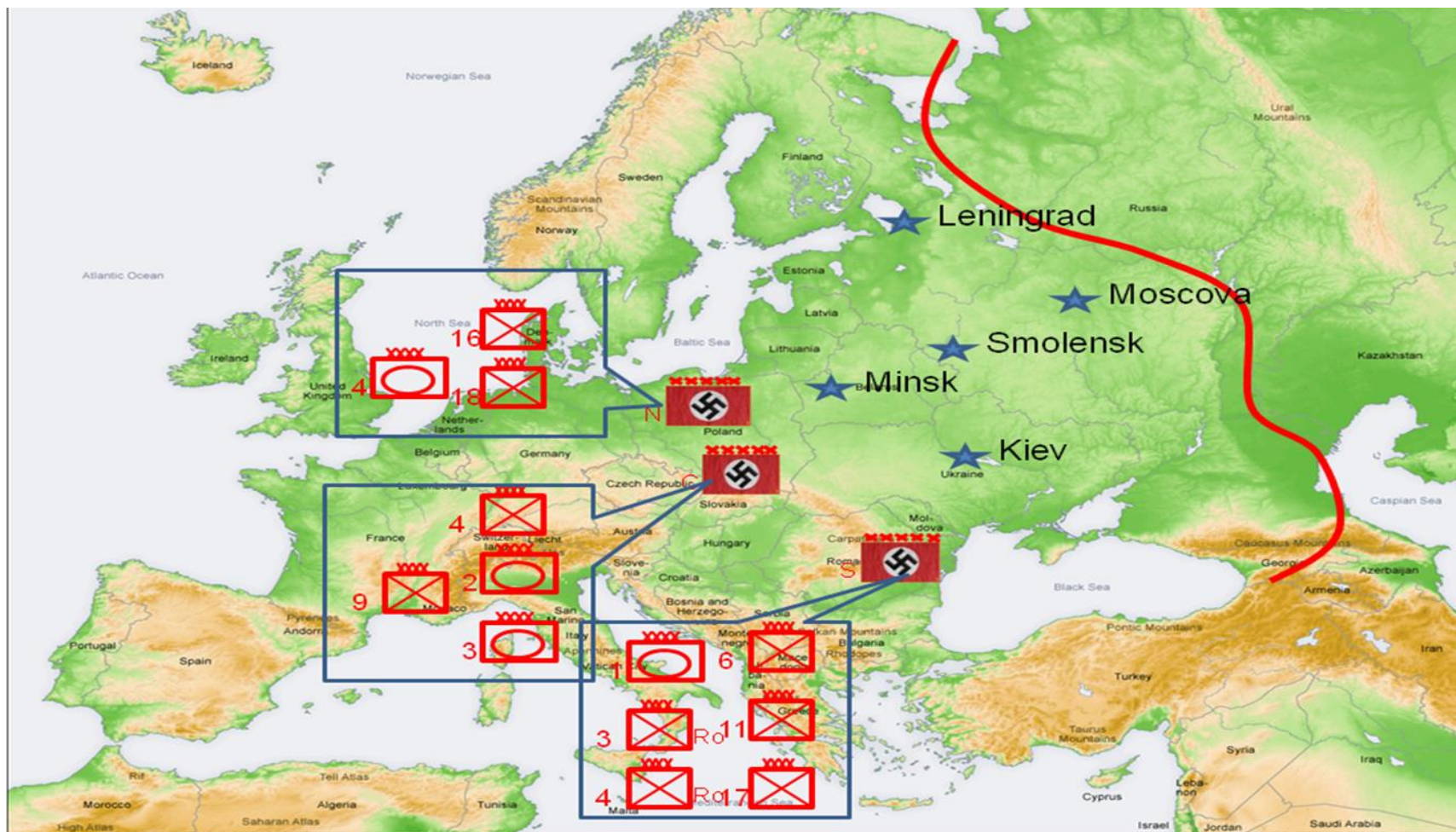
MATRICEA DE ANALIZĂ A AMENINȚĂRILOR MILITARE

R – ridicat; S – scăzut; M – mică.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor

Grupările de forțe din cadrul operației „Barbarossa”

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor

Structurarea pe grupări de forțe de valoare strategică a forțelor armate ale URSS

МЕТОДА DE ANALIZĂ A POTENȚIALULUI MEDIU DE NIMICIRE

Calculul se execută prin stabilirea unui coeficient de referință, care reprezintă potențialul mediu de nimicire a unui mijloc de foc (PMN) (Единое среднерасчетное огневое средство (ECOC)). Ca mijloc de foc de referință sunt luate posibilitățile de foc, ale unui tun de calibrul 152mm D-20, care execută misiuni de foc cu proiectile explozive pe durata de timp de o 1oră. Coeficientul de referință a tunului de 152mm este considerat 1.

Se consideră, că pentru nimicirea și neutralizarea inamicului, este necesar de ai produce pierderi de 60-80%. Pentru ai produce pierderi inamicului de 60-80% la 1 km de front în ofensivă, este necesar de un potențial de foc de 180-200 PMN, ceea ce reprezintă 130-140 piese de artilerie, 15-20 de avioane și mijloace de foc cu tragere directă.

Tabelul cu coeficienții de referință

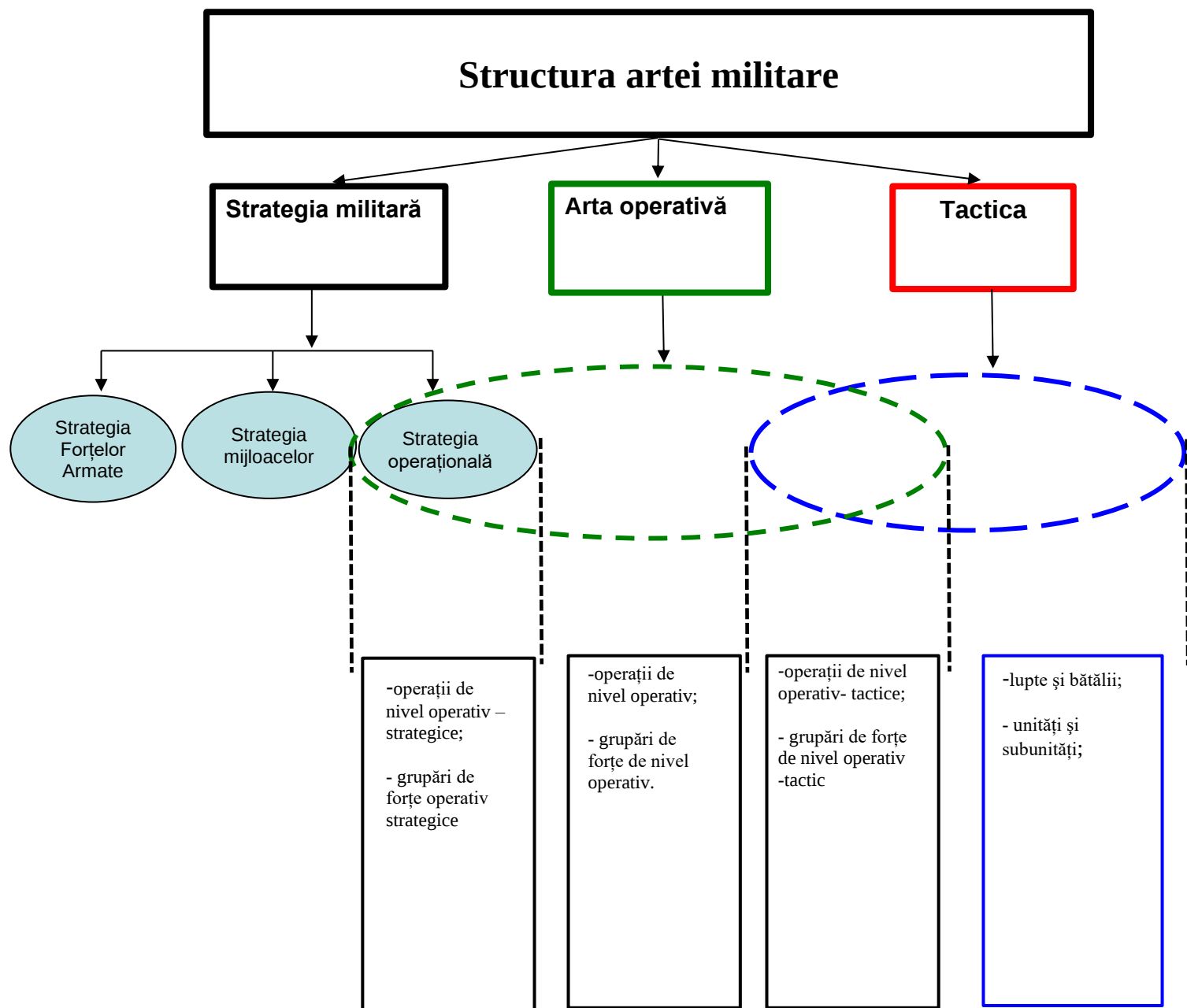
Mijloace de foc	Coeficientul de referință
152-мм ПГ Д-20	1,0
152-мм СГ «Акация»	0,8
152-мм Г Д-1	0,75
152-мм ГП МЛ-20	1,0
122-мм Г Д-30 (М-30)	0,85
122-мм СГ «Гвоздика»	0,7
130-мм П М-46	0,85
120-мм миномет	0,5
БМ-21 «Град»	0,7
Один вылет самолета истребителя-бомбардировщика	4,0
Один вылет боевого вертолета	2,0

Sursa: *Боевой устав сухопутных войск (часть 1, дивизия, бригада, полк).* Москва: Военное издательство, 1982. 560 с.

**Clasamentul
țărilor după cheltuieli militare,
publicată de Institutul Internațional de Cercetare pentru Pace**

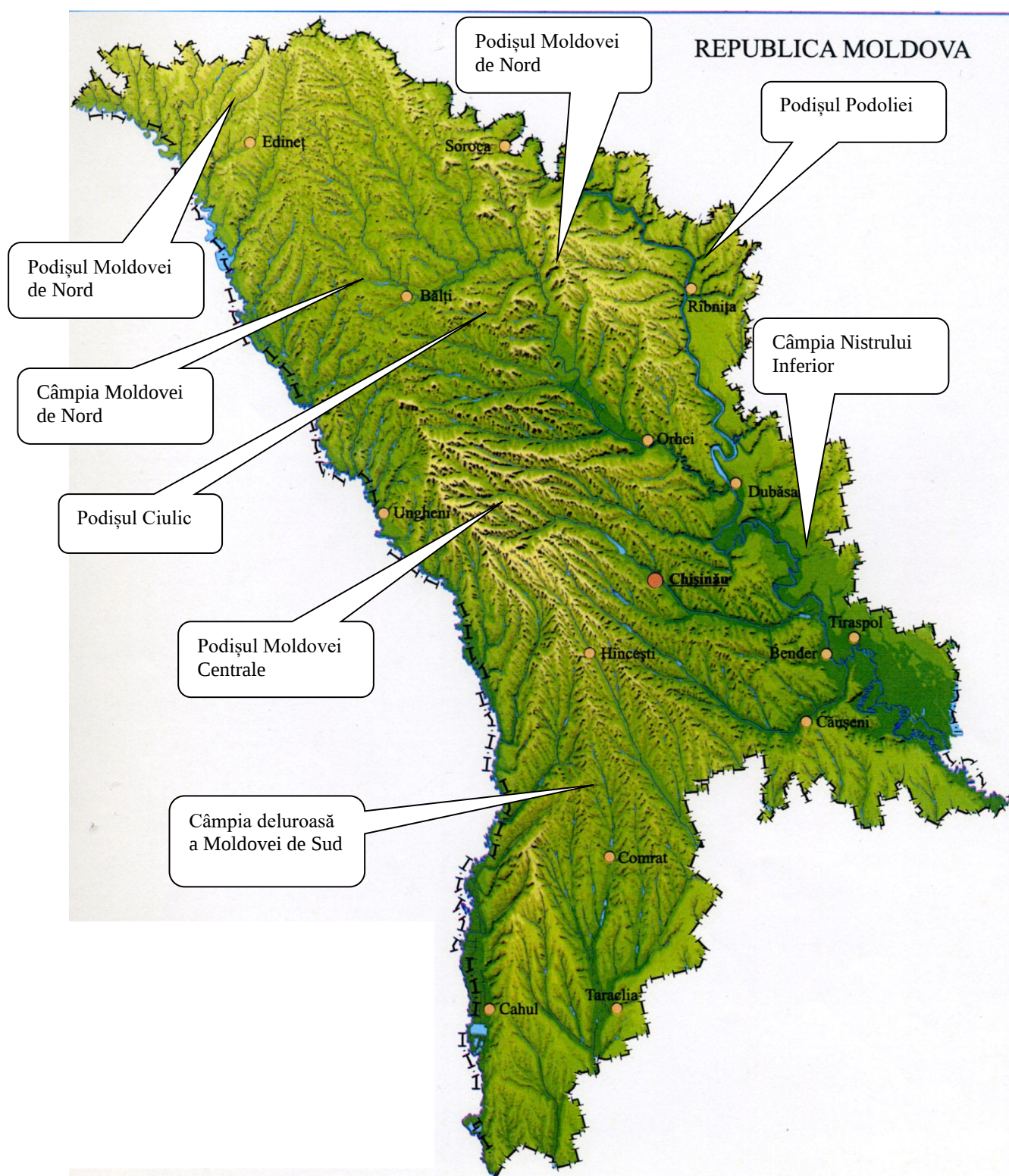
Țara	Cheltuieli militare anul 2010 (dolari)	% din produsul intern brut
SUA	698,105,000,000	4,7
China	114,000,000,000	2,2
Rusia	62,000,000,000	4.3
Franța	58,907,000,000	2.5
Marea Britanie	57,424,000,000	2.7
Japonia	51,420,000,000	1.0
Germania	46,848,000,000	1.4
Italia	38,303,000,000	1.8
India	36,030,000,000	1.8
Brazilia	27,120,000,000	1.6
Coreea de Sud	26,550,000,000	2.9
Spania	25,507,470,000	1.1
Turcia	25,000,000,000	2.7
Israel	16,000,000,000	6.3
Olanda	11,604,000,000	1.5
Polonia	10,800,000,000	1.8
Norvegia	6,200,000,000	1.6
Suedia	5,500,000,000	1.2
Belgia	4,544,000,000	1.2
Danemarca	4,330,000,000	1.4
Finlanda	4,051,320,000	1.5
Elveția	4,000,000,000	0.8
Republica Cehă	2,529,000,000	1.4
România	2,164,000,000	1.4
Procentul mediu din PIB		2,1

Sursa: *Cheltuielile militare după țară* [online]. Stockholm, 2009, [25.08.2017] Disponibil:
<https://www.sipri.org>

Sursa: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor

Forme de relief de pe teritoriul Republicii Moldova

Sursa: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor

Structura etnică a populației din Republica Moldova

Nr.crt.	Naționalitate	Republica Moldova	%	Transnistria	%	Total	%
1.	Moldoveni	2.638.125	77,97	177.888	31,98	2.742.231	71,48
2.	Ucraineni	282.406	8,34	160.069	28,82	442.475	11,23
3.	Ruși	201.218	5,95	168.678	30,37	369.896	9,39
4.	Găgăuzi	147.500	4,36	4.096	0,74	151.596	3,85
5.	Bulgari	65.662	1,94	13.858	2,49	79.520	2,02
6.	Țigani	12.271	0,36	507	0,09	12.778	0,32
7.	Alții	36.150	1,07	30.251	5,45	66.401	1,69
8.	Total	3550852	100	555.347	100	4106199	100

Sursa: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4769&parent=0>

Populația stabilă a Republicii Moldova

Vârsta	Total populație		
	ambele sexe	masculin	Feminin
Total	2 401200	1 131400	1 269800
0-14	460000	220000	240000
15-24	225000	100500	124500
25-64	1247000	524000	723000
65+	437000	209000	228000

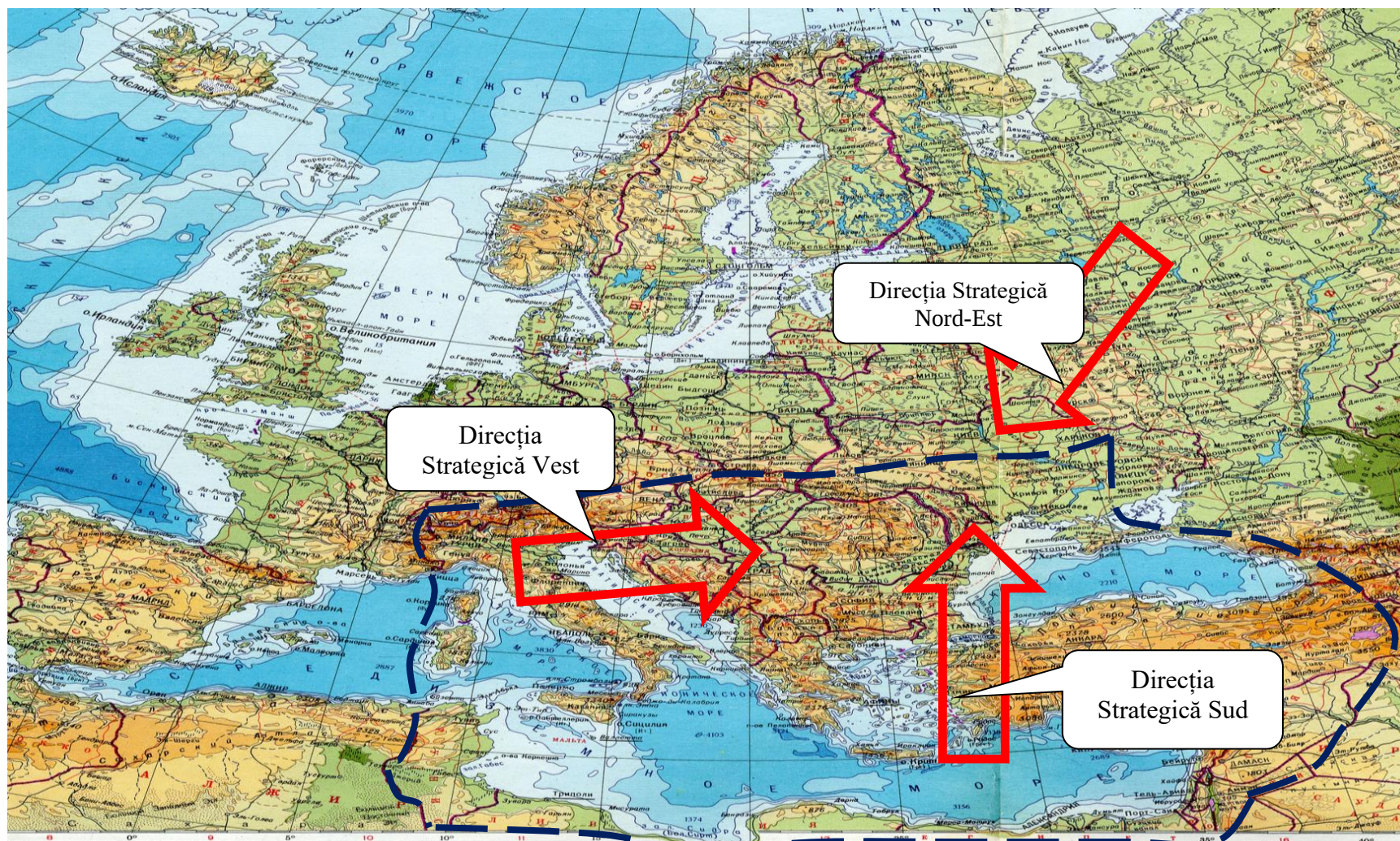
Sursa: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/56#excel_tables_pages

Teatrul de acțiuni militare (TAM) de Sud-Est

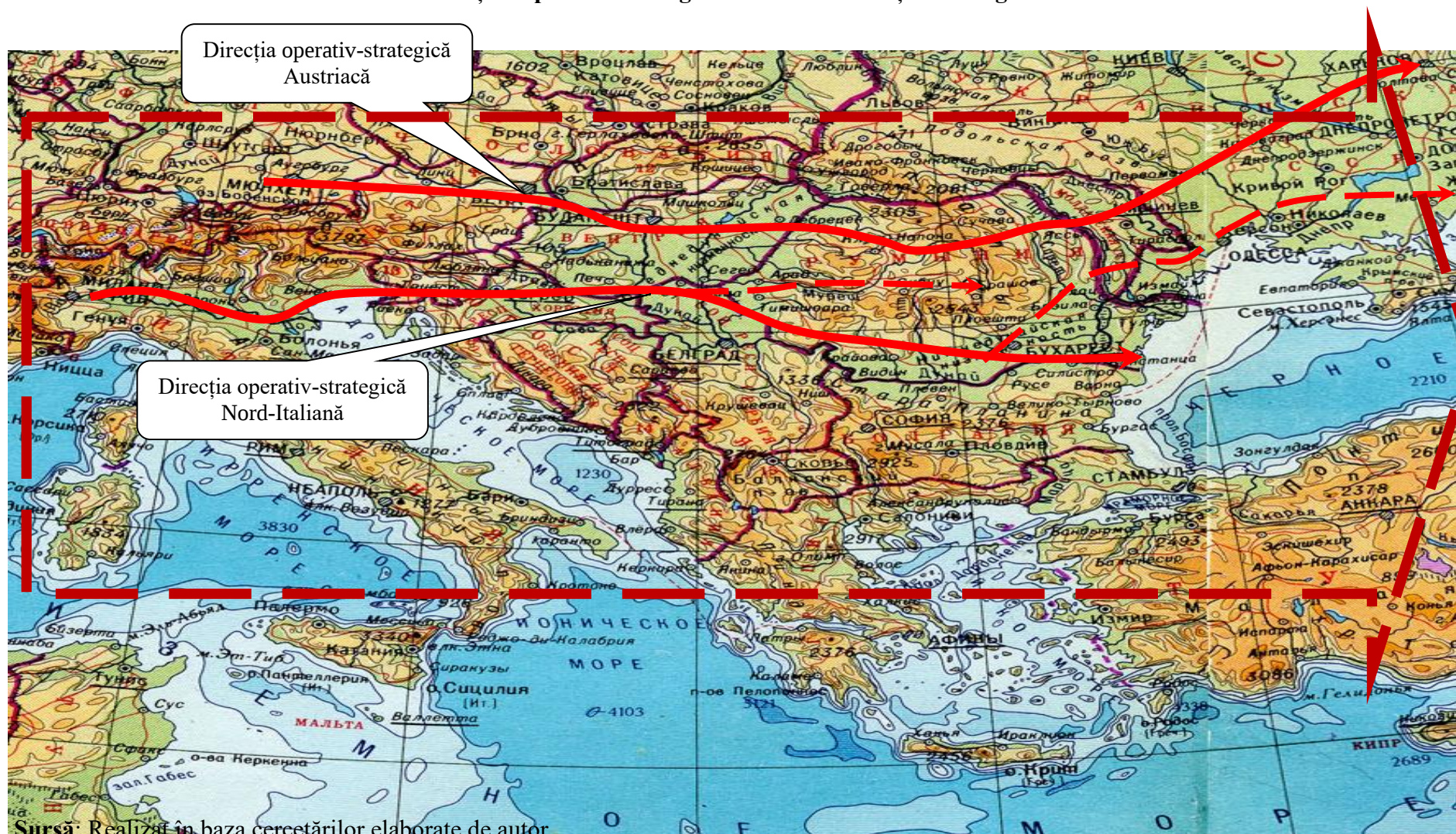
Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcțiile strategice din cadrul teatrul de acțiuni militare de Sud-Est

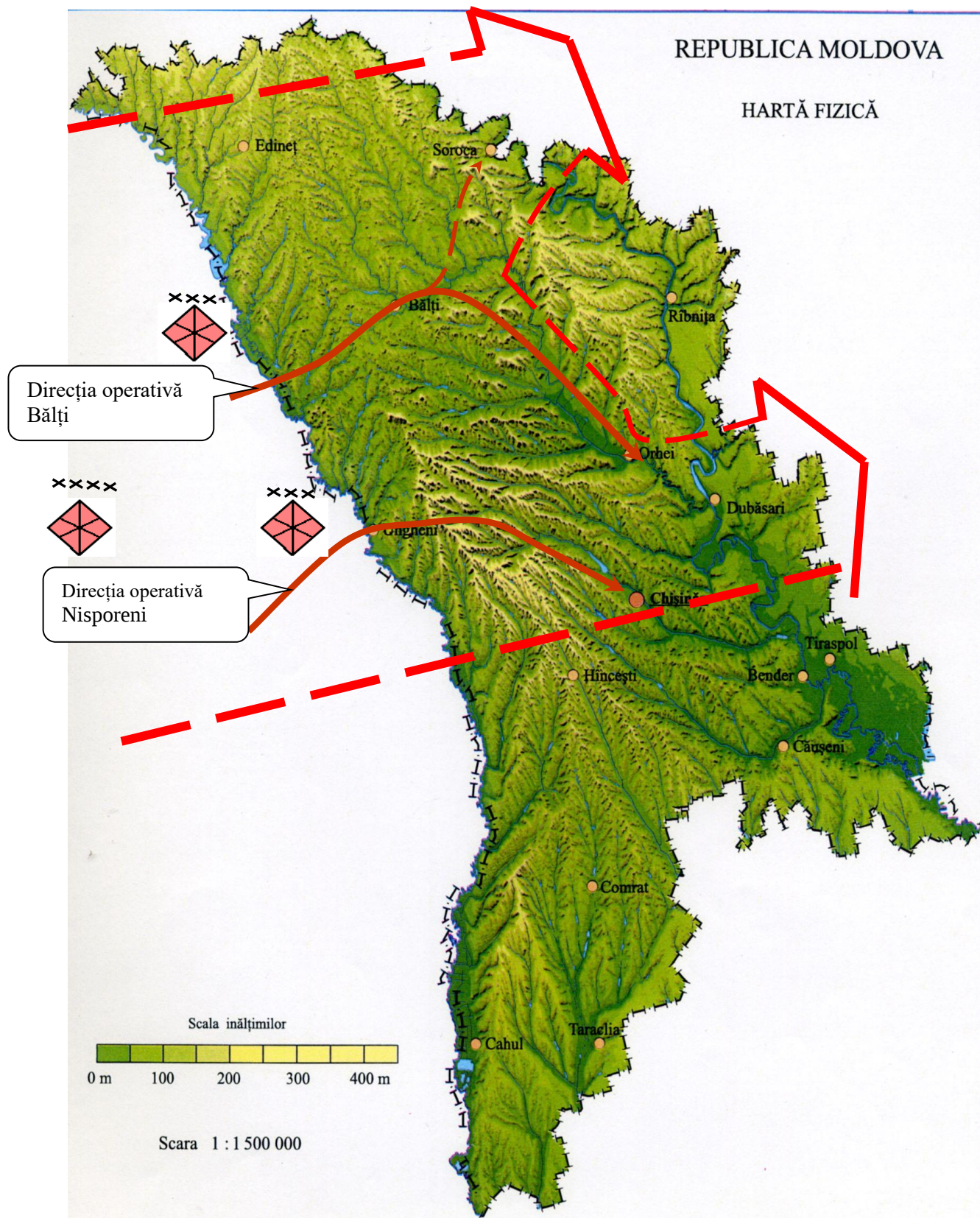

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcțiile operativ-strategice din cadrul direcției strategice Vest

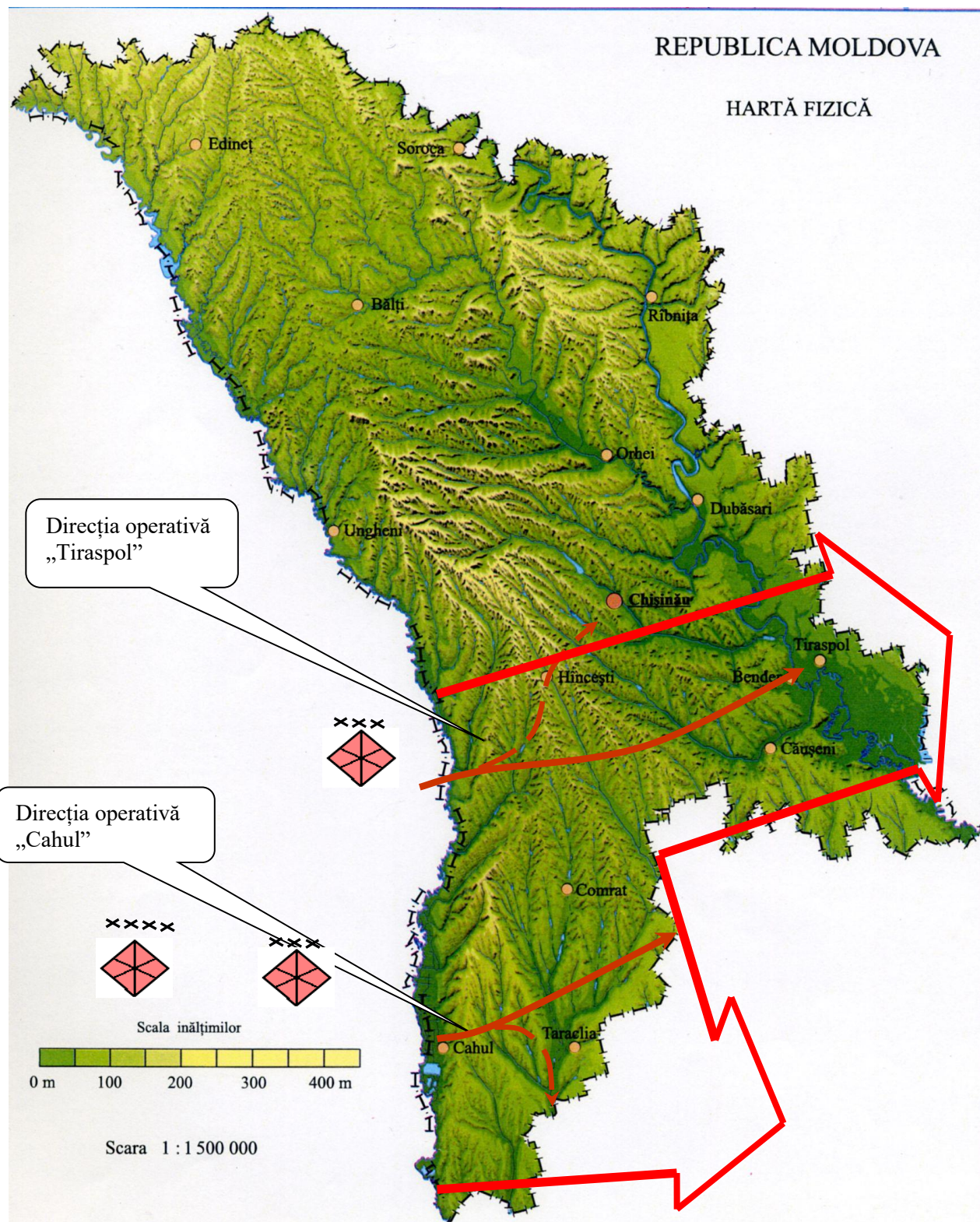

Direcții operative din cadrul direcției operativ - strategice Austriacă

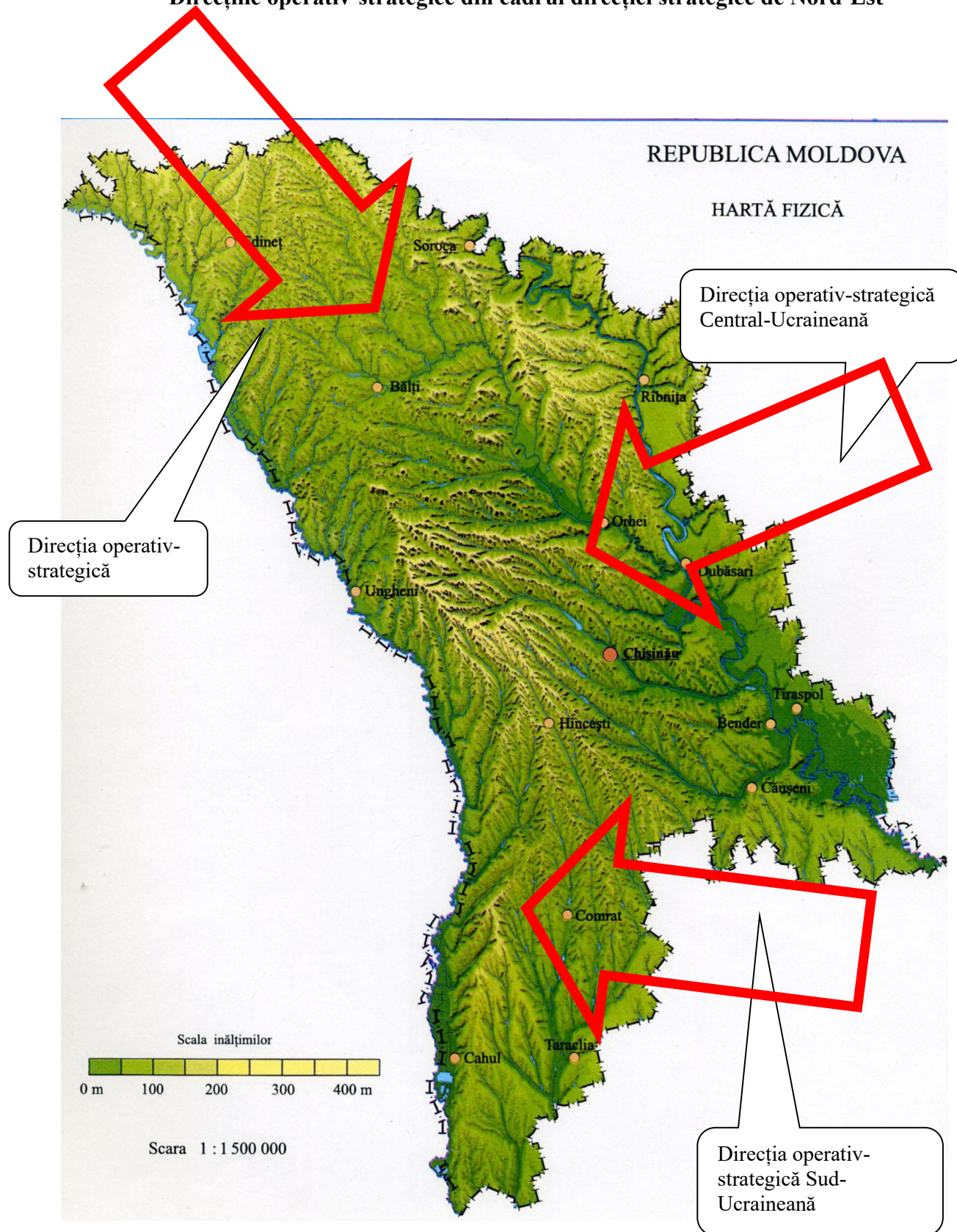
Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcții operative din cadrul direcției operativ-strategice Nord-Italiană

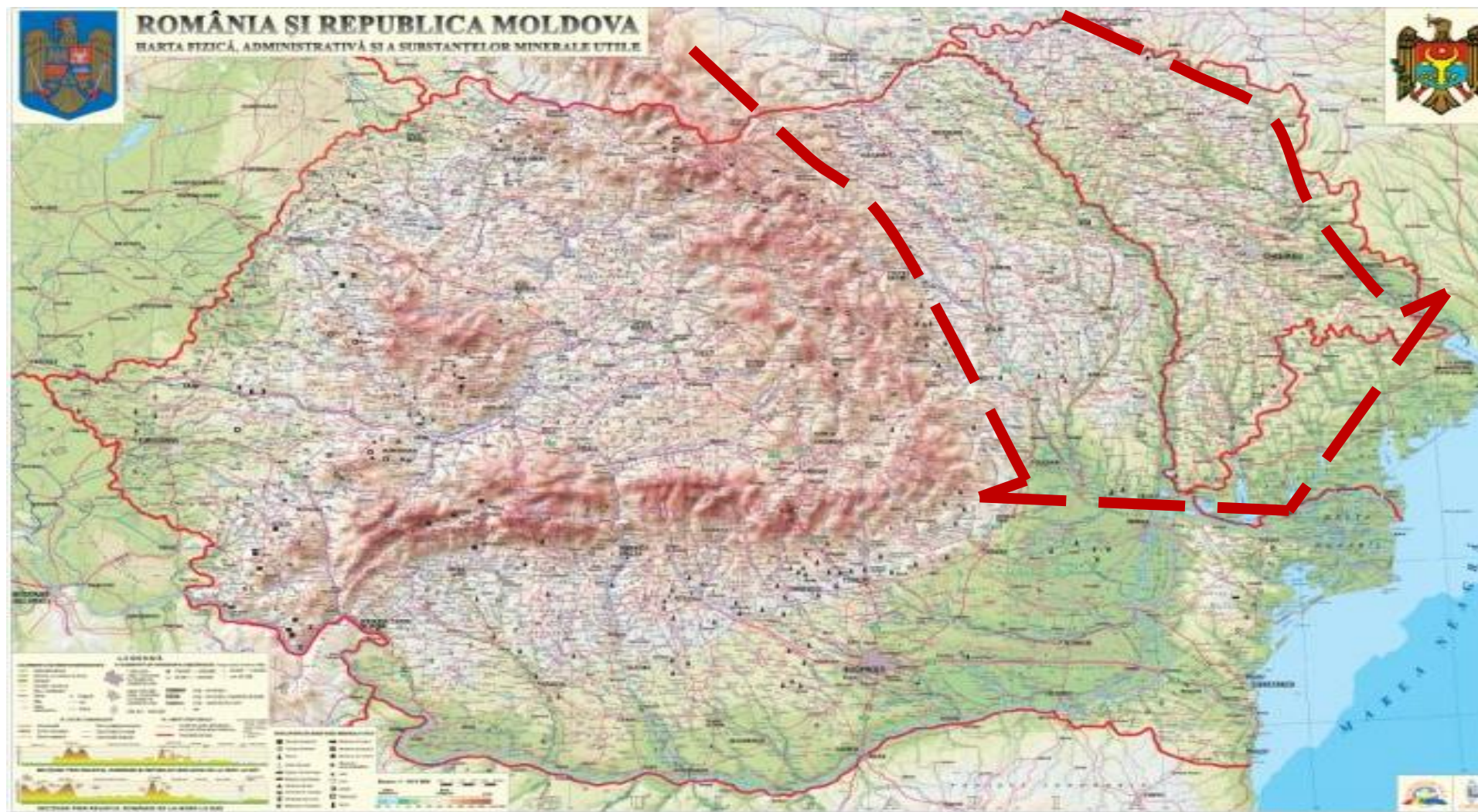
Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcțiile operativ-strategice din cadrul direcției strategice de Nord-Est

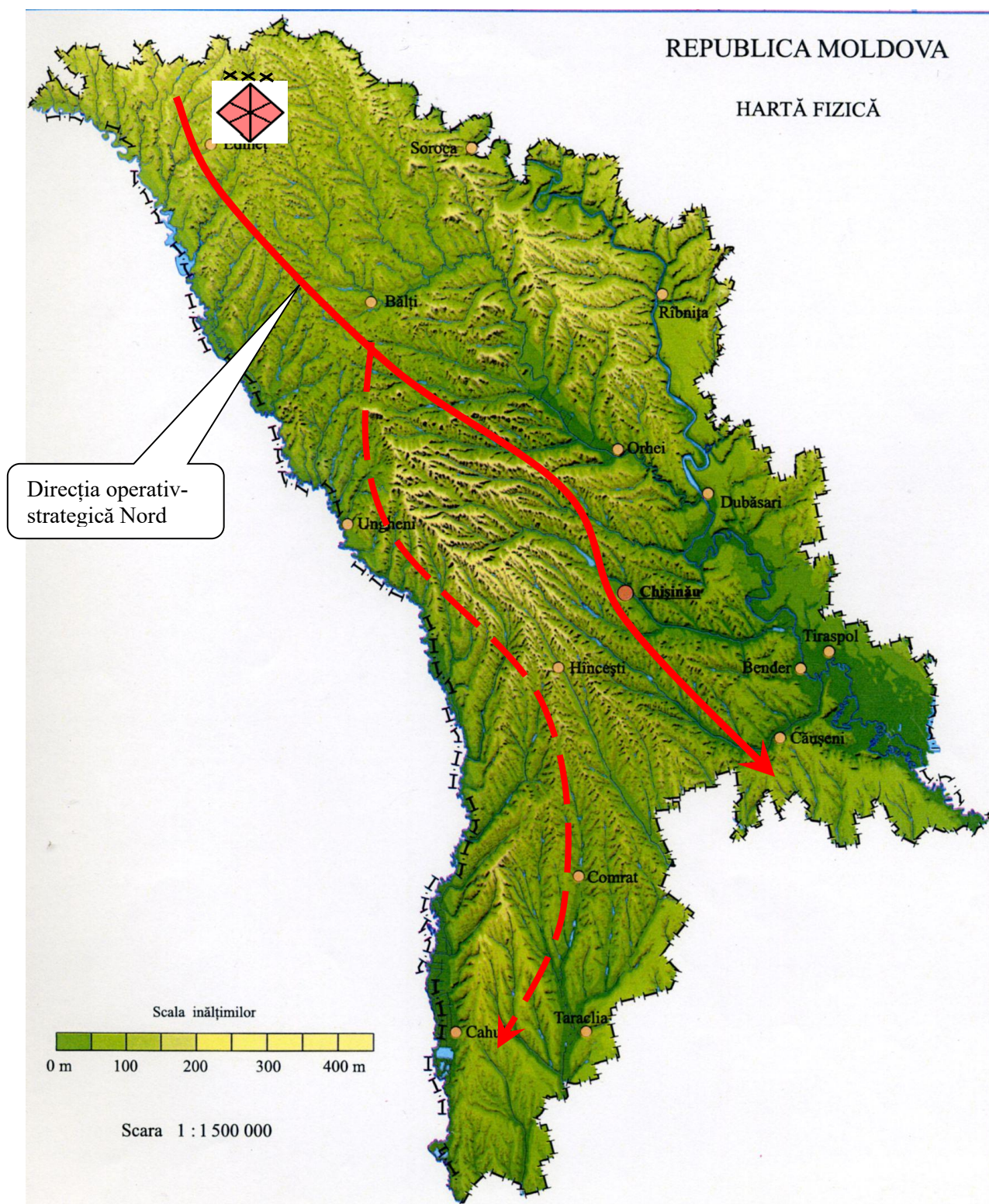
Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcția operativ-strategică Podolică

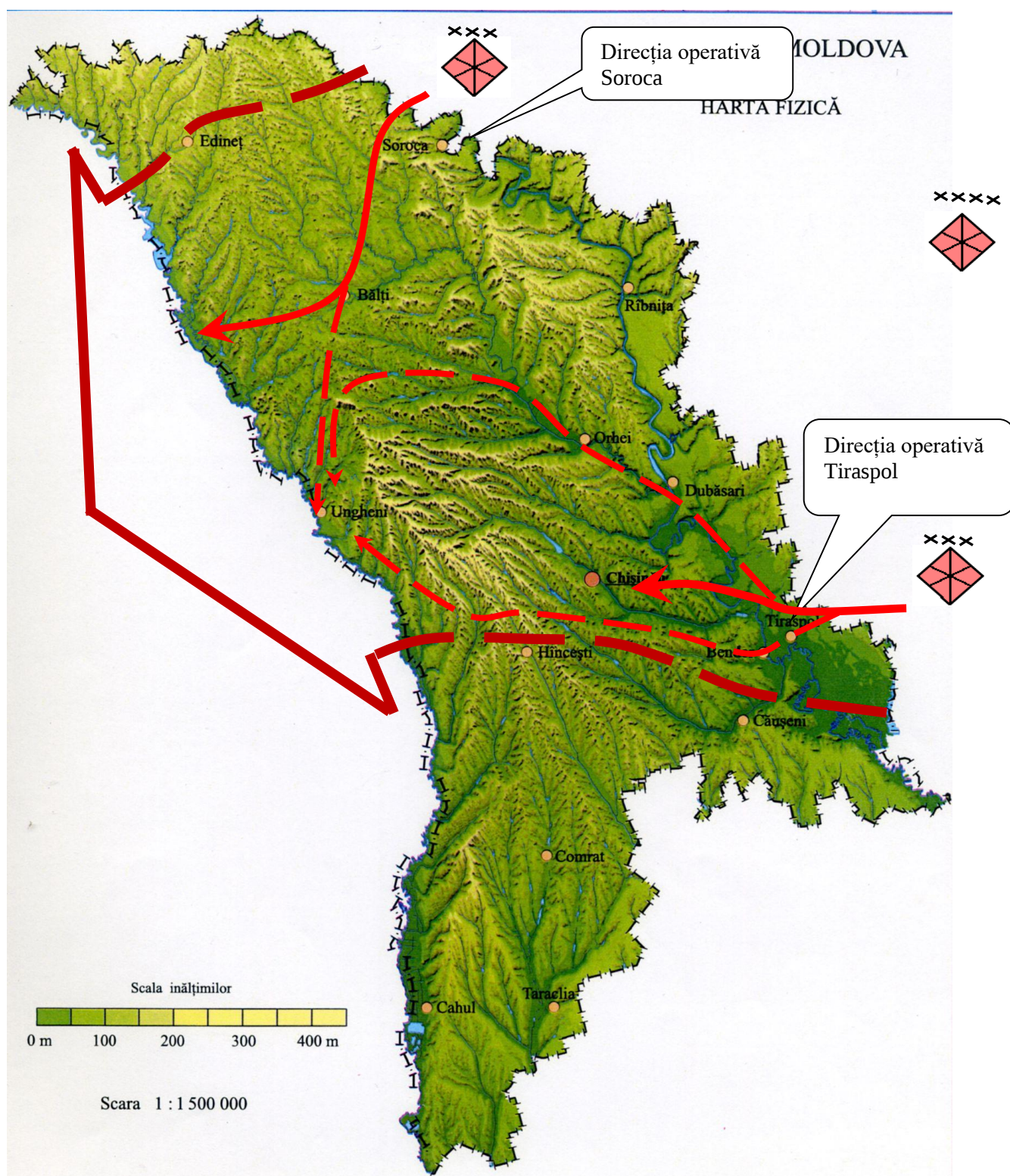
Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcții operative din cadrul direcției operativ-strategice Podolică

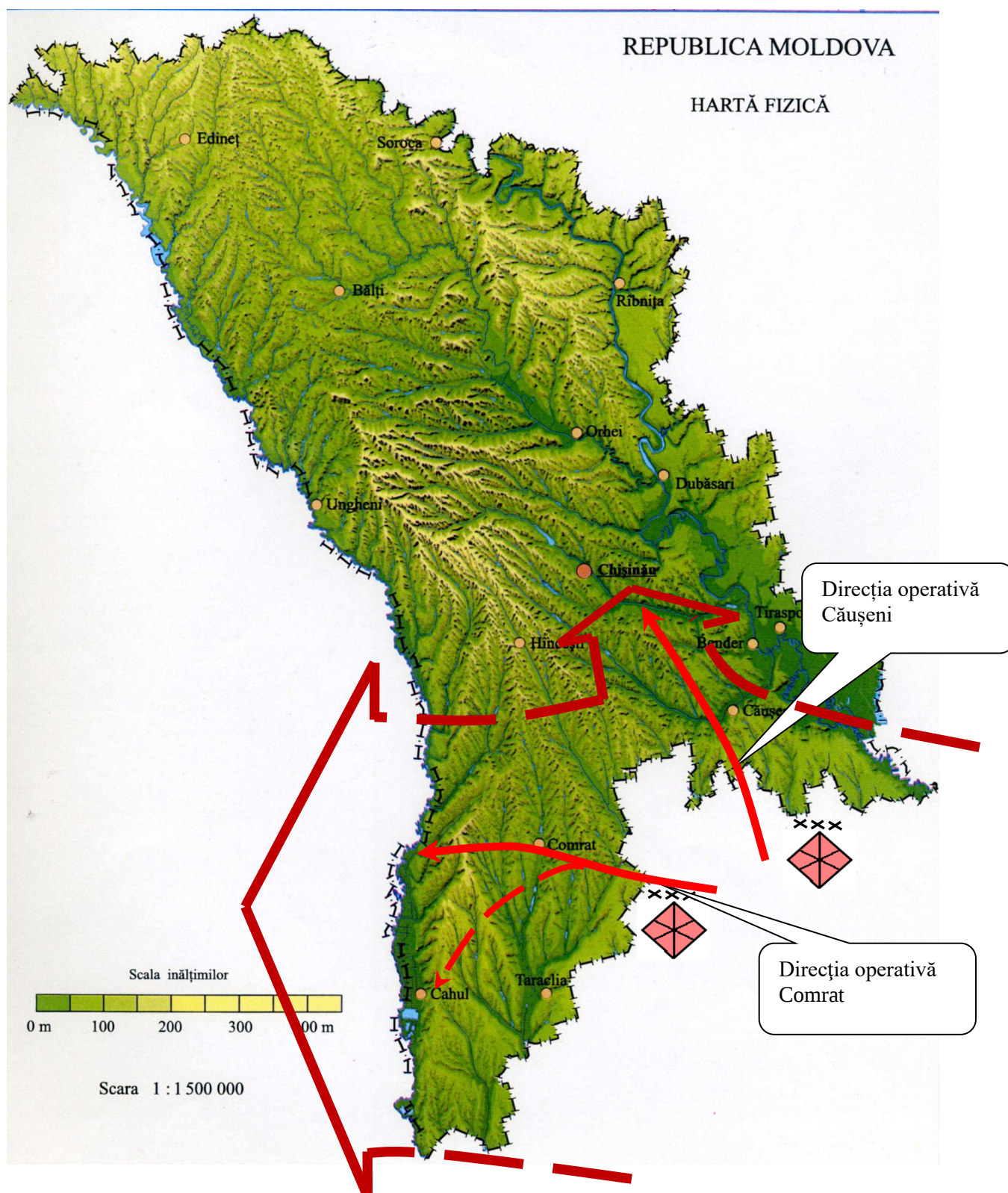
Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcțiile operative din cadrul direcției operativ-strategice Central-Ucrainene

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcțiile operative din cadrul direcției operativ-strategice Sud -Ucrainene

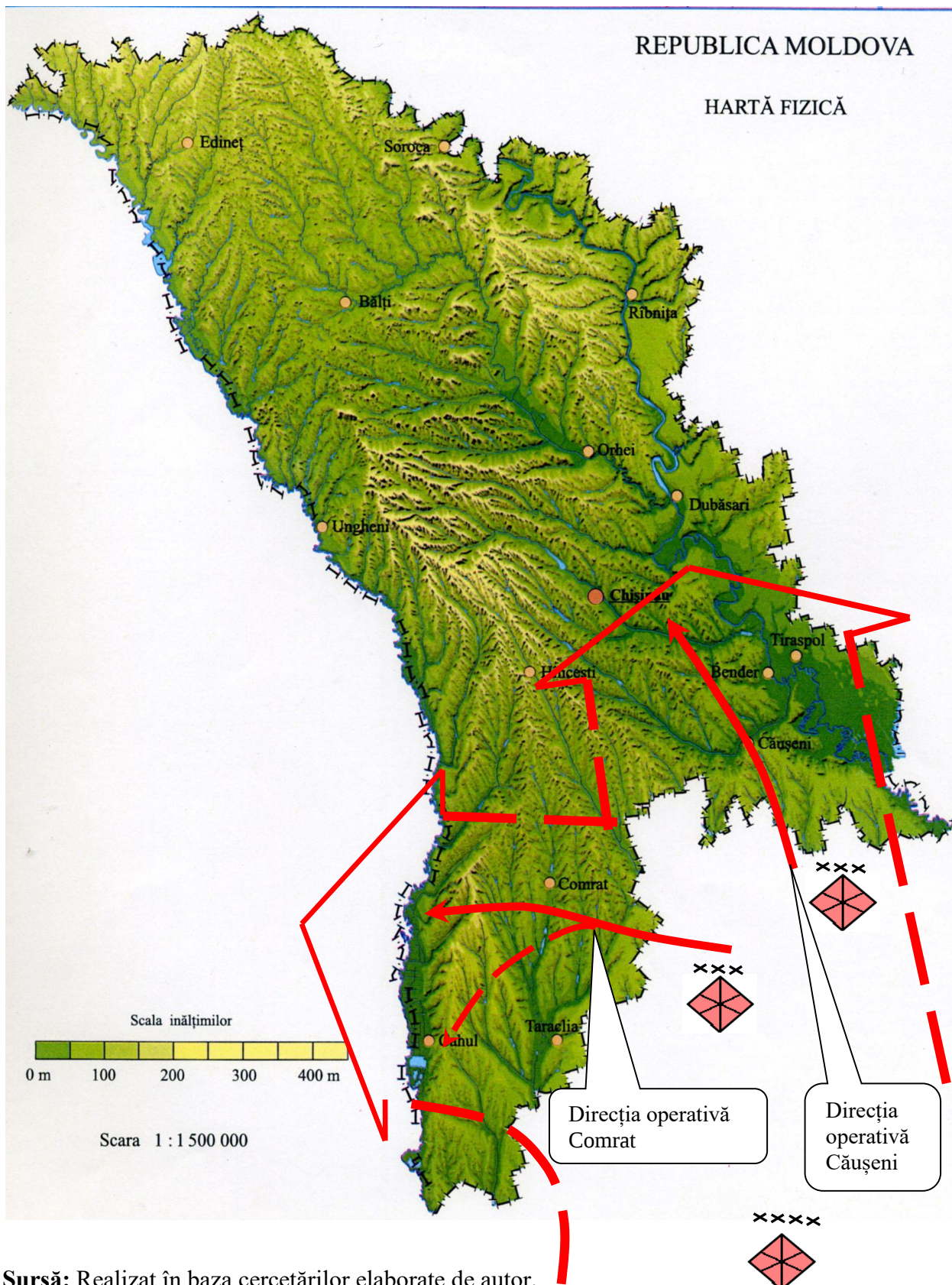
Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcțiile operativ-strategice din cadrul direcției strategice Sud

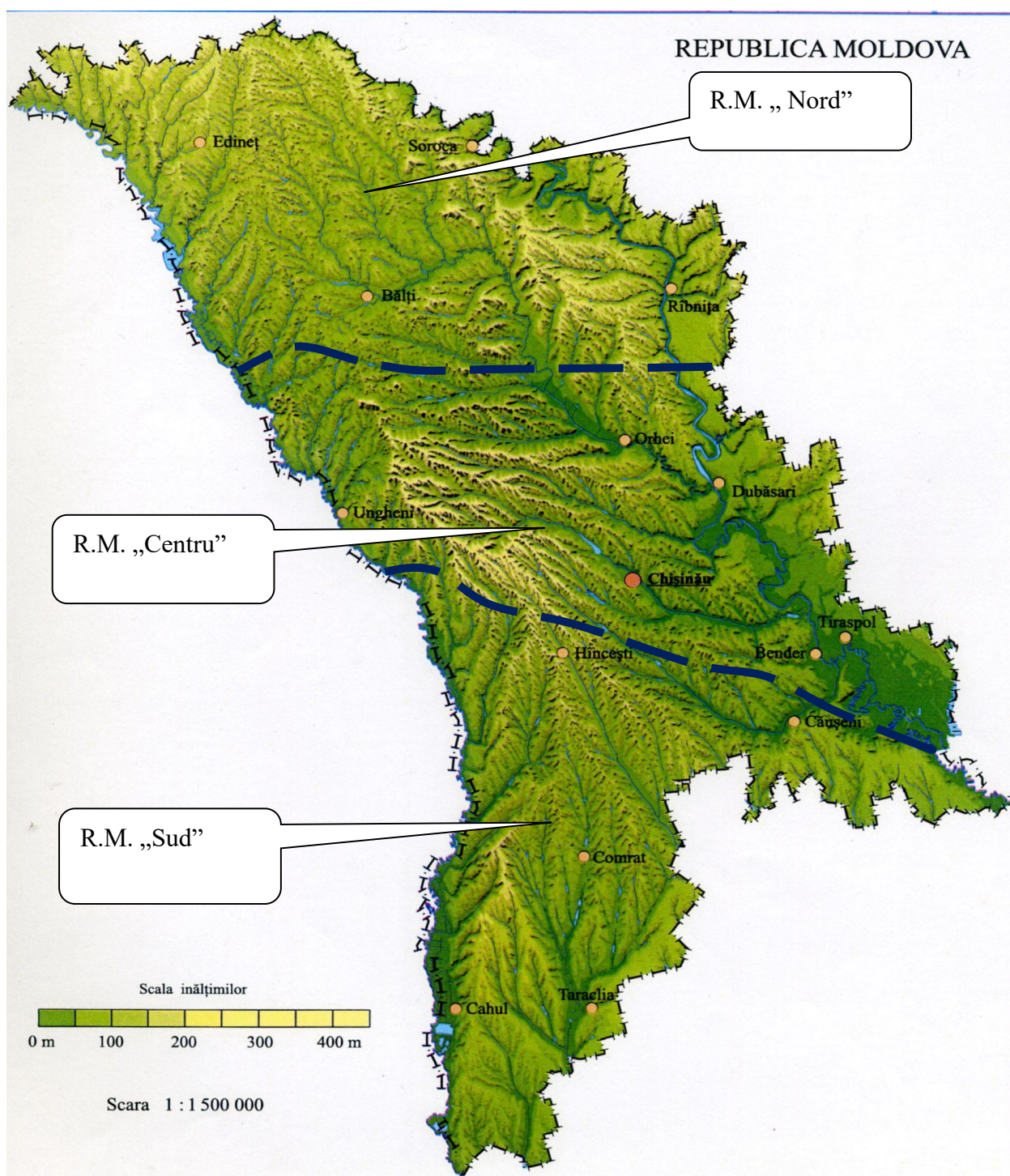

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Direcții operative din cadrul direcției operativ - strategice Sud (Tracia de Est)

REGIUNI MILITARE

Linii de despărțire:

- **Regiunile militare „Nord” și „Centru”** – localitatea Vâșcăuți, Telenești, Făgăraș, Sculeni;
- **Regiunile militare „Centru” și „Sud”** – localitatea Purcari, Chicăești, Răzeni, Hîncești, Zberioaia.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

PUTEREA MILITARĂ
a țărilor din Europa de Sud – Est, A A.N. R.M.N. și a țărilor care pot interveni militar în zonă

Țara	Total populație	Efectiv Forțe Armate			Armament și tehnică						Poziția în lume
		Activ	Rezervă	Posibilități medii de mobilizare*	Armament nuclear	Tancuri	Mașini de luptă	Artilerie/rachete	Aviație	Forțe navale	
SUA	326625791	1281900	801200	16331289	Da	5884	38822	1745/1197	13362	415	1
Rusia	142257519	1013628	2572500	7112875	Da	20300	27400	10136/3816	3914	352	2
Franța	67106161	205000	183635	3355308	Da	406	6330	120/13	1262	118	5
Germania	80594017	178641	30000	4029700	Nu	432	4620	123/38	714	81	10
Marea Britanie	64769452	197730	81500	3238472	Da	227	5371	215/35	342	76	6
România	21529967	72750	105000	1076498	Nu	827	1456	413/188	135	48	40
Ucraina	44033874	182000	1000000	2201693	Nu	2214	11868	2971/625	240	25	29
Polonia	38476269	109650	75000	1923813	Nu	1065	2608	515/240	466	83	22
Belarus	9549747	56500	344750	477487	Nu	515	2321	873/123	202	0	41
Turcia	80845215	350000	360565	4042260	Nu	2446	9031	1980/418	1056	194	9
Bulgaria	7101510	33150	19500	355075	Nu	531	1103	500/100	73	29	60
Ungaria	9850845	23250	54000	492542	Nu	32	1123	300/65	35	0	57
Serbia	7111024	40075	50000	355551	Nu	805	575	216/82	104	19	78
a.n. RMN**	475665	15000	23783	23783	Nu	18	147	107/0	15	0	

Sursa :*Puterea militară a statelor*. [online]. 2024, [04.02.2025] Disponibil: www.globalfirepower.com.

* Posibilitățile medii de mobilizare sunt deduse din calculul 5% din numărul total al populației.

** potențialul militar al a.n. RMN sunt estimate reieșind din analiza surselor deschise din regiune.

CALCULUL
de forțe de manevră necesare desfășurării operațiilor de apărare, reieșind din
caracteristicile geografico-militare
ale Republicii Moldova

a) Direcția operativ-strategică Austriacă

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 200 km
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx. 120 km
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 80 km.

Calculul marilor unități tactice (Bg)

Direcții	Eșalonul 1 operativ	Eșalonul 2 operativ	Rezerva	Total forțe
Direcția de interzis	5-8	2-3	1	
Direcție secundară	3-6	1-2		
Total	8-14	3-5	1	12-19

Total forțe necesare pentru desfășurarea operațiilor de apărare

Forțe				
Nivel tactic		Nivel operativ	Nivel operativ-strategic	
Total mari unități	12-19	1-2 comandamente de nivel divizie	1 comandament de nivel corp de armată	
Bg.I.Mo	3-5			
Bg.Tc	1-2			
Bg.I.	8-14			

b) Direcția operativ-strategică Nord-Italiană

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 150 km
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx. 70 km
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 50 km.

Calculul marilor unități tactice (Bg)

Direcții	Eșalonul 1 operativ	Eșalonul 2 operativ	Rezerva	Total forțe
Direcția de interzis	3-5	1-2	1	
Direcție secundară	5	1-2		
Total	8-10	2-4	1	11-15

Total forțe necesare desfășurării operațiilor de apărare

Forțe				
Nivel tactic		Nivel operativ	Nivel operativ-strategic	
Total mari unități	11-15	1-2 comandamente de nivel divizie	1 comandament de nivel corp de armată	
Bg.I.Mo	2-4			
Bg.Tc	1-2			
Bg.I.	8-10			

c) Direcția operativ-strategică Central-Ucraineană

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 300 km;
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx.120 km;
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 100 km.

Calculul marilor unități tactice (Bg)

Direcții	Eșalonul 1operativ	Eșalonul 2 operativ	Rezerva	Total forțe
Direcția de interzis	7-10	2-3	2	
Direcție secundară	7-10	1-2		
Total	14-20	3-5	2	19-27

Total forțe necesare desfășurării operațiilor de apărare

Forțe				
Nivel tactic		Nivel operativ	Nivel operativ-strategic	
Total mari unități	19-27	2-3 comandamente de nivel divizie	1 comandament nivel corp de armată	
Bg.I.Mo	3-5			
Bg.Tc	2			
Bg.I.	16-22			

d) Direcția operativ-strategică Podolică

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 100 km
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx. 100 km
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 30 km.

Calculul marilor unități tactice (Bg)

Direcții	Eșalonul 1operativ	Eșalonul 2 operativ	Rezerva	Total forțe
Direcția de interzis	2-3	1	1	
Direcție secundară	2-4	1		
Total	4-7	2	1	7-9

Total forțe necesare desfășurării operațiilor de apărare

Forțe				
Nivel tactic		Nivel operativ	Nivel operativ-strategic	
Total mari unități	7-9	1 comandament de nivel divizie	0	
Bg.I.Mo	2			
Bg.Tc	1			
Bg.I.	4-7			

e) Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 240 km
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx. 70 km
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 100 km.

Calculul marilor unități tactice (Bg)

Direcții	Eșalonul 1 operativ	Eșalonul 2 operativ	Rezerva	Total forțe
Direcția de interzis	7-10	2-3	1-2	
Direcție secundară	5-7	1-2		
Total	12-17	3-5	1-2	16-24

Total forțe necesare desfășurării operațiilor de apărare

Forțe			
Nivel tactic		Nivel operativ	Nivel operativ-strategic
Total mari unități	16-24	2-3 comandamente de nivel divizie	1 comandament nivel corp de armată
Bg.I.Mo			
Bg.Tc			
Bg.I.			

f) Calculul general

de forțe de manevră necesare pentru apărare în cazul agresiunii dinspre Est, reieșind din caracteristicile geografico-militare ale Republicii Moldova

Forțe			
Nivel tactic		Nivel operativ	Nivel operativ-strategic
<i>Forțe de manevră</i>		5-7 comandamente de nivel divizie	2 comandamente de nivel corp de armată
Total mari unități	43-65		
Bg.I.Mo	10-12		
Bg.Tc	3-5		
Bg.I.	30-47		

g) Calculul general

de forțe de manevră necesare, pentru apărare în cazul agresiunii dinspre Vest, reieșind din caracteristicile geografico-militare ale Republicii Moldova

Forțe			
Nivel tactic		Nivel operativ	Nivel operativ-strategic
<i>Forțe de manevră</i>		4 comandamente de nivel divizie	2 comandamente de nivel corp de armată
Total mari unități	23-34		
Bg.I.Mo	5-9		
Bg.Tc	2-4		
Bg.I.	16-24		

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

STRUCTURA
marilor unități tactice din componența forțelor armate
ale Republicii Moldova

a) *Brigada de infanterie motorizată*

1. Comandamentul brigăzii
2. Forțe luptătoare:
 - 3 batalioane de infanterie motorizată;
 - 1 batalion de tancuri.
3. Forțe sprijin de luptă:
 - 2 divizioane de artilerie autopropulsată;
 - 1 divizion de artilerie reactivă;
 - 1 divizion antitanc;
 - 1 divizion apărare antiaeriană;
 - 1 companie cercetare;
 - 1 companie protecție chimică;
 - 1 compania geniu;
 - 1 companie comunicații și informatică;
 - 1 companie poliție militară.
4. Forțe sprijin logistic: 1batalion logistic

Tehnica de luptă din dotarea brigăzilor de acest tip va fi: mașini de luptă a infanteriei, transportoare amfibii blindate, tancuri.

b) *Structura brigăzii de infanterie*

1. Comandamentul brigăzii
2. Forțe luptătoare: 4 batalioane de infanterie motorizată;
3. Forțe sprijin de luptă:
 - 2 divizioane de artilerie;
 - 1 divizion antitanc;
 - 1 divizion apărare antiaeriană;
 - 1 companie cercetare;
 - 1 companie protecție chimică;
 - 1 compania geniu;
 - 1 companie comunicații și informatică;
 - 1 companie poliție militară.
4. Forțe sprijin logistic: 1batalion logistic

Tehnica de luptă din dotarea brigăzilor de acest tip va fi: autocamioane, mașini de teren de tip Jeep.

c) *Structura brigăzii de tancuri*

1. Comandamentul brigăzii
2. Forțe luptătoare:
 - 3 batalioane de tancuri;
 - 1 batalion de infanterie motorizată.
3. Forțe sprijin de luptă:
 - 2 divizioane de artilerie autopropulsată;
 - 1 divizion de artilerie reactivă;
 - 1 divizion antitanc;
 - 1 divizion apărare antiaeriană;
 - 1 companie cercetare;
 - 1 companie protecție chimică;
 - 1 companie geniu;
 - 1 companie comunicații și informatică;
 - 1 companie poliție militară.
4. Forțe sprijin logistic: 1 batalion logistic

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

STRUCTURA
marilor unități operative din componența forțelor armate
ale Republicii Moldova

1. *Comandamentul mării unități operative de nivel Divizie.*

2. *Componenta terestră:*

a) Marile unități tactice de infanterie, infanterie motorizată și tancuri - numărul lor fiind, în dependență de obiectivele operative, caracteristicile geografico-militare a direcției operative și gruparea de forțe a potențialului adversar.

b) Completul permanent de forțe ale mării unități operative de nivel Divizie:

- Brigada de artilerie;
- Brigada de rachete antiaeriene;
- Brigadă logistică;
- Batalion de transmisiuni;
- Batalion de cercetare;
- Batalion de geniu;
- Batalion NBC;
- Batalion poliție militară;
- Batalion de război electronic;
- Batalion cercetare prin radiolocație.

3. *Componenta aeriană*- unități de aviație în dependență de misiunile operative.

4. *Componenta specială* - batalion de destinație specială.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

STRUCTURA
marilor unități operativ-strategice din componența forțelor armate
ale Republicii Moldova

1. *Comandamentul mării unități operativ-strategice de nivel Corp de armată.*

2. *Componenta terestră:*

a) Marile unități operative de arme întrunite - numărul lor fiind în dependență de obiectivele operativ-strategice, caracteristicile geografico-militare a direcției operativ-strategice și gruparea de forțe a potențialului adversar.

c) *Completul permanent de forțe ale mării unități operativ-strategice de nivel Corp de armată:*

- Brigada de artilerie;
- Brigada de rachete terestre;
- Brigada de rachete antiaeriene;
- Bază logistică;
- Regiment de transmisiuni;
- Regiment de cercetare;
- Regiment de geniu;
- Regiment NBC;
- Batalion poliție militară;
- Batalion de război electronic;
- Batalion de radiolocație.

3. *Componenta aeriană*- unități de aviație în dependență de misiunile operativ-strategice.

4. *Componenta specială* - Brigadă de destinație specială.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

CAPACITĂȚILE
direcțiilor operativ-strategice care trec prin teritoriul
Republicii Moldova în operațiile ofensive

1) Direcția operativ-strategică Central-Ucraineană

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 300 km;
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx.120 km;
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 100 km.

- a) Calculul intensității forțelor în sectoarele favorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 6 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	17	6	8	31

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 8;
- Comandamente corp de armată – 2.

- b) Calculul intensității forțelor în sectoarele nefavorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 10 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	20	5	1	26

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 5;
- Comandamente corp de armată – 1.

Total forțe:

Bg.I.Mo (Tc., I.) – 57;

Comandamente de divizie – 13;

Comandamente corp de armată- 3;

Comandamente de armată – 1.

2) Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 240 km;
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx.70 km;
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 100 km.

- a) Calculul intensității forțelor în sectoarele favorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 6 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	17	6	8	31

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 8;
- Comandamente de corp de armată – 2.

- b) Calculul intensității forțelor în sectoarele nefavorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 10 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	14	2	1	17

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 4;
- Comandamente de corp de armată – 1.

Total forțe:

Bg.I.Mo (Tc., I.) – 48;

Comandamente de divizie – 12;

Comandamente de corp de armată - 3;

Comandamente de armată – 1.

3) Direcția operativ-strategică Podolică

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 100 km;
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx.100 km;
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 30 km.

- a) Calculul intensității forțelor în sectoarele favorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 6 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	5	2	4	11

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 2
- Comandamente de corp de armată – 1.

- b) Calculul intensității forțelor în sectoarele nefavorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 10 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	7	1	0	8

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 2;

Total forțe:

Bg.I.Mo (Tc., I.) – 19;

Comandamente de divizie – 4;

Comandamente de corp de armată- 1;

Comandamente de armată – 0.

4) **Direcția operativ-strategică Austriacă**

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 200 km;
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx.120 km;
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 80 km.

- a) Calculul intensității forțelor în sectoarele favorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 6 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	13	4	4	21

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 5;
- Comandamente de corp de armată – 1.

- b) Calculul intensității forțelor în sectoarele nefavorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 10 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	12	1	1	14

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 3;
- Comandamente de corp de armată – 1.

Total forțe:

Bg.I.Mo (Tc., I.) – 35;

Comandamente de divizie – 8;

Comandamente de corp de armată- 2;

Comandamente de armată – 1.

5) **Direcția operativ-strategică Nord-italiană**

Caracteristicile direcției operativ – strategice:

- Lățimea – apx. 150 km;
- Adâncimea direcției pe teritoriul Republicii Moldova – apx.70 km;
- Lățimea direcțiilor favorabile ofensivei - apx. 50 km.

- a) Calculul intensității forțelor în sectoarele favorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 6 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Corp de armată	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	8	3	4	15

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 4;
- Comandamente de corp de armată – 1.

- b) Calculul intensității forțelor în sectoarele nefavorabile ofensivei (la lățimea frontului de ofensivă a brigăzii de 10 km.)

Mari unități	Eșalonare			Total
	Divizie		Armata	
	Eșalonul I	Eșalonul II	Eșalonul II	
Bg.I.Mo (Tc., I.)	10	1	1	12

Comandamente:

- Comandamente de divizie – 4;
- Comandamente de corp de armată – 1.

Total forțe:

Bg.I.Mo (Tc., I.) – 27;

Comandamente de divizie – 8;

Comandamente de corp de armată- 2;

Comandamente de armată – 1.

Intensitatea totală de forțe militare a direcției strategice de Nord-Est pe teritoriul Republicii Moldova în cazul agresiunii dinspre Est

Bg.I.Mo (Tc., I.)- 120;

Comandamente de divizie – 29;

Comandamente de corp de armată- 7;

Comandament de armată – 2;

Comandamente de front (grup de armate) – 1.

Intensitatea totală de forțe militare a direcției strategice de Vest pe teritoriul Republicii Moldova în cazul agresiunii dinspre Vest

Bg.I.Mo (Tc., I.)- 63;

Comandamente de divizie – 16;

Comandamente de corp de armată- 4;

Comandament de armată – 1-2;

Comandamente de front (grup de armate) –1.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

TABELUL
cu raportul de forțe pe direcțiile operativ-strategice

1. Direcția operativ-strategică Central-Ucraineană

- a) Raportul de forțe brute (forțe deduse ca rezultat al analizei caracteristicilor geografico-militare)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
53	Bg.I.Mo (I. Tc.)	28	2:1

- b) Raportul de forțe necesare (forțe deduse ca rezultat al analizei potențialului adversar)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
53	Bg.I.Mo (I. Tc.)	18	3:1

2. Direcția operativ-strategică Sud-Ucraineană

- a) Raportul de forțe brute (forțe deduse ca rezultat al analizei caracteristicilor geografico-militare)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
48	Bg.I.Mo (I. Tc.)	24	2:1

- b) Raportul de forțe necesare (forțe deduse ca rezultat al analizei potențialului adversar)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
48	Bg.I.Mo (I. Tc.)	16	3:1

3. Direcția operativ-strategică Podolică

- a) Raportul de forțe brute (forțe deduse ca rezultat al analizei caracteristicilor geografico-militare)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
19	Bg.I.Mo (I. Tc.)	10	2:1

- b) Raportul de forțe necesare (forțe deduse ca rezultat al analizei potențialului adversar)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
19	Bg.I.Mo (I. Tc.)	6	3:1

4. Direcția operativ-strategică Austriacă

- a) Raportul de forțe brute (forțe deduse ca rezultat al analizei caracteristicilor geografico-militare)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
35	Bg.I.Mo (I. Tc.)	19	2:1

b) Raportul de forțe necesare (forțe deduse ca rezultat al analizei potențialului adversar)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
35	Bg.I.Mo (I. Tc.)	12	3:1

5. *Direcția operativ-strategică Nord-Italiană*

a) Raportul de forțe brute (forțe deduse ca rezultat al analizei caracteristicilor geografico-militare)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
27	Bg.I.Mo (I. Tc.)	15	2:1

b) Raportul de forțe necesare (forțe deduse ca rezultat al analizei potențialului adversar)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
27	Bg.I.Mo (I. Tc.)	9	3:1

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

TABELUL
cu raportul de forțe pe direcția strategică de Nord-Est

a) Raportul de forțe brute (forțe deduse ca rezultat al analizei caracteristicilor geografico-militare)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
120	Bg.I.Mo (I. Tc.)	65	2:1

b) Raportul de forțe necesare (forțe deduse ca rezultat al analizei potențialului adversar)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
120	Bg.I.Mo (I. Tc.)	40	3:1

TABELUL
cu raportul de forțe pe direcția strategică de Vest

c) Raportul de forțe brute (forțe deduse ca rezultat al analizei caracteristicilor geografico-militare)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
63	Bg.I.Mo (I. Tc.)	34	2:1

d) Raportul de forțe necesare (forțe deduse ca rezultat al analizei potențialului adversar)

Adversar	Mari unități	Forțe proprii	Raport de forțe
63	Bg.I.Mo (I. Tc.)	21	3:1

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

FORȚELE ARMATE
necesare Republicii Moldova în cazul unui război total

1) În cazul unei agresiuni dinspre Est

1.1. Componenta terestră

- a) Total mari unități tactice de manevră de tip brigadă- 40, din care:
 - Brigăzi de infanterie- 30;
 - Brigăzi de infanterie motorizată-7;
 - Brigăzi de tancuri – 3.

- b) Forțe de sprijin
 - Divizioane de artilerie (artilerie brigăzii)- 40 (din care: 30 divizioane artilerie tractată și 10 artilerie autopropulsată);
 - Brigăzi de artilerie (artileria diviziei)- 5;
 - Brigăzi de artilerie (artileria corpului de armată) -2;
 - Brigăzi rachete terestre- 2;
 - Regimente de transmisiuni- 2;
 - Regimente de geniu – 2;
 - Regimente de cercetare- 2;
 - Regimente NBC- 2;
 - Batalioane de cercetare- 5;
 - Batalioane de transmisiuni- 5;
 - Batalioane de geniu-5;
 - Batalioane NBC – 5;
 - Batalioane poliția militară – 7;
 - Batalioane război electronic-7;
 - Batalioane cercetare prin radiolocație-7;
 - Baze logistice – 2;
 - Brigăzi de logistică-5.
 - Batalion de război psihologic- 1;
 - Batalion de război cibernetic- 1;

1.2. Componenta aeriană:

- Brigăzi de aviație-2;
- Regimente de elicoptere – 5;
- Regimente de apărare antiaeriană-7.

1.3. Componenta specială

- Brigăzi de destinație specială – 2;
- Batalioane de destinație specială- 5.

1.4. Comandamente de nivel operativ (divizie) – 5.

1.5. Comandamente de nivel operativ-strategic (corp de armată) – 2;

1.6. Comandamente de nivel strategic – 1.

2) *În cazul unei agresiuni dinspre Vest*

2.1. *Componenta terestră*

- c) Total mari unități tactice de manevră de tip brigadă- 21, din care:
- Brigăzi de infanterie- 14;
 - Brigăzi de infanterie motorizată-4;
 - Brigăzi de tancuri – 3.
- d) Forțe de sprijin
- Divizioane de artilerie (artilerie brigăzii)- 21 (din care: 14 divizioane artilerie tractată și 7 artilerie autopropulsată);
 - Brigăzi de artilerie (artileria diviziei)- 4;
 - Brigăzi de artilerie (artileria corpului de armată) -2;
 - Brigăzi rachete terestre- 2;
 - Regimente de transmisiuni- 2;
 - Regimente de geniu – 2;
 - Regimente de cercetare- 2;
 - Regimente NBC- 2;
 - Batalioane de cercetare- 4;
 - Batalioane de transmisiuni- 4;
 - Batalioane de geniu - 4;
 - Batalioane NBC – 4;
 - Batalioane poliția militară – 6;
 - Batalioane război electronic-6;
 - Batalioane cercetare prin radiolocație-6;
 - Baze logistice – 2;
 - Brigăzi de logistică-4.

2.2. *Componenta aeriană:*

- Brigăzi de aviație-2;
- Regimente de elicoptere – 4;
- Regimente de apărare antiaeriană-6.

2.3. *Componenta specială*

- Brigăzi de destinație specială – 2;
- Batalioane de destinația specială- 5.

2.4. *Comandamente de nivel operativ (divizie) – 4.*

2.5. *Comandamente de nivel operativ-strategic (corp de armată) – 2;*

2.6. *Comandamente de nivel strategic – 1.*

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

FORȚELE ARMATE
necesare Republicii Moldova în cazul unui război de mică intensitate

1.1 Componenta terestră

- a) Total mari unități tactice de manevră de tip brigadă- 13, din care:
 - Brigăzi de infanterie- 10;
 - Brigăzi de infanterie motorizată-2;
 - Brigăzi de tancuri – 1.
- b) Forțe de sprijin
 - Divizioane de artilerie (artilerie brigăzii)- 13 (din care: 10 divizioane artilerie tractată și 3 artilerie autopropulsată);
 - Brigăzi de artilerie (artileria diviziei)- 2;
 - Brigăzi de artilerie (artileria corpului de armată) -1;
 - Brigăzi rachete terestre- 1;
 - Regimente de transmisiuni- 1;
 - Regimente de geniu – 1;
 - Regimente de cercetare- 1;
 - Regimente NBC- 1;
 - Batalioane de cercetare- 2;
 - Batalioane de transmisiuni- 2;
 - Batalioane de geniu-2;
 - Batalioane NBC – 2;
 - Batalioane poliția militară – 3;
 - Batalioane război electronic-3;
 - Batalioane cercetare prin radiolocație-3;
 - Baze logistice – 1;
 - Brigăzi de logistică-2;
 - Batalion de război psihologic- 1;
 - Batalion de război cibernetic- 1.

1.2 Componenta aeriană:

- Brigăzi de aviație-1;
- Regimente de elicoptere – 2;
- Regimente de apărare antiaeriană-3.

1.3 Componenta specială

- Brigăzi de destinație specială – 1;
- Batalioane de destinația specială- 2.

1.4 Comandamente de nivel operativ (divizie) – 2.

1.5 Comandamente de nivel operativ-strategic (corp de armată) – 1..

1.6 Comandamente de nivel strategic – 1.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

FORȚELE ARMATE
necesare Republicii Moldova pe timp de pace

1.1 Componenta terestră

- a) Total mari unități tactice de manevră de tip brigadă- 4, din care:
- Brigăzi de infanterie- 1;
 - Brigăzi de infanterie motorizată-2;
 - Brigăzi de tancuri – 1.
- b) Forțe de sprijin
- Divizioane de artilerie (artileria brigăzii)- 4 (din care: 1 divizion artilerie tractată și 3 artilerie autopropulsată);
 - Brigăzi de artilerie (artileria corpului de armată) -1;
 - Brigăzi rachete terestre- 1;
 - Regimente de transmisiuni- 2;
 - Regimente de geniu – 1;
 - Regimente de cercetare- 1;
 - Regimente NBC- 1;
 - Batalion de transmisiuni-1;
 - Batalioane poliția militară – 3;
 - Batalioane război electronic-1;
 - Batalioane cercetare prin radiolocație-1;
 - Baze logistice – 2;
 - Brigăzi de logistică-5;
 - Companie de război psihologic- 1;
 - Companie de război cibernetic- 1.

1.2 Componenta aeriană:

- Brigăzi de aviație-1;
- Regimente de elicoptere – 2;
- Regimente de apărare antiaeriană-3.

1.3 Componenta specială

- Brigăzi de destinație specială – 1.

1.4 Comandamente de nivel operativ (divizie) – 1.

1.5 Comandamente de nivel operativ-strategic (corp de armată) – 2.

1.6 Comandamente de nivel strategic – 1.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

Produsul intern brut al Republicii Moldova

Perioada	2019	2020	2021	2022	2023
PIB (lei)	187840000000	184480000000	219900000000	274488000000	300400000000

Sursa: https://statistica.gov.md/ro/news_release?domains%5B0%5D=12

CALCULUL ESTIMATIV
al cheltuielilor de personal al forțelor armate
a Republicii Moldova

***a. Calculul estimativ a cheltuielilor de personal în cadrul unui război de mare
intensitate pentru o lună de acțiuni militare***

Total efectiv în cadrul forțelor armate-185542 militari, dintre care:

- Ofițeri* – apx. 20000 militari;
- Sergenți** – apx.25000 militari;
- Soldați – apx. 140542 militari.

Categorია de personal	Cantitate	Soldă (lei)		Cheltuieli generale (lei)	
		actuală	atractivă	Soldă actuală	Soldă atractivă
<i>Soldați (termen)</i>	140542	100		14054200	
<i>Soldați (contract)</i>	140542	3500	10000	491897000	1405420000
<i>Sergenți</i>	25000	4000	13000	100000000	325000000
<i>Ofițeri</i>				115251000	309620000
General de corp de armată	5	9000	22000	45000	110000
General de divizie	10	8600	21000	86000	210000
General de brigadă	20	8000	20000	160000	400000
Colonel	100	7600	19000	760000	1900000
Locotenent-colonel	2000	7000	18000	14000000	36000000
Maior	3000	6600	17000	19800000	51000000
Căpitan	4000	6000	16000	24000000	64000000
Locotenent-major	4800	5500	15000	26400000	72000000
Locotenent	6000	5000	14000	30000000	84000000
Total armată (soldați în termen)	185542			139305200	648674200
Total armată (soldați prin contract)	185542			707148000	2040040000

b. Calculul estimativ a cheltuielilor de personal în cadrul unui război de mică intensitate pentru o lună de acțiuni militare

Total efectiv în cadrul forțelor armate-60000 militari, dintre care:

- Ofițeri* – apx. 6000 militari;
- Sergenți** – apx.9000 militari;
- Soldați – apx. 45000 militari.

Categorია de personal	Cantitate	Soldă (lei)		Cheltuieli generale (lei)	
		actuală	atractivă	Soldă actuală	Soldă atractivă
Soldați (termen)	45000	100		4500000	
Soldați (contract)	45000	3000	10000	135000000	450000000
Sergenți	9000	4000	13000	36000000	117000000
Ofițeri	6000			34579800	92897000
General de corp de armată	2	9000	22000	18000	44000
General de divizie	3	8600	21000	25800	63000
General de brigadă	6	8000	20000	48000	120000
Colonel	30	7600	19000	228000	570000
Locotenent-colonel	600	7000	18000	4200000	10800000
Maior	900	6600	17000	5940000	15300000
Căpitan	1200	6000	16000	7200000	19200000
Locotenent-major	1440	5500	15000	7920000	21600000
Locotenent	1800	5000	14000	9000000	25200000
Total armată (soldați în termen)	60000			75079800	214397000
Total armată (soldați prin contract)	60000			205579800	659897000

*numărul de ofițeri a fost estimat din calculul 10% din numărul total de efectiv în armată, dintre care: 0,025% -generali de corp de armată; 0,05%-generali de divizie; 0,1%-generali de brigadă; 0,5%-colonei; 10%-locotenenți-colonei; maior-15%; căpitani-20%; locotenenți-majori – 24%; locotenenți-30%.

** numărul de sergenți a fost estimat din calculul 15% din numărul total de efectiv în armată.

c. Calculul estimativ a cheltuielilor

de personal a Forțelor Armate necesare pe timp de pace

Total efectiv în cadrul forțelor armate-de la 15000 la 20000 militari, dintre care:

- Ofițeri* – apx. 3000 militari;
- Sergenți** – apx. 2430 - 3000 militari;
- Soldați** – apx. 12150-14000 militari.

Categorია de personal	Cantitate	Soldă (lei)		Cheltuieli generale (lei)	
		actuală	atractivă	Soldă actuală	Soldă atractivă
Soldați (termen)	14000	100		1400000	
Soldați (contract)	14000	3000	10000	42000000	140000000
Sergenți	3000	4000	13000	12000000	39000000
Ofițeri	3000			15789800	42239000
General de corp de armată	2	9000	22000	18000	36000
General de divizie	3	8600	21000	25800	63000
General de brigadă	6	8000	20000	48000	120000
Colonel	30	7600	19000	228000	570000
Locotenent-colonel	300	7000	18000	2100000	5400000
Maior	450	6600	17000	2970000	7650000
Căpitan	600	6000	16000	3600000	9600000
Locotenent-major	600	5500	15000	3300000	9000000
Locotenent	700	5000	14000	3500000	9800000
Total armată (soldați în termen) pentru 1 lună	20000			29189800	82639000
Total armată (soldați prin contract) pentru 1 lună	20000			69789800	221239000
Total armată (soldați în termen) pentru 1 an	20000			350277600	991668000
Total armată (soldați prin contract) pentru 1 an	20000			837477600	2654868000

* Reieșind din faptul că pe timp de pace este necesar de a menține acele structuri și specialități, care sunt mai greu de instruit în perioada premergătoare războiului (situațiile de criză), cum sunt comandamentele, care preponderent sunt completate cu ofițeri, de asemenea, mari unități cu efectiv redus, unde de obicei la pace sunt completate funcțiile de ofițeri, numărul de ofițeri a fost estimat din calculul 50%, din numărul de ofițeri necesari într-un război de intensitate mică, dintre care: 0,025% -generali de corp de armată; 0,05%-generali de divizie; 0,1%-generali de brigadă; 0,5%-colonei; 10%-locotenenți-colonei; maior-15%; căpitani-20%; locotenenți-majori – 24%; locotenenți-30%.

** numărul de sergenți și soldați au fost estimați din calculul 25-27%, din numărul total de soldați și sergenți estimați, în cadrul războiului de mică intensitate.

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

CALCULUL ESTIMATIV
de mijloace de luptă și sprijin cu foc

*a) Calculul estimativ a mijloacelor de luptă și sprijin cu foc
necesare Forțelor Armate ale Republicii Moldova într-un război de intensitate mare*

Mijloace de luptă	Bg.I.		Bg.I.Mo		Bg.Tc.		Bg.Art (Dv)		Bg.Art. (C.A.)		Bg.Ra. Terestre		Bg.Av.		Rg.El.		Rg.Ap.A.A		C.A.	Total
	1	30	1	7	1	3	1	5	1	2	1	2	1	2	1	5	1	7	2	
MLI (TAB)			93	651	31	93														744
Tancuri			31	217	93	279														496
Tunuri autopropulsate			18	126	18	54														180
Tun cal.152mm	18	540					54	270												810
Tun cal.152 (tip 2a36)									54	108										108
Artilerie reactivă cal. 122mm							18	90												90
Artilerie reactivă cal. 220 mm									18	36										36
Rachete terestre											18	36								36
Aviație vânătoare													60	120						120
Elicoptere de luptă															60	300				300
Rachete antiaeriene:																				
- Rază mică																	10	30		30
- Rază medie																	10	40		40
- Rază mare																	10	20		20
Sisteme de cercetare și lovire																			2	2

c) Calculul estimativ
a mijloacelor de luptă și sprijin cu foc
necesare Forțelor Armate ale Republicii Moldova într-un război de intensitate mică

Mijloace de luptă	Bg.I.		Bg.I.Mo		Bg.Tc.		Bg.Art (Dv)		Bg.Art. (C.A.)		Bg.Ra. Terestre		Bg.Av.		Rg.El.		Rg.Ap.A.A		C.A.	Total
	1	10	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	1	
MLI (TAB)			93	186	31	31														217
Tancuri			31	61	93	93														154
Tunuri autopropulsate			18	36	18	18														54
Tun cal.152mm	18	180					54	108												288
Tun cal.152 (tip 2a36)									54	54										54
Artilerie reactivă cal. 122mm							18	36												36
Artilerie reactivă cal. 220 mm									18	36										36
Rachete terestre											18	18								18
Aviație vânătoare													60	60						60
Elicoptere de luptă															60	120				120
Rachete antiaeriene:																				
- Rază mică																	10	10		10
- Rază medie																	10	10		10
- Rază mare																	10	10		10
Sisteme de cercetare și lovire																			1	1

*c) Calculul estimativ a mijloacelor de luptă și sprijin cu foc
necesare Forțelor Armate ale Republicii Moldova pe timp de pace*

Mijloace de luptă	Bg.I.		Bg.I.Mo		Bg.Tc.		Bg.Art (Dv)		Bg.Art. (C.A.)		Bg.Ra. Terestre		Bg.Av.		Rg.El.		Rg.Ap.A.A		C.A.	Total
	1	1	1	2	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	1	
MLI (TAB)			93	186	31	31														217
Tancuri			31	61	93	93														154
Tunuri autopropulsate			18	36	18	18														54
Tun cal.152mm	18	18																		18
Tun cal.152 (tip 2a36)									54	54										54
Artilerie reactivă cal. 122mm																				
Artilerie reactivă cal. 220 mm									18	36										36
Rachete terestre											18	18								18
Aviație vânătoare													60	60						60
Elicoptere de luptă															60	120				120
Rachete antiaeriene:																				
- Rază mică																	10	10		10
- Rază medie																	10	10		10
- Rază mare																	10	10		10
Sisteme de cercetare și lovire																			1	1

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

CALCULUL ESTIMATIV
de mijloace financiare necesare pentru înzestrarea armatei cu tehnică și armament

a) În cadrul unui război de intensitate mare

Nr.crt.	Mijloacele de luptă	Cantitate	Preț estimativ (dolari)	
			Pentru o unitate*	Total
1	MLI (TAB)	744	350000	260400000
2	Tancuri	496	2000000	992000000
3	Tunuri autopropulsate	180	1000000	180000000
4	Tun cal.152mm	810	100000	81000000
5	Tun cal.152 (tip 2A36)	108	150000	16200000
6	Artilerie reactivă cal. 122mm	90	150000	13500000
7	Artilerie reactivă cal. 220 mm	36	200000	7200000
8	Rachete terestre	36	150000	5400000
9	Aviație vânătoare	120	22000000	2640000000
10	Elicoptere de luptă	300	15000000	4500000000
11	Rachete antiaeriene:			
	- Rază mică	30	100000	3000000
	- Rază medie	40	250000	10000000
	- Rază mare	20	110000000	2200000000
16	Sisteme de cercetare și lovire	2	1000000000	2000000000
	Cost total: dolari			12908700000
	lei			219447900000

*Prețurile pentru sistemele de armament sunt orientative

b) În cadrul unui război de intensitate mică

Nr.crt.	Mijloacele de luptă	Cantitate	Preț estimativ (dolari)	
			Pentru o unitate*	Total
1	MLI (TAB)	217	350000	75950000
2	Tancuri	154	2000000	308000000
3	Tunuri autopropulsate	54	1000000	54000000
4	Tun cal.152mm	288	100000	28800000
5	Tun cal.152 (tip 2A36)	54	150000	8100000
6	Artilerie reactivă cal. 122mm	36	150000	5400000
7	Artilerie reactivă cal. 220 mm	36	200000	7200000
8	Rachete terestre	18	150000	2700000
9	Aviație vânătoare	60	22000000	1320000000
10	Elicoptere de luptă	120	15000000	1800000000
11	Rachete antiaeriene:			
	- Rază mică	10	100000	1000000
	- Rază medie	10	250000	2500000
	- Rază mare	10	110000000	1100000000
16	Sisteme de cercetare și lovire	1	1000000000	1000000000
	Cost total: dolari			4713650000
	lei			80132050000

*Prețurile pentru sistemele de armament sunt orientative

c) Pe timp de pace

Nr.crt.	Mijloacele de luptă	Cantitate	Preț estimativ (dolari)	
			Pentru o unitate*	Total
1	MLI (TAB)	217	350000	75950000
2	Tancuri	154	2000000	308000000
3	Tunuri autopropulsate	54	1000000	54000000
4	Tun cal.152mm	18	100000	1800000
5	Tun cal.152 (tip 2A36)	54	150000	8100000
6	Artilerie reactivă cal. 122mm			
7	Artilerie reactivă cal. 220 mm	36	200000	7200000
8	Rachete terestre	18	150000	2700000
9	Aviație vânătoare	60	22000000	1320000000
10	Elicoptere de luptă	120	15000000	1800000000
11	Rachete antiaeriene:			
	- Rază mică	10	100000	1000000
	- Rază medie	10	250000	2500000
	- Rază mare	10	110000000	1100000000
16	Sisteme de cercetare și lovire	1	1000000000	1000000000
	Cost total: dolari			4681250000
	lei			79581250000

*Prețurile pentru sistemele de armament sunt orientative

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

REPARTIZAREA
pe perioade a resurselor financiare necesare pentru înzestrarea forțelor armate cu mijloace de luptă moderne

Tipul de acțiune	Necesarul de mijloace financiare (lei)	PIB mediu pe perioada 2013-2017	% din PIB (lei)		50% finanțare armament și tehnică	Perioada de realizare (Ani)
Mijloacele necesare într-un război de mare intensitate	219447900000	121183274600	1	1211832746	605916373	362
			2	2423665492	1211832746	181
			3	3635498238	1817749119	121
			4	4847330984	2423665492	91
			5	6059163730	3029581865	72
Mijloacele necesare într-un război de mică intensitate	80132050000	121183274600	1	1211832746	605916373	132
			2	2423665492	1211832746	66
			3	3635498238	1817749119	44
			4	4847330984	2423665492	33
			5	6059163730	3029581865	26
Mijloacele necesare pentru forțele menținute pe timp de pace	79581250000	121183274600	1	1211832746	605916373	131
			2	2423665492	1211832746	66
			3	3635498238	1817749119	44
			4	4847330984	2423665492	33
			5	6059163730	3029581865	26

Sursă: Realizat în baza cercetărilor elaborate de autor.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Gîrneț Iurie

„...” 20...

CV-ul AUTORULUI

1. Gîrneț Iurie

28.03.1973, s. Slobozia Mare, rn. Cahul

2. Cetățenia: Republicii Moldova

3. Studii:

Studii superioare:

- Școala Militară Superioară de Comandă de Tancuri, mun. Harkov, Republica Ucraina (1991-1995), specialitatea - conducerea subunităților și unităților de nivel tactic ale trupelor de tancuri, calificarea - inginer pentru exploatarea tehnicii auto și blindate;
- Universitatea Națională de Apărare, mun. București, România (2004- 2006), Facultatea de Comandă și Stat Major, masterat în Științe militare, specializarea conducerea interarme forțe terestre;
- Doctorat, Academia Militară a Forțelor Armate (2014-2018), Școala doctorală.

Cursuri:

- 2001- curs de stat major, școala de aplicații de infanterie, orașul Făgăraș, România;
- 2008 –curs „Management Organizațional”, Academia de Administrație Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, municipiul Chișinău;
- 2009 - Curs academic de instructori la școala NATO din Oberramergau, Germania;
- 2014 - Cursul postuniversitar în domeniul Securității și Apărării, în cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate;
- 2017 - Cursul de Securitate Regională, Centrul European de Studii de Securitate „Georghe Marshall” din Garmisch-Partenkirchen, Germania.

4. Activitatea profesională:

- 1995-1996 - comandant de pluton, Brigada 3 Infanterie Motorizată;
- 1996-2000 - comandant de companie, Brigada 3 Infanterie Motorizată;
- 2000-2001-ajutor superior șef secție operații și pregătire de luptă, planificarea pregătirii operativ-tactice, statul major al Brigăzii 3 Infanterie Motorizată;
- 2001-2003-șef stat major batalion de infanterie, Brigada 3 Infanterie Motorizată;
- 2003-2004-loțiitor șef secție operații, stat major, Brigada 3 Infanterie Motorizată;
- august 2006 - noiembrie 2006-comandant batalion infanterie motorizată, Bg. 3I.Mo;
- 2006 - 2007 - șef stat major Batalionul 22 Menținere a Păcii;
- 2007- 2009 - șef catedră tactică generală, Institutul Militar al Forțelor Armate;
- 2009 - 2015- loțiitor comandant Academie Militară pentru învățământ (prorector);

- 2015-2016 - prodecan facultatea Științe militare, Academia Militară a Forțelor Armate;
- 2016-2022 - lector universitar la catedra Artă militară, facultatea Științe militare, Academia Militară a Forțelor Armate;
- 2022- august 2023 - Rector (comandant) Academia Militară a Forțelor Armate;
- august 2023 până în prezent - șef Direcție operații, Marele Stat Major al Armatei Naționale.

5. Domeniile de interes științific: știință militară; artă militară; strategie militară; geografie militară; istorie militară.

6. Participări în proiecte științifice naționale și internaționale:

- 2009-2015-proiectul de ajustare a învățământului militar la standardele occidentale în cadrul Academiei Militare;
- 2009-2023 – proiectul de elaborare a manualelor de luptă din cadrul Marelui Stat Major al Armatei Naționale;
- 2014-2023 - Proiectele de elaborare a strategiei naționale de apărare și strategiei militare din cadrul Ministerului Apărării a Republicii Moldova.

7. Participări la manifestări științifice naționale și internaționale: conferințe internaționale-12; conferințe naționale-4.

- Conferința științifică interuniversitară: „Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională”, desfășurată pe data de 19 decembrie 2014, la facultatea Științe Militare, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;

- Conferința științifică internațională: „Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regionale” desfășurată pe data de 15 mai 2015, la Centrul de studii strategice, securitate și apărare a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;

- Conferința științifică interuniversitară: „Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională”, desfășurată pe data de 17 decembrie 2015, la facultatea Științe Militare, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;

- Conferința științifică internațională: „Dezvoltarea Armatei Naționale în contextul aprofundării reformelor democratice”, desfășurată pe data de 14 aprilie 2016, la facultatea Administrație Publică a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;

- Conferința științifică internațională: „Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regionale”, desfășurată pe data de 19 mai 2016, la Centrul de studii strategice, securitate și apărare a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;

- Conferința științifico-practică internațională: „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al învățământului superior”, desfășurată pe data de 07 iunie 2016, la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul;

- Conferința științifică interuniversitară: „Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională”, desfășurată pe data de 15 decembrie 2016, la facultatea Științe Militare, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;
- Conferința științifică internațională „Dezvoltarea Armatei Naționale în contextul aprofundării reformelor democratice”, desfășurată pe data de 01 martie 2017, la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;
- Conferința științifică internațională „STRATEGIES XXI”, desfășurată pe data de 27-28 aprilie 2017 la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din orașul București, România;
- Conferința științifică internațională: „Security strategic environment: Trends and challenges”, desfășurată pe data de 18 mai 2017, la Centrul de studii strategice, securitate și apărare a Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;
- Conferința științifico-practică internațională: „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al învățământului superior” desfășurată pe data de 07 iunie 2017, la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul;
- Conferința științifică internațională „Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională”, desfășurată pe data de 21 decembrie 2017, la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;
- Conferința științifică internațională „Dezvoltarea Armatei Naționale în contextul aprofundării reformelor democratice”, desfășurată pe data de 01 martie 2018, la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;
- Conferința științifică internațională „Accounting and finance - the global languages in business”, desfășurată pe data de 03 martie 2018, la Universitatea „Constantin Brâncoveanu” din orașul Pitești, România;
- Conferința științifică internațională „Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări”, desfășurată pe data de 17 mai 2018, la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”;
- Conferința științifică internațională „Evoluția științei militare în contextul noilor amenințări la securitatea națională și regională”, desfășurată pe data de 6 decembrie 2018 la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”.

8. Lucrări științifice și științifico-metodice publicate: în total 18, dintre care: manuale-5; articole în reviste științifice-6; articole publicate în materialele conferințelor – 7.

9. Premii, mențiuni, distincții, titluri onorifice:

- 2001- medalia „Aniversarea 10 a Armatei Naționale;
- 2004 – „În slujba Patriei, gradul III”;
- 2006 – „Pentru serviciul impecabil în Armata Națională” gradul III;

- 2007 – „Pentru merite deosebite în serviciul militar”;
- 2009 – „Pentru serviciul impecabil în Armata Națională” gradul II;
- 2009 – „În slujba Patriei”, gradul II;
- 2011- „În slujba Patriei”, gradul I;
- 2012 – „Pentru serviciul impecabil în Armata Națională” gradul I;

10. Apartenență la societăți/asociații științifice naționale și internaționale: Asociația Centrul de Geografie și Istorie Militară din Republica Moldova.

11. Cunoașterea limbilor: română-avansat; rusă- avansat; engleză-slab; franceză-slab.

12. Date de contact: orașul Cahul, strada Viilor 1/34; telefon: 079776347; email – iurie.girnet@gmail.com